

Holy Bible

Aionian Edition®

Ts'əxna miz

Tsakhur Azerbaijani Bible

AionianBible.org

The world's first Holy Bible untranslation

100% free to copy and print

also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 9/2/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta ıxhaynbı	11
Qıġeepç'iy	85
Rut	140
1 Şamuelin	149
2-Şamuelin	230
Daniyal	298
Yunus	323
Malakiya	327

NEW TESTAMENT

Matta	337
Yəhye	420
Yaaq'ub	485

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Mang'vee Eden baĝne ŝargılqqa g'oramişa'an malaaiariy harne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan
g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa əna yəq avqecənva.
Ts'etta ıxhaynbı 3:24*

Ts'etta ıxhaynbı

1 Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhın. **2** Ç'ıye aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyn. **5** Allahee işiğıs «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» do bı huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançike cure'ecen». **7** Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançike cura'anbı. **8** Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqquyn cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'ıye», xhyan sadıyne cigayk'lemee «deryahbıva» do bı huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyn aq'va xhınak qixhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. **12** Ç'ıyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadıynbı, toxumbıd meyvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğike cura'an işiğbı ixhecen. Mançin fəsılbı, yiğbı, senbı hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha,

ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işartı ha'u: yiğinyiğ vuk'lek ikkeecenva xədin işartı, xəm vuk'lek ikkeecenva k'iniyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uyınbı. **17** Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'iniynbı, ç'iyeylqa işiğ gehecenva, **18** yiğiy xəm vuk'lek ikkeecenva, işiğike miç'axvalla curee'ecenva. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşşene karbışikva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xətta şit'yar aledxvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harnə curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançika sacigee harnə curaylin gırgın xilibışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **22** Allahee mançis xayir-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'iyeyne aq'val geed qetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha. **24** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn harnə curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar iyxhnecen». Həməxüdüd ıxhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhıninbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, şak akarana insan ixhanas. Hasre mang'vee deryahbışeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, çavra-vəq'əys, gırgine ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla hee'ecen». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl irxhın, Allahne k'op'yeyl irxhın, Adamiyiy zəiyfa ipxhın. **28** Allahee manbışis xayir-düə

huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qepxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbişeeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençis xəbvalla he'e». **29** Allahee uvhuyn: «Haane, çiyeyne aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşin meyvabı şos helenbı, oxhnecenva. **30** Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşis, gırgıne xəəne şit'yaaşis, gırgıne hadağvançis – nençeeeyi ı'mren nafas vod, gırgınçiscad – Zı oxhnecenva xhınakın ok'bı helenbı». Həməxüdüd ıxhayn. **31** Allahık'le g'ecen, itxhının gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in yıxhıd'esın yiğ ıxha.

2 İnəxüd, xəybışiniy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhıniy ç'əvexhen. **2** Allahee yıghıd'esde yiğılqameen işbı ç'əvə'ənbı, yıghıd'esde yiğıl, hı'iyne işbışiker curxha manzil haa'a. **3** Allahee yıghıd'esde yiğıs xayir-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'əvüü manzil haa'a. **4** Xəybıyiy ç'iyey itxhıniyle qiyğiyne hekaye: Rəbb Allahee xəybıyiy ç'iyey itxhıniyle qiyğa, **5** ç'iyeyne aq'val ok'bıyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyögiy g'ixdevuva, sayid ç'iyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüd ıxha. **6** Xhyanıd ç'iyençeniy əlqəən. Mane xhyanıked ç'iyesın xhyaniy eyxhen. **7** Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürur insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenil sa bağ ezu, ırxhınna insanır maqa gıxhxhı. **9** Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'ı. Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa

yivene meyvabişe ı'mı'r hoole, mansançined meyvabişe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele. **10** Bağıs xhyan helena sa damaniy Edenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. **11** Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıırne Xavila ölkayne hiqiy-allançeni gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. **12** İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksıb vooxhena. **13** Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeni gyobatsts'e. **14** Xhebıd'esde damayn do Dəclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). **15** Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezı, çiqar ilekkecenva. **16** Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeeene gırgıne yivaaşın meyvabı ıkkang'a oxhanas əxə. **17** Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğıl qik'asda». **18** Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçiy ixhanasda». **19** Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarıd, xəən şit'yarıd nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyiy mançis heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyiy gıxhxhı, məxüdüd axvan. **20** İnsanee gırgıne çavraq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. **21** Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une mıglene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı. **22** Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne mıglene t'eleyke xhunaşşe irxhın.

Yicir insanne k'anyaqa qarı. **23** İnsanee uvhuyn: «İleкке, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob, Çurud yizde çurununod. Do «xhunaşşe» ixhes, Mana adamiyke alyart'uva». **24** Mançil-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vooxhe. **25** Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbışis mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rəbb Allahee itxhinne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeni yob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaaşına nençinacab meyva umooxhan uvhu? **2** Zəiyfee xoçeyk'le eyhen: – Bağeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə. **3** Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabışde hək'ee Allahee uvhu: «Mançike umoyxhan, mançik sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!» **4** Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Deeş, nəxübcab hapt'as deş. **5** Allahık'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qixhes, yuguniy pisin ats'axıxha Allah xhinne qepxhes. **6** Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karaə vod, ulesqadıd yugda vod qöö, ats'al ıkkənəng'usud ıkkənəhdıd. Mançil-allab mənğ'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna. **7** Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüid ıxha manbışe incilyne t'eleyke cos tanalanqanbı ha'u. **8** Manbışik'le yiğine serinne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeene yivaaşine yı'q'nee dyuguleebaxhe. **9** Rəbb Allahee Aadamılqa onu'u, qiyghanan: – Ğu nyaane? **10** Mang'vee eyhen:

– Bağeead yiğın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ı'n dyugulxhana. **11** Rəbb Allahee eyhen: – Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee? **12** Aadamee eyhen: – Zaka sacigee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zınab opxhunna. **13** Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Ğu hı'iyın hucoon? Zəiyfee eyhen: – Xoçeyn zı yəqqı'le qiğeyhı, zınab opxhunna. **14** Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: – Ğu in ha'uyıl-alla, gırgıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşşine yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a: ı'mı'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas. **15** Zı yiğniyy zəiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmanıyvala abçes. Şeng'une kulyfatın yiğne vuk'les ı'xhəs, ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs. **16** Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkıykanas, Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as. **17** Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn: – Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxhı umooxhan uvhuna meyva opxhun. Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha. ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'as. **18** Mançın vas zazaayiy ğı'ç'iy aleylya'as, ğunad, ğu ezuyne ç'iyel hucooyiy alyaadı man oxhanas. **19** Ligayne şınıka hı'iyın g'ık oxhanas nyuq'vneqa sak'alamee, Mançıke alyart'uva. Ğu nyaq'v vorna, nyuq'vnelqar sak'aldas. **20** Aadamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'iyeylne aq'val vuxhaynbışda gırgıng'una yed yeexhe. **21** Manke Rəbb Allahee Aadamılqayiy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, alya'anbı. **22** Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn:

«Haane, insanik'le yuguniy pisin hucoo ıxhay ats'axha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» **23** Vuc alyart'uyne nyuq'vnel işlemişxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne bağeençe g'e'eşşena. **24** Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harine suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılinc giyxhe ı'mrene yivelqa əna yəq avqecenva.

4 Aadam xhunaşşe Həvayka g'alirxhu, mana vuxhne ayxu Gabil uxu. Həvee eyhen: «Rəbbike zı insan pay xhinne alyart'u». **2** Qiyğa məng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'iyeezana. **3** Sabara vaxt ilğevç'uyle qiyğa Gabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadıynçike nugbar adayle. **4** Habileyid ts'etta syurune ıxhayne nekke yugne vəq'əbişike adayle. Rəbbe Habilir, Habil adıynbıd q'abil ha'anbı. **5** Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a. **6** Rəbbe Gabilik'le uvhuyn: – Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? **7** Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan. **8** Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen: – Qora çoleeqa vüqqəs. Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana. **9** Qiyğa Rəbbe Gabilike qidghın hı'iyın: – Çoc Habil nyaane? Mang'vee eyhen: – Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor? **10** Rəbbe eyhen: – Ğu hı'iyın hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. **11** Mane nyuq'vnen yiğne xileke k'yapk'inna çocuna eb hööğəs ghal aaqı.

Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. **12** G'inyiye şaqa ğu nimee yugda ç'ie ezeeyid, mançin vas ikkanəxüdn kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes. **13** Gabilee Rəbbik'le eyhen: – Yizda caza ts'its'a'asınçileb hexxaba vob. **14** Haane, Ğu zı g'iyna ç'ieyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qıgeç'u, mang'veyir zı gik'asda. **15** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yighille g'atna qəl qığaahas. Rəbbe Gabililqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva. **16** Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl – Nod eyhene cigayl axva giyğal.

5 Adamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. **2** Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu. İpxhınne yiğil manbışis «insan» do gixhxhı. **3** Adamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ıxha. Doyud Şet giyxhe. **4** Adam, Şet ıxhayle qiyğa molyud vəşşe senna axu. Mang'uka mebin dixbıyiy yişba vuxha. **5** Adam yüç'üd vəşşe xhebts'al senna axu q'ik'u.

6 İnsanar ç'ieyne aq'val geeb qebaxheeng'a manbışis yişba vuxooxa, **2** manbışde yişbışda micagiyvalla malaaikaaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'ı'ke xhunaşşe hee'e. **3** Rəbbe eyhen: – Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbib hammaşıysınbı deş vob. Manbışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş. **4** Malaaikaaşe insanaaşın yişba haa'anee gahilib, mançile qiyğiyne dövurbışilib məxbın ç'ak'ın

insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyne dövrün kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha. **5** Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaaşine ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob. **6** Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhınva. **7** Rəbbeeyhen: – İpxhının insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşika sacigee həyvanaşined, ç'iyeyl hadağvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana. **8** Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. **9** Nühun taarix inəxüd vod: Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yəqqı'lniy vor. **10** Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. **11** Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalin gyayts'e. **12** Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qığebç'iyınbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxha vod. **13** Allahee Nühuk'le uvhuyn: – Yizde ək'eele gırgınçın q'omid hitxhır. Dyunye manbışde pisvalika gyats'ı. Mançıl-allab Zı manbı ç'iyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as. **14** Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. **15** Gamı haynəxüd he'e: mançına xiliyvalla xhebıd vəş xılekkum, əq'valla xhots'al xılekkum, axtıvallah xhebts'al xılekkum vuxhecen. **16** Gamıyne ooğançe sa xılekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. **17** Zı ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'iyeyne aq'valin gırgın kar qik'asın. **18** Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışika, xhunaşşeyka, sossaaşika sacigee gameeqa ılqəç'e. **19** Vaka üç'üdda

axvecenva, gırgıne həyvanaaşike nafas helenimeene karbışike q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. **20** Q'öblena gırgıne şit'yaaşike, həyvanaaşike, ç'iyeyl hadağvançike vasqa qales, üç'üdda axvecenva. **21** Vasqa oxhanas eyxhençike vasımd, çısımd se'e. **22** Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbe Nühuk'le uvhuyn: – Xizanika sacıgee gameeqa ilqeç'e. Yizde ögee, vale qorkuna ine nasile deşor. **2** Dyunyeyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva məttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e. **4** Yıghne yiğile ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yiğnayiy yoqts'al xəməna gyoğiy gyoğa'as. İtxhının nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın. **5** Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdıd hı'ıyn. **6** Ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yıxhıd vəş sen ıxha. **7** Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attıvtxhanasdemee gameeqa ilqebaç'enbı. **8** Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, məttın, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayiy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ilqedaç'enbı. **10** Ç'ıye yıghne yiğile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an. **11** Nühune ı'mrene yıxhıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'ıyıghıd'esde yiğıl məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyoğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgıned k'oralybışençe xhyan ı'xı'yxə giyğal. **12** Yoqts'al yiğna, yoqts'al xəməna gyoğiy gyoğu. **13** Mane yiğıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham,

Yafəs, con yedar gameeqa ılqebaç'iyınbı. **14** Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın ileedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı. **15** Gırgın nafas ileşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqeeç'u. **16** Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırğine həyvanaaşına vughulynayiy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qihna Rəbbe gamıyn akka qa'an. **17** Q'ıfırım gibğılıyn yoqts'al yiğ ixhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'iyeyle haly'etçuyın. **18** Xhyan geed ooqa ılqeeç'e, gamıd xhinene aq'val i'ğiykar giyğal. **19** Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabıd çik avud g'alya'a. **20** Xhyan yits'ı xholle xilekkumna suvabişile axtı qexhe. **21** Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: **22** şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas ileşşen gırgın qeek'an. **23** Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas ileşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəne şit'yaaşılqamee nafas ileşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühiy gameebınbı üç'übbə axva. **24** Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yiğna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühur, Nühuka gameedın gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanbı k'il qedaxhe giyğal. **2** Allahee k'oralıybiyiy xəne g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. **3** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe. **4** Yiğhib'esde vuzane yits'ı yiğid'esde yiğil gamı Araratne suvabişil ulyoyzaran. **5** Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiyne yiğil suvabişin vuk'ulybı g'eece giyğal. **6** Nühee yoqts'alyne yiğile vuce hı'iyın

gamiyn g'uly aaqı, 7 qən g'avku. Xhyan qeqqvasme qən ulyooxa, hapk'in qavayle vuxha. 8 Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke g'uxoole. 9 Qı'nerkeyk'le givxasın ciga iveke deş, ç'ie xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa siviık'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. 10 Yighille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana. 11 Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'iling'a, mançe k'uxhee xhinakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. 12 Yighille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, mang'vee sayib qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviık'al deş. 13 Ts'eppiıne vuzane ts'ettıne yiğil Nühune ı'mrene yixhıd vəşşe ts'ettıne sene ç'ieylin xhyan qeqqvan. Nühee gamiyn oodun ciga qottuling'a, ç'ie qeqqu g'ece. 14 Q'öb'esde vuzane g'ayi yighıd'esde yiğis ç'ie bıırda qeqqvan. 15 Allahee Nühuk'le uvhuyn: 16 – Ğu yiğne xhunaşseyka, dixbışika, sossaaşika sacıgee gameençe qığeç'e. 17 Vaka sacıgeedın gırgın nafas ileşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qığe'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayikkecen, g'adı geed qetxhecen. 18 Nüh cune xhunaşseyka, dixbışika, sossaaşika sacıgee gameençe qığeç'ena. 19 Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ileşşen gırgın kar çıka sacıgeedınçıka gameençe qığeç'e. 20 Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. 21 Mançın yugun eva Rəbbis ı'xı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu: – K'ilybanançile otçu insanaaşın fıkırbı yugunbı

eyxhe deş. Manbışil-alla sayid ç'iyel læ'natlamişa'as deş. Həşde hı'iyın xhinne, gırgın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş. 22 Dyunye ıxhaylette, Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala, Gı'l-q'ı'dim, xəmə-yiğ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühusiy Nühune dixbışis xayir-düə huvu, manbışik'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qepxha ç'iyen aq'va gyatsts'e'e. 2 Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədıñ şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu. 3 Nafas ileşşen gırgınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele. 4 Saccu mançin çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. 5 Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın. 6 Şavaayiy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'yel irxhınıl-alla. 7 G'abı geeb qepxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe. 8 Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn: 9 – Şokab, şole qihniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığəç'uyne gırgıne nafas ileşşençika, şit'yaaşika, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşika Zı mugaavile haa'a. 11 Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayid inçile qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş. 12 Allahee uvhuyn: – Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne hammaşiyeste mugaavileyna işara ina vuxhes: 13 xəybışeeqa gyuvxhuna Yızda xənevur. 14 Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdika sacıgee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyna fıkr

ooxhanas. Sayid nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. **16** Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakkı ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçıka hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalıyaa'as. **17** Allahee Nühuk'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençıka hav'uyne mugaavıleyına işara haane. **18** Nüh cune dixbışıka Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığevç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). **19** Mana xhebırsana Nühun dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhınin gırgın insanar manbışıke g'abı.

11 Bıkırne dyunyel sa miziy sa yuşe vuxha. **2** İnsanar şargılqa qöng'ə şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. **3** Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cigee karpıç, battağne cigeeıd g'ır alyat'u. **4** Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu. **5** İnsanaaşee alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. **6** Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletinbı sa mizelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibğıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ıkkın ha'as əxə. **7** Qudoora geepç'ı manbışın mizyar alikka'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen». **8** İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. **9** Rəbbe insanaaşın mizyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (alıkkı'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehevkaa'a. **10** Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix

Arpakşad yedike eyxhe. **11** Arpakşad ıxhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebın xəppa dixbıyiy yişba vuxha. **27** Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüid vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ıxha. Haranika Lut donana sa dix ıxha. **28** Haran, vuc ıxhayne ölkee – Xaldeyaaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'üranıy vor. **29** İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxha (Milkayiy İska Haranın yişba vuxha). **30** Sarays uşaxar vooxhe deşdiy. **31** Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. **32** Q'öd vəşşe xholle sennang'a Xaranee Terah qek'ana.

12 Rəbbe İbramık'le eyhen: – Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebınbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora. **2** Vas xayir-düə hevles, vake xədnı millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayir-düə hevles. **3** Zı vas xayir-düə huvuynbışıs, xayir-düə, bed-düə hav'uynbışıs, bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valek'ena xayir-düə alyapt'as. **4** İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qığeç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle senniy vod. **5** İbramee Xaranee hı'ıyn gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı. **6** İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqa, Şekem eyhene cıgeene hiyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletniy

eyxhen. **7** Rəbb İbramisqa dyagu uvhuyn: – Zı ina ölkə
yığne nasilis hevles. İbramee cus dyaguyne Rəbbis,
maa'ad q'urbanı alyaa'an ciga alyaa'a. **8** Mançer Bet-Eline
şargılyne suvabınane cigeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee
çadır giviya. Çadırne garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena
şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanı gyaat'an
ciga ali'ı ı'bəədat ha'a. **9** İbram kırır-kırır mançer
ayk'anna canubulqa, Negevne sahrayne suralqa. **10** İne
ölke it'umun mısvalybı xət qetxhava İbram sık'ınna
gahıs Misirilqa ayk'ann. **11** Misireeqa hiviyaşarang'a
mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen: – Ğu geer
uftanra yixhay zak'le ats'an. **12** Misirbişe ğu g'aycu
eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbişe zı gik'u
ğü üç'ürre g'alerçes. **13** Hucoone ixhes ğu manbişik'le
eyhe, ğu yizda yiçu vor, yığneme zak sidyoot'a, üç'ürre
g'alyaraççe. **14** İbram Misirqa hirxhılymee, misiribişik'le
mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen. **15** Zəiyfa
g'aycuyne Misirne paççahne, fironne insanaşe məng'ı'ne
micagiyvalina gaf fironus haa'a. Manar qiykekkana fironne
sareeqa. **16** Firon məng'ı'nimee İbramikar yugra ıxha.
Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer,
nukar yedar vooxhe. **17** İbramne xhunaşşe Saraynimee
Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbişilqa xəttə ık'arbi
alyaa'a. **18** Fironee İbram qort'ul eyhen: – İne hucoon ğu
zak hı'iyın?! Nya'a Saray yığna xhunaşşe yixhay ittevhu?
19 Nişil-allane «yizda yiçuva» uvhu, məng'ı'ka davatbı
ha'as hassır? Alert'e yığna xhunaşşer, hoora! **20** Fironee
İbramiy cuna xhunaşşe, cone vardatika sacigee ölkənçe
yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15 Sabara gahile İbramis dyaguyne Rəbbəe inəxdun cuvab eyhe: – Qıməyq'ən İbram. Ğu havacesda Zı vorna, Zı vas geed xədn mukaafat heles. **2** İbramee uvhuyn: – Zas, yizda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın kar Damask şahareençene Eliezeris axvas. **3** Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yizda xaana insan yizda varis ixhes. **4** Rəbbəe mang'us inəxdun alidghıniy qele: – Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adıyn uşax ixhes. **5** Qiyğa Rəbbəe İbram g'aqa qığavu eyhen: – Xəybışıqa ilekke, xənebi qətgəs əxəhee qətgə. Vake g'abına nasılıb hamaniməe xəbna vuxhes. **6** İbramee Rəbbəe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a. **7** Rəbbəe İbramık'le eyhen: – Vas in cigabı helesva, ğu Xaldeyaaşine Ur şahareençe qığavhuna Rəbb Zı vorna. **8** İbramee Rəbbike qidghın ha'an: – Yizda Xudaavanda Rəbb, nençene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva? **9** Rəbbəe mang'uk'le eyhen: – Yizdeməe sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able. **10** İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdya'a. **11** Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı. **12** Veriğ k'yooçene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose. **13** Rəbbəe İbramık'le inəxüd eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleyiy nukariyvaleyə yoq'ud vəş senna vuxhes. **14** Manbışıke nukarar hav'uyne milletike Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe

geed xəttə karaka qığeepç'es. **15** Ğunab xılıyna ı'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as. **16** Emorğançenbışın bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'alas. **17** Veriğ k'yooçu xəm quvxhayng'a, kuma q'ığəənə tanduriy ts'abı q'ığəənə yalav q'öna q'l'iayne həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e. **18** Mane yiğil Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüd eyhe: – Zı Misirne damayle xənnə Fəratne damaysqameen ine milletbışın: **19** Genbışın, Genizbışın, Gadmonbışın, Q'etbışın, Perizbışın, Rafabışın, Emorbışın, Kana'anbışın, Girğaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16 İbramne xhunaşşeyş, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqə Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. **2** Saree İbramık'le eyhen: – Rəbbe zas uşax hele deşod. Yizde nukarıkə g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen. **3** Kana'anaaşine cigabişe yits'ille senna avxuyle qiyğə, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. **4** İbram Haacarıkə g'alirxhumeə mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. **5** Saree İbramık'le eyhen: – İn val-alla yizde vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğil. Hasre Rəbbeecad həgvecen, zı vale qorkura yixhay. **6** İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana. **7** Rəbbine malaaikisqa mana qızeezana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. **8**

Malaaikée mǎng'ı'ke qıdgħın ha'an: – Sarayna nukar Haacar, nençen qarı, nyaqane ǎlyhǎ? Haacaree eyhen: – Yızda xǎrna yeexhene Sarayne k'anençe heexva. **9** Rǎbbıne malaaikée mǎng'ı'k'le eyhen: – Yıǵne xǎrıng'ısqa sayk'le, mǎng'ee eyhen he'e. **10** Rǎbbıne cad malaaikée eyhen: – Yıǵna nasıl hamanimee xǎp qaa'as, qǎp qǎs-ǎlǎp qǎs vuxhes deş. **11** Qıyǵa Rǎbbıne malaaikée mǎng'ı'k'le meed eyhen: – Ğu hǎşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rǎbbık'le ğu ts'ıts'aiyn uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do l'smı'l' (Allahık'lee g'ayxhiyn) gıxhxhe. **12** Şavusse car mana saq'vana'as ǎxhǎs deş. Mang'un xıleppı gırgıng'ul, gırgıng'unbıd mang'ul ixhes. Mana gırgıne çocaaşıkar qoda ixhes. **13** Haacaree ceka yuşan ha'ane Rǎbbıs El-Roi (zı g'eecena Allah) do giyxhe. Mǎng'ee uvhuynniyde: – Hǎk'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna! **14** Mane xhyan l'lqǎne cigays Beer-Laxay-Roi do mançıl-alla giyxhe. Man cıga Qadış eyheneyiy Bered eyhene cigabışde yı'q'nee vod. **15** Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do l'smı'l' gıxhxhı. **16** Haacaree l'smı'l' uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yıxhille senniy vod.

17 İbramıqa yüc'ǎle yücüd sennang'a mang'us Rǎbbı gyagu uvhuyn: – Gırgın ǎxǎna Allah (El-Şadday) Zı vorna. Yızde yǎqqı'n hohre, mǎttın yık'nana ixhe. **2** Mugaavile Yızdeyiy yıǵne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xǎp qaa'as. **3** İbram aq'vahıyna ç'ıyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: **4** – Yızde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. **5** Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'ıynıyle yıǵın do İbram (xǎrna dek) deş, İbrahim (xǎppananbışda dek)

ixhes. **6** Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. **7** Zı vakayiy vale qihname yiğne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayiy vale qihname yiğne nasılıbışda Allah. **8** Vasiy vale qiyğiyne nasılıbışis hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes. **9** Qiyğa Allahee İbrahimik'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee naxüdiy eyhe, həmexüd he'e. **10** Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışika hav'uayne mugaavileyn işaarat in vod: Gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes. **11** Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike ıxhanar, menne milletbışiker alışşunar adameşına insan molyulle yiğ ıxhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa yedike vuxhaynbıb, menne milletbışike alivşuynbıb sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yizde hammaşıyste mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidi'ına adameşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yı'q'nee meexecen. **15** Allahee İbrahimik'le meed eyhen: – Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iybike şaqqa məng'ı'n do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zı məng'ı's xayir-düə hevles: məng'ı'ker vas dix heles. Qiyğa məng'ı's sayib xayir-düə hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paççahar məng'ı'ne nasılence qığepç'es. **17** İbrahim aq'vahiyına gizerçu, əqəna ha'u, culed alqa uvhuyn: – Vəş sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxaş əxəye? **18** Qiyğa İbrahimee Allahık'le eyhen: – Hasre saccu l'smı'l'ı xheyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürre axhvecen! **19** Allahemee uvhuyn:

– Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, dojud I'saq' (əqəna) gixhxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasılıkab hammaşe havaacesda. **20** Ğu I'smı'l'il-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhıyn. Mang'usub Zı xayir-düə hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'öyre paççah g'avaales. Zı mang'uke xədn millet ha'as. **21** Mugaavilemee Zı qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as. **22** Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha. **23** Hamanicab yiğıl İbrahimnee cune xaabın gırgın adamer: dix I'smı'l'l, cune xaa yedike vuxhayn gırgın nukarar, menne milletbışike alivşuyınbı sacıgeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrahim sunnat hı'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd senniy vod. **25** I'smı'l'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ıxhebad senniy vod. **26** İbrahimiyy I'smı'l'l sa yiğıl sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğıl, cune xaabın gırgın adamer, menne milletbışike alivşuyınbı, cune xaa yedike vuxhayınbı gırgınbı sunnat haa'anbı.

18 Rəbb İbrahimıs yiğine pırane gahıl Mamreene mı'qəəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. **2** Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadirene ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen: **3** – Yızda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ılğemeç'e. **4** Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub ı'lğəə, zı şos sık'ınin gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora. Manbışe eyhen: – Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'ıl mana

ekra Sarraysqa çadireeqa ayk'an. Məng'ı'k'le eyhen: – Həşdexhinee xhebne xənnə vexhxheedın yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qeçe. **7** Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a. **8** İbrahimee qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. **9** Manbışe qiyghınıyn: – Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: – İnya'ar çadire vor. **10** Manbışde sang'vee meed eyhen: – Qööne ine gahıl zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşey Sarrays dix ixhes. Sarra mang'une yı'q'əl, çadireeqa əkkəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. **11** İbrahimi Sarra q'əsniy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbınıy. **12** Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen: – Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvalla vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha. **13** Rəbbe İbrahimi qiyghanan: – «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı? **14** Nya'a, Rəbbise ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ıxha ixhes. **15** Sarree qərq'ı'niyvalin horbışika eyhen: – Zı əqəna hı'ı deşdiy. Rəbbe manke eyhen: – Deeş, ğu əqəna hı'ınniy. **16** Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as. **17** Rəbbe eyhen: – Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? **18** Hək'edad, İbrahimi xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırgine milletbışe xayir-düə alyapt'as. **19** Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbışis, cune xaabınbışis, xət qe'ecenva Zı mana g'əyxı'. Manke Zı Rəbbeeyid

İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın. **20** Rəbbeeyhen: – Sodomulqanayiy Homorulqana şikayat geebıb. Maane insanaaşına bınah geeb yı'q'navub. **21** Mançilallar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee. **22** İnsanar sapk'il avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimir axvana Rəbbine ögiyl. **23** İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen: – Hək'ebane, bınahnarıbışika qopkuynbub havaakal haa'as? **24** Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahıle ilyheç'es dişde? **25** Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahnana sacıgee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes İkkan! **26** Rəbbeeyhen: – Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbışdemee ine cigayne bıkırıra bınaheençe ilyheç'esda. **27** İbrahimee meed eyhen: – Zı Yiğnimee yı'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, **28** xhots'alyna qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane? Rəbbeeyhen: – Yoqts'ale xhoyre aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. **29** İbrahimee meed qiyghanan: – Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen: – Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş. **30** İbrahimee eyhen: – Zı geer yuşani'il-alla Xudaavanda qəllamışmexhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxüdne ixhes? Rəbbeeyhen: – Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuççud ha'as deş. **31** İbrahimee eyhen: – Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen:

– G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş. **32** İbrahimee eyhen: – Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamışmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen: – Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş. **33** Rəbbeey İbrahimıka haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadireeqa.

19 Exheeqana Sodomeeqa şena q'öyre malaaik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul **2** eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəmə g'eehe. Miç'eeb suğoots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa. Manbışe alidghınıy qelen: – De'eş, şı xəmə kuçee g'aahas. **3** Lutee geed eyheva, malaaikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan. **4** Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla. **5** İnsanaaş Lut qort'ul eyhen: – G'iyna xəməde vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as. **6** Lut manbışisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. **7** Mang'vee eyhen: – Çocar, qəlasın hıma'a. **8** Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob. **9** Adameeşe eyhen: – Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigençe qarı şas yuguniy pısın xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. **10** Manke xaane malaaikaaşe xıl hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. **11** Akkayne şene sural

ulyobzurne insanaaşına k'innar, xərnar manbışe bı'rq' qaa'a. Mançıl-alla insanaaşık'le akka iveeke deş. **12** Malaikaşe Lutuk'le eyhen: – Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbı, yişba, yeznebı yiğne xizanın gırgınbı ine şahareençe qığee'e. **13** Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletle geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançıl-alla Rəbbe şı g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as. **14** Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen: – Zaraba hudoora ine cigeençe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as. Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qaıle. **15** Miç'eed qexheng'a malaikaşe Lutuk'le eyhen: – Ekra ixhe! Xhunaşseyiy yişba alyapt'ı ine cigeençe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı. **16** Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbina mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaikaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareençe qığaa'anbı. **17** Manbı qığaa'ane gahıl malaikaşına sang'vee eyhen: – Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda. **18** Lutee manbışik'le eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'iyka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. **19** Saccu hasre zı mane k'anene k'inne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adıd. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda. **21** Malaikaşına sang'vee Lutuk'le eyhen: – Yiğnimee manıd ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. **22** Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'innava uvhil-alla, mançin do Tsoar (k'inin) axva. **23** Lut Tsoarqa hirxhiling'a verığ ılqevç'u

vooxhe. **24** Rəbbe Sodomlqayiy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyooğa'a. **25** İne Q'adaalilin şaharbi, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insana deşaa'anbı. **26** Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'ıl ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al. **27** Qinne yiğil miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cigeeqa hayk'an. **28** Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiy-allane Q'adaaliqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeençe xənnə ts'ayike l'lqən xhinnen sa kuma g'ece. **29** İne Q'adaalilin şaharbi hakka ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21 Rəbbe ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. **2** Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu. **3** İbrahimnee Sarrayke ıxhayne duxays l'saq' (əqəna) do giyxhe. **4** Allahee İbrahimık'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, l'saq' ıxhayne molyne yiğile sunnat ha'a. **5** l'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod. **6** Sarree uvhuyn: – Allahee yizde aq'veeqa əqəna qali'ı! Man g'ayxhıyne gırgıng've zaka sacigee əqəna ha'as! **7** Sarreecad meed eyhen: – Şavaa İbrahimık'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicıd uxuyın! **8** Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. l'saq' nikneke gyarğılıne yiğil, İbrahimnee xədin otxhun-ulyodğuy hele.

22 Sabara gahile Allahee İbrahim siliys l'xı'yxə. Mang'vee «İbrahimva!» ona'an. İbrahimnee «Hooyva!» eyhe. **2** Allahee mang'uk'le eyhen: – Vas ikkana, vorna-deşda yiğna dix l'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le Haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna

alle'e. **3** İbrahimee çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı ı'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ikkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuayne cigeeqa. **4** Man ciga İbrahimık'le xhebıd'esde yiğıl, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançe g'ece. **5** Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen: – Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas. **6** Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahimee cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəng'ə, **7** I'saq'ee dekkık'le İbrahimık'le eyhen: – Dek! Mang'vee alidghiniy qelen: – Dix, yızın k'ırı val vod. I'saq'ee qiyghanan: – Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder neçene vuxhes? **8** İbrahimee eyhen: – Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee haagvasda. İnbı sacıgee avayk'ananbı. **9** Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuayne cigeeqa. İbrahimee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbısilqa g'alya'a. **10** İbrahimee dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a. **11** Mane gahıl Rəbbine malaaıkee xəybışeençe mang'ulqa ona'an: – İbrahim, İbrahim! Mang'vee eyhen: – Zı inyaa vor! **12** Malaaıkee eyhen: – Gadeyk simet'a! Mang'uk vuççud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş. **13** İbrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahimee hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a. **14** İbrahimee mane cigayn do Yahve-İre (Rəbbeə hagvasın)

giyxhe. Mançil-allad hæşdilqamee insanaaşə məxüdü eyhe:
«Vucee Rəbbe suval hagvasın». **15** Rəbbine malaaikəe
xəybışeənçə İbrahımılqə onu'u meed eyhen: **16** – Rəbbe
inəxüdüd eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix
qidiykınva, Zı Yizde doyulen k'ın g'iysar: **17** Zı vas hək'ebab
xayir-düə hevles, yiğna nasıl xəədıx xənebımeə, deryahne
hiqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın
şaharbid yiğne nasılınbı ixhes. **18** Ğu Yizde cuvabil
k'ırı alixhxhiyl-alla, dyunyeyne gırgıne milletbışe yiğne
nasılilek'e xayir-düə alyapt'as». **19** İbrahim siyk'alna
cuka abıyne mek'vunbışisqa. Mançe manbı sacıgee
siviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25 **19** İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüdüd vod:
I'saq' İbrahımıke g'arı. **20** I'saq'ee Paddan-Arameençə
Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a
hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al senniy vod. **21** I'saq'ee
xhunaşşə vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le
I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşə Rivq'a vuxhne
ayxu. **22** Yedıyne vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal.
Məng'eeıyd «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?»
uvhu, Rəbbıke qiyghanas hiyeek'an. **23** Rəbbe məng'ı'k'le
eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle millet vod, Yiğne vuxhnençə
q'ölle xalq' qığeç'es. Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka
ixhes, Xərne çocəe k'ıning'us g'ullux haa'as. **24** Rivq'ayna
uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxhen məng'ı'ne vuxhne
q'ömkaler vuxhay. **25** Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva
ç'əradaniy sayir mana xhayıke hı'ıyn kar xhinne xhırıra
ıxha. Mançil-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. **26**
Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa

qarayle. Mançil-allad mang'unud do Yaaq'ub (mıq'leyke at'irq'ın) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al senniy vod. **27** Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan nıq' denana xaana insan eyxhe. **28** I'saq'ıs Esavniyxhe geer ikkiykanna, mang'vee ı'xı'yn həyvanar cus ikkanəxüd eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna. **29** Sa yiğil Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mısıra qarayle. **30** Esavee Yaaq'ubık'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sık'ınin zas hele oxhanas, mıs qıxha. Mançil-alla mang'us q'öd'esın do Edom (çərara) giyxhe. **31** Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle. **32** Esavee eyhen: – Zı missınçe qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane? **33** Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'ın he'e! Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubus qoole. **34** Yaaq'ubee Esavis hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğu qığəç'u ayk'anna. İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27 I'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepşik'le g'ece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn: – Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu. **2** I'saq'ee uvhuyn: – Zı haane q'əs qıxha, g'iyna-g'iyqa qik'asda. **3** Həşdiylee aleet'e yiğın yaraxbıd – vukiy ayhenbıd – hak'ne çoleeqa yizdemee k'on üvxhe. **4** Qiyğaled zas ikkanan geed yugun otxhunıy hı'ı, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayır-düə hevles. **5** I'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy ilıyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxa ark'ınmee, **6** Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüd eyhe: –

Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavik'le hayınva uvhu: **7** «Yızdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otXHuniy he'e. Manıd otXhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles». **8** Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: **9** hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançike zı dekkıs ikkanəxdun otXhuniy ha'as. **10** Ğunad man dekkıs oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva. **11** Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yızda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. **12** Sayid dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayir-düəyne cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. **13** Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yızde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle. **14** Yaaq'ub hark'ın, mısvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs ikkanəxdın yugun otXhuniy ha'a. **15** Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın xərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalinbı alyaat'u, k'ınne duxaylqa Yaaq'ubulqa alya'a. **16** Xıleppışın oodun ciga, gardanııl nyaabiy xhırıvalla deş mənğ'ee mısvabışde g'ekvabışika iyt'alanbı. **17** Qiyğad hı'iyın yugun otXhuniyiy gıney Yaaq'ubne xıleqa qele. **18** Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen: – Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yızde dixbışda? **19** Yaaq'ubee dekkık'le eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı Ğu uvhuyn xhinne hı'iyın. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. **20** I'saq'ee duxayk'le eyhen: – Dix, nəxüдне ıxha vasqa inyəxüb zaraba k'on gıpxhı? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı. **21** I'saq'ee

Yaaq'ubik'le eyhen: – Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee? **22** Yaaq'ub dekkısqa qıxhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğü eyhen: – Nıq' Yaaq'ubunod, xıleppıd Esavınbı vod. **23** Yaaq'ubunud xıleppı cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena. **24** Mang'vee qiyghanan: – Hək'erar ğu yızda dix Esavne? Yaaq'ubee eyhen: – Ho'o. **25** I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan. **26** Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e. **27** Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalıñın eva ı'xı'mee, xayir-düə huvu eyhen: – Yızde duxayken eva, Rəbbee xayir-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud. **28** Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva. **29** Havaasre milletbışe vas g'ullux hee'ecen, Ummatbışe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen. Ğu yiğne çocaaşıs xəbvalla he'e, Havaasre yiğne yedyne dixbışdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen. Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen, Vas xayir-düə ha'anbışıs xayir-düə vuxhecen. **30** Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'inna çoc Esav siyk'al. **31** Esavee sa yugun otxhuniy hı'ı, dekkıs adı eyhen: – Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəxecenva. **32** Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune? Mang'vee eyhen: – Zı yiğna ts'erriyna dix Esav vorna. **33** I'saq'ne caneeqa

it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karıke otXHun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha. **34** Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a: – Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e! **35** I'saq'ee eyhen: – Çoc horbışıka arı, yiğna xayir-düə g'avşuna. **36** Esavee eyhen: – Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yizda ts'errıyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayir-düə havaacı dışde? **37** I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix? **38** Esavee dekkık'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek! Esav axtıra geşşuna. **39** Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe: – Ğu eyxhen cıga, ç'ıyeyne barakayle, Xəybışded çiyike əq'əna ixhes. **40** Ğu vasin g'ık g'ılincıka ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. Ğu mang'uke g'attixhanasda gah qabıyng'a, Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda. **41** Dekkee Yaaq'ubus xayir-düə huvuyl-alla, Esavis çoc g'ımece qexhe. Mang'vee culed alqa eyhen: – Dekkıqa gyaşesın yiğbı hiyxharıd. Manke zı yizda çoc Yaaq'ub gek'a. **42** Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ğu gıku, vake qəlib qığaahas vukkan. **43** Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alixhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. **44** Yiğne çocuna qəl əlyhəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. **45** Valqana

qəl apk'ınmee, ğu cuk hı'iyınbı yik'el hitxınmee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yiğil yixhes? **46** Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen: – Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşşeeşine xılence zı ı'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne içeeşina, manbı xhinnena, həməxürna Q'etbişda cus hey'ee, zı ı'mı'r nişiscabne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düə huvu, inəxübna mı'slähət g'ooce: – Kana'anğançene içeeşike xhunaşşe himee'e. **2** Vaxt xıliy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkıne Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çocune Lavanne yişbışike vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın əxəne Allahee vas xayir-düə hevlecen, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıyınbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. **4** İbrahimne xayir-düəyke vasiy vake g'adıyne nasılbışısib vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn ciga – ğu menne cigeençe qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-düə hooleng'a «Kana'anğançene içeeşike xhunaşşe hime'eva» mı'slähət g'ooce. **7** Yaaq'ubeeyid dekkıliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an. **8** Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne. **9** Esav ayk'anna I'smı'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'l'lyna yiş Maxalat

cune xhunaşşeeşine ooğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuniy vor. **10** Yaaq'ub Beer-Şevençe qığeç'u Xaranne suralqa ayk'an. **11** Sa cigeeqa hirxhilymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'ieyle sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa givxhu, g'ilexhana. **12** Mang'uk'le nik'ek ç'ieyle xəybışeeqa hiyxharan q'ı't'yar, çilek'enad Allahın malaaikar ılqeç'u, gyəə g'ece. **13** Rəbbe q'ı't'yaaşil ulyorzul eyheyiy: – Zı yiğne dekkine dekkına İbrahimna, sayir I'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'ie vasiy vake g'abıynbışis heles. **14** Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbılqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayir-düə alyapt'as. **15** Zı vaka vorna, Zı ğu, nençeğana ark'ıneeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alerçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın. **16** Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen: – Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy. **17** Mang'vee qərq'iniyvalin eyhen: – Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medın kar deşod, inbı xəybışin akkabıvud. **18** Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne giviyyhe. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ış k'ya'a. **19** Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe, mankilqamee mane şaharın do Luz ıxha. **20** Qiyğa Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen: – Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy alya'asın tanalinbıd huveene, **21** yugvale zı dekkine xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yızda Allah ixhes. **22** İşaarat

xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ib'esda pay Vas qivles.

29 Yaaq'ub ayk'anna şargılyne milletbişde cigabişeeqa. **2** Çoleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebillle vəq'əbişin syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbişis mane kahrizeençe xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. **3** Gırgın vəq'əbi maqa sadiyng'a, çobanaaşə kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbişis ats'esin xhyanbı huvu, g'aye giviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghalilyqa. **4** Yaaq'ubee manbişikə qiyghanan: – Çocar, şu nençənbine vob? Manbişə eyhen: – Şi Xaraneençənbı vob. **5** Yaaq'ubee manbişik'le eyhen: – Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbişə eyhen: – Ats'ana. **6** Yaaq'ubee manbişikə qiyghanan: – Mana yugrayee? Manbişə eyhen: – Ho'o, yugra vor. Haaşə, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbişikə qöövur. **7** Yaaq'ubee eyhen: – Veriğ axtıvaleevub, vəq'əbi sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbişis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee. **8** Manbişə eyhen: – Çobanaaşə gırgın vəq'əbi sacigeeqa sidi'i, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğa şasse xhyan heles əxə. **9** Yaaq'ub manbişikə yuşana'ang'a, Raahilee dekkın vəq'əbi qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. **10** Yaaq'ubık'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbi g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbişis xhyan hele. **11** Qiyğa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'i axtıra geşşe giyğal. **12** Mang'vee Raahileyk'le dekkıne ebanbişikəna Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'ın man dekkıs yuşan ha'a. **13** Lavanık'le yiçeyna dix arıva

g'ayxhimee, g'adayxvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhilibişeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkekka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an. **14** Lavanee mang'uk'le eyhen: – Ğu hək'erar yizde ebanavur. Yaaq'ub manbışəng'ə sa vazna axuyle qiyğa, **15** Lavanee mang'uk'le eyhen: – Nya'a, ğu yizda ebanava, ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoone vuxhes? **16** Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'ı'n do Leaniy, k'ining'ı'nıd Raahileniy vod. **17** Leayne uleppişik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna içiy yixha. **18** Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen: – K'ınne yiş Raahileynimee zı vas yighille senna iş g'ooce. **19** Lavanee eyhen: – Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvuyule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve. **20** Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. **21** Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen: – Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyele, məng'ı'ka ixhes. **22** Lavanee mane cigabışın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. **23** Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkeehe Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'ı'ka g'ılexhana. **24** (Lavanee cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) **25** Yaaq'ubık'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanık'le eyhen: – Nya'a ğu zak məxdun kar hı'ı? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'ı? **26** Lavanee eyhen: – Yişde ine cigee k'inna yiş xəring'ı'le ögee adamiys heelen ədat deşin. **27** İn ülycüm bıkre'e, Raahiler vas hiyles. Məng'ı'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee

həməxüdüd ha'an: man ülycüm bıkıra'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecenva heelena. **29** (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvu.) **30** Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycume, məng'ı's uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gıxhxı eyhen: – Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yızde adamiys yikkiykanasda. **33** Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen: – Rəbbik'le zı deykan yıxhay g'ayxı, inar huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn) giyxhe. **34** Lea xhebr'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen: – İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva. Mançil-allad mang'un do Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen: – İne yəqqə zı Rəbbı axtı qa'as. Mançil-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, məng'ee yuçeys paxılıyvala haa'a. Məng'ee adamiylk'le eyhen: – Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda! **2** Yaaq'ub Raahileyıqa qəllamişxha eyhen: – Nya'a zıne vas uşax hıdele, nya'a zı Allahne vor? **3** Raahılee eyhen: – Yızda nukar Bilyhan alert'e, məng'ı'ka g'alixhe. Məng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvala haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva. **4** Raahılee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenva heele. Yaaq'ubur

məng'ı'ka g'ılexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. **6** Raahilee eyhen: – Allah məhkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxhı, zas dix huvu. Mançıl-allad məng'ee mang'un do Dani (Mang'vee məhkamee havacesda) giyxhe. **7** Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. **8** Raahilee eyhen: – Zı yuçeyka saç'iyku, Allahne kumagıka ğamiyxhana. Məng'ee mançıl-allad uşaxın do Naftali (yızın saç'iykvuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vənxü deş. Məng'ee mançıl-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. **10** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. **11** Leayee eyhen: – Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayiy! Məng'ee mang'un doydud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe. **12** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen: – Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes. Məng'ee uşaxın do Aşer (baxtivar) giyxhe. **14** Ruvenık'le suk qivişalne gahıl çolead mandragorun ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: – Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasıd helelan. **15** Leayee məng'ı'k'le eyhen: – Adamiy xılençe g'ayşuy ç'əvxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ikkan? Raahilee eyhen: – Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yizda adamiy vaka g'alixhecen. **16** Yaaq'ub exheeçana çoleençe qööngə, mang'unee ögeeça Lea qığeyç'u eyhen: – Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışis zı ğu alişşu. Yaaq'ub mane xəmdə məng'ı'ka g'ılexha. **17** Allahık'le Leayna düə giviyxhena. Lea vuxhne ayxu,

Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: – Allahee zı yizda nukar yizde adamiys hiyvuy höötxüva, yizda hək' quvuna. Məng'ee uşaxın do İssaxar (Məng'vee hək' quvuna) giyxhe. **19** Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. **20** Məng'ee eyhen: – Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhiyre dix uxuva. Məng'ee uşaxın do Zevulun (hı'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doyd Dina giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, məng'ı'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: – Allahee zalin pısın do ak'ani'yn. **24** «Allahee zas sayir dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Məng'vee sayir helecenva) giyxhe.

35 **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayır-düə huvu, **10** eyhen: – Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyinyke şaqa yiğın do İzrail ixhes. İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe. **11** Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen: – Gırğın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedın milletbı g'ales. Yiğne nasileab paççaharıb vuxhesınbı. **12** İbrahimisiy l'saq'ıs huvuyn ç'iyebı Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles. **13** Allah Yaaq'ubne k'anençe – yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. **14** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyuile çılqa zeytunun q'işiy kya'an k'ı'ı. **15** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. **16** Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-

Eleençe avayk'ananbı. Efratısqa hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a mæng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Mæng'i'n uxuy dağamda ilğeç'ee. **17** Mæng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşşee eyhen: – Qimeeq'ən, vas meer dix ıxha. **18** Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (yizde uts'urna dix) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (sağne xileena dix) giyxhe. **19** Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. **20** Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyyhe. Mana g'aye g'iyniyne yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna. **21** İzrail mançe ark'ın, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. **22** İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarika Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen. Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər dixniy vor. **23** Manbı Leaye vuxuynbıniy vob: Yaaq'ubna ts'erriyına dix Ruven, qihnanbıb Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha. **24** İnbıb Raahilee vuxuynbıniy vob: Yusuf, Benyamin. **25** İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanev vuxuynbıniy vob: Dani, Naftali. **26** Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbıniy vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha. **27** Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. **28** I'saq'ee vəşşe molts'al sen hı'ı. **29** Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne

axva ıxha. 2 Yaaq'ubuke g'abıynbıſın taarix inəxüdüd:
 vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyıghıd sennana cehilyniy
 vor. Mang'vee dekkıne xhunaſſebıſde Bilyhanneyiy
 Zilypanne dixbıſıka syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee
 manbıſe qotkuda hidya'an iſbı dekkısnıy hıxhara'anbı. 3
 Yusuf dekkıne q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana
 gırgıne dixbıſıle geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed
 rangbınan tanalin iyxhva'a. 4 Çocaaſıık'le dekkıs Yusuf
 manbıſıle geer ıkkın g'acumee, mana manbıſıs g'ımeece
 qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuſan haa'as
 vukkiykan deſ. 5 Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee
 man nyak' çocaaſıs yuſana'a. Mançıle qiyğa çocaaſıs
 mana sık'ırrar g'ımece qıxha. 6 Yusufee manbıſıık'le
 eyhen: – Zak'le g'acuyne nyak'ıl k'ırı gyaqqe! 7 ſi
 çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın
 alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuſunbud yızınçine
 hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. 8
 Çocaaſe mang'uk'le eyhen: – Hək'erane, ğu ſas paççahne
 ixhes, xəbvallane haa'as? Cun nyak'bı məxüdüd yuſan
 hı'il-alla, mana sık'ırrar g'ımece qexhe. 9 Yusufuk'le
 sa medın nyak' g'ece, man çocaaſıs yuſan hı'ı eyhen:
 – Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Verığ, vaz,
 yits'ısable xəne yızde ögiyl k'yoyzariy. 10 Mang'vee
 nyak' dekkısnıy çocaaſıs yuſana'ang'a, dek mang'uqa
 aldarxhun eyhen: – Man vak'le g'acuyın nyak' hucoova
 eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre çocur abı,
 yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? 11 Dekkee Yusufee
 uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaſemee man
 höödəxə deſ. 12 Yiğbıſde sa yiğıl Yusufun çocar ſekem

eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a, **13** İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışisqa yəqqı'l ha'as. Yusufee dekkık'le eyhen: – Nya'a ı'qdə? **14** Dekke mang'uk'le meed eyhen: – Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqı'l ha'ana. **15** Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan: – Hucoone t'abal ha'a? **16** Mang'vee eyhen: – Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a? **17** Mane insanee eyhen: – İnençe apk'ininbı. Zak'le manbışike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı. Yusuf ayk'anna çocaaŝiqar qihna. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a. **18** Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole. **19** Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Haane, nyak'bı g'ecena qöövur! **20** Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşe qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbıyiy mang'un nyak'bı. **21** Man xərne çocuk'le Ruvenık'le g'ayxhımee, Yusuf manbışde xılençe g'attixhana'asdemee eyhen: – Qudoora mana gidek'as, **22** eb k'idyaas, vuşucar deşde cigee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılençe g'attixhan hı'ı dekkısqa qıkkes. **23** Yusuf çocaaşisqa hirxhılymee, çocaaşe mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'ı'ı g'eeŝŝen. **24** Vucur xhyan deşde

k'oraleeqa g'uvoyxhar. **25** Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeençe qöön I'smı'l'lybışin karvan g'ece. Manbışe devabışilqa alixhxlı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəəyiy man karbı Misirqa ikkees. **26** Yahudee çocaaşik'le eyhen: – Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk sidyoot'as I'smı'l'lybışis massa heles. Nəxürcar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaşe mang'une cuvabil k'ırı iliyxhen. **28** Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhirmee, çocaaşe Yusuf k'oraleençe alqavhu I'smı'l'lybışis g'ane nuk'rays massa hele. Manbışer Yusuf qıkkkana Misirqa. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ilymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qıtxhu cune tanalin qıt'axxa. **30** Qiyğa mana çocaaşisqa sak'ı eyhen: – Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as? **31** Manbışe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyööq'ə. **32** Qiyğale çocaaşe man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen: – Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene? **33** Dekik'le tanalinbı qıvats'ı eyhen: – İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı alya'a. Mana duxayqa geer geşşu. **35** Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'bı heles savayle. Mang'us manbışil k'ırı alixhes diykkın, eyhen: – Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs. Mana duxayqa geer məxür geşşu. **(Sheol h7585)** **36** Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana l'smı'l'lybışike ileşşena. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsilexhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaaniy axvana. **3** Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud. **4** Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. **5** Mang'vee Yusufne xıleqa xaanaıyıy karana xəbvalla quvuıle qiyğa, Rəbbe Yusuful-alla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal. **6** Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xıyaqa qele, mang'une vuk'ulee otxhunulyodğuyıle ğayrı medın vuççud eyxhe deş. Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. **7** Sabara gah ilğevç'uıle qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa ul gıpxhı eyhen: – Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'ı'k'le eyhen: – Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas! **10** Məng'ee man yiğıs Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee məng'ı'ka ixhesır, g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğıl cune işiqar qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşıke ar vuşucar ıxha deş. **12** Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheva!» eyhe. Yusufee tanalinbı məng'ı'ne xıle

g'ali'ı g'aqa hexva. **13** Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xilevud g'ali'ı hixu, **14** məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen: – İlyaaake, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! **15** Yızda ts'ir g'avxhume, mang'vee tanalinbı g'ali'ı g'aqa hixu! **16** Potifar xaaqa sak'alasmee, məng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Məng'ee adamiysıd akaran karbı yuşanı'ı, eyhen: – Ğu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hixu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zindaneeqa, paççahın avqvuyınbı havaacene cigeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbe yugvalla ha'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zindanne xəring'vee zindane avqvuyın gırgınbı Yusufne xılyaqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbışis Yusufeni xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuyne işbışde nençikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Misirne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbışde xəring'veyiy gıney qecenbışde xəring'vee paççah qəllamişxhesın kar ha'a. **3** Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zindaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışis k'ılvalla hee'ecenva. Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğa, **5** sa xəmdə

manbışik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece.

6 Yusuf miç'eer manbışisqa qarımee, manbışe aq'vabı havaxanı'ı g'ece. **7** Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qidghın ha'an: – Nya'a g'iyna aq'vabı havaxanı'ı? **8** Manbışe mang'uk'le eyhen: – Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur. Yusufee manbışik'le eyhen: – Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesin? Hinnalan man zas yuşan he'e. **9** Ulyoğan helenbışde xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen: – Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. **10** Mane t'imilene tayangıl xheyible tübəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imil aleyli'ı. **11** Yizde xıle fironun k'olaniy vod, zı man ts'ets'ybi fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu. **12** Yusufee mang'uk'le eyhen: – Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun. **13** Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. **14** Hucoon ixhes, gırgın kar yəqqı'lqa gitxumee, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla he'e, fironusne yızın do ağmiş he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. **15** Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöqüna vor, inyayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hı'ı deş. **16** Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen: – Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu. **17** Oğane ç'emç'ee fironusva hı'ıyn curayn-curayn gıney ixha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaşe k'ufarniy ı'xiyxə. **18** Yusufee inəxüd eyhe: – Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod. **19** Xhebne yiğile fironee

ğü zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar ı'xəs. **20** Xhebne yiğile fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayiy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. **21** Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xıleqa qele. **22** Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe. **23** Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41 Q'ölle sen ilğeç'uyle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe. **2** Dameençe yighıble micagna tavulyna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. **3** Mançile ğayrı dameençe meeb yighıble qəlana, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'ın şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar. **4** Qəlaneyiy k'üvəne zerbışe yighıble micagna tavulyna zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe. **5** Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighıble gyavts'una micagna sukena gıt'y (sunbul) ələə g'ooce. **6** Mançile qiyğa şargıne mıtsee gyotxhuniyn yighılle k'üvən suken gıt'y aleyle. **7** K'üvəne sukunee gıt'yın yighıble micagna gyavtsuna sukuna gıt'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen. **8** Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirin nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbışis cun nyak' yuşan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo

eyheniy. **9** Ulyoğan helenbişde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe: – Fironuk'le eyhesin cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğil firon it'umra cune nukaraaşilqa qəllamişxa, mang'vee zınar gıney qecenbişda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akkya'a. **11** Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. **12** Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuynbi şi mang'us yuşanı'ı. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bi nen eyhenniyva mang'vee uvhuyn. **13** Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar givarxınna. **14** Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxı, tanalinbi badal hı'ı, fironusqa qarayle. **15** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavussecad eyhes dəxi'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbi nen eyhenbiyyıva eyhes əxəvud. **16** Yusufəe inəxüd eyhe: – Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidghıniy qelesın. **17** Fironee eyhen: – Zak'le nik'ek g'acuyn, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur. **18** Dameençe yighible tavulyna micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. **19** Mançile qiyğa yighibleb geeb qəlana, həlale g'a'aypxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. **20** K'üvəneyiy qəlane zerbışee, yighible ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyna zer opxhunna. **21** Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqa atk'ıneyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'iyınbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuynbı. Manke zı muğur qıxha. **22** Qiyğa zak'le nik'ek

in g'acu: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una yugna sukena gıt'y alyabı. **23** Mançile qiyğad yighille şargine mitsın gyoxhxhani'iyın k'üvən, q'əran sukun gıt'y aleylə. **24** K'üvəne sukune gıt'yın yighible yugna sukuna gıt'y hööğəna. İn nik'ek g'acuyınbı, zı cadu ha'anbışis yuşanı'iyınbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana. **25** Yusufee fironuk'le eyhen: – Fironne nyak'bışe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. **26** Yighible tavulyına zeri yighible yugna sukuna gıt'y yighille sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a. **27** Mançile qiyğa qığevç'una yighible k'üvənayiy qəlana zeri, şargine mıtsee gyopxhunna yighible q'ərana sukuna gıt'yıb, yighille sen eyhen vodun. Man yighille senna mısvalla vuxhes eyhen vodun. **28** Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkən, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. **29** Sık'ınne gahile Misir geed barakanan yighille sen g'iğalas. **30** Mançile qiyğa yighille senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylına baraka mançin yik'el hivxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. **31** Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. **32** Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahile vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha. **33** Mançil-allar fironee Misirne ölkayna xərna gixhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. **34** Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecən, Misir sav'uyne sukuke manbışe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen. **35** Hasre manbışe mane yugne senbışee alyabına mana suk şaharbışee,

fironee əmr hav'uyın xhinne, see'ecen. **36** Man sı'iyın gırgın kar Misirilqa qalesde yighne missine seniys ixhecen, ögiyle qööne mane yighne missine senee ölkeebınbı xhal hımabat'acenva. **37** Fironusiy cune insanaaşıs mana fikir yik'eençe vooxhe. **38** Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane? **39** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. **40** Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes. **41** Fironee Yusufuk'le meed eyhen: – Həşdiyle ilekke, zı ğu bıırne Misirna xərna giyxhe. **42** Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'iyın g'üvənan tanalinbı ali'ı, gardanıqlab k'ınəğəyke hı'iyın t'exa qalya'a. **43** Fironee mang'us cune daşk'abışın qöd'esın hele. Qiyğab manbışile hiib əlyhəəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen: – Yəq' hevlecenva ts'irbı he'e. İnəxür fironee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a. **44** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş. **45** Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıırna Misirna ölka alycaaxhvas. **46** Misirne paççahısnee, fironusnee işilqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebt's'al sennyi vod. Mana fironusse qığəç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. **47** Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xəttə kar aleylya'a. **48** Mane barakatnane yighne

senee Misiree alyadıyn gırgın kar Yusufee şaharbışeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'ı, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. **49** Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpəqəs dyooxheva qəbəqqə deş. **50** Yusufus, mıssın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. **51** Mang'vee ts'errıyne duxayn do Menaşşe (yik'el hixana'as) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançıl-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'inbıyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva. **52** Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (barakatnana) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançıl-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'ı. **53** Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yıghılle barakatnan sen g'attıtxın, yıghılle mıssın sen gıyğal. Mıssıvalla gırgıne cigabışee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. **55** Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətık'le eyhen: – Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e. **56** Ç'ıyeyn aq'vavollete mıssıvalla vuxha. Misir mısvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışis suk massa hoole gıyğal. **57** Gırgıne ölkabışee it'umna mısvalla gibğılil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42 Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen: – Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? **2** Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as. **3** Yusufna yits'ıyre çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an.

4 Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ixele deş. Mana qəyq'ənnə Benyaminik sayid sa kar eyxheva. 5 Kana'anaaşine cigabişee mısvalybıva, suk ulyooşenbişika İzrailin dixbı abı vuxha. 6 Yusuf bıırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. 7 Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbişika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbişike qiyghanan: – Nənçene şü abı? Manbişe eyhen: – Kana'ane ölkeençe, otxhanan kar alişşes. 8 Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. 9 Yusufus cehilyng'a çocaaşine hək'ee g'acuyn nyak'bı yik'el qadı, manbişik'le eyhen: – Şü casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyin cigabı ats'axhxhesib abı! 10 Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı. 11 Yişin gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar deş vob. 12 Yusufee manbişik'le eyhen: – De'eş, şü abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyin cigabı! 13 Manbişe eyhen: – Şı yiğın g'ular yits'ıq'öyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'inna çoc dekkine k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha. 14 Yusufee manbişik'le eyhen: – Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şü casusarıb! 15 Zı şü inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəəxəs deş. 16 Vuşda sa g'axıle k'inna çoc ayrecen, avxuynbıb inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesın şü eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şü

casusarıbva! **17** Yusufee manbı xhebillle yiğna zindanee havaacı. **18** Xhebıd'esde yiğıl Yusufee manbışik'le eyhen: – Zı Allahıle qəyq'ənnə: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas. **19** Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbıšemee xaa'ab missıba avxuynbışis suk vukkeecen. **20** Qiyğa vuşda k'ınna çoc zasqa ayre. Məxüdü zak'le ats'axhxhesın, şu eyhenbı hək'enbıyee, deşxhee dişee. Mançika şunab hapt'iyke g'attivxhanasınbı. Mançis çocaaşe ho'ova eyhe. **21** Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebab şi çocus hı'ıynçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qitxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançıl-allad yişde vuk'lelqa in divan adı. **22** Ruvenee manbışik'le inəxüdü eyhe: – Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla hımaa'a, şumee zal k'ırı alixhxhı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a. **23** Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. **24** Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbışika gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le g'ece-g'ece iyt'alna. **25** Yusufee əmr haa'a manbışin balagbı sukun gyats'e'e, co adiy nük'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxüdüdü ha'an. **26** Çocaaşe suk əməleəşılqa alıvxhu, mançe avayk'ananbı. **27** Manbışde sang've xəmə g'aahane cigee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. **28** Mang'vee çocaaşik'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yızde balageevud. Manbışin yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n

sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Allahee hucooyiy hı'ı? **29** Manbı dekkıne k'anyaqa Kana'anne cigabişeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxüdü yuşan ha'a: **30** – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüdü ats'axhxha, şı menne ölkayn casusarniyxan. **31** Şımee mang'uk'le uvhuyn: «Şı qopkuyn insanar vob, casusar deş. **32** Şı yits'ıq'öyre çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yışda çoc xəəqə-ç'iyeeqa ıxha, k'ınna yışda çocur Kana'anne cigabişee dekkıne k'ane vor». **33** Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa yizde k'ane g'alerçe, şunab xizanbı mıssıvalike g'attixhan haa'as suk alyapt'ı hudooru. **34** Mançile qiyğar k'ınna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesın şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabişee iviykarasiy kar alişşes şosqa hassarasın». **35** Balagbı haç'a'ang'a çocaaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarib cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. **36** Yaaq'ubee manbışik'le eyhen: – Şu zı dixbişkena hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkekka! Man eyxhen gırgın zak eyxhe! **37** Ruvenee dekkık'le inəxüdü eyhe: – Ğu mana yizde xıleqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e. **38** Yaaq'ubee eyhen: – Yizda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahileyke sa hamana axu, mang'una çoc qik'una. Sayid mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs. (Sheol h7585)

43 Kana'anaşine cigabişee mısvalyby geedniy qeetxha. **2** Çocaaşe Misirğançe abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee manbişik'le eyhen: – Havak'ne şas sık'ının oxhanasın kar alişşe. **3** Yahudee mang'uk'le inəxüd eyhe: – Şene insanee şas yugda g'ayxhı'iyın, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. **4** Ğu çoc şaka g'axuvıynxhiy şi hapk'ın vasın otxhuniy ileşşeyiy. **5** Ğu mana g'ıxdevee, şi maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale. **6** Manbişde dekkee İzrailee eyhen: – Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava? **7** Manbişe eyhen: – Mane insanee yişdeyiy yişde xizanbişde hək'e geed qidghınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alidghniybışis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay? **8** Yahudee dekkık'le İzrailik'le eyhen: – Gade g'aykke, şi əlyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'übba aaxva. **9** Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qidyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes. **10** Şi vaxt ılığıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy. **11** İzrailee eyhen: – Mennəxüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oç'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabişike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ının itv, ədvıyat, ətriyat, püste, badam sı'ı mane insanıs pay xhinne ikkee. **12** Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbişeead yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ikkı vuşde xileka sak'ale'e, sayib manbı balagbişeeqa yugba ilydyaakı vooxhe. **13** Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le.

14 Gırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna
qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasa çociy Benyamin
şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena
ixhesxhee, hasre ixhecen. 15 Çocaşe Benyaminır, paybıd,
q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbı
yəqqı'lqa. Misirqa hipxhır manbı Yusufusqa qavayle. 16
Yusufuk'le Benyaminır manbışika sa cigee g'acumee,
cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen: – İn insanar yizde
xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka
yı'q'ı'hiyn karbı oxhanas. 17 Mane insanee Yusufne
cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar
quvkekkanbı Yusufne xaaqa. 18 Manbışe co Yusufne
xaaqa quvkekka qəpq'ı'n eyhen: – Şene ögiyl balagbışee
sak'alı'iyne nuk'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl
g'ot'alas, şale gəmxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as
vukkan. 19 Manbı xaaqa əkkəne cigee Yusufne xav
vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe: 20 – Yişda
xərna, şı şene ögiylib otxhanan kar alışşes abıynbıniy. 21
Şı xəmdə aaxvane cigee balagbışın ghalybı aaqiyng'a,
gırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'ıl qidexha balagne
ad iveeke. Həşde man şı yişde xıleka yı'q'əlqa sak'ala'a. 22
G'iyiniysın otxhuniy alışşesınıd şı nuk'ra curayda adı. Şen
nuk'rad şavaame yişde balagbışeeqa gıxhxhı, ats'a deş.
23 Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: – Gırgın çine cigal
vod, qıməəq'ən. Vuşdeyiy vuşde dekkıne Allahee man
nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxhı. Şu şene ögee adıyn
nuk'ra zasne vod. Qiyğaler Şimon manbışisqa qığayhe. 24
Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı
hoğalasın manbışis xhyaniy əməleeşısın yemıd helen. 25

Çocaaşik'le uvhuynq'a co Yusufuka yı'q'ı'hin kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığa'anbı.

26 Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. **27** Yusufee manbışıke qidghın ha'a: – Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürneva? Meernaneva həşde? **28** Manbışe eyhen: – Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor. Manıd uvhu Yusufne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaranbı.

29 Yusufee ul alivk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: – Şena şu zak'le eyhena k'ınna çoc haynane? Qiyğa Benyamınık'le eyhen: – Dix, Allahee vas yugun helen. **30** Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığec'u, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena. **31** Yusuf aq'va hodğul qığec'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a: – Otxhuniy qalle. **32** Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misirbışis curayda qadayle. Misirğançenbışisse Cühüt'yaaşika sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbıniy.

33 Yusufne ögiyl çocar senbışis sik'ı çıçıqab qihna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbı.

34 Yusufne ögiylyne otxhuniybışıke manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyəqqee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44 Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a: – İne insanaaşın balagbı cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gixhxhe. **2** Yızda nuk'rayna kasamee

k'ining'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacigee givxhe. Şeng'vee gırgın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a. **3** Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleşika sacigee yəqqı'l aa'anbı. **4** Manbı şaharılee geeb əq'əna qəpxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: – Ek'ra oza qıxha mane insanaşıqa qihna hoora, avarq'ılymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pısvalla hav'u? **5** Nişil-allane yizde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vee mançe ulyoğan, falika ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!» **6** Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an. **7** Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaasısse məxdun kar ha'as əxəye! **8** Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabışençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaançe k'inəğəyiy nuk'ra qöqəs? **9** Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbıb xəring'us nukarar vuxhecen. **10** Mang'vee eyhen: – Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yizda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş. **11** Çocaaşe zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaqa. **12** Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule girğıl k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke. **13** Çocaaşe cok qıtxhuynə divanıke tanalinbı qıt'axxa'a. Qiyğa əməleşilqa karıd alixxhı siviyyk'alanbı şahareeqa. **14** Yahud çocaaşıka sacigee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. **15** Yusufee manbışik'le eyhen: – Şu hı'iyn hucoone?

Şok'le ats'a dişdiy, zına xhinnena insan falika ilyakkıme gırgın g'ecen? **16** Yahudee eyhen: – Şi xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübne şı qopkuynbı xhinne haagvas? Allahee şı hav'una bınah haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. **17** Yusufeye eyhen: – Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı mana yızda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpq'ı'n dekkısqa savk'le. **18** Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: – Yızda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. **19** Şenke xəring'vee g'ulaaşike qiyghıninniy: «Şoka dek, çoc vornane?» **20** Şı manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ıxhana sa k'ınna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbışike mana sa axu, dekkısır mana geer ıkkın». **21** Manke ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». **22** Şınad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda». **23** Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'ınna çoc ittyareene, sayib yızde ulesqa qımaale». **24** Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'iling'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'iyın. **25** Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ınin otxhuniy alişşu alle». **26** Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'ınna çoc şaka ı'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs deş, k'ınna çoc şaka dexheene». **27** Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yızde xhunaşşee Raahilee zas q'öyre dix uxu. **28** Sa dix yızde k'anençe

ark'in sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. **29** Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yızda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees». (Sheol h7585) **30** Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'alas vəxəs deş. Mana mang'us geerxhe ikkiykanna. **31** Mana gade şaka g'idecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşe dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees. (Sheol h7585) **32** Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes». **33** Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika sark'il hooracen. **34** Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umooecen!

45 Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxıyxə: – Gırgınbı yızde k'anençe qığeerç'e! Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemee manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. **2** Mana məxür axtıra geşşe giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. **3** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zı Yusuf vorna! Yızda dek meernane? Çocaaşisse mang'us alidghınıy qeles əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı. **4** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zasqana qeepxhe. Manbı cusqana qepxhamee, eyhen: – Şu Misırqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. **5** Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda ı'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. **6** Q'ölle sen ıxha ine cigabışee mısvalyıbı

gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş. **7** Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu. **8** Mañçil-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. **9** Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. **10** Ğu Misir Goşen eyhene cigee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbıb, yiğın nevbıb, çavra-vəq'əd, yiğın gırgıncad kar zas k'ane ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xizan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna mısvalla vuxhes». **12** Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyamınık'led man g'ecen. **13** Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mañçına gırgınçına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre. **14** Yusufee cuna çoc Benyamin xhılıbışeeqa sı'ımee q'öyursana gyaaşe gıviyğal. **15** Qiyğa mang'vee avxuyne çocaaşısıd ubbabı hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhılıbışeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşe mang'uka meeb gaf hav'u. **16** Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. **17** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşık'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixxhı Kana'anne cigabışeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkır, xizanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirın gırgınçile yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırgınçile yugun kar oxhanas». **19** Sayid manbışik'le eyhe: «İNƏXÜD he'e:

dekkısınıy vuşde xhunaşşeeşısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırgınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuyn vuşun kar qimiykan, Misireedin gırgınçile yugun kar vuşun ixhes». **21** İzrailyne dixbişe həməxüdid ha'an. Yusufee fironee əmr hav'uyın xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyid helen. **22** Manbışde gırgıng'us sa tanalinbı hele, Benyaminismee xholle tanalinbıyiy xhebıd vəş nuk'ra hele. **23** Yusufee dekkısva Misirin gırgınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixhxhına g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışik'le eyhen: – Yəqqı'l uğmooda. **25** Manbı Misirğançe qığeerç'ı Kana'anne cigabışeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yusuf meerır, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnayur! Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. **27** Yusufee uvhuyn gırgın çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen. **28** İzrailee eyhen: – Həşde zak'le ats'axhxhayn yızda Yusuf meerır! Zak'le mançile yugun medın hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'ın mana g'aces!

46 İzrailee cuka vodun gırgın sı'ı, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a. **2** Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn: – Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: – Zı Allah vor, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah. Misirqa ı'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədin millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa

Zınar ı'qqəsda. Qiyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes. **5** Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironee Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka. **6** Yaaq'ubeeyiy cune dixbışe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabışee co hı'iyın gırğın kar sı'ı Misırqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misırqa dixbı, yişba, nevbı, gırğına cuna xizancab alyapt'ı ayk'an. **8** Misırqa İzrailika sacıgee cun dixbıyiy dixbışike g'abıynbı qavayle. Misırqa qabıynbışın dobı inbı vod: Yaaq'ubna ts'errıyna dix Ruven. **9** Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayir Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul. **11** Leviyn dixbı: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbı: Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı. Peresin dixbı: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbı: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbı: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyiy yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevbı gırğınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre insan ıxha. **16** Qadın dixbı: Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli. **17** Aşerin dixbı: İmna, İşvah, İşvi, Beria sayir manbışda yiçu Serax. Berianın dixbı: Xever, Malkiel. **18** Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevbı gırğınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'iyixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneniy hiyvı. **19** Yaaq'ubne xhunaşşeyş Raahıeyn dixbı: Yusufiy Benyamin. **20** Yusufus Misırne On şaharne kaahinne

Fotiferanne yişşe Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu. **21** Benyaminın dixbı: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard. **22** İna yits'ıyoq'var insan Yaaq'ubuniy Raahileyın dixbı, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhe vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşim. **24** Naftaliyn dixbı: Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbıyiy nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yıghıyre insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneniy hiyvı. **26** Yaaq'ubne dixbışde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre insan qarı. **27** Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ıxele. Manbı Goşenısqa hiviyxarmee, **29** Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine İzrailıne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhilibışeeqa sı'ı xılece geşşena. **30** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə. **31** Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanık'le eyhen: – Hasre həşde fironusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabışee eyxhena yızda dek, çocar cone xizanbışika sacıgee zasqa abı. **32** Manbı çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone gırgine karaka, çavra-vəq'əyka sacıgee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbıb çobanaaşile həlyvəyq'ənva, şos man ciga helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhen: – Yizda dek, çocar cone gırgine karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeence inyaqa Goşenqa qabı. **2** Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı. **3** Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoonexhe haa'an? Manbişe fironuk'le eyhen: – Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. **4** Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Yiğna dekkiy çocar vasqavub abı. **6** Misir vas ıkkanan ciga g'əyx: dekkisiy çocarşıs ine cigayne gırgınçile yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yizde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen. **7** Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayir-düə hoole. **8** Fironee mang'uke qiyghanan: – Vaqa xhulelle senne vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghınıy qele: – Yizde ı'mı'ren vəşşe xhebts'al sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yizda ı'mı'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaşe menəng'ə hı'ıyn senbımeeyib xıliyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus xayir-düə huvu ayk'anna. **11** Yusufee fironee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdıy çocaaşısda ciga Misir qaa'a, manbışıs gırgınçile yugun Ramses eyhene cigeençe ciga hele. **12** Sayid Yusufee dekkısın, çocaaşısın otXHuniy xızanbışıs sik'ı havace. **13** Mısvalla manımee geeb qooxhe, ç'iyeyne aq'val otXhanan kar ivdeeke giyğal. Mısırınıy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılence vuççud dena aaxva. **14** Yusufee Mısireeneyiy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu

maadın gırgın pılbı fironus sa'a. **15** Misirneyiy Kana'anne insanaaşın gırgın pılbı g'att'uyng'a, gırgın misirğançenbı Yusufusqa abı eyhen: – Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuybnı. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cigee gıney heles. **17** Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaaşike gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüid manbışde həyvanaaşike gıney badal ha'a. **18** Man sen ilğec'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen: – Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanarid vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cigabışile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakınıd yişde cigabışikınıd ixhes? Şas, yişde cigabışiliy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahrılqa sak'alas deş. **20** İnəxüid Yusufee gırgın Misirin cigabı fironus ileşşe. Mısvalybışil-alla gırgıne Misirğançenbışe con cigabı massa hele. Məxüid Yusufee Misirğan gırgın cigabı fironne doylıqa alğa'a. **21** Misireene gırgıne insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a. **22** Fironee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışin cigabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxuniys g'iviyxhar vuxha. Mançil-allad kaahinaaşe con cigabı massa hele deş. **23** Yusufee milletık'le eyhen: – Həşde şunab, vuşun cigabıd zı fironus alişşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fironus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasiy ooxhanas, şosiy vuşde xizanınbışis vuxhecen. **25**

Manbişe eyhen: – Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şi hapt'ıyke g'attivxhan hav'u. G'inyiyeke şaqa şi fironun g'ular vob. **26** Yusufee ezu alyadıynçına xhonçuna sa pay fironus qevleva Misirne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşe ezu alyadıynçına xhob'esda pay fironus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'inyab vobna. **27** İzrailyna nasıl Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Misir yits'iyighalle senna axva. Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yighille sen hı'ı. **29** İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen: – Vas zı ıkkaxhee, xıl yizde bıdık avqa gıxhxı k'in g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a. **30** Zı qik'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe. Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın. **31** Mang'une cuvabıs dekke eyhen: – Zas k'in g'assre. Mang'veeyid k'in g'iysaran. İzrail vuc g'alirxhuyne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48 Sabara gahbı ılğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn: – Dek ık'arır. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşseyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha. **2** Yaaq'ubus xabar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur ı'qqə. İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alirxhuyne tülee'ar giy'ar. **3** Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə huvu, **4** inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədıx xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışıs man cigabı hammaşıys heles». **5** Həşdiyle

q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yızınbı vuxhes. **6** Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es. **7** Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameençe siyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hiviyxharnı cıgee qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'iyıniyn do Bet-Lexem vodun. **8** İzrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan: – İnbı vuşbune? **9** Yusufı dekkıs inəxüd cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvıyn dixbı vob. İzrailee eyhen: – Manbı zasqa qavaale xayır-düə hevles. **10** İzrail q'əsniy qıxha, mang'une ulepşik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufı dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a. **11** Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yızde fıkreeqacad qıdyayleyiy yiğın sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yiğın dixbıb zak'le haaguynbı. **12** Yusufı dixbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna. **13** Qiyğa Yusufı Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, İzrailinid man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. **14** İzraileemee sağın xıl hotku k'ınne nevayne Efrayimne, solun xılımee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe. **15** Qiyğa İzrailee Yusufus xayır-düə hoole: – Yızde dekkaaşe İbrahimeeyiy I'saq'ee ı'bədat ha'ane Allahee, G'iyıniyne yiğılqamee zı havaacına Allahee, **16** Zı gırgıne pisvalyбіşike g'attixhan hı'iyne malaaikee, Havaasre ine uşaxaasıb xayır-düə hevlece! Yızın doydud,

yizde dekkineyiy cune dekkın İbrahiminiy I'saq'ın dobud manbışile k'ena yik'el qale'ecen. Ç'iyene aq'val manbışda nasıl geeb quvxhecen. **17** Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gixhxhı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gixhxhes ikkiykan. **18** Yusufek dekkık'le eyhen: – Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'errinya dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gixhxhe. **19** Dekmee, mang'vee eyhençılqa qidyarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xədnı millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedın milletbı g'ales. **20** Mane yiğıl Yaaq'ubee manbışis xayir-düə hoolle: – İzrailin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağmış ha'as: «Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenval!» eyhes. Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana ha'a. **21** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yızın qik'asın yiğbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabışeeqa savaak'al haa'asınbı. **22** Vas çocaaşilee hexxada zı Şekem axtın ciga hele. Zı mana Emorğançenbışde xılənçe yizde g'ılincikayiy vukuka g'avşu.

49 Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen: – Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as. **2** Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alixhxhe, Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe. **3** Ruven, ğu yizda ts'errinya dix, ğu yizda guc. Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha. Ğu gırğing'ule xərna, qıvaats'ana vor. **4** Ğu xhyanık

akar sa'as-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde xhunaşşeeşine sang'ıka g'alirxhuva, vake xərna ixhes deş! **5** Şimoniy Levi çocar vob, Manbişe qəlasın ha'asva g'ılinc xılyaqa alyaata. **6** Manbı qəlakanang'a adamer gyabat'a, Yik'es ikkanang'ad manbişin həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a. Manbişe ək'eleə aqqıyn karbı zı ha'as deş, Zı manbişika sarçes deş. **7** Fiğan haa'ane manbişde qəlbışisiy Xıl ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena. Zı manbişike g'abıynbı sacigeeqa savaales havaasaras deş, İzrailvolle oot'alasınbı. **8** Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı qa'as, Duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkın dixbıb vas k'yoozaras. **9** Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar. Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ilexha, Şavusse şir g'udokana'as əxəyee? **10** Paççahiyvalla Yahudne xileençe mısacab əlyhəəs deş. Gırgıne gahbışıl vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbışisse mebinbışılqa ılğeeç'es deş. Nimeeletteyiy gırgın milletbı k'yozarasda vake paççah g'idyarı. **11** Yahudıqa manimee xəttə t'imilen tayangbı eyxhe, mang'us manbı qidiykkın cuna əməleb çik avt'alas vəəxəna, Çike hı'iyne çaxıree tanalinbıd hoğalas əxənbı. **12** Mang'unee ulepışin adın ciga çaxırile k'işşeyda, Silibıd niknele cagvarada ixhes. **13** Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes, Maa'ad gambı ileezaras, Mang'un ciga Sidonnee şaharılqa hixharas. **14** Xurcunbı mıgal alixhxhı manzil haa'ana İssaxar taq'atıkane əməleyk akar. **15** Mang'us vuc manzilis ulyorzulin ciga yugda qadı, maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu, mang'vee yı'q' k'yozarı'ı

mebbınbışis iş haa'ana. **16** Danir İzrailyne nasılıbışda sa vob, Mang'vee cune milletis məhkama haa'as. **17** Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü Çilyna yı'qı'hına g'ı'xə'əne. **18** Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısaiy zı duşmanaasıke g'attixhan ha'as! **19** Məbınbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables, Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as. **20** Aşerne cigabışee otXHuniy barakayka ixhes, Mang'vee paççahaaşisid otXHuniy alles. **21** Naftali g'avkkune maralık akar, Mang'uke g'abıynbı geeb micaginbı vuxhes. **22** Yusufmee, xhyan ı'lqəəne cigaysneene, bıtağbıd cabırile g'alysikkıyne tayangık akar. **23** Duşmanar mang'ulqa qəlka vukaaşıka kyooHar, **24** Mang'un xıleppı gucuka vodva mang'vee vuk xıle it'umda aqqaqqa. Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ane Allahee. Allah İzrailiqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbışda Suva vobna. **25** Yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen, Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevlecen, Xəəne-ç'iyeyne xhyanbışıke ğu g'its'mayk'vancen, Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə helecen. **26** Yiğne dekkına xayir-düə barakatnane çolbışileb geeb vob, Ğu manisa çocaaşile qıvaats'anava, Hasre man gırgın xayir-düəbı yiğınbı ixhecen. **27** Benyamin bahalne ümulyuk akar, Miç'eeb k'on givku opxhan, Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyn bit'al ha'a. **28** İna ələpqı'na yits'ıq'öble nasıl İzrailyna vobna. Dekkee dixbışde gırging'us, cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu. **29** Qiyğa Yaaq'ubee dixbışılqa əmr haa'a: – Zı sık'ınne gahıle qik'asda, zas yizde xizanisqa, zale ögee hapt'iynbışide k'anyaqa əlyhəəs ıkkən. Zı

Q'etbişda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe.
30 Mana mağara Kana'anne ölkeene Mamre eyhene
cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana
mağara nyaq'v haa'asdemee Efronusse çoluka sacigeeniy
alivşu. **31** Maa'abniy İbrahimiyy cuna xhunaşşe Sarra,
I'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar
k'eyxhı. **32** Man çolud, maana mağarab Q'etbişisseniy
alivşu. **33** Yaaq'ubee dixbişis əmr hav'u g'attirxhinmee,
g'elybı tyuleeqa sı'ı qek'ana.

50 Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı
ha'a. **2** Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın
mayit mummyelamişe'ecenva əmr haa'a. Doxturaaşed
İzrailin mayit mummyelamişa'an. **3** Mana iş doxturaaşe
yoq'ts'al yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manimena
vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al yiğna misirğançenbı
mang'uqa gyaaşe. **4** Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufee
fironne insanaaşik'le eyhen: – Zı vuşde ulen aqqıxheene
fironuk'le eyhe, **5** dekke zasqa k'ın g'assaras alikkı
uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı
zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde
fironee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas. **6**
Fironee eyhen: – Dekke nəxdıy vasqa k'ın g'assaras
alikkı, həməxürur mana k'eyxhe. **7** Məxür Yusuf
ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacigee fironun delesın
insanar, Misirin ağsaqqalar, **8** Yusufneyiy dekkıne xaabın
gırğınbı, çocar, havayk'an. Manbişe saccu çavra-vəq'əyiy
uşaxar Goşen g'alyaa'a. **9** Manbişika sacigee balkanaaşıl
alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abişe gyuv'uruynbı
yəqqı'lqa qığeebaç'e. Maa qəpəqəs-ələpəqəs devxhesınmeen

insanar vooxhe. **10** Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cigeene atteeqa (suk mettaa'an ciga) hipxhiring'a, axtine nıq'ıka gyaaşe giviyğal. Ma'ab Yusufee dekkıs yighille yiğna ak' hoole. **11** Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbışıqa xədn geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çil-alla Avel-Mitsrayim (misirbışın geşşuy) do giyxhe. **12** Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. **13** Mana manbışe Kana'ane ölkееqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa giyxhe. Mana mağara İbrahimee çoluka sa cigee cus nyaq'v haa'asın ciga ixhecenva Q'etbışda eyxhene Efronukeni y alivşu. **14** Dek k'eyxhiyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkıne ak'ıs abıyne gırgınbışıka sacıgee Misirqa siyk'al. **15** Dek qik'uyle qiyğa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen: – Yusufee şı hı'iyñçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığaahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as? **16** Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee qik'asse şak'le uvhuynniy: **17** «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pısvalla, yik'el hivxhanee'e“. Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elixan he'ecen. Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhınee, geşşe giyğal. **18** Qiyğa çocar mang'usqa abı çiyelqamee k'yobzur, «Şı həşdiyle yuğun g'ular vobva» eyhe. **19** Yusufee manbışik'le eyhen: – Zı nya'a Allahne vor, şu zale qəvəəq'ənas? **20** İlyaake, şos zas pısvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'iyna şok'le

g'ecenbiyy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attivxhan
he'ecenva Allahee məxüd hı'ı. **21** Mañıl-alla qıməəq'ən
zı şoqar vuşde uşaxaaşiqar ilyakkasda. Yusuf manbışıqa
g'üvənara yuşanı'ı manbışıs yik'ıbı hele. **22** Yusuf cuneyiy
dekkıne xizanıka Misir axva. Yusufee vəşşe yits'ille sen
ha'a. **23** Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıb g'oocenbı.
Menaşşeyne duxayne Maxiriyne uşaxaaşısıb mang'vee
dekvalla haa'a. **24** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Yusufee
çocaaşık'le eyhen: – Yızda qik'asda gah k'ane quvxheeyib,
Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şu ine ölkeençe
qığaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, I'saq'ıs,
Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cigeeqa şu quvkees. **25** Qiyğa
Yusufee İzrailıbışısqı k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen: –
Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as
deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a,
şoka qıkkee. **26** Yusuf vəşşe yits'ille sen hı'ı qek'a. Mana
Misiree mumyelamiş hı'ı tabuteeqa giyxhe.

Qıǵeepç'iy

1 İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacigee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobı inbı vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubıke g'arına yights'al insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooǵançe geed gahbı ılǵeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. **7** İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıdırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xilece gahbı ılǵeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen: – İlyaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibǵılee, manbı yışde duşmanaşika sapçı şalqa ables. Qiyǵale xhineyib yışde ölkeençe qıǵeepç'ı əlyhəəsınbı. **11** Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r daǵam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışis yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şahar bı ali'ı. Mane şahar bışee manbışın anbar bı eyxhe. **12** İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misir bı qəpç'ı'n İzrailybı **13** qıdvıykkın işlemişepxhes ulyooka. **14** Misirbışe İzrailybışisqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedın yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r daǵam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ı'n işbı manbışisqa ha'as ilekka ıxha. **15** Misirne paççahee cühüt'yaaşis ebaçer (uşax uxoxang'a kumag

ha'ane) Şıfrayiy Pua donane yadaaşik'le eyhen: **16** – Cühüt'yaaşine xhunaşşeeşis uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe. **17** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha. **18** Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: – Nya'a şu məxüdü ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a? **19** Ebaçerşe eyhen: – Cühüt'yaaşın yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şı hivxharassecad uxoxa vod. **20** Mançıl-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüdü milletıd geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. **21** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xızanbı, uşaxınbı haa'a. **22** Fironee cune milletılqa əmr haa'a: – Cühüt'yaaşis vuxuyn gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa dağee'e! Vuxhayne içeeşıkme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2 Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasıleençe cusda xhunaşşe hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. **3** Mançıle hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa g'ır qadğu, uşaxıd caqa gıxhxhı Nıline mıglek alyadıyne q'amışeeqa giyxhe. **4** Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar. **5** Fironna yış əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerıb damayne mıglek ığviykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ixeele. **6** Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuys, məng'ı'na rəhı'm qabı eyhen: – İn cühüt'yaaşın uşaxıd. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yışşeke qiyghanan:

– Yiğneme hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene? **8** Fironne yişsee məng'l'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yişsee məng'l'k'le eyhen: – İn uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles. Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkekana fironne yişsesqa. Fironne yişsee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (qığavhuna) gıxhxhı eyhen: – Zı mana xhinençe qığavhu. **11** Mısa xə r qıxha cune xınbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletın nimee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğançeng'vee geta g'ece. **12** Hiqiy-alla ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qinne yiğil mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: – Nya'a ğu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: – Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirğançena gik'uyın xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkın? Mısa qərq'ı'n culed-alqa eyhen: – Mıts'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ıkkıykan. Mısa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva. **16** Yiğbışde sa yiğil Midyanaaşına kaahinna yıghıyre yiş dekkine vəq'əbışıs xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. **17** Maqa qabyne çobanaaşıs içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşıneme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. **18** İçer cone dekkısqa Reuelısqa

sapk'ilmee, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'iyna zaraba sapk'il? **19** Manbişe eyhen: – Misirğançene sang'vee yişdemee vuc ögiylqa huvu, ši çobanaaşine xılence g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yişdemee yişin vəq'əbi ats'esın xhyan kahrizeençe alqı'ı. **20** Mang'vee yişşaaşike qiyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnecen. **21** Manbişer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen: – Mısa, şing'əəcar axve. Mısayısır ikkiykanna manbişəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısayıs cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele. **22** Məng'ee Mısayıs dix uxu. Mısee eyhen: – Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (menne cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbi ilğeeç'uyle qiyğa Misirna paççah qek'ana. İzrailıybişe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbişe ts'its'a'an nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. **24** Allah manbişe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimıka, l'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. **25** Allahık'le İzrailıybi nukarar vuxhay g'acu manbişilqa rəhı'm qavayle.

3 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinin syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlİd İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənanane sahrreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa İkekka. **2** Sayir mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbina malaaiik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidıyotxhan g'acumee, **3** mang'vee culed alqa eyhen: – Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad

dexhe. **4** Rəbbik'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an: – Mısa, Mısa! Mang'veeyir «Hooyva» alidghiniy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa qımexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. **6** Zı, yiğne dekkeyid, İbrahimeeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubeeyid i'bəədat hı'ına Allah vor. Man g'ayxhı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'əнна. **7** Rəbbeeyhen: – Zak'le Yizde milletın Misir opxanna əq'üba vaats'ana. Manbışil ooqa gıvxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənıd Zak'le ats'an, manbışe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. **8** Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılençe g'attivxhan hav'u mane ölkeençe qığaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabışeeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. **9** İzrailybışin gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbışe manbışis hoolena əq'üba g'oocena. **10** Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailybı, Misirğançe qığe'eva g'ixele. **11** Mısee Allahık'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailybı Misirğançe qığaa'as? **12** Allahee eyhen: – Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axhxhes: ğu millet Misirğançe qığavhuynğ'a ine suval şu Zas i'bəədat ha'as. **13** Mısee Allahık'le eyhen: – Zı İzrailybışisqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaşe i'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyiy?» Hucoovane zı manbışis alidghiniy qeles? **14** Allahee mang'us inəxüdü cuvab qele: – Zı Vuşuyiy, Manar vorna. İzrailybışik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu. **15** Allahee Mısayk'le meed

eyhen: – İzrailybışik'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın gırgıne gahbışil do YAHVE ixhes. Nasılbı nimee badaletxheyid Zalqa məxüdü ona'as. **16** Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbışik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. **17** Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ivbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabışeeqa quvkees“». **18** İzrailyne ağsaqqalaşe val k'ırı alixxhesın. Ğunar manbışika sacıgee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yiğna yəq apk'ın sahree yişde Allahıs, Rəbbis q'urbanbı allya'as». **19** Zak'le ats'an Misirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançil-allab Zı Misirilqa xıl alivka'as, həşdilqamee g'idiyxiyn yiğbı manbışilqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınbı. **21** Zı məxüdü ha'as şu manbışde ulen avqecen, şu q'ərane xıleka əlyhəəs gimabak'acen. **22** Çühüt'yaaşine yedaaşe misirbışde yedaaşike, hasre k'inəğəykeyiy nuk'rayke hı'iyn karbiyy tanalinbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbışilqayiy yişbışilqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4 Mısee inəxdun alidghınıy qele: – Sayid manbışis zal k'ırı alixxhes diykkıne, zal haydepıxa uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»? **2** Manke Rəbbe eyhen: – Yiğne xiledın hucoone? Mısee eyhen: – Əsaa. **3** Rəbbe eyhen: – Man

ç'iyelqa dağeççe. Mısee ç'iyelqa dağətçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana. **4** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl hotku mana bı'ttike avqve. Mısee xıl hotku xoçe bı'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa sivişk'al. **5** Rəbbe eyhen: – Ğu man kar he'e, İzrailıbı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bədat ha'ana Allah, vas dyaguva. **6** Qiyğa Rəbbe meed eyhen: – Xıl eqanaqa k'eççe. Mısee xıl eqanaqa k'eççu qığavhumee, mang'un xıl ık'arıke yiz xhinne cagvara qexhe. **7** Qiyğa Rəbbe eyhen: – Xıl meed eqanaqa k'eççe. Mısee q'öd'es xıl eqanaqa k'eççu qığavhumee, mang'un xıl yug qexhe. **8** Rəbbe eyhen: – Manbı yiğne ts'eppiye əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esınçıl vuxhesınbı. **9** Sayid manbışe val k'ırı ilydiyxhı q'öd'esde əlaamatılib haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas. **10** Mısee Rəbbık'le eyhen: – Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'ıyle qiyğar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'ıdiyğal yuşana'a. **11** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'ıdiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbe, Zı dışde man gırgın ha'a? **12** Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesımıd xət qa'asın, yuşana'asid kumag ha'asın. **13** Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axıle. **14** Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen: – Nya'a Leviyne nasıleençena yiğna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiğne ögiylqa ı'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. **15** Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ıkkın mang'us xət qe'e.

Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ikkanvad xət qa'asın. **16** Vas eyhes ikkananbı, mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiğne cigee yuşan ha'as. **17** İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamatbı hagvas. **18** Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'ıl eyhen: – Hasre zı Misireeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xınıbı avxucabee? İtronee eyhen: – Yugna yəq vuxhena. **19** Midyanee Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Misirqa sak'le, ğu gik'as ikkanan gırgınbı hapt'ıynbı. **20** Mısee dixbıyiy xhunaşşe əmələlqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xılyaqa alyat'u Misirqa yəqqıl gexha. **21** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Ğu Misirqa sak'ımee Zı vas xət qı'ıyn gırgın əlaamatbı fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. **22** Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbee inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'errinya dix vorna. **23** Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yiğna ts'errinya dix gik'as“». **24** Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan. **25** Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışık set'u eyhen: – Ğu həşde yızdemee ebana adamiy eyxhe. **26** Məxüb Rəbbee mang'uke xıl ts'ıts'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe. **27** Sabara gah ılğevç'uyle qiyğa, Rəbbee Harunuk'le eyhen: – Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne. Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxxımee, mang'vee Mısays ubbabı ha'a. **28** Mısee Harunus Rəbbee cuk'le gırgın uvhiynbıyiy hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. **29**

Miseeyiy Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, **30** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. **31** İzrailybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbıkl'e manbışe opxanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxımee, İzrailybı gugaybışıl gyuv'ur ı'bədatbı ha'a.

5 Mançile qiyğa Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İzrailyne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!» **2** Fironee eyhen: – Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxı İzrailybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailybı g'ooka deş. **3** Manbışe eyhen: – Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yiğna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ı'n ık'arbi g'ıxmeleen, g'ılincıka gimabat'acen. **4** Misirne paççahee manbışik'le eyhen: – Mısayiy Harun, nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! **5** Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidyav'u vukkan. **6** Mane yiğilycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışik'leyiy iş haa'as ulyokanbışik'le eyhen: **7** – G'iyniyle şaqa mane milletıs karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. **8** Karpıçid manbışike şene ögiylinmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'irbı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahıs q'urbanbı alya'as». **9** Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxecen. **10** Milletne vuk'lel ulyobzurinbiyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qığeeç'ı İzrailybışik'le eyhen: – Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. **11**

Havak'ne balybiy şos nençeyiy ıkkın se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş». **12** Millet Misirvolle ehkkı gidıotxuyn balybiy sa'a eyxhe. **13** Vuk'lel oab ulyozrav'uyınbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy: – Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e. **14** Vuk'lelqa gyuvxhuyne İzrailybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşę gyoota-gyoota qiyghan ıxha: – Nya'a şu sanıxhayiy g'iyna şene ögiyinmeen karpıç hıdı'ı? **15** İzrailybışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı: – Nya'a ğu yiğne g'ulaşılqa ina ver ooxa? **16** Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiğın nukarar naxübiy gyoota! Binah yiğne milletil vob. **17** Fironee eyhen: – Şos işcab haa'as devkan! Mançil-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as». **18** Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiyinmeen karpıç ha'asıncad. **19** İzrailybışiken ç'ak'ınbışik'le «Yiğisiysin karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxımee manbışis hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. **20** Fironusse qığeeç'ımee manbışik'le Mısayiy Harun g'avcu, **21** eyhen: – Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xıleqa manbışisqa g'ılinc huvu. **22** Mısee Rəbbilqa aq'va aqqı eyhen: – Xudaavanda, nya'a Ğu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Ğu zı g'axuvu? **23** Yiğne doyule fironusqa hark'inne yiğile, mana milletıka sık'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiğın millet g'attixhan ha'asdemee.

6 Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənnə gucone ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeənçe hudooracenva. **2** Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen: – Zı Rəbb vorna. **3** Zı İbrahimıs, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışis YAHVE xhinne qıvats'ı'ı deş. **4** Zı manbışika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğənçenbışin cigabı cos helesva. **5** Zak'le İzrailybışe, Misirbışde xılençe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. **6** Mançil-alla İzrailybışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şole Misirbışda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnə gucuda Misirbışis yı'q'na caza hıvu, şu manbışde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı. **7** Zı şoke Zasın millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesın, Zı şu Misireene əq'übeençe g'attivxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. **8** Zı şu İbrahimıs, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuynə cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna». **9** Mısee man uvhuynbı İzrailybışis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxhe deş. **10** Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen: **11** – Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailybı cune ölkeənçe g'avkecen. **12** Mısee Rəbbik'le eyhen: – İzrailybışe zal k'ırı ilydiyxhe, fironee nəxüdü zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş. **13** Rəbb Mısaykayiy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailybı cune ölkeənçe g'avkecenva. **14** İzrailybışde nasılbışin ç'ak'ınbı inbı vob: İzrailyne ts'errıyne duxayn Ruvenın dixbı:

Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xizanbı Ruvenike g'adıynbı vod. **15** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakın, Tsoxar. Sayir Kana'anğaçene xhunaşşeykena dix Şaul. İn xizanbı Şimonike g'adıynbı vod. **16** Xəring'ule otçu k'ining'ulqamene Leviyne dixbışin doı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yighille sen ha'a. **17** G'erşonun dixbı: Livniyy Şimey. Manbışqad xizanbı ıxha. **18** Qohatın dixbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebille sen ha'a. **19** Merariyn dixbı: Maxliyy Muşi. İn xizanbı Leviyke g'adıynbı vod. **20** Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yighille sen ha'a. **21** İtşarın dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri. **22** Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri. **23** Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu. **24** Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnbı Qoraxın xizanbı. **25** Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xizanbışin ç'ak'ınbı inbı vob. **26** İne nasılenbıniy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailybı Misirğaçe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva. **27** Manbıniy fironuka Misirne paççahıka İzrailybı Misirğaçe qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun. **28** Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a **29** uvhuynniy: – Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe. **30** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdne fironee zal k'ırı alixxhes?

7 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ixhes. **2** Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailybı Misirğançe g'avkeva. **3** Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbıyiy həşdilqamee g'ıdecuyn karbı he'eyid şol k'ırnı alixxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alivka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailybı, g'oşunbı xhinne Misirğançe qığaa'as. **5** Zı xıl alivkav'u İzrailybı manbışde yıq'nençe qığav'umee, Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhes! **6** Mıseyiy Harunee Rəbbəe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. **7** Manbı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al, Harunukad molyts'ale xhebillə sen ıxha. **8** Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: **9** – Fironee şok'le uvhuynğ'a: «Əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiğın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağətç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'alas. **10** Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbəe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa siyk'al. **11** Manke fironee k'oran ək'elynanbıyiy cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'anbışisse cadubışika man kar ha'as əxən. **12** Gırgıng'vee con əsaabı ç'iyelqa dağa'a. Dağı'iyın əsaabı xoçebışılqa siyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğənbı. **13** Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee manbışıl k'ırnı iliyxhe deş. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ıkkən deşod. **15** G'iyqa miç'eer firon damaysqa

ı'qqamee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıglek gozete'e. **16** G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus ı'bəədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixxhı deş. **17** Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axxhesın Mana Rəbb ıxhay. Yizde xılene əsaaka zı Niline xhyams ı'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. **18** Nileedın balığar hatt'asınbı, əq'ı'yn eva qales, Misirğançenbışisse mançe xhyan ulyoğas əxəs deş». **19** Rəbbe meed Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, ğırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın ğırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee ğırgınəəng'ə Misir eb vuxhes. **20** Mıseeyiy Harunee ğırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nileene xhines ı'xı'mee, ğırgın xhyan ebalqa siyk'al. **21** Nileedın baluğar haat'anbı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə giyğal, Misirbışisse mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir ğırgınəəng'ə eb vuxha. **22** Misirne cadu ha'anbışissed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'iyra ıxha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylil Harunul k'ırı iliyxhe deş. **23** Fironee man yik'eeqa ıkkeka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. **24** Misirbışe Niline hiqiy-alla kahrızbı iliykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbışisse dameençe ulyoğas əxə deş. **25** Rəbbe damalqa ver ablyav'uyın yıghılle yiğ eyxhe.

8 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas ı'bəədat he'ecen! **2** Vas g'avkas diviykineene, Zı yiğna ölkavolle qı'rqı'mı't'er gyoğa'as. **3** Nil qı'rqı'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qığeeç'u yiğne sareeqa, g'ılexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineyiy yiğne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. **4** Qı'rqı'mı't'er valqa, yiğne insanaaşılqa, yiğne milletılqa g'eek'valas“». **5** Rəbbəe Mısayk'le meed eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. **6** Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhinençe qı'rqı'mı't'er ılqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. **7** Cadu ha'anbışissed cadubışika man kar ha'as əxən. Manbışissed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxənbi. **8** Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ablya'as millet g'aykkasın. **9** Mısee fironuk'le eyhen: – Eyhe vas mısane ıkkən, zı val, yiğne insanaaşıl, yiğne milleteil-alla düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışissed əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas. **10** Fironee eyhen: – G'iyqa. Mısee alidghınıy qele: – Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axxhesın yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. **11** Qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışissed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas. **12** Mısayiy Harun fironusse avayk'ananbı. Mısee

Rəbbike Vuce salat'ı'iyın qı'rqı'mı't'er ak'anı'iy heqqa. **13** Rəbbe Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Xaybıseedın, məhlabişeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı. **14** Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'ı'yn eva g'əə giyğal. **15** Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibik qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayliy Harunul k'ırı iliyxhe deş. **16** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus ı'xecen. Misirvollete tooz huneşilqa sak'alas. **17** Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollette gırgın tooz huneşilqa siyk'al. **18** Cadu ha'anbışısıd caduyka insanaaşılqad huneer g'axiles ikkiykan. Man manbışısıse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvanarad huneşe gyats'enbı. **19** Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen: – İncil Allahna xılib alivku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş. **20** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa ı'qqəmee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'as g'aykke! **21** Ğu manbı g'ıdivkvee, Zı yiğne saraybışılqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad goganer veçebışıqa g'axiles. Gırgın ç'iyed, Misirbışın xaybıd goganeşika gyatts'es. **22** Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cigee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axxhesın Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. **23** Zı Yızın millet yiğne milletıke cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“». **24**

Rəbbəe həməxüdüd ha'an. Goganeəşin vəçəbı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybışeeqad. Goganeəşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u.

25 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yişdecab ölkee q'urban ablee'e. **26** Mıseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'iniy qales, şi yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a g'avce. Manbışis həlyvətq'iniy qalya'ana şi q'urban ablyav'ee, manbışe şi g'ayeyqqa hevles. **27** De'eş, şi Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ably'a'asdemee xheville yiğna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbəe şak'le məxüd uvhu. **28** Fironee eyhen: – Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa ımaak'an. Zal-allab düə hee'e. **29** Mısee eyhen: – Zı vasse qığəç'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu ğu meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. **30** Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. **31** Rəbbəe Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeəşike g'attıvxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş. **32** Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbəe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“ **2** Vas manbı g'avkas divıykkın, avqeene, **3** Rəbbəe çoleene yiğne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleeşılqa, devabışılqa, çavra-vəq'əlqa xıl alıvkav'u yı'q'ı'n ık'ar g'axiles. **4** Rəbbəe İzrailıyışınıy Misirbışın çavra-vəq'ə sana-sançike

cura'asın. İzrailıbışda sacab həyvan qivk'as deş». 5
Rəbbe vaxt gyuvxhu eyhen: – Zı man g'iyqa ha'as. 6
Qinne yiğıl Rəbbe həməxüdüdü ha'an. Misirbışın gırgın
həyvanar haat'anbı. İzrailıbışdamee sacab həyvan qook'a
deş. 7 Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee,
İzrailıbışda sacab həyvan qivk'u deşubva mang'uk'le
ats'axhxhen. Mana meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet
g'ekka deş. 8 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:
– Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre
mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. 9
Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misirvollette alivxasda.
Ölkavolle insanaaşilid həyvanaaşilid maşika gyatsts'ıyn
ı'xnabı qığeeç'es. 10 Manbışe yı'q alyapt'ı fironne
ögee ulyoozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə dağav'umee,
insanaaşikıd həyvanaaşikıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı
eyxhe. 11 Gırgine Misirbışik xhinne, cadu haa'anbışikıd
maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı ıxhava, manbışisseb Mısayne
ögiyl abı ulyoozaras vəəxə deş. 12 Rəbbe meer firon
hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinnecad
eyxhe, fironee manbışil k'ırı alixhxhı deş. 13 Rəbbe
Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa
hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbe, inəxüdüdü
eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! 14 İne
yəqqe Zı valqad, yiğne insanaaşilqad, yiğne milletılqad
nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesın,
dyunyelycar Zak akarana deşda. 15 Zasse əxəyiy xıl
hotku valqad, yiğne milletılqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu,
ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as. 16 Zımee ğu havacena,
Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as.

17 Ğumee, həşdilqamee Yizde milletın ögü aqqı, manbı g'avkku deş. 18 Həşde ğu Zal yugda k'ırı alixhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirik'le ipxhınıyle qiyğa g'acu ixhes deş. 19 Mançil-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karıd vüxənyk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın ciga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qik'asın“». 20 Rəbbeə uvhuynçile qəpç'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. 21 K'ırı ilydiyxhınbışemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a. 22 Rəbbeə Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabışılqa dolu gyoğas. 23 Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbeə xəybı g'əhətqə'ə, Misirilqa ts'ayılpaniy dolu g'ixele. 24 Gırgınəəng'ə ts'ayılpanika dolu gyoğa eyxhe. Misir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ixha deşdiy. 25 Misirvolle doluyın insanar, həyvanar, çoleedın gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'bı, yivar doluyın haq'vara'anbı. 26 Saccu Goşen İzrailybı vooxhene cigee dolu dexhe. 27 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbeə gırgıncad qotkuda ha'a, zınay yizde milletın bınah hav'u. 28 Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. 29 Mısee mang'uk'le eyhen: – Zı şahareençe qığeç'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyıd ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ixhay. 30 Zak'le ats'ancad, ğunayiy yiğın

insanar meeb Rəbbilə Allahilə qıdəəq'ənas vuxhay. **31** Kataniy xhit'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhit'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. **32** Sukiy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş. **33** Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xileppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyoyzaran. **34** Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşilqa siviık'al. **35** Rəbbe Mısayk'le, milletik'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee İzrailıybı g'ooka deş.

10 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eeşilqa savaak'al hav'u. **2** Qiyğa ğunad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hagu yiğne uşaxaaşisiy nevbışis yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb ıxhay. **3** Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İnəxiüd Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçil k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçilqa qıdyaales? Yızın millet Zas i'bəədat haa'as g'aykke! **4** Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. **5** Mançin ç'iyə məxiüd aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyke axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbışee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. **6** Mançin yiğın, yiğne insanaaşin, Misirbışde ğırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna. **7** Fironne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

– Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'in cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? **8** Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışik'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbıyiy vüqqəs? **9** Mısee eyhen: – Şi maqa vüqəsınbı yişde uşaxaaşika, q'əsınbışik'a, dixbışik'a, yişbışik'a, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas. **10** Fironee manbışik'le eyhen: – Məxüdü ixhes deş! Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen: – Aay-haay, zı şu xhunaşşeeşik'a, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa karı'dəən fıkrıbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. **12** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyule qiyğa axuyn gırgın kar alyatxhvasın. **13** Mısee əsaa Misirilqa hotkumee, Rəbbe ç'iyelqa şargına mits g'uxoole. Mits bıkrın yiğnayıy xəmnə aa'a. Miç'eediysıd mitsın ts'irtyar adayle. **14** Ts'irtyar Misirilqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkrıba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iynılqameeyid ıxha deş, g'iyniyke şaqad ixhes deş. **15** Ts'irtyaaşe ç'iyeyn oodun cıga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'arıba g'ooce. Mançin doluyule qiyğa axuyn, çolbışee ələən kar, yivaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşil xhınakın kar axva deş. **16** Fironee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. **17** Hucoone ixhes, hayne sayəqeesib yizde bınahıle ilğeepç'e.

Rəbbis, vuşde Allahıs düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen. **18** Mısee fironusse qığeç'umee Rəbbis düə haa'a. **19** Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mıtısnıd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüdü Misirvolle sacad ts'irt axva deş. **20** Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailıy bı g'ooka deş. **21** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocecen. **22** Mısee xıl xəəqə qı'imee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. **23** Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe l'ğviykır deş. İzrailıy bı vooxhene cigabişemee işix ıxha. **24** Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis l'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen. **25** Mısee eyhen: – Şı yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdemee, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkan! **26** Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkes ıkan. Şı inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as. **27** Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. **28** Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qareene, qik'asda. **29** Mısee eyhen: – Hasre ğu eyhəxüdü ixhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zı fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. **2** Milletık'le eyhe, adameeşeyiy yedaaşe hiqiy-allane Misirbışıke nuk'raykeyiy k'ınəğəyke hı'iyın karbı heqqecen. **3** Rəbbəe məxüdü ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşık'le, Misirne milletık'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. **4** Mısee fironuk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdüdü eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ılğəç'es. **5** Taxtıł gyu'arasde fironne ts'errıyne duxayle gırğıl, suk gıviyxərne g'ayeyne yı'q'əl gıy'ırne nukarne duxalqamee, gırğing'un ts'eppiyn dıxbı hapt'asınbı. Həyvanaaşındı çıkana ts'ettiyn balabı hatt'asınbı. **6** Misirvolle xədn geşşuy ixhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ixha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş. **7** İzrailıyışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gıhıvıxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesın Rəbbəe İzrailıyışıy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. **8** Yığın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesın: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan gırğın milletıd hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda. Manıd uvhu, Mısa qəlın qek'a fironusse qığəç'ena. **9** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alıxhxhes deş. **10** Mıseeıy Harunee man gırğın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbəe fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıybı cune ölkeençe g'avku deş.

12 Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu: **2** – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına

xəbna vuxhecen, senid çile giğlece. 3 İzrailyne gırgıne cəmə'ətik'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğil gırging'vee cune xizanıdayiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxəs vukkan. 4 Sa urg ooxhanasdemee xizan k'ilbaxheene, hasre manbişe cone xaas delesne xaybişeeene insanaaşis sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. 5 Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bi'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəəxə. 6 Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğılqamee havace. Exhalqana İzrailyne cəmə'ətın manbı gyatt'ecen. 7 Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybişde akkabışde çerçivabişılqa q'abğe. 8 Manecad xəmdə ç'eyç'eybişika, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadiyne gıneyka oxhne. 9 Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbişika ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. 10 Miç'eedilqamee vuççud g'ilymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. 11 Çuru otxhanang'a inəxüid he'e: yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xıled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. 12 G'iyına xəmdə Zı Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbıb, həyvanaaşin ts'ettiyn balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşisib cazaə hevles. 13 Şu q'abğına eb vuşde xaybişilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. 14 İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılıbışed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbişil in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna. 15

Yıghılle yığna ilydyadıyn gıney oxhne. Vuşde xaana
 acıxamır ts'eppiyne yığılycab sav'u avak'ane'e. Şavaayiy
 ts'eetiye yığıle yıghıd'esde yığılqamee acıxamırnan
 gıney otxhun, İzrailıbışde yı'q'ne meexhecen. **16**
 Ts'ettiyneyiy yıghıd'esde yığıl muq'addasna iclas see'e.
 Mane yığbışıl şos otxhuniy hı'iyle ğayrı nenacab iş
 hımaa'a. **17** İne ilydyadıyne gıneybışın bayram, Zı şu
 Misirğançe mane yığıl g'oşunbışikva qığav'unçıl-alla
 alğehe. İn bayram qööne nasılıbışed alğehecen. İna Zı şos
 huvuna q'aanun gırgıne gahbışısda vob. **18** İlydyadıyn
 gıney ts'eppiyne vuzane yits'ıyoq'ad'esde yığıne exhaliyle
 gibğıl g'ayı sad'esde yığıne exhaliqamee oxhne. **19**
 Yıghne yığna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ıkkın deş.
 Şavaayiy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıbışde yı'q'ne
 meexhecen. Cona ixheyir, menne cıgeençe qarına ixheyir
 hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuççud umoyxhan.
 Şu nyaa vuxheyib ilydyadıyn gıney oxhne. **21** Mısee
 İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen: – Hapk'ın
 vuşde xızanbışısın urğbıyee mısvabıyee g'ayxı' alle. Allah
 qıdet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanbı alle'e. **22** Sa
 xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa
 k'yooq'u akkayne çerçivalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir
 vuşucar g'aqa qığmeç'ecen. **23** Rəbb Misirbı gyapt'as
 l'qqamee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u
 ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaalik vuşde xaybışeeqa,
 şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn ədat gırgıne
 gahbışıs şosiy şole qiyğınbışıs q'aanun xhinne havaace.
25 Rəbbee şos helesva cuvab huvuyne cıgeeqa qabı
 hipxhırmeeyib, şu in ədat yik'el hixan hıma'a. **26**

Vuşde uşaxaaşe şoke qidghın hı'iyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» **27** Manbışik'le eyhe: «Rəbbe Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıbışde xaabınbışik qıdet'u ilğec'uva, şı g'attivxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletin q'aratsabışıl gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyğa İzrailıbı apk'ın, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbe Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fironne ts'errıyne taxıl gyu'arasde duxayle girğıl, zindanee aqqıyng'une ts'errıyne duxalqamee. Həyvanaaşınbıd çıkana ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. **30** Mane xəmdə fironur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen. **31** Xəmdə fironne Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Sabıqabı, hudoora! İzrailıbışıka sacıgee yizde milletike əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhineyid Rəbbis ı'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayır-düə hevle. **33** Misirbışe İzrailıbı mizel avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeençe ek'ba qığeepç'ı hudooracenva. Manbışe eyhe ıxha: – Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı. **34** Milletin acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalınçeeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u ayk'an. **35** İzrailıbışe Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Misirbışisse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəğə heqqa. **36** Rəbbe həməxüd ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıbı yugba qavayle. Manbışed İzrailıbışis ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı q'əra qaa'a. **37** İzrailıbı Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy

uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhıd vəş aazır meena
 adamiy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın. **38**
 Manbışika sacıgee xəppa menne milletıken insanar, xətta
 çavra-vəq'əd ayk'an. **39** Misirğançe qıkkıyne ilydyadıyne
 xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba
 hıttıyavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsileepxha
 deşdiy. **40** İzrailybı Misir yoq'ud vəşşe xhebts'al senna
 avxu. **41** Yoq'ud vəşşe xhebts'al sen g'adiyne yiğil,
 Rəbbin millet g'oşunbışıqa Misirğançe ayk'anan. **42**
 Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbe manbı coleb-alqa
 g'ilydyav'uva, İzrailybışe mana xəm Misirbışde xılənçe
 g'attıpxhınna xəm xhinne yik'el avqu. Hamaşee mana
 xəm qabıyng'a İzrailybışis Rəbbineme muğurbaniy
 aaxvas vukkiykananbı. **43** Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le
 eyhen: – Qıdet'u ilğeç'uyın bayramnang'a, şu inəxüdü
 ha'as ıkkın: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cıgeençe
 qarıyng'us hıdeles ıkkın. **44** Saccu pılıke alışsuyne g'ulusse
 man otXHuniy, ğu mana sunnat hı'iyle qiyğa oxhanas
 əxə. **45** Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne
 ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva
 arıng'us, man otXHuniy heles ixhes deş. **46** Q'urban
 ablyav'uyng'üne xaa man çuru oxhanas ıkkın, mançe
 g'aqa qığahas ıkkın deş. Sayid mançin nencad bark'vbı
 haq'var hıma'a. **47** İzrailybışde gırgıng'veecad qıdet'u
 ilğeç'uva alğayhen bayram alğahas ıkkın. **48** Menne
 cıgeençe arı, şüing'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u
 ilğeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ıkkınxhe,
 mang'üne xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes
 vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne

ixha man bayram alğahas əxə. Sunnat hidı'iyne adamee mançike hı'iyntxhuniy umoyxhancen. **49** İzrailıybışısıb, menne cigeençe qabı coka aaxvanbışısıb q'aanun sa vobna. **50** İzrailıybışe, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **51** Mane yığılıycab Rəbbe İzrailıybı g'oşunbışıqa Misirğançe qığa'anbı.

13 Rəbbe Mısayk'le eyhen: **2** – İzrailee yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbıyiy həyvanaşın ts'ettiyn balabı Yizde doyl qe'e. **3** Mısee milletık'le eyhen: – Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uynt, nukariyvalike g'attivxhan hav'uynt yığ yik'el aqqe. Mane yığıl acıxamırnan gıney umoyxhan. **4** G'iyiniynt, şu inçe qığeerç'ı əlyhəən yığ Aviv eyhene vuzan vod. **5** Rəbbe vuşde dekkaaşıs k'inniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ivbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: **6** yıghille yığna ilydyadiynt, acıxamır deşın gıney oxhne. Yıghıd'esde yığılıd Rəbbıs bayram alğehe. **7** Mane yıghne yığee ilydyadiynt, acıxamır deşın gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabışee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'iynt karıd ixhes ıkkant deş. **8** Mane yığıl şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şı Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». **9** Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbına q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançılallad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bışee axvecen. **10** Senbı atk'iniyette şu man yığ yik'el aqqı alğehe. **11** Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşıs k'ın g'assır helesva uvhuyn Kana'anaaşine

ölkeeqa qabı hipxırne yiğile, **12** ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyl qee'e. Həyvanaaşınid ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doyl qe'e. **13** Ts'eppiye əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuççud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbısil-alla nuk'ra qele. **14** Mısamecad duxee vake man hucooneva qiyghınene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şı Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attivxhan hav'u. **15** Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ilyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşınid ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettiyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiye yizde dixbısil-allad nuk'ra qele». **16** Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şı Misirğançe qığav'uy, vuşdemee xıleyliniy ligaylin k'ats'xhinne ixhecen. **17** Fironee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbı Filiştinaaşine cigabışile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen: – Maa'ab manbışika muhariba hav'eene, manbışe sayid fıkrıbı badal hı'ı Misirqacab siviık'al. **18** Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkeka. İzrailybı Misireençe dəv'əysinbı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an. **19** Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'ı qıkkekanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailybışısqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: – Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkee. **20** İzrailybı Suktotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigee çadırbı giyxə. **21** Rəbb Vuc manbışde hirniy əlyhəə. Mang'vee

yiğniyiğın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqaniy işix hele haagva. Mang'vee məxüüd manbışisse yiğniyiğınb, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvaniy ha'a. **22** Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yiğniyiğın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: **2** – İzrailıbışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sək'ıl Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırıbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhecen. **3** Fironusqa həməxüüd qales: «İzrailıbı nyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'apk'ın». **4** Zı firon meer hı't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gixhas. Məxüüd Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhesın. İzrailıbışe həməxüüdud ha'an. **5** Fironuk'le İzrailıbı heepxıva uvhuynğ'a, mang'unayiy cune insanaaşına fikir badal vooxhena. Manbışe eyhen: – Şi in hı'iyın kar hucoone? Şi İzrailıbı g'avkku nukarar dena avxu! **6** Fironee dəv'əysın daşk'a balkanaaşık qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. **7** Mang'vee cuka yixhıd vəş g'əyxı'yne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misirın gırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Gırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı vooxhe. **8** Rəbbe firon, Misirna paççah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qığəəne İzrailıbışqar qihna gexha. İzrailıbımee yik'eka əlyhə vuxha. **9** Misirbı fironne gırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka, gırgıne g'oşunbışıka sacıgee İzrailıbışıqa qihna gyabak'a. Misirbışısqa manbı deryahısne çadırıbı gixı'yne cigee, Pi-Haxirotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a. **10**

Firon İzrailybışıqa avayq'arniy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'ı. Manbı mançile geeb qəpq'ı'n Rəbbilqa ona'a giviyğal. **11** Manbışe Mısayk'le eyhen: – Nya'a Misir nyaq'vbınıy deş, ğu ši hapt'as sahreeqa qabı? Karne ğu hı'ı ši Misirğançe qığav'u? **12** Nya'a, ši vak'le Misir uvhu dişdiy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre ši Misirbışda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'ıyle yugda eyxheyiy! **13** Mısee milletis inəxdun alidghınıy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'iyna g'acesın, Rəbbee şu nəxübiy g'attıvxhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş. **14** Rəbbee şol-alla manbışikın ha'asın, yik'бі it'umda aqqe! **15** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailybışik'le eyhe, ögiylqa hudooracen. **16** Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cigeeqa qe'e, İzrailybışisse mane xhyan deşde cigeençe deryahıle k'ena ığəepç'es vəəxhecen. **17** Zımee Misirbı hı't'eeşilqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışikınıy balkanaşil aleepxıyne g'oşunbışikın hı'ı Yızın do axtı qa'as. **18** Zı mısayiy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abışikın, balkanaaşil aleepxıynbışikın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes. **19** İzrailybışile ögiyl əlyhəəna Allahna malaaiik, ciga badal hav'u, manbışıqar qihna qöö giyğal. Buludne dirakınıb çına ciga badal hav'u, yı'q'əle, **20** İzrailyneiy Misirne g'oşunbışde əree qöö giviyğal. Xəmvollete dirakın İzrailybışis işix gyavhu, Misirbışismee miç'axiyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş. **21** Mısee xıl

deryahılqɑ hodakke. Rəbbeyib xəmvolləte şargilə aa'ane mitsika deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. **22** İzrailybıb deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeeç'ı avayk'ananbı. Xhyanbı cabırbı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar. **23** Misirbı gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil alepxıynbıb manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. **24** Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışin g'oşunbı sana-sançil alikka'a. **25** Mang'vee dəv'əyne daşk'abışin tekarbı sacuraycad qa'a, mançisse yugda alik'aras məxəcənvə. Misirbışe eyhen: – Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailybışin sura aqqı, şakımd ha'as ıkkən. **26** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl deryahılqɑ hotke xhyanbı çine cigeeqa satk'ıl, maabın Misirbı dəv'əyne daşk'abışika, balkanaaşil alepxıynbışika sacigee çik avub g'alee'ecən. **27** Mısee deryahılqɑ xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cigeeqa siyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a. **28** İzrailybışıqa qihna deryaheeqa k'eeç'uyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil aleepxıynbı, gırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışee hööğəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş. **29** Məxüd ıxha İzrailybı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena ilğeeç'ı avayk'an. Xhyan manbışde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. **30** Mane yiğil İzrailybı Rəbbe Misirbışde xilənçe g'attixhan haa'a. Qiyğa manbışik'le Misirbı deryahne mıglek hapt'ı g'ooce. **31** İzrailybışik'le Misirbışik

Rəbbəe xənnə gucuka hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən gıviyğal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a gıviyğal.

15 Mane gahıl Mıseeyiy İzrailybışe Rəbbis ina mə'niy haa'a: – Rəbbis ina mə'niy qəpəəs, Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı! Balkanıb, çil alıxınar, Mang'vee deryaheeqa g'av'u! **2** Rəbb Yızda guciy mə'niy vorna, Mang'vee zı g'attixhan hı'ı. Mana Yızda Allah vorna, zı Mana qıvats'a'asda! Mana yızde dekkeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vorna, zı Mana axtı qa'as! **3** Gırgıne duşmanaaşile ğamxhesde Rəbbin do YAHVE vodun! **4** Dəv'əyne daşk'abışikı fironna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Mısirin nekke yugun ç'ak'ınbı Ç'ərane deryahın höbğü! **5** Xhyan manbışile g'alsıkkı, k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın! **6** Rəbb, Ğu Yiğne gucuka qıvats'ı! Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a! **7** Ğu Yiğne xənnə gucuka, Ğu qıdvyaats'anbışikın ha'a! Yiğne qəlin, ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyoovxhan hav'u! **8** Yiğne nafasın xhyanbı sacıgeeqa sa'a, Sacıgeeqa sadiyne xhineke cabırbı ha'a, ittehesu deryahne k'oralybışeedın xhyanbı qiyğara'anbı! **9** Duşmanee eyhenniy: «Qihna gırxhu, zı manbı avqas, Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as! Mançike yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ılınc qığahas, yızde xılekacab zı manbı gyapt'as!» **10** Ğu manbışis uf üvxü, deryahın manbı höbğü! Gurğuşun xhineyib manbı k'oralybışeeene xhinek avqa apk'ın! **11** Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda allahaaşine əree? Muq'addasvallee azamatıka, Vasse xhinne mö'ücüzebı ha'as əxəna vornane? Yiğne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?

12 Ğu sağın xıl hotkumee, ç'iyeyn manbı höbğüynbı! **13**
 Vaqa badaldyooxhena yugvallava, Ğu xalq' g'attixhan hı'ı,
 Ğu manbışıs yəq haagu! Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne
 cigeeqa, Ğu Yiğne gucuka quvkees! **14** Milletbışik'le man
 g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas, Filiştinar mançile geeb
 qəvəq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbı qəpq'ı'niyn alyabat'a,
 Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha, Kana'anın
 milletid nyaqame ixhesın axva! **16** Havaasre manbışılqa
 zeze avkkecen, qəvəq'necen! Rəbb, Yiğne xılene gucen,
 Yiğın millet ilğeç'esmee manbı g'ayelqa savk'alas, nıq'-
 ç'ı'q' dena aaxvas! Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan
 hı'iyn millet ilğeç'esmee! **17** Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet
 qalessın Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'əyxı'yne cigee,
 Ğu manbışıs ciga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xıleka
 itxhınne muq'addasne cigee! **18** Rəbbe girgıne gahbışıl,
 hammaşe paççahiyvalla haa'as! **19** Fironun dəv'əyn
 daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'ımee,
 Rəbbe manbışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a.
 İzrailybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeeç'ı
 avayk'ananbı. **20** Harunne yuçee, peyğambar Mayramee,
 xıleqa dyaf alyat'umee, girgıne yedaşed xıleqa dyafbı
 alyat'u, məng'ı'qab qihna mik'ar ha'a avayk'ananbı. **21**
 Mayramee manbışıs ina mə'niy qəpqı': – Rəbbineme
 qəpqe, Mang'vee Vuc axtı qı'ı. Balkanıb, cil alixınar
 Mang'vee deryaheeqa g'av'u. **22** Mısee İzrailybı Ç'ərane
 deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebillə
 yiğna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbışısqa
 xhyan qızaxxa deş. **23** Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı
 hipxhıring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş.

Mançil-allad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. **24** Milletin «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a giviyğal. **25** Manke Mısee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhineeqa dağadaççe, mançile qiyğa man xhyan uloğasın xhinne qexhe. Rəbbee maa manbıış g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü. **26** Mang'vee eyhen: – Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alixhxheene, Yizde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'eva uvhuynçil k'ırı gyaqqı q'aanunbışee hagvan xhinne he'eene, Misirbışılqa g'axuvuyne ık'arbışin nencad şolqa g'axiles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna. **27** Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al xurmayna yiv vooxhe. İzrailybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16 İzrailybışin cəmə'ət Elimğançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Misirğançe qığepç'iyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde yiğıl qabı hiviyxhar. **2** Sahree milletin Mısaylenayiy Harunulena haa'a giviyğal. **3** İzrailybışe manbışik'le eyhe ıxha: – Misir çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne gahıl, avts'esinmeen gıney otxhanang'a, Rəbbine xılençe ma'ab hapt'ıynxhiy nimee yugda eyxheyiy. Şunad inimeen millet sahreeqa mısıka gyapt'as qadı! **4** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Zı şolqa xəənçe gıney gyoğa'as. Hasre millet yiğıs qığeç'ecen, çısın yiğısiysın gıney se'ecen. Zı manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. **5** Yıxhıd'esde yiğıl q'öd şene yiğbışilinmeen sı'ı, ögiykecad otxhanan kar he'ecen. **6** Mıseeeyiy Harunee İzrailybışik'le

eyhen: – Exhal şok'le ats'axxhesın Misirğançe şu Rəbbe qığav'u vuxhay. **7** Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şi vuşbine vooxhee, şu şalena haa'a? **8** Mısee manbışik'le meed eyhen: – Şok'le inəxüd ats'axxhes Mana Rəbb ıxhay: g'iyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbune vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a. **9** Mısee Harunuk'le eyhen: – İzrailyne cəmə'ətik'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy». **10** Harun İzrailyne cəmə'ətika yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbışik'le buludne dirakee Rəbbin nur ıxhay g'ece. **11** Rəbbe Mısayk'le eyhen: **12** – Zak'le İzrailybişe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay». **13** Exheeqana bilydirçinar aletxu qadı çadırbı gı'xı'yn ciga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'xiyxə. **14** Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva. **15** İxhyanbı g'acu İzrailybişe sana-sang'uk'le eyhen: – İn hucoone? Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen: – İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod. **16** Rəbbe inva şok'le uvhu: «Sı'iyile qiyğa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşis sik'ı ixhecen, gırgıng'ulqa sa vexhxheedın hixhrecen». **17** İzrailybişe gırgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda. **18** Vexhxhayka gyoobakka

gibğilmee, gëeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralika sav'una xhinnecab haa'gva. **19** Mısee manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. **20** Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhuneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyğal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. **21** Miç'eeb gırgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa veriğ pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviık'alna. **22** Yıxhıd'esde yiğil manbışe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətnə ç'ak'inbışe co nimeen kariy sı'ıva abı Mısays yuşan ha'an. **23** Mısee manbışik'le eyhen: – Rəbbe inəxüdüd eyhe: «G'iyqiyn ülycümün yıghıd'esın, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qecesın qece, qoxhxharasınıd qoxhre. Hexxada axuyınıd g'iyqiys havace». **24** Manbışe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərid ı'ı deş, evad eyxhe deş. **25** Mısee eyhen: – G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. **26** Şu man kar yıxhne yiğna se'e, Şabbatıl, yıghıd'esde yiğil, şok'le vuççud aveykes deş. **27** Milletiken sabara insanar yıghıd'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qığepç'eyib manbışik'le vuççud iveeke deş. **28** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdeepxhes? **29** İlyaae, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ hıvu, mançıl-allad Zı yıxhıd'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yıghıd'esde yiğilyıb gırgınbı cone xaybışee gyuv'urecen,

əq'ənaqa ımaak'anancen. **30** Məxüb milletın yıghıb'esde yığıl manzil haa'a. **31** Mane otXHuniyn do İzrailıbışe manna giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhınıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob. **32** Mısee eyhen: – Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiyğiyne nasılbişis havaace. Hasre manbışik'led g'acecen, Zı şu Misirğançe qığav'uyng'a şos sahree huvuyn gıney». **33** Mısee Harunuk'le eyhen: – Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gıxhxhe qihniyne nasılbişis havaces ixhecen. **34** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne hiqa giyxhe. **35** İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıbışe yoq'ts'al senna manna ooxhan. **36** (Sa omer efana yits'ib'esda pay vobna).

17 Gırgın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qığəç'e. Rəbbe manbışik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırıbı g'iyxə. Maa'ad milletın ulyoğasın xhyan eyxhe deş. **2** Mançil-allar manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: – Şas ulyoğasın xhyan hele! Mısee manbışik'le eyhen: – Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys ı'xı'yxə? **3** Milletıs xhyan ıkkən eyxhe. Mançil-allad manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: – Nya'a ğu ši Misirğançe qığav'u? İn ğu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı? **4** Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen: – İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob.

5 Rəbbəe Mısayıs inəxdun alidghınıy qele: – Vakasana sabara milletın ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xıyaqa aleet'e. 6 Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xilene əsaaka ganzıle k'ena it'umda ı'xe, mançeençe milletis ulyoğasın xhyan qığeç'es. Mısee İzrailyne ağsaqqalaaşine ögiyl həməxüd ha'a. 7 Mısee mane cigaynid do Massayiy Meriva (siliys ı'xı'y, cuvabbı uvhiy) giyxhe. Ma'ad İzrailybışe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys ı'xı'va man do giyxhe. 8 Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailybışika suç'ookanbı. 9 Mısee Yeşuayk'le eyhen: – Hark'ın milletike insanar g'əvxə, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda. 10 Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ılqeebaç'enbı tepayne q'omaqa. 11 Mısee xıleppi ooqa qı'imee İzrailybı ğamebaxhenbiniy, mang'un xıleppi ozzur avqa qeetxhamee, ğamebaxhe giviyğalanbı Amalekar. 12 Mısayn xıleppi oyzaranbı, mang'usse xıleppi orzuliylvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd verığ k'yooçesmee, manbışe mang'un xıleppi xəə aqqaqqa. 13 Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ilincıke alğaa'a. 14 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – İnsanaəşe yik'el aqqecənva kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın. 15 Mısee q'urban ably'aan ciga ali'ı çin doydud YAHVE Nissi (zas Rəbbəe

ğamxhesda guc hoole) gixhxhı, **16** eyhen: – Zı Rəbbilqa k'ın g'iysar, Rəbbee Amalekaaşikana däv'ə ç'äv ha'as deş.

18 Midyanaaşine kaahinik'le, Mısayne abattek'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailybışdemee hı'iyın karbıyiy Rəbbee manbı Misirğançe qığav'uy g'iyxhe. **2** Mısayne abatee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsipporayiy q'ööle uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylycarniy cuna xhunaşşe dekkıne k'anyaqa g'axiyvu. Mısee «Zı menne cigee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbışde sang'un do Gerşomniy (menne cigayna) gixhxhı. **4** «Dekkee ı'bədat hı'iyne Allahee zas kumag hı'ı, fironne g'ılncıke g'attixhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (Allahee zas kumag ha'a) gixhxhı. **5** Mısayna abatee İtron, dixbışikayiy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. **6** İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ıxele: – Zı yiğna abatee İtron xhunaşşeykayiy q'öne yiğne duxayka vasqa ı'qqə vor. **7** Mısa abbateysqa qığeç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghınbı ha'a manbı çadireeqa ikkebaç'e. **8** Mısee abatteys, Rəbbee İzrailybışdemee fironulqayiy Misirbışılqa alli'iyın yiğbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayib Rəbbee co nəxübiy g'attivxhan hav'uva yuşan ha'a. **9** İtron Rəbbee İzrailybışis yugvalla hav'uva, manbı Misirbışde xılence g'attivxhan hav'uva geer şadexhena. **10** Mang'veen eyhen: – Şu fironneyiy Misirbışde xılence g'attivxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! **11** Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaaşile nimeexheyir xərra vor. Mang'veen millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbışde xılence g'attixhan hı'ı. **12** Qiyğa Mısayne abatee İtronee, Allahıs medın-

medin q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailıyışın ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacigee Allahne ögee gıney oxhanas abayle. **13** Qınne yığıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletid miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla iliyk'ar ıxha. **14** Mısayne abatteyk'le mang'vee milletik ha'an g'acumee, eyhen: – Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yığne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu? **15** Mısee eyhen: – Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. **16** İnsanar sana-sang'uka parxaçepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahıyva eyhe. Sayid zı manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbışike yuşan ha'a. **17** Abattee Mısayk'le eyhen: – Ğu man qotkuda deşod ha'a. **18** Ğunar, vasqa abaylenbıb mançike saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vaxəs deş. **19** Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nena ixhe, milletın nyaabiy dağamiyvalla opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e. **20** Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq haagve. **21** Milletike kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alivşes dyooxhen insanar g'əvxe. Manbı aazırıng'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe. **22** Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənbıd vasqa allecen. Məxüid manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'il quvxhes. **23** Ğu məxüid he'eene, Allahısıd man ikkiykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletid yik' sibik qı'ı xaaqa siyk'alıy. **24** Mısee abattel k'ırı alixhxhı,

mang'vee eyhen xhineyid ha'an. **25** Mısee İzrailybışde əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletıs ç'ak'ınbı xhinne giviyxhe. Manbışike aazırıng'us, vəŝing'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ınbı vooxhe. **26** Mane yiğile otçu manbışe milletıs məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle ıxha. **27** Qiyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir siyk'alna cune ölkeeqa.

19 İzrailybı Misireençe qığepç'iyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiyne yiğil Sinayne sahreeqa hiviyxhar. **2** Refidimğançe qığepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəne cigee çadırbı giyxə. **3** Mısa suvalqa Allahısqana ılqəç'e. Rəbbeə mana suvale qort'ul eyhen: – Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailybışik'le eyhe: **4** «Şok'le Zı Misırbıŝik hı'iynd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılıbışıl Zasqa qabıyid g'acuyın. **5** Həŝdiyle şu Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yizda şokana mugaavile havaaceene, manısa milletbıŝile Zas delesın millet şu vuxhes. İn dyunyecad Yızın vodun, **6** şunab Yizdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paççahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırgıne İzrailybışik'le eyhe. **7** Mısa avqa giç'u milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbeə uvhuyn gırgın manbışis yuşan ha'a. **8** Milletıncad inəxdun alidghınıy qele: – Rəbbeə uvhuyn gırgın şi ha'asın! Mısee manbışın alidghınıy Rəbbis hixhar ha'a. **9** Rəbbeə Mısayk'le eyhen: – Zı yiğne k'anyaqa k'ıŝşeyne buludee ayres, milletık'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhı valqa gırgıne gahbıŝiscad inyam he'ecenva. Mısee milletın uvhuyn Rəbbılqa hixhara'ang'a, **10** Rəbbeə meed Mısayk'le eyhen:

– Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'iyınyıy g'iyqa manbı mättıba vuxhecen, tanalınbıd hoğlecen. **11** Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa giç'es. **12** Suvayne hiqiy-alla milletneme sarhad ts'its'av'u manbışik'le eyhe: «Suvalqa ılımeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ilymaraççe, gik'e. **13** Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan vuxheyib əq'ənançecab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argine gaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbıssısu suvalqa ılıqepç'es vəəxə. **14** Mısa suvayle g'iç'u milletık'le gicəpxeva eyhe. Manbışed tanalınbı hoyğalanbı. **15** Mang'vee milletık'le eyhen: – Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaaşik xıl simet'a. **16** Xhebıd'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədəqqə giyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'işşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argine gaçençenab it'umna syuty vooxhe. Çadırbışısneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı. **17** Mısee Allah qızaxecenva insanar cone çadırbışısısu suvaysqa saa'a. **18** Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençen xhinne kuma ı'lqə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba ı'ğviykarna, **19** ittehesu g'argine gaçençena syutyub geeb qooxhe giviğal. Mısee eyhençis Allahee alidghınıy xəybı g'əhədəqqəne sesika qele ıxha. **20** Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ılıqç'umee, **21** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Giç'e milletık'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ılımeebaç'ecen.

Uvhuyn hide'eene con gellesınbı hapt'asınbı. **22** Rəbbisqa qeepxhesın kaahinaaşın ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbee manbışikınıd ha'asın. **23** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Nya'a Ğu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançil-allad milletın Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. **24** Rəbbee eyhen: – Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeeşine ç'ak'ınbışeb, milletınıd suvalqa Rəbbisqa ı'lqəəva sarhad ılgımooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbee cokun ha'asın. **25** Mısa suvayle giç'u man uvhuynbı milletılqa hixhar ha'a.

20 Allahee inəxdun əmirbı huvu: **2** Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ğu Misireençe qığavhuna, nukariyvalike g'attixhan hı'ına. **3** Hasre vaqa Zale ğayrı mebin allahar mooxhecen. **4** Ğu vasda byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hıma'a. **5** Məxdıne byuttıyaaşıs k'yumoyzar, ı'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançıs öörəxə deş. Zı g'ımece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. **6** Zı ikkiykın, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılbışıs yugvalybı ha'as. **7** Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghalelqa ılymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbee yiğbı allıdyı'ı g'alerçes deş. **8** Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e. **9** Yixhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. **10** Yıghıd'esın yiğıd, Şabbatıd hasre Rəbbis, yiğne Allahıs ixhecen. Mane yiğıl ğunab, dixbışeb, yişbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cıgeençe qabı yiğne şaharbışee aaxvanbışeb nenacab iş hımaa'acen. **11** Yixhne yiğee

Rəbbəe xəybıyiy ç'iyə, dəryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yıghıd'esdemee yiğıl Mang'vee manzil haa'a. Mançıl-allab Rəbbəe Şabbatne yiğıs barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışıke cura'an, muq'addasın yiğ ha'a. **12** Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançıl-allab ğu, Rəbbəe, yiğne Allahee, vas huvuyne cigabışee xılıyna ı'mı'r haa'as. **13** İnsan gimək'a. **14** Zina hıma'a. **15** Qümöqə. **16** Mering'vee hıdı'ıyn, karai'dəən kar gardanaqa gimiyxhe. **17** Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əmələlqa nişılqacab ul hımaa'a. **18** Milletık'le ts'ayılpın, xəybı g'əhədəqqə, suvayle ı'lqəən kuma g'acumee, g'argıne gaçeençena syuty g'avxhumeə, manbı it'umba qəpç'ı'n suvayle əq'əna qeebaxhe. **19** Manbışe Mısayk'le eyhen: – Ğıcar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı. **20** Mısee milletık'le eyhen: – Qıməəq'ən. Allah şı siliys üvxəs arı. Mana sayid şı bınahbı hıma'acenva, şı qəvəəq'əna'ascar arı. **21** Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarine buludusqa.

24 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Avihuyiy sayir İzrailıyışde ağsaqqalaaşıke yights'al insan Zasqa ılqəepç'ı, Zas əq'ənançecab k'yoozre. **2** Qiyğaler, Zasqana saccu ğu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa ılqımeç'ecen. **3** Mısee Rəbbəe uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'ımee, milletıncad mang'us cuvab qele: – Şı gırgın Rəbbəe uvhuyn xhinne ha'as! **4** Mısee Rəbbəe uvhuyn gırgın oyk'anana. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa

ı'lqəəne cigee q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Qiyğale İzrailyne yits'ıq'öne nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. **5** Mançile qiyğa mang'vee İzrailyne mek'vunbışısqa Rəbbis mek'vun congariy medin-medın q'urbanna allya'as ilekka. **6** Mısee həyvanaaşike gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cigalqa k'yaa'a. **7** Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə. Milletın eyhen: – Şi Rəbbee uvhuynə gırgınçıl k'ırı gyaqqı, gırgın Mang'vee eyhəxüd ha'as. **8** Qiyğa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletılqa hooçav'u eyhen: – Haane Rəbbee şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob. **9** Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al İzrailyna ağsaqqal suvalqa ılqeebaç'e. **10** Maa'ar manbışik'le İzrailybışda Allah g'ece. Mang'une g'elybışik avud lagarane gıranne g'ayeyke hı'iyın, məttın xəy xhinnen sa kariyne. **11** Allahee İzrailyne ç'ak'ınbışılqa xıl g'oyt'al deş. Manbışe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena. **12** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Suvalqa Zasqa ılqəç'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebışıl Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles. **13** Mısa Allahne suvalqa ılqəç'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. **14** Mang'vee ağsaqqalaaşik'le eyhen: – Şi şosqa savk'alamee inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbışısqa hak'necen. **15** Man uvhu Mısa suvalqa ılqəç'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa. **16** Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yighıd'esde yiğıl Rəbbee Mısa buludeençe qoyt'al. **17**

İzrailıybışik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane gırgın gyoxlxhan ha'ane yalavne ad g'ece. **18** Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ılqeç'e. Mana suval yoq'ts'al yiğnayiy yoq'ts'al xəmna axva.

32 Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen: – Şak'le şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançıl-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq Haagvecen. **2** Harunee manbışik'le eyhen: – Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyk qı'in k'ınəəğəyn tenebı zasqa alle. **3** Milletıncad k'ınəəğəyke hı'ıyn tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunusqa adayle. **4** Harunee manbışe adıyn k'ınəəğə alyaat'u, ts'ayil rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen: – İzrailıybı, şu Misirğançe qığav'uyyn vuşun allahar haane! **5** Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'ı eyhen: – G'iyqa Rəbbis bayram alğahas! **6** Qinne yiğıl millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeeyib, mık'ar ha'a. **7** Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zaara ixhe suvayle giç'e. Şu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. **8** Nimee zaraba manbı Zı Haagune yəqqı'le qıkkepç'ıynbı. Manbışe cos k'ınəəğəyke boğa hav'u, çıs ı'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı ali'ı uvhuyn: «İzrailıybı, haane şu Misirğançe qığav'uyyn allahar!» **9** Rəbbe Mısayk'le meed eyhen: – İne milletna hı't'iyvalla Zak'le g'avcuna. **10** Havaasre Zı ine milletılqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı

ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədn millet
 g'alya'as. **11** Mısee cune Rəbbis Allahıs miz k'yaa'a: –
 Rəbb, Ğu Yiğne milletilqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy
 manbı Misireençe xənnə q'uvvatıkaneyiy q'udratıkanə
 xıleka qığav'u? **12** Misirbışe eyhesın: «Rəbbeə manbışikın
 ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe
 qığav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbışe
 man cuvabcd ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone
 ixhes, qəlasın hıma'a, milletılqa yiğbı allima'a. **13** Yiğın
 g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışıs
 Valen k'in g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abıynbı xəədn
 xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad,
 gırgıne gahbışıs şoke g'abıynbışıs heles». **14** Man g'ayxhı
 Rəbb güvəna qexhe, Cune milletılqa g'axuvlesva uvhuna
 balyaa g'uxoole deş. **15** Mısa suvayle xıle q'öne g'ayel
 otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışde ine aq'vaylid,
 şene aq'vaylid otk'un ıxha. **16** Man g'ayebı Allahee hı'ı,
 çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an. **17** Yeşuak'le
 milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen: – Millet ulyozzurne
 cıgeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö. **18** Mısee mang'une cuvabıs
 eyhen: – Zak'le ğameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda
 ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe. **19** Mısa çadırbı
 gı'xhı'yne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad
 ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa ı'lqəəne cıgee
 mang'vee qəlın xıle aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı
 ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı. **20** Mang'vee manbışe
 hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana.
 Mançıke axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa
 man toozud xhinel aliki'ı, İzrailıbışısqa ulyoğas ilekka. **21**

Misee Harunuk'le eyhen: – Mane milletın vak hucoone hı'ı, ğu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u? **22** Harunee eyhen: – Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletis nimeeyiy qəlasın ha'as ıkkıykanva. **23** Manbışe zak'le uvhuyn: «Şi Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançıl-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». **24** Manke zınad uvhuyn: «Şavukayiy k'ınəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletınıd k'ınəğə zasqa adıyn. Zınad man k'ınəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha». **25** Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qığəç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yəqqı'le qığəç'u eyxhe. Harunee mançis yəq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duşmanaşed əqənabınıy ha'as. **26** Mısa çadırbı gı'xhı'uyne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına zasqa qora. Man g'ayxhı Leviyneye nasileençen gırgınbı mang'usqa savayle. **27** Mısee manbışik'le eyhen: – Rəbbe, İzrailıyneye Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde gırgıng'vee yı'q'eeqa g'ılınc qe'ecen. Şu çadırbı gı'xhı'uyne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, həməxbıb yı'q'əlqa savk'le». **28** Leviyneye nasılenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yığıl milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan gik'u. **29** Mısee Leviyneye nasılenbışik'le eyhen: – Şu g'iyna vuşde dixbışdayiy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyna xayır-düə hevles. **30** Qinne yığıl Mısee milletık'le eyhen: – Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbisqa ılqəç'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse həməxüdü ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ılıheç'e. **31**

Mısa Rəbbisqa sak'ı eyhen: – İne milletın cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun. **32** Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ilyheç'e. Vas manbışde bınahıle ilyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yiğne kitabeençe hakkal he'e. **33** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zas bınahısın kar hı'ına insan Yizde kitabeençe hakkal ha'asda. **34** Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayiy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaikid yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda caza hav'une bınahıl-alla qevlesda. **35** Sabara gah ılğevçuyle qiyğa, Rəbbe Harunee hav'uyne boğal-alla milletılqa it'umun ık'arbi salat'a'a.

33 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğunar, ğu Misirğançe qığavhuyn milletıd ine cigeençe qığeeç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışis hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. **2** Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaiik g'axıles. **4** Man qalıkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş. **5** Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy: – İzrailybışik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletıd. Zı şoka sıkl'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asınniy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyiy ha'asva». **6** Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cigee İzrailybışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı. **7** Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana

çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. **8** Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha. **9** Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha. **10** Milletık'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. **11** Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa siyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçıymee Nunna dix Yeşua mane çadırike curexhe ıxha deş. **12** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuka ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı». **13** Hək'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axhxes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ıxhay yik'el hixan hıma'a. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka ı'qqəs. **15** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı inçe qığmaa'a. **16** Ğu şaka hidyark'inee, nişikene ats'axhxes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiğın milletid çiyeyne aq'valyne milletbışike cura'as əxəs? **17** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuka ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın. **18** Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le haagve. **19** Rəbbe eyhen: – Zı Yizda gırgına yugvalla vak'le haagvasda, Zı

Yızın YAHVE doydud vak'le ats'axhya'asın. Zas ikkanang'us
Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. **20** Vak'le
Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürra
axvas deş. **21** Qiyğa Rəbbeeyhen: – Haane Yizde k'anene
ganzil ciga vobna, mançil ulyozre. **22** Yızın Nur inençe
ı'lğəmee, Zı ğu ganzeene sacigeeqa gixhxı, ooqad Zı
ılğeç'esmee xıl aqqas. **23** Qiyğa Zı mançe xıl g'ayşumee,
vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Şene ögiylına xhinne
q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'iyne
g'ayebışil otk'uninbı ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa
ılqeç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. **3** Vaka
suvalqa vuşucar ılqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen.
Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmiyxhancen. **4**
Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına
xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicbıd alyat'u miç'eer
çakra Sinayne suvalqa ılqeç'e. **5** Rəbb buludne ar giç'u,
Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. **6**
Mısayne ögiyle ı'lğəmee eyhen: – YAHVE Zı vorna,
rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah
Zı vorna. Zaqa geed xədıñ sabır, badaldyooxhena yugvalla
vobna. **7** Aazırıkane nasılbişis yugvalla haagva. Hı'iyñ
qəlan karbiyy qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bıñahbı Zı
yik'elixan ha'a. Taxsirñang'uk'le vaqa taxsir deşodva
itteyhena meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşine uşaxaaşılqa
xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. **8** Mısa ek'ra
aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı, **9** eyhen:
– Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone
ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şi hı't'iy milletid ixheene,

ši hı'iyın qəlan karbıyiy bınahbı Ğu yik'elixan hı'ı, ši
 Vasqa Yiğın millet xhinne se'e. **10** Rəbbeeyhen: – Zı
 mugaavile haa'a: Zı yiğne milletıs həşdilqamee ç'iyelyne
 aq'valyne milletbışik'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas.
 Hasre yiğne hiqiy-allane milletık'le Rəbbeeyğnemee
 hı'iyın g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şu Zı eyhençıl yugda
 k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı,
 Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı.
12 Şu əlyhəsde cigabışeeene milletbışika mugaavile
 hımaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. **13** Manbışın
 q'urbanbı alyaa'an cigabı hı'ğəkkar he'e, erın g'ayebı
 giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gyatxe. **14** Mering'une
 allahbışıs ı'bəədat hıma'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e,
 şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançıs öörəxə deş. **15**
 Nyaggah mane cigabışee aaxvane insanaaşika mugaavilebı
 hıma'a, manbışe Zas cone allahbışika xayaanat ha'amee,
 q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otxhun bınaheeqa
 k'imabak'a. **16** Şu manbışde yişşışıke vuşde dixbışıs yedar
 hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbışed manbışde içeeşe
 cone allahbışika Zas xayaanat ha'ang'a, manbışe ha'an
 ha'as. **17** Sayid şosun k'ınəəğə ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar
 hıma'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuyn gahıl
 Avivne vuza acıxamır deşın gıneybışın bayram alğehe.
 Mane vuza yighille yiğna ilydyadıyn gıney oxhne. Yik'el
 aqqe mane vuzaniy şu Misirğançe qığav'u. **19** Gırgın
 şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn
 vughulyın balabıd Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne
 əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çine cigee kar
 qidelesxe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne

dixbışde cigee nuk'ra qele. Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar immaylece. **21** Vuşun ha'asın işbı yixhne yiğee he'e, yighıd'esdemee yiğil manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yighıd'esın yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbı qiyşalang'a ts'ettiyne nugbarıka Şavuot (Ülycümüşin) bayram ağehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'iyın bayram ağehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalece. **24** Zı vuşde hiqiy-alladın milletbı g'e'eşşu, vuşun ciga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun ciga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar hımaa'a. Peesaxis (Allah qıdet'u ilğəç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen. **26** Yiğne cigabışee ts'etta alyadıynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısva çine yedine niknee qumooxhar. **27** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçis siki Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyamıd, vuççucad ghalyaqa ıkkı deş. Mang'vee g'ayebışil oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ıble əmr, opk'un. **29** Mısa xılya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. **31** Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbışika gaf haa'a. **32**

Mançile qiyğa gırgın İzrailıy bı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbe cusqa Sinayne suvee quvuyın gırgın q'aanun bı milletısqa qele. **33** Mısa yuşan hı'ı ç'avxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavniyxhe alyadaççen. **34** Mısa Rəbbika yuşan ha'asva ı'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ıxha. Qığeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ıxha. Rəbbisse İzrailıybışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuyn bı man bışılqa hixhara'a ıxha. **35** Mane gahıl İzrailıybışık'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana man bışıka yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40 **36** İzrailıy bı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, man bı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'an bı. **37** Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe ı'ğiykaran deşdiy. **38** Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud İzrailıyne milletne ulene ögiyl, yiğniyiğın çadırıl oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Rut

1 Haakimaaşe xəbvalla haa'ane yiğbışil İzrailil mısvalybı giyğal. Mane yiğbışil Yahudayne cigabişeene Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixır alyapt'ı, sık'ınne gahısva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşseyin Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı. **3** Sabara gahıle Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. **4** Məng'ı'ne dixbışe cos Moavbışin içeer haa'a. Manbışde sang'ı'n do Orpa, mansang'ı'nıd Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbıdena eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletıs Cuna yugvalla haagu, manbışis gıneyıd huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qığeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa geexha. **8** Naomee cene sossaaşik'le eyhen: – Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'uyne yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Mamıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'ımee, sossar axtıba gyaaşu, **10** eyhen: – De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletısqa vüqqəs. **11** Naomeeme eyhen: – Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesın, zas mebin

dixbine vuxhes? **12** Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyna xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uvasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'eş, yızın yişşar! Rəbbe zalqa xıl g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod. **14** Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşə gıviyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'irq'ın eexvana. **15** Naomee Rutuk'le eyhen: – Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşə cene milletısqa, cene allahbışısqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le. **16** Rutee eyhen: – Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu ark'ınne cigeeqa zınar əlyhəəsda, ğu ulyorzulyne cigee zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes. **17** Ğu qiyk'uyne cigee zınar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'uyle ğayrı, menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbee zakın he'ecen. **18** Naomılqa hitxhirmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yikkanva, məng'ee məng'ı'ke xıl tsi'its'aa'ana. **19** Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacigee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhirmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çičis ı'xı'yxə. Zəiyfabışe eyhen: – İna Naomi dişəene? **20** Naomee manbışik'le eyhen: – Gırgın əxəne Allahee yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uyñçil-alla zak'le Naomiva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. **21** Zı inençe gyayts'ı-giyxhı qığeyç'veeyir, Rəbbee zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomiva ona'a? Rəbbee zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee

zalqa yiğbı allı'ı. **22** Məxür Naomi, Moavne cigabişeençene sossaka Moavğançene Rutuka sacigee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhit'a qivişşalne gahıl qabı hiviyxhar.

2 Naomiyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen: – Hayeesre zı çolbişeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'uqa qihna ark'ın, mang'uke avxuna xhit'a saa'as. Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'ın çolbişde sançee, xhit'a qivişşalanbişde qihna ı'ğiykır avxuna xhit'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyeele. **4** Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhit'a qivişşalanbişik'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbişed mang'us «Rəbbeeyib vas xayir-düə hevlecenva» alidghıniy qele. **5** Boazee qivişşalanbişde ooqa gixhxhıyng'uke qiyghanan: – İna mek'vna zəiyfa şavunbişdane? **6** Mane insanee eyhen: – İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomiyka sacigee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xhit'a qivişşalanbişıqa qihna ı'ğiykır avxuna xhit'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənayk avurur sık'ınna gahna giy'ır. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: – Yiş, zal k'ırılı alixhxhe! Avxuna xhit'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeeşika eexve. **9** İleeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhit'a qivişşal, manbişıqa qihna ı'ğiykre. Zı yizde işçeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısaiyy xhyan ikkiykın, hark'ın

yizde işçeeşee gyatsts'i'iyne parçbışeençe ulyoğe. **10** Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qarıng'uka yugra eyxhe? **11** Boazee mæng'ı's inəxdın alidghınıy qele: – Adamiy qik'uyle qiyğa, ğu abayneme hı'iyngırın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qarı. **12** Hasre vas mane işil-allan Rəbbe helecen! Ğu xılik avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbe, İzrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen! **13** Rutee eyhen: – Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeeşina deyxheeyir, ğu zaka manbışika xhinne yugra yuşan hı'ı. **14** Yı'q'ı'hı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'ı'k'le eyhen: – İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne. Rut qarı qiviyşalanbışde k'ane giy'irmee, Boazee mæng'ı's qootsuna xhit'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. **15** Mana meer k'yapk'ınna xhit'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraaşik'le eyhen: – Mæng'ee ark'ın bafabışde yiq'neençeb saa'axhee, mæng'ı'k'le cuvab immeyhe. **16** Qiviyşalang'ab mæng'ı'sva bafabışeençe q'asdın gıt'ybı dağ'e, hasre se'ecen. Mæng'ı'k'le vuççud immeyhe. **17** Məxüb Rutee exhalilqamee çolee gıt'y saa'a. Sav'una gıt'y gyootumee, mæng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhit'ayna vooxhe. **18** Qiyğab mæng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyeele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xhit'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yı'q'ı'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele. **19** Abee mæng'ı'ke qiyghanan: – G'iyına ğu gıt'y nençene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre

yiğna hav'une insanıs xayir-düə vuxhecen! Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen: – G'iyna zı işlemiş yixhane adamiyn do Boaziy. **20** Naomee sossak'le eyhen: – Hasre Rəbbe, üç'übınbışıkeyiy hapt'ıynbışıke cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykanne Boazıs xayir-düə hevlecen! Naomee meed eyhen: – Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna. **21** Moavğançene Rutee eyhen: – Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemiş yixhe. **22** Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen: – Yızda yış, mang'une g'ulluxçiy içeeşika yiğın ı'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes. **23** Məxür Rut xhit'ayiy suk qiviyşil ç'əvuxhesmee, Boazne g'ulluxçiy içeeşika işlemişeehe. Eexasır mana abayka eexva.

3 Yiğbışde sa yiğıl Rutune abee Naomee məng'ı'k'le eyhen: – Yızda yış, vas rəhətda ixhecenva, zı vas sa yugun ciga t'abal ha'as ıkkən dışde? **2** Nya'a, ğu g'ulluxçiy içeeşika işlemiş yixhana Boaz, yışda xını eyxhe dışde? Mang'vee g'iyna exhal cune xhit'ayke attayl vara ha'a vod. **3** Ğunar ə'yeexı'r, micagın tanalinbı ali'ı, ətirbıd qadğu maqa hiyek'ne. Mang'vee otXHun-ulyodğu ç'əvxhesmee, ğucar ğu mang'uk'le himeegva. **4** Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaaryiy g'ilexhava ats'axhxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesın, hucooyiy ha'as ıkkənva. **5** Rutee «Zı ğu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe. **6** Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. **7** Boaz yugda otXHun-ulyodğu yik' cigeeqa qadimee,

g'alixhasva xhit'ayne anbarbışde mıgıleqqa ayk'an. Rutur nıq' dena qarı, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. **8** Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ilmee, cune g'elybışee zəiyfa g'alirxhu g'eece. **9** Mang'vee məng'ı'k'le eyhen: – Ğu vuşuna? Məng'ee eyhen: – Zı yiğna g'ulluxçiy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsın cıga he'e. Ğu, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna. **10** Boazee eyhen: – Yızda yiş, hasre vas Rəbbeey xayirdüə hevlecen! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameeşiqa qihna g'idıyaxhuninçil-alla. **11** Yızda yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnemeey vas ıkkanan kar ha'asın. Yişde şaharne gırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. **12** Zı vuşda xını ıxhay qotkun vodun, sacco şoqa zale k'anena xını vor. **13** G'iyına xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyıqa mane vuşde xınıys, şu g'attivxhan haa'as vukkiykınee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'eş, mang'us man ha'as diykınee, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erilqameey inyaa g'alıyxhe. **14** Rut miç'erilqameey mang'une g'elybışee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imececenva, oza qeexhe. **15** Boazee Rutuk'le eyhen: – Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ğunad manisa surale aqqe. Ruteey Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib məng'ı's xilece xhit'a kyav'u, məng'ı'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa siyk'al. **16** Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ilymee, məng'ee qiyghanan: – Yiş, nəxüdnə ıxha? Ruteey, Boazee cenemeey hı'iyın gırgın kar abays yuşan

hı'iyile 17 qiyğa, eyhen: – Abaysqa xıl q'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhit'ab huvuna. 18 Naomee Rutuk'le eyhen: – Yiş, sık'irra örxe, ilyaakas ina iş nəxübiy g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyna mana iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4 Boaz şaharne akkabışisqa qığeç'u, insanar sabıyne cigee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe l'ığəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. 2 Boazee şaharne ağsaqqalaaşike yits'iyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı giviy'aranbı. 3 Boazee mane xınıyk'le eyhen: – Moavne cigabışeençe sark'ilyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin ciga vod massa hele. 4 İnyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətnə ağsaqqalaaşine k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man ciga ğu alişşes ıkkən. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğiyınar zı. Mang'vee Boazık'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe. 5 Boazee eyhen: – Ğu man ciga Naomiyke ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Ratur hee'es yıkkən. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man ciga qik'uyng'une xızanı axvecenva. 6 Xınee eyhen: – Məxüdxheene, zasse man ciga alişşes əxəs deş. Zı man ciga alişşevee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaəşis hixharas deş. Zasse man ciga alişşes əxə deşud, ğucad alişşevee yugda eyxhe. 7 Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'iynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha. 8

Xınee Boazık'le eyhen: – Ğucab alivşe. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. **9** Boazee ağsaqqalaşik'leyiy gırgıne cəmə'ətık'le eyhen: – Şu g'iyna şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonıke, Maxlonuke axuyn gırgın Naomiyke ileşşen. **10** Qik'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobınbı! **11** Akkabışısqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaşe eyhen: – Şi şahadar vob. Hasre Rəbbeeyiğne akkalqa qööna zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen. **12** Hasre Rəbbeey mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna xizan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamarıs Yahudaykeniy ıxha.) **13** Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumeey mana vuxhnee eexva. Rəbbeey manbışıs uşax hele. Ruteey dix uxooxa. **14** Yadaaşey Naomiyk'le eyhe ıxha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! **15** Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvaleey vaqa ilyakkas. Mana vas yighney dixıle yugney, ğu yikkaney sossey uxuva. **16** Naomeey uşax xhılıbışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. **17** Maaney hiqiy-allaney yadaaşey eyhe ıxha: – Naomiyneey dix ıxha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarney dekkına, Yesseyney dek ıxha. **18** İna Peresna nasıl vob: Peresıke Xetsron g'arayley. **19** Xetsronıke Ram g'arayley. Ramıke Amminadav g'arayley.

20 Amminadavıke Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **21** Salmoniker Boaz g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. **22** Ovediker Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar g'arayle.

1 Şamuelin

1 Efrayimne suvabınane cigee, Rama eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasiline cigabişee aaxva vuxha. **2** Elkanika Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy. **3** Seniys mana insan cune şahareençe qığeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbışde Rəbbis ı'bədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyiy Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. **4** Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğıl cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'ı'ne dixbışdeyiy yişbışde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'ı's uşax hidele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. **6** Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'ı's uşax hideleva məng'ı'lqa cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbı inəxüd ı'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'ı'ne q'əyee məng'ı'lqa cuvabbı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ıxha deş. **8** Məng'ı'ne adamee, Elkanee, məng'ı'k'le eyhe ıxha: – Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğneme yits'ne duxayle hexxana dişde vor? **9** Manbışe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyile qiyğa, Xanna g'elilqa sıgeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe. **10** Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə

düə haa'a vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüd cuvab hele: – Xəəna G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbışis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xiliyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'ı'ne ghalika ilyakka ıxha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'ı'n saccu ghalycad ı'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxı'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. **14** Mançılallad mang'vee eyhen: – Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera! **15** Xannee eyhen: – Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxırıy p'iyva deş ulyodğu. **16** Vasqa məxüd qımaylecen, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxı'b hav'u. **17** Eliyee alidghıniy qele: – Yugna yəq vuxhena. İzrailıne Allahee, ğu heqqıyn vas helesın. **18** Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'ıl cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qinne yiğıl manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis ı'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, siviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (Allahık'le g'ayxhı) giyxhe. **21** Elkanayiy cuna xızan, Rəbbis senıs ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. **22**

Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen: – Nebeluğ gyarğılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ıkkees. Mana gırgıne gahbışis maa axvas. **23** Elkaneeyid eyhen: – Vas ıkkənəxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuçe huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılme, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha. **25** Conga gyuvk'iyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yızda xərna, yiğne canalqan k'in ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, zıniy vor. **27** Zı ine uşaxnemeeni düə haa'a, Rəbbee zı heqqıyn, zas huvuyn. **28** Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbina ixheskan. Manbışe maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüb düə haa'a: – Rəbbee yızın yik' şad hı'ı, Rəbbee zas xəbna guc huvu. Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxhaney'il-alla. Zı həşde yızde duşmanaaşile əqəna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnena şı havaacena merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e! Hexxan cuvabbı ghaleençe g'ımekka! Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı. **4** İgidyaaşın vukbı hayq'var, Guç deşınbışismee guc qavayle. **5** Şenke avts'u iviykaranbışe Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a, Mıssınbıb həşde avts'u iviykar. Uşax dexheng'ee yıghıyre uxu, Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu. **6** Rəbbee insanıs ı'mı'rıb hoolena, Vuçeeyib

alyabat'ana, Mang'veecarır nyuq'vnneeqa k'yaraççena,
Vucecarır alqayhena. (Sheol h7585) 7 Rəbbe insanıs kar
helenıd, g'eşşenıd. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker
gyayhena. 8 Rəbbe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana,
Qıvaats'ıynbışika sacıgeeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad
aqqı. 9 Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı,
Pisınbıb miç'axiyvalee avgales, Manbışde guçun manbışis
kumag ha'as deş. 10 Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbe
oot'al-ooxal haa'asınbı, Manbışilqa xəybı g'əhətqə'əs.
Rəbbe dyunyeyscad məhkama alğahas! Mang'vee Vucee
g'əyxı'yne paççahıs guc hoole, Mana axtı qa'a. 11 Qiyğa
Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'ınna Şamuelymee
kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ılyvalla haa'a axva. 12 Eliyn
dixbı geeb karı'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir
qızara'a ıxha deş, 13 kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha
deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a,
kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar
ıxha. 14 Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa,
lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə
ıxha. Yabalqa qadıyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a
ıxha. Məxüdü manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailybışe
adıyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ıxha. 15
Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan
ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le
eyhe ıxha: – Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee
vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çıgın çuru
hele. 16 Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma'
gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab
alept'eva» – uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva,

qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen. **17** Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adıynçis hı'rmat haa'a vuxha deş. **18** K'ınne Şamueleemee katanıke hı'iyın ileylıǵ givatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. **19** Yedee seniysın Şamuelisın k'ının p'laş iyxhva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa l'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. **20** Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyş xayirdüə huvu, eyhe ıxha: – Hasre Rəbbee vas ine yiǵne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuıne uşaxıl-alla, mebın uşaxar hevleceñ. Mançile qiyǵa manbı cone xaaqa siviık'al vuxha. **21** Rəbbee Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbee mançile qiyǵa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe. **22** Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe İzrailıbışık ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. **23** Eliyee manbışık'le eyhen: – Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane kararı'dəəne işbışdecad hək'ee g'iyxhe. **24** Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. **25** Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla merıng'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pısın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə? Rəbbee manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş. **26** K'ınna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşısır geer ıkkın ıxha. **27** Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le

eyhen: – Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkiy cuna nasil Misirnanğ'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dişdiy? **28** İzrailyne gırgıne nasılbişde yı'q'neençe yiğne dekkina nasıl Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileyliğ qı'ı iviykre. İzrailybışe adıyn gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkine xizanısniy huvu. **29** Nya'a şu nişil-allane Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ikkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane ğu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletın İzrailin, Zas adıyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.» **30** Mançil-allad İzrailyne Allahee Rəbbəe invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkine xizanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbəe eyhe vod: «De'eş, Zı məxüdü ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alışşes. **31** Gah qavaalesda, Zı yiğne xizanneb xilençe guc g'avşesda. Yiğne xizanıkene şavaacabıb xiliyna ı'mı'r haa'as deş. **32** Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ixheeyid, yiğne xizanıkene şavaacab xiliyna ı'mı'r haa'as deş. **33** Zı yiğne xizanınbı Zas q'urbanbı allya'ane cigaysse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppi nağın gyatsts'ı, yik'bıd ık'arın aqqı ixhes. Yiğne xizaneençene gırgıng'veecab cit'ana ı'mı'r hav'u hapt'as. **34** Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. **35** Zımee, Zas ıkkananbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahin

g'əxəs. Zı mang'una xizan havaacesda, mang'veeyib
Zı g'əyxı'yne paççahne ögil k'ilyvalla haa'as. **36** Yiğne
xizanike üç'übbə avxuynbımee, sa sık'ının nuk'rayiy gıney
heqqasva mang'usqa abı, mang'une ögil k'yoozarasınbı,
„hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay
kaahinaaşına iş hevleva“».

3 Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a
vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-
zarada eyxhenbı deşdiy. **2** Sa xəmdə Eliy cune tyulee
g'alirxhu ıxha. Mang'une ulepışik'le yugda g'ece ıxha
deş. **3** Şamuelymee Rəbbine xaa g'alirxhu eyxhe. Allahna
q'utyeb mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb k'əpq'ı'
vuxha deş. **4** Rəbbe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir
«İnyaa vorva» alidghıniy qele. **5** Qiyğar Eliyne k'anyaqa
g'adarxhun «Zalqa onu'iynne, zı inyaa vorva» uvhu.
Eliyeemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir
ark'ın g'ilexhana. **6** Rəbbe «Şamuelyva» meed ona'an.
Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa
onu'iynne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş.
Dix, hoora g'alixheva» alidghıniy qele. **7** Şamuelik'le
manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqı
deşdiy. **8** Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana
tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen: – Ğu
zalqa onu'uva, zı inyaa vor. Manke Eliylqa hiyxharan,
mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ıxhava. **9** Mançil-allad
Şamuelik'le eyhen: – Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee,
inəxüdü eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı
iliyxhe vod.» Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. **10**
Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel!

Şamuelyval» ona'anan. Şamuelee eyhen: – Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod. **11** Rəbbee Şamuelik'le inəxüid eyhe: – Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. **12** Mane yiğil, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın. **13** Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışil-alla Zı cune xizanis gırgıne gahbışisda cazaa hevles. Mang'une dixbışe Zı g'eliqqa huvu. Eliyeemee manbışin ögü ı'xı' deş. **14** Zı mançıl-allad Eliyne xizanis k'inniy g'assır: Eliyne xizanne bınahıle q'urbanıkayiy menne-menne ıkekkane karbışika ilyheç'es deş. **15** Şamuel miç'eerilqamee g'ılexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabı aaqa. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'ənna. **16** Eliyeemee mang'ulqa onu'u eyhen: – Şamuel, yızda dix. Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghıniy qele. **17** Eliyee mang'uke qiyghanan: – Rəbbee vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen. **18** Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen: – Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ıkkın həməxüdüd he'ecen. **19** Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ıxha, Rəbbee Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. **20** Rəbbee Şamuelike hək'erar peyğambar hı'iy, gırgıne İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee ats'axhxhen. **21** Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4 Şamuelin cuvab gırgıne İzrailis ıxha. Mane gahıl İzrailiybı, Filiştinaaşıka saç'ivkasva qığeebaç'e. İzrailiybışe

con çadırı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə.

2 Filiştinarı İzrailıyışika saç'ivkasva giviık'anandı. Mane döv'ee Filiştinar İzrailıyaaşile ğameebaxhenbı. Maa'ar İzrailıyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. 3 Millet çadırı gı'xı'ıne cıgeeqa siyk'almeə, İzrailıyane ağsaqqalaaşə sana-sang'uke qiyghanan: – Nya'asdiyhan Rəbbeə şı g'ıyna Filiştinaaşıs avub avxav'u? Qudoora, Rəbbıka mugaavilenana q'utıye Şıloyeençə şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecen, şınab duşmanaaşıne xılençə g'attivxhan hee'ecen. 4 Milletın Şıloyeeqa insanar g'uxoole. Manbışe Rəbbıka mugaavilenana q'utıye qavayle. (Mane q'utıyel oo keruvar ıxha. Mane keruvaaşə Xəəne G'oşunbışde Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyiy Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utıyeyne k'ane vooxhe. 5 Rəbbıka mugaavilenana q'utıye co çadırı g'ı'xı'ıne cıgeeqa qabı hipxırmee, İzrailıyışe məxdın ç'ak'ın ts'ırbı ha'a, mançıke dyunıye ı'ğıykar. 6 Filiştinaaşık'le maana ts'ır g'avxhumeə, eyhen: – Cühüt'yarnane cıgeena mana ts'ır nəxbınanıyxan? Manbınane çadırıbışeeqa Rəbbına q'utıye qabıva ats'axhxhameə, 7 Filiştinar qəpq'ı'n eyhen: – Çadırıbışeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdıqameə məxdın kar ıxhayncad deşdıy. 8 Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane gucnane allahaaşıne xılençə g'attivxhanaa'as? Sahree, Misırıbışde vuk'lelqa cos ıkkanan verbı exan allahar ınbı vob. 9 Filiştinar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən! Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbışın həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke! 10 Filiştinar yugba saç'uvku, İzrailıyı

avub avxu, cone çadırbişeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailybışda maa'ar xhebts'al aazır insan qik'u. **11** Allahna q'utye xılelqa alğaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyy Pinxasıb maa'ab habat'anbı. **12** Mane yiğilycar Benyaminne nasilena sa insan däv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalinbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. **13** Mana qööne gahıl, Eliy yəqqı'ne mıglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan hı'ımee, şaharıke ts'ir g'oottal. **14** Eliyk'le man ses g'ayxhımee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. **15** Mane gahıl Eliyqa yüç'əle molyulle sen eyxhe, mang'un uleppıd aqqı ıxha, vuççud g'ece ıxha deş. **16** Mane insanee Eliyk'le eyhen: – Zı däv'ənane cigeençe qöö vor. Däv'eençe zı g'iyna hixu. Eliyee qiyghanan: – Dix, hucoon ıxha? **17** Mana xabar abıyne insanee eyhen: – İzrailybı Filiştinaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbışde xılyaqa ilğevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışisne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrayiy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al senna İzrailybışda haakim ıxha. **19** Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utye mebnıbışde xılyaqa ilğevç'u, abbatteyyıy adamıyıb hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhımee, məng'ı's sayangada ık'arbi qayle, məng'ee

k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, mæng'ı's kumag ha'ane zəiyfabışe eyhen: – Qı'meeq'ən, vas dix ıxha. Mæng'ee şavuscad alidghınıyd qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş. **21** Mæng'ee «Nur İzrailike apk'innava» uvhu, uşaxın do İkavod (nur deşda) giyxhe. Məxiüd mæng'ee Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva, abbatteyiy adamiyb hapt'ıva ha'a. **22** Mæng'eecad meed eyhen: – Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5 Filiştinaaş Allahna q'utye cone xılyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. **2** Allahna q'utye Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. **3** Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe. **4** Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gixhıxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançil-allad g'iyiniyne yiğılqamee Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbişed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş. **6** Rəbbin xıl Aşdodğançenbişde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayiy hiqiy-allanbışılqa verbı allya'a, tanbışik firar qığa'a. **7** Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen: – İzrailıyne Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha. **8** Manbışe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u,

manbışike qiyghanan: – İzrailyne Allahne q'utyeyk Şi hucoona ha'as? Filiştinaaşine ř'ak'ınbışe eyhen: – Hasre İzrailyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen. Məxüdü İxha İzrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbışe q'utye Gatqa qabiyle qiyęa Rəbbina xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyęal, manbışın yik'bı qodasınçıl qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ining'ulqamee fıraaşika gyavts'yaa'a. **10** Manbışe mançile qiyęa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhırmee, maane insanaaşe ts'irbı ha'a: – Çiyiy yişin millet gyapt'asdeme, manbışe İzrailyne Allahna q'utye şasqa qabı! **11** Mançılallab manbışe gırgın Filiştinaaşın ř'ak'ınbı sav'u eyhen: – İzrailyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakınıy yişde milletıkın mexhecen. Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyęal, manbışın yik'bı qodu-hapt'asınçıl qeebaxhe. Rəbbin xıl manbışıl oo geed yı'q'da İxha. **12** Hıdyapt'ı üç'übba avxuynbışın tanbı fıraaşika gyayts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'irarıd xəybıřeeqa hiyxhar İxha.

6 Rəbbina q'utye Filiştinaaşine cigabışee yighıble vazna avxu. **2** Filiştinaaşe kaahinariy falika İlyaakanbı qopt'ul eyhen: – İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? şak'le eyhe, şi nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbışe eyhen: – İzrailyne Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. şu mançinemee, taxsir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı,

Mang'vee şoke nya'asiy xil ts'its'dyaa'avad, ats'axhxhesin.

4 Filiştinaaşe qiyghanan: – Şal taxsirva nena payne Rəbbis haa'as vukkan? Kaahinaaşeyiy falika ilyaakanbişe eyhen: – Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'inəəğəykəna firiy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbişdeb vuk'ləlqa qabına.

5 Mançil-alla firaaşinid, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşinid k'opyebi he'e, İzrailyne Allahısıb hı'rmat givxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaaşileb, vuşde cigabışileb xil ts'its'aa'a.

6 Misirbişeyiy fironee q'i't'y k'eççuyın xhinne, şunad hıma'a. Allah manbışilqa rəhı'm dena qıxhamee, manbişe İzrailybı g'avkkuyınbı.

7 Həşdemee sa ts'edin daşk'a hı'ı, mançik mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qıkkee.

8 Rəbbina q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesin k'inəəğəyken karbıd mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen.

9 Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'inee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axhxhesin, şas ı'xı'yn xil Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun.

10 Nəxüdiy uvhu, insanaaşe məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a.

11 Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbişe k'inəəğəyke hı'iyın q'övərnayiy firarnana yeşuk gıviyxhe.

12 Mançile qiyğa zerbı qotkuda ayk'ananbı Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'ıl, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbı. Filiştinaaşin ç'ak'ınbı mançiqab qihna Bet-

Şemeş giviyğalne cigeeqamee avayk'ananbı. **13** Mane gahıl Bet-Şemeşğançenbı suk qiviyşal çolee vooxhe. Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbı. **14** Daşk'a Bet-Şemeşğançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənne g'ayeyne k'ane ulyoyzaran. İnsanaaşə daşk'a haq'var hı'ı mançike osbı ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **15** Leviyne nasıleençene insanaaşə Rəbbina q'utye, k'ınəəğəyke hı'iyn q'övəriy fırar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençe gyaqqı, sa xənne g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğil Bet-Şemeşğançenbışə Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanıle ğayrı, medin q'urbanbıd gyaat'anbı. **16** Filiştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilycab Ekronqa siviyyk'al. **17** Filiştinaaşə taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyule, Gəzzə eyhene şaharne doyule, Aşkelon eyhene şaharne doyule, Gat eyhene şaharne doyule, Ekron eyhene şaharne doyule Rəbbis k'ınəəğəyke hı'iyn fırar adayle. **18** K'ınəəğəyke hı'iyn q'övərmee, hiqiy-alla cabırbışikane şaharbışisiy çine hiqiy-allane xivaaşis sik'ı adayle. Mane şaharbışiqa xhöyre xərna ıxha. Bet-Şemeşğanə Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yiğılqamee avxu vob. **19** Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşğançenbışde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbışda yights'al insan gek'a. Milletıd, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verır-alla geşşe ıxha. **20** Bet-Şemeşğançenbışə eyhen: – İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees? **21** Qiyğa manbışə Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletısqa xabar ana insanar g'axuvu,

eyhen: – Filiştinaaşə Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletın abı Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbışe mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. **2** Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbışe Rəbb t'abal ha'a ıxha. **3** Şamuelee İzrailyne milletk'lecad eyhen: – Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttar dağ'e. Vuşun yik'ıbı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xılençe g'attivxhan haa'asınbı. **4** Mane gahıl İzrailybışee, Ba'aliy Aştoret donan byuttar dağı'ı, saccu Rəbbis ı'bədat ha'a giviyğal. **5** Şamuelee eyhen: – Gırgın İzrailybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as. **6** Manbı Mispēeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbışe sivar aqqı eyhen: – Şi Rəbbine ögil bınah hav'u. Şamuelee Mispēe İzrailybışis haakimiyvallaniy haa'a. **7** İzrailybı Mispēeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhınee, manbışin ç'ak'ınbı İzrailybışılqa vüqqə giviyğal. Man g'ayxhıyn İzrailybı qəvəyq'ənanbı. **8** Mançil-allad manbışe Şamuelik'le eyhen: – Şi Filiştinaaşine xılençe g'attivxhan haa'asdemee, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınva ehese, miz k'ee'e. **9** Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailynemee Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghiniy qelen. **10** Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban

ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşilqa məxüd man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'ə, manbı mançile curaybacab qəpq'ı'n İzrailybışile avub aaxva. **11** İzrailybı Mispeençe qığeerç'ı, Bet-Qarne cigabışeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyap'k'ı, manbı gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) giyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailyne cigabışeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşil oğa yı'q'da ıxha. **14** Filiştinaaşe, Ekronneyiy Gatine yı'q'ne aqqıyn İzrailybışin şaharbiyyi çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xılençe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailibışdeyyi Emorbışde əree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee ı'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispreeqa hark'ın maa İzrailybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbis q'urbanbı allya'an cigad ali'in.

8 Şamuel q'əs qıxhamee, dixbışike İzrailis haakimar haa'a. **2** Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esıng'unud Aviya ıxha. Manbışe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dixbı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybı hele ıxha. **4** Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelyne k'anyaqa abı, **5** mang'uk'le eyhen: – Ğu q'əs qıxha, yiğın dixbımee

yiğne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbişika
 nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paççah gixhxhe. Şas
 xəbvalla hee'ecen. **6** Manbişe: «Şasdar sa paççah gixhxhe,
 mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuynğ'a, Şamuelis
 manbişe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə
 haa'a. **7** Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Milletın eyhene
 gırgınçıl k'ırı alixhxhe. Manbişe ğu deş, Zı əq'əna
 qa'a. Manbişis Zı cona Paççah ıxha ıkkən deş. **8** Zı
 manbi Misirğançe qığav'uynə yiğile, g'iyniyne yiğılqamee
 manbişe menne allahaəşis ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbi
 Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'iyn kar, manbişe həşded
 vak ha'a. **9** Ğu manbişe eyhençil k'ırı alixhxhıyle qiyğa,
 ğu manbişilqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde
 paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as. **10** Şamuelee cuke
 paççah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar
 ha'an. **11** Mang'vee eyhen: – Şos xəbvalla haa'asde
 paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı
 sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abişiliy balkanaaşil
 cus g'ullux haa'as alivkas. Manbib mang'une daşk'abişde
 ögee g'adaaxvanas. **12** Manbişde sanbişike aazırıng'us,
 sanbişikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbib
 cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbişisqad
 silahiy dəv'əyne daşk'abişis kara'alesın karbı ha'as alikkas.
13 Mang'vee vuşun yişba ətirbiyiy otxhuniybı ha'as,
 gıneybı qecesva vukkees. **14** Mang'vee vuşun inekke
 yugun çolbiyiy t'imıllığbı, zeytunun bağbı xılençe g'ayşu,
 cune insanaaşis heles. **15** Mang'vee vuşde sukukeyiy
 t'imılike yits'ıb'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune
 insanaaşis hevles. **16** Vuşun g'ular – adamer, yadar –

vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. **17** Vuşde vəq'əbışda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. **18** Yiğ qalesın, şu g'əyxı'yne paççahne xıleençe, Allahılqa şucad xıleppi aaqas, Mang'vee şu g'attivxhan hee'ecenva. Rəbbeeme mane gahıl şos cuvab qeles deş. **19** Milletismee, Şamuelyne cuvabil k'ırı alixhxhes diykkın, eyhen: – De'eş, şal oğa paççah ıxha şas ıkkın. **20** Havaasre menne milletbışis nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yişde ögee hooracen. **21** Milletın eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. **22** Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Manbışe eyhençil k'ırı alixhxı, manbışis sa paççah gıxhxhe. Manke Şamuelee İzrailbışik'le «Gırgınbı vuşde şaharbışeeqa savk'leva» eyhe.

9 Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratır Afiahna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. **2** Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailbışıqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune milletınbışde gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. **3** Yiğbışde sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əməler iygval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen: – Oza qixhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne. **4** Manayiy cuna nukar Efrayimine suvabınane cigee iviykır, mançeb Şalışa eyhene cigeeqa ılğeebaç'e. Maa'd manbışik'le əməler iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbışik'le əmələr iveeke deş. Mançile

qiyğa manbı Benyaminaaşine cigabişeeqa qavayle, maayid manbışik'le əməler iveeke deş. **5** Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhiring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen: – Qora savk'alascab, dekkee əməler yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas. **6** Nukareeme mang'uk'le eyhen: – İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manıd eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva. **7** Şaulee nukarıke qiyghanan: – Sayıb vüqqəs gyap'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'ebişee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod? **8** Nukaree mang'us inəxdın alidghıniy qele: – Zaqa sık'ınin nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yəq haagvasda. **9** (Avaala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhhesdemee, inəxüd eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşik'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.) **10** Şauleeme nukarık'le eyhen: – Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs. Məxüd ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. **11** Manbı tepalyne şahareeqa ı'lqəəmee, yəqqə manbışisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbışe içeeşike qiyghanan: – İnyaa ilyakkana vornane? **12** İçeeşe manbışik'le eyhen: – Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletın g'iyna q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. **13** Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqəç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletın kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayir-düə huvuyle

qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan giviyğal. Zaraba ilqeeç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı. **14** Manbı şahareeqa ilqeeç'imee, manbışısqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa ı'qqə ıxha. **15** Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axxhı'ı, uvhuynniy: **16** «G'iyqa ine gahbısil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axıles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxür ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın millet Filiştinaaşde xılençe g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadıyn Zak'le g'acuyn, manbışda ts'ırıb Zalqa hipxırna». **17** Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le uvhuynne ine insanee, Yızın millet aqqas. **18** Şaulee şaharne akkabışısnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan: – Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ıxhay zak'le hagvelan. **19** Şamuelee, Şauluk'le eyhen: – İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqeeç'e. Şu g'iyına zaka sacıgee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedıd zı vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqı'l ha'asda. **20** Xhebillə yiğna ögee aguynə əməleeşınab hımaa'a, manbı aveykı vod. İzrailynə milletıncad yik'bı şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkıne xızanıqla dışeenə? **21** Şaulee eyhen: – Nya'a, zı İzrailynə nasılıbışde nekke k'ıninçeençe, Benyaminne nasıleençena dışde vor? Nya'a, yızda xızanıb, mane nasıləne xızanıbışda nekke k'ınna dışde vob? Nişısne ğu zak'le manva eyhe? **22** Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa ələəne insanne q'oma gyaa'a. **23** Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen: – Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyn çuru qale!

24 Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen: – İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmanaşika sacigee ğu oxhnecenva. Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan. **25** Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'imee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a. **26** Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen: – Oza qixhe, zı ğu yəqqı'l arçes. Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qığeç'e. **27** Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'imee, Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarır ılğeç'ena ögilqa. Şamueleecad meed eyhen: – Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen: – Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'ı. **2** G'iyna ğu zake curxhayle qiyğa, Benyaminaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbişe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'ınıyn əməler aveykıynbı. Yiğne dekkısse əməler yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğil: „Yizde duxayk hucooniyxan ıxha?“» **3** Mançer ğu Tavoreene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Elleeqa Allahıs ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbişde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible gıney, xhebır'esıng'usneeme sa tuluğ çaxıren ixhes. **4** Manbişe vas salam huvu, q'öble gıney hevles. Ğunad alyaat'asınbı. **5** Mançile qiyğa ğu əlyhəəsda Allahne

Givea ehene şahareeqa, maa'ab Filiştinaaşin eskerar vuxhes. Şahareeqa ikkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as. **6** Manke Rəbbin Rı'h valqa giç'es, ğunab manbışıka sacigee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. **7** Man ğırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. **8** Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zınar gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyiy medın q'urbanbı allya'asva maqa giç'es. Zı maqa qalesmee, yighille yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ikkanva eyhesmee, vuççud hima'a. **9** Şaul Şamuelisse xaaqa sak'ımee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yiğilycad eyxhe. **10** Manbı Giveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışıka sacigee peyğambariyvalla haa'a giyğal. **11** Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambariyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: – Gişine duxayk hucooniyxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşinane vor? **12** Maa eyxhene insanaaşine sang'vee eyhen: – İlyaakende, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaare? Mankiyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen. **13** Şaulee peyğambariyvalla hav'uyle qiyğa, q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqeç'u. **14** Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'une nukarıke qiyghanan: – Nyaqaniy hapk'ın? Şaulee eyhen: – Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'acumee, Şamuelyne k'anyaqa hapk'ın. **15** Şaulne emisee eyhen: – Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

16 Şaulee emisiyk'le eyhen: – Mang'vee şak'le əməler aveykiynbıva uvhu. Paççahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovayiy uvhuva, mang'vee emisiyşne ağmişcad ha'a deş. **17** Şamuelee İzrailıy bı Rəbbine ögilqa, Mispeeqa sav'u, **18** eyhen: – Rəbbe, İzrailıy ne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailıy bı Misirğançe qığav'u. Misirbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paççahaşine xılənçe Zı şu g'attivxhan hav'u. **19** Şu manimeene dağamiyvalıy bışike, əq'übabışike g'attivxhan hav'une Allahılqa şu g'iyna yı'q'bı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paççah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasıl bışis, xızan bışis sik'ı ulyoozre». **20** Şamuelee İzrailin gırgın nasıl bı, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyaminne nasıl lıqa gitxhu. **21** Qiyğad Benyaminne nasıl en xızan bı sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xızan lıqa gitxhu. Matriyne xızan nı bışik'led sassabna ögeeqa qığeeç'eva eyhe. Man bışiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibğıl mee, mana iveeke deş. **22** Manke man bışe Rəbbike qiyghan: – Mana inyaqa qarı dışde? Rəbbe eyhen: – Hooşe, yuk bışde yı'q'nee dyugulyxha. **23** Man bı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylen bı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. **24** Şamuelee eyhen: – Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda. Milletın ts'ırıka eyhen: – Paççah geer qa'ana! **25** Şamuelee milletıs paççahee vuk'lek vukkekane ölkayn q'aanun bı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanun bı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xay bışeeqa g'ekka.

26 Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüdü ha'a, sassa igidyar Şauluqab qihna avayk'an. 27 Sassa karai'dəəneme insanaaşe inəxüdü eyhe ıxha: – İne insanee şi nəxüb g'attivxhan haa'ayee? Manbışe mana qizarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançis nıq' qığayhe deş.

11 Ammonğançene Naxaşee, Gileadne cigabışeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqqana. Yaveşne milletıncad Naxaşik'le eyhen: – Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ğu eyhenbı ha'as. 2 Ammonğançene Naxaşee manbışik'le eyhen: – Vuşun ğırğıng'un sağın uleppı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zı şu uvhuynçılqa qarayle. 3 Yaveşne ağsaqqalaşe mang'uk'le eyhen: – Şas sa yighulle yiğ hele, xabar ana İzrailivolle insanar g'axuvles. Şi şavusseab g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şi yiğne xılyaqa qevles. 4 Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletıd ts'irıka geşşe giyğal. 5 Mane gahıl Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan: – Milletık hucoona ıxha, nya'a man geşşe? Manke Yaveşbışe cos yuşan hı'ıynbı, manbışe mang'ulqa hixhar ha'anbı. 6 Man eyhenbı g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlın qoxa giyğal. 7 Mang'vee cuna q'öble yats givk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abıynbışısqa man sanbı quvu, İzrailivolle in eyhe iviykaras ulyooka: – Şaulneyiy Şamuelıne qihna qidyabıynbışde ğırğıng'une yatsbışılqab mana ver ooxasvude. Milletılqa Rəbbile qəppı'ı'niyna g'iç' gyooç'e, manbışın ğırğınbı sanab oza qeebaxhenbı. 8 Şaulee manbı

Bezək' eyhene cigee gipk'ning'a, İzrailybışıqa xhebıd vəş aazır, Yahudeeşiqar xhebts'al aazır adamiy ıxha. **9** Manbışe Yaveşğançe xabar ana abıynbışik'le eyhen: – Gileadeene Yaveşbışik'le inva eyhe: «G'iyqa veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı». Xabar ana abıynbışe mana xabar Yaveşbışik'le hiyxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. **10** Yaveşbışe Naxaşik'le eyhen: – G'iyqa şıcab şı vuşde xılyaqa qevles, manke şos hucooyiy ıkkın, şak he'e. **11** Qinne yiğil Şaulee cun insanar xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbışın g'oşunbınane cigeeqa akk'yapk'ı, yı'q'ı'hı'lqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuynbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş. **12** Milletın Şamuelik'le eyhen: – Şaul yişda paççah ixhes dəxəsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şı man insanar gyapt'as. **13** Şaulee eyhen: – G'iyına vuşucar gik'as deş. G'iyına Rəbbe İzrail g'attivxhan hav'uyın yiğ vod. **14** Şamuelee milletık'le eyhen: – Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paççah vuşuyiyva sayid eyhes. **15** Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Rəbbine ögil Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbışe, Rəbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailybışe Şauluka sacigee mane yiğil yugda otxhun-ulyoğan.

12 Şamuelee İzrailybışde gırgıng'uk'le eyhen: – Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxhı şos paççah gixhxhına. **2** Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'əs qıxha, ç'ərbı cagvara qeetxha. Yızın dixbımee şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyıniyne yiğılqamee vuşde ögee ark'ın. **3** G'iyına zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, əməlene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda

hı'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pıside işilqa ul gyapxı? Rəbbineyiy Mangv'ee g'əyxı'ne paççahne ögee, yizde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'uyın sak'al ha'as. **4** Manbışe mang'us inəxüid alidghınıy qele: – Ğu şi mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'uyınbı deş, şavnecad xılençe vuççudud g'ayşuyın deş. **5** Şamuelee manbışik'le eyhen: – Şok'le g'iyna yizde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'yne paççahık'led g'acuyın. Manbışed «Ho'o, şaqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşinva» eyhe. **6** Şamueleecad meed milletık'le eyhen: – Mane Rəbbe Haruniy Mısa g'əvxü, vuşun dekkarıb Mısırğançe Mang'veecab qığav'u. **7** Həşde Rəbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşıs hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. **8** Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbışılqa Mısırbışe yiğbı examee, manbışe Rəbbilqa xıleppı aaqa. Rəbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Mısırğançe qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole. **9** Manbıšemee Rəbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Rəbbeeyib manbı Xatsorne g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paççahne sayib Fılıştınaaşde xılyaqa qoole. Manbışe vuşde dekkaaşıka dəv'ə haa'a. **10** Manke milletın gyaaşə-gyaaşə Rəbbilqa xıleppı aaqı, eyhen: «Rəbb, şi Ğu yik'el hıxan hı'ı, Ba'aliy Aştoret donane byuttyaaşıs ı'bəədat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şi həşde duşmanaaşine xılençe g'attivxhan hav'uyınxhiy, şi Vas ı'bəədat ha'ayiy». **11** Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xılençe g'attivxhan haa'a. **12** Şok'le Ammonbışda paççah, Naxaş,

şolqa ı'qqə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakkı, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yişda paççah ıxha ıkkın». **13** Haane şos ikkiykın, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxhına. **14** Rəbbile qəp'ı'n Mang'us ı'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbı alıxhxhı, Mang'une əmrıbışeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahır vuşde Allahee, Rəbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! **15** De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhı, Rəbbine əmreençe qığepç'eene, nəxdıy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, həməxdıd şolqad sak'ılas. **16** Həşdemee ulyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xənnə işıqa ilyaake! **17** G'iyına suk qıviyşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xıleppı aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətqə'eva, gyoğiy g'axıleva eyhes. Manke şok'ılecad ats'axhxhesın, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nimeena bınahıy hav'uva. **18** Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğıl xəybı g'əhətqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqı'niyn. **19** Milletıncad Şamuelik'le eyhen: – Yişdemee, yiğne g'ulaaşınemee, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yişde manisa bınahbışılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una. **20** Şamuelemee milletık'le eyhen: – Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sıvmiyk'al, Rəbbis ı'bəədat yik'eençe he'e. **21** Nişiscad kararı'dəəne byutyaaşınemee, Rəbbile sıvmiyk'al. Manbı nişiscad kararı'dəən karbı ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikəcabıb g'attivxhan haa'as deş. **22** Rəbbe Cune xənnə doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ikkiykın, şoke

Cun millet hı'ı. **23** Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qopkuna yəq haagvas. **24** Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbısil yik'eençe ı'bəədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay. **25** Şu pisvalybişike xıl ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahır ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınbı.

13 Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna İzrailyna paççah ıxha. **2** Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebıd aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyaminna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yəqqı'l ha'a. **3** Yonatanee Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axhxhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka. **4** İzrailybışde gırgıng'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyıd, Filiştinaaşik'le İzrailybı g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al. **5** Filiştinarıb İzrailybışika səvxəsva savayle. Manbişe xhebts'al aazır dəv'əyn daşk'a, yixhıd aazırır balkanılyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırbı giyxə. **6** İzrailybışik'le cok ixhesın g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabişee, axtıne ok'bişee, suvabişee, k'oralybişee,

kahrızbışee dyuguleebaxhenbı. **7** Manbışiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneıy Gileadne cigabışeeqa ilğeebaç'e. Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletınıd qəpq'ı'niyvalin yik'bı qoda eyxhe. **8** Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yighıllıe yiğna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa giviyğal. **9** Şaulee eyhen: – Gyoxhxhan ha'asınıy medın q'urbanbı zasqa qale. Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **10** Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığeç'e. **11** Şamuelee eyhen: – Ğu in hı'ıyn kar hucoone? Şaulee mang'us cuvab qele: – Zak'le g'acuyn yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, ğunar ğu eyhene yiğıl arı hirxhıl deş, Filiştınarıb Mikmasqa vob sabı. **12** Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştınar Gilgalılqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbına xayır-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Ğu ək'el deşin kar hı'ı. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş. Ğu məxüdü hidi'ıynxhiy, Rəbbeıe yiğna paççahıyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbışis havaacesdaniy. **14** Həşdemee yiğna paççahıyvalla xılıyba ts'its'uvxhes deş. Rəbbeıe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'ıynçıl-alla, Rəbbeıe mana insan Cune milletna xərna gıxhxhı. **15** Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeç'u, Benyamınaaşine Gıvea eyhene şahareeqa ilqeç'e. Şaulee cun insanar qəpq'ı'mee, yixhıd vəşılqa ələəna insan eyxhe. **16** Şaulıy cuna dix Yonatan,

cone insanaaşika Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırbı gı'xı', ulyobzur vuxha. **17** Filiştinaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişeene Ofra eyhene şaharne suralqa siviyk'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalilqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filiştinaaşe uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşe g'ılinciy nize hıma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Gırgın İzrailıy bı kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabbi ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqana. **22** Mançıl-allad dəv'ənanğ'a Şaulneyiy Yonatanne milletıqı g'ılincıy nizebı ıxha deş. G'ılinciy nize saccu Şauluqayiy cune duxayqa Yonatanıqı ıxha. **23** Filiştinaaşda deste Mikmasısneene ı'lğəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğıl Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora derayne şene suralyne Filiştinaaşine desteysqa ılğeeç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narıne yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhıd vəşşılqa ələəna insan eyxhe. **3** Manbışika sacigee kaahinaaşın ileylığ gıvatxınna kaahin Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe. Yonatanın ark'iniy şavuk'lecad ats'a ıxha deş.

4 Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa ı'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeençe ilğeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. 5 Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha. 6 Yonatane cune silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora ine sunnat hıdyav'uyınbışde desteysqa ilğeeç'es. Sayid Rəbbe yışın sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkang'a, geebnanbı ğamaa'a, ıkkang'ab, k'ilybananbı ğamaa'a. 7 Mang'une nukaree eyhen: – Yiğne yik'es nəxüdiy ıkkang həməxüdüd he'e. Hoorə he'e, ğu nyaqa ark'ınee, zı vaka vor. 8 Yonatane eyhen: – Qora şene insanaaşısqa ilğeeç'es, manbışik'le şıcab şı Haagvas. 9 Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne cigeençe ı'ğdiviykar, cosqab ılcıdebaç'e. 10 De'eş, cone k'anyaqa ılqeeç'eva uvhee, şınab ılqeebaç'e. Man yışdemee, Rəbbe man insanar yışde xılyaqə quvuvə işaara eyxhe. 11 Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cigee ulyoozar. Filiştinaaşə eyhen: – İlyakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeençe qığəə vob. 12 Eskeraaşə Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen: – Şasqa ılqeeç'e, vuşun darsbı qeles. Yonatane cune nukarık'le eyhen: – Zaqar qihna qora, Rəbbe manbı İzrailyne xılyaqə quvu. 13 Yonatan g'elybışıkayiy xileppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ılqeeç'e. Cuqar qihnar cuna nukar ılqeeç'e. Yonatan ooqa ılqeeç'u, Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı. 14 Ts'eppa aldaaxhvan gibğılmeə, Yonataneeyiy cune silah haqqane nukaree

g'ane insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha. **15** Zastaveeneyiy çolbışeene milletne yik'eeqa qəpq'l'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşineyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'ananbışde yı'q'nee məxdın alikkiy-gikkiy gexha, mançike ç'iyecad l'ğiykar. Man qəpq'l'niy Allahee g'axuvu eyxhe. **16** Benyaminaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşik'le, Filiştinaaşin eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce. **17** Şaulee cune hiqiy-alla sadiyne milletik'le, eyhen: – Qəpqe, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş. Qəpqı'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhhen. **18** Şaulee Axiyayk'le eyhen: – Allahna q'utye inyaqa qavaale. (Şene gahbışil Allahna q'utye İzrailybışıqa vuxha.) **19** Şaulee kaahinik'le manva eyheme, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alikki-gikkiy sikk'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahinik'le «Qımaaleval!» eyhe. **20** Şaulıy mang'une hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışik'le Filiştinar alivku-givku, sana-sanbı g'ılncbışıka gyabat'a g'ooce. **21** Ts'eppiykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa lğeeç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailyne milletne suralqa lğeebaç'e. **22** Efrayimaaşine suvabınane cigabışee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailybışik'led, Filiştinaaşin heepxıy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacıgee Filiştinaaşıqa qihna gyabak'a. **23** Məxüb mane yiğil Rəbbe İzrail g'attivxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenısqa hiviyxhar. **24** İzrailybı mane yiğil geed obzur vooxhe. Şaulee «Exhalilqamee, zı

duşmanaşıkın ha'asmee, şavaayiy gıney otxhun bed-
düə vuxhenava!» uvhu, g'oşunusqa k'ın g'assaras ilekka.
G'oşuneenbışike şavaacad ghalik vuççud set'a deş. **25**
G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışik'le ç'iyel itv
g'ece. **26** G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışike
itv gyodatsts'e ixheeyid, şavaacad xıl ghalyaqa ikkekka
deş. Manbı co g'assırne k'ınile qəvəyq'ən vuxha. **27**
Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'ın g'assaras alikkiy
ats'a deşdiy. Mang'vee xıledın t'at'aa hotku ç'iyelyne
ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu,
ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppeşeeqa işix
qayle. **28** G'oşuneene sang'vee eyhen: – «G'iyna şavaayiy
kar otxhun mang'us bed-düə vuxhenava!» uvhu, yiğne
dekke g'oşunusqa it'umun k'ın g'assarasniy alikkı. Mançil-
allab eskerar g'elike-xıleke g'a'apk'ı. **29** Yonatanee eyhen:
– Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane
ittvuke sık'ınincad otxhun, uleppeşeeqa işix qadı! **30**
G'iyna eskeraaşe duşmanaşike g'ayşuyne otxhuniybışike
avts'esınmeen otxhun ixhaynxhiy, hucoo dexheyiy?
Nya'a, Filiştinaaşile sık'ılbab yugba ğamdeebaxheyiy?
31 Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee
Filiştinaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb
obzur vooxhe. **32** Eskeraaşe cone xılyaqqa aytk'uyın
Filiştinaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u,
ebakacad çuru oyxhan. **33** Man Şaululqa hixhar ha'a: –
İlyaakende, eskeraaşe çuru ebakacad otxhun, Rəbbine
ögil bınah haa'a. Şaulee eyhen: – Şu Rəbb yik'el hixanı'ı,
həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e. **34**
Meed Şauleecad eyhen: – G'oşunne yı'q'neençe ilğepç'ı,

manbışik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əba yizde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhnece. Çuru ebaka otXHun, Rəbbine ögil bınah hımaa'a». Mane xəmde gırgıng'vee, con yatsbıyiy vəq'əbı maqa adı, cone xıleka gyaat'a. **35** Məxüdü Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an cıga alı'ı. **36** Şaulee eyhen: – Qudoora, Fılıştınaaşıqab qihna xəmdecab gyapk'as, miç'eedy qıxhesse, manbışın vodundeşin g'ayşu, con gırgınbıb gyapt'as. Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ıkkən həməxüdüdü he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. **37** Şaulee Allahıke qiyghanan: – Zı Fılıştınaaşıqa qihna gıxhene? Ğu manbı İzrailyışde xıyaqa qevlesınbıne? Mane yiğil Allahee mang'us alidghınıy qele deş. **38** Şaulee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırgınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena bınahiy hav'uva, ats'axxhes. **39** İzrail g'attivxan hav'uyne, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanınıd, xıl ixheene, mana gik'as ıkkən. Milletıke şavaacad nıq' qığavhu deş. **40** Şaulee İzrailyne gırgınbışik'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras. Eskeraaş Şauluk'le: «Yiğne yik'es ıkkənəxüdü he'eva» eyhe. **41** Şaulee İzrailyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidghınıy qele! K'eççuyne çöpün Şaulıy Yonatan haagva. Bınah milletıl aaxva deş. **42** Şaulee eyhen: – Yizdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe. Çöpün Yonatan hagva. **43** Şaulee Yonatanık'le eyhen: – Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xılene t'at'aane sivelin sik'inin itv otXHun. Zı mançıl-alla qik'asda. **44** Şaulee eyhen: – Yonatan, ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas

mançiled pısın he'ecen! **45** Milletınmee Şauluk'le eyhen: – İzrail məxüb uftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərıb ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagıka iş g'avcu. Məxür Yonatan milletın qik'uyke g'attixhan ha'a, gik'as haysar deş. **46** Şaulur Filiştinaaşıqar qihna gexha deş. Filiştinarıb cone cigabışeeqa siviyk'al. **47** Şaul İzrailyna paççah ıxhayle qiyğa, mang'vee hiqiyallane cone duşmanaasıka: Moavaasıka, Ammonaasıka, Edomaasıka, Tsovayne paççahaasıka, Filiştinaasıka dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaasıne vuk'lelqa ver ooxa vuxha. **48** Mana yik'eka sacikku Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbışıke g'attivxhanaa'ana. **49** Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xəne yişşen do Merav, k'ıning'ı'nıd Mikal ıxha. **50** Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ıxha. **51** Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dixbı vuxha. **52** Şaulna ı'mı'rcab Filiştinaaşıkane yı'q'ne dəv'ee ılğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletıs İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençıl k'ırı alixhxhe. **2** Xəəne G'oşunbışde Rəbbe, inıd eyhe: «İzrailybı Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbışda yəq avqu. Zı mançıl-alla manbışılqa yiğbı allya'as. **3** Hoorə, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbışıqa vodunmeen gırgın kar giyxvər he'e, coyub

oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkən, manbışın adamerıb, yedarıb, uşaxarıb, gyooqanbıb gyapt'e. Manbışın yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerıd gyat'e». 4 Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır İzrailyne eskerıle hexxana, Yahudeeşına yits'ıd aazır eskerır eyxhena. 5 Şaul Amalekaaşına şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. 6 Mang'vee Genbışik'le eyhen: – Amalekaaşısse hudoora, manbışike cureepxhe. Şunab manbışika sacıgee gidıyapt'as. Şu, İzrailybı Misirğançe qığəəmee, manbışıs yugvallanıy hav'u. Genbı Amalekaaşike cureepxha avayk'ananbı. 7 Şaul Xavila eyhene şahareençe girğıl, Misirne şargılıyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ıxha. 8 Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürre aqqaqqa, mang'un milletmee, girğıda g'ılincıke alğayhe. 9 Amalekaaşına paççah Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbı, yatsbı, kokuiyn q'ıkariy urgbı Şaulusiy cune milletıs qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gıranın, yugun karbıd manbışıs qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeniy Amalekaaşıqa kararı'dəən, pısın kar vod İzrailybışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an. 10 Mane gahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe: 11 – Zı Şauluke paççah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'aççu. Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. 12 Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. 13 Şamuel Şauluqa avarq'ılımee, Şaulee eyhen: – Hasre Rəbbe

vas xayir-düə hevleceñ! Zı Rəbbeeyhen hı'ıyn. **14**
 Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde
 k'ırıysqa vəq'əbışınıy yatsbışın heghan sesbı qöö? **15**
 Şauleeyhen: – Manbı Amalekaaşike adı. Milletıs
 vəq'əbıyiy yatsbı qıykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı
 Rəbbıs, yığne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar
 gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı. **16**
 Şamuelee Şaulık'le eyhen: – Ç'əv, g'iyına xəmdə Rəbbeey
 zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes. Şaulee, «Eyheva» cuvab
 qele. **17** Şamuelee eyhen: – Ğucar vasqa k'ırıra qööng'ə,
 nya'a vake İzrailıne nasılıbışda xərna ıxha dışde? Rəbbeey,
 q'ış qadğı, vake İzrailına paççah hı'ı dışde? **18** Rəbbeey
 ğı g'ıxleeme, inva dışde uvhu: «Hark'ın bınahıka
 gyavts'uyne milletıkın Amalekaaşıkın he'e, manbı gırgıba
 gyapt'e. Manbışde gırgınbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə
 hee'e». **19** Nya'a ğı Rəbbıl k'ırı ilydıyxhı? Manbışike
 g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbeey ilydyaat'asın kar hı'ı?
20 Şaulee Şamuelık'le eyhen: – Zı Rəbbeeyhençıl
 k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cıgeeqa hark'ınna.
 Manbışda paççah Agag aqqı inyaqa qarı, gırgın Amalekbı
 gyapt'ıynbı. **21** Saccu eskeraaşə şenbışike g'ayşuyne çavra-
 vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçıke, nekke yugun yatsbıyiy
 vəq'əbı g'əyxı' Rəbbıs, yığne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı
 allya'asva havacı. **22** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: –
 Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbıs
 Cune cuvabil k'ırı alıxhxhınıy ıkkın. Rəbbıne cuvabil
 k'ırı alıxhxhıy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile
 nımeexheyid yugdaniy vod. **23** Rəbbeeyhen hıd'ıyna
 bınah, cadubı hı'ıyna xhıneecab vob. Culed-alqan karbı

hı'iyid, byuttyaaşis ı'bəədat ha'an xhineecad vod. Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı, Mang'veeyir ğu paççahiyvalike hı'ı. **24** Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı bınah hav'u, Rəbbine əmrılıy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'nna, dişe manbışil k'ırı alixhxhı. **25** Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahıle ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəədat ha'as. **26** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Zı vaka sak'alas deş. Ğu Rəbbe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna. **27** Şamuel mançe əlyhəsva sak'imee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manıd qoxan. **28** Şamuelee mang'uk'le eyhen: – Nəxdiy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbe yiğne xılençe İzrailyna paççahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaqa qevles. **29** İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkırıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkır badal haa'as. **30** Şaulee eyhen: – Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ıne ağsaqqalaaşineyiy İzrailyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'as. **31** Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis ı'bəədat ha'a. **32** Şamuelee eyhen: – Amalekaaşına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha: – Mits'an, zı qik'uyke g'attirxhınna. **33** Şamuelee eyhen: – Yiğne g'ılıncın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexas. Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana. **34** Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al. **35** Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur

ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke İzrailyna paççah hı'ıva paşman eyxhena.

16 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paççahıyvala g'avşuna. Gaç q'ışika gyavts'av'u, yəqqı'lqa gixhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ıxele. Zı mang'une dixbışike Yizdemee paççah g'əyxı'. **2** Şamuelee eyhen: – Zı nəxürna ı'qqəs? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda. Rəbbe eyhen: – Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. **3** Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ikkanva Zı vak'le eyhesın. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as. **4** Şamuelee Rəbbe eyhəxüid ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qığeerç'ı, eyhen: – Ğu yugvalisne arı? **5** Mang'vee eyhen: – Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbışik'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. **6** Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rəbbe paççah ixhes g'əyxı'na vor!» **7** Rəbbeemee Şamuelik'le inəxüid eyhe: – Mang'une micagiyvaliqayiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna qı'ı. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. **8** Mane gahıl Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen: – Rəbbe inar g'əyxı' deş. **9** Manke Yesseyee

Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen: – Rəbbəe inar g'əyxı' deş. **10** Yesseyee dixbışda yighırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Rəbbəe inbı g'əvxü deş. **11** Şamuelee Yesseyke qiyghanan: – İnıbı yiğne dixbışın gırgınbıne? Yesseyee eyhen: – Nekke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Mang'uqar qihna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şi sufranıqla savaales deş. **12** Yesseyee mang'uqar qihna insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın uleppı, uftanıd aq'va eyxhe. Rəbbəe Şamuelik'le eyhen: – Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor. **13** Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. **14** Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbəe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ixele ıxha. Mançinıb Şaulus əq'üba hoole vuxha. **15** Şaulne insanaaşə mang'uk'le eyhen: – Allahee g'axuvuyne pisde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. **16** Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pısın rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasıd yugda ixhes. **17** Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre. **18** Mang'une insanaaşine sang'vee alidghınıy qele: – Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbışde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra

siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy. **19** Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen: – Vəq'əbi uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axıle. **20** Yesseyee əməlelqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole. **21** Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. **22** Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen: – Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı. **23** Allahee g'axuvuyn pısın rı'h Şaululqa qadıyne gahbısil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17 Filiştinaaşə dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. **2** Şauluy İzrailıybi sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. **3** Filiştinar sa tepal, İzrailıybıb manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha. **4** Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qığəç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayid sa ç'umne axtıvalee ıxha. **5** Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilga ıxha, tanalqad xhone aazır şekelyne yı'q'valeedın zireh ali'ı ıxha. **6** Mang'une g'elybişiled tuncuke hı'ıyn zireh givatxın, mang'un yı'q'əlid mizrag ıxha. **7** Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançin yivayke

hı'iyın sıvıd yıxhıd vəş şekelyne yı'qvalee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha. **8** Golyat gıpk'ınne İzrailybışde ögilqa qığəç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen: – Nişisne şu qığəepç'ı, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. **9** Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şı vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı ğamxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes. **10** Filiştinğançeng'vee meed eyhen: – G'iyına zı İzrailybışilqa cuvab ayhe! Zaka qığəç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə. **11** Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhı, Şaulur cukan İzrailybıb çıçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən. **12** Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyına dix ıxha. Yessey Efratbışda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha. **13** Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqaniy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'ınne dixbışin dobı inbıniy vod: ts'erriyına Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebır'esdar Şamma. **14** Davud Yesseyına nekke k'ınna dix ıxha. Dixbışin çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an. **15** Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ıxha. **16** Filiştinğançena Golyat, yoqts'al yiğna exhaliy-miç'eer İzrailybışisqa qığəç'u, manbışilqa cuvab ayhe ıxha. **17** Yiğbışde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen: – Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşisqa zaara hoora. **18** Manbışde xəring'usub yits'ible guru nissenna

alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbı naxübiyva zas xabar able. **19** Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika däv'ə haa'a vob. **20** Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbi menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun däv'ə haa'asde cigeeqa axtine seseka giviyk'an g'ooce. **21** İzrailıbyiy Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a. **22** Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçılqa g'ali'ı, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. **23** Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qığeç'u, meed ögiylin xhinne cuvabbı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı. **24** Gırgın İzrailıybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpəq'ı'n heebaxa vuxha. **25** Manbışe eyhe ıxha: – Şok'le mana ögilqa qığeç'una insan g'eceye? Mana İzraililqa cuvab ahas qığeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanıb İzrailıyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda. **26** Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan: – İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriıvalike g'attivxhan hav'uyne insanıs hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbışılqa cuvab ayhe? **27** Milletın, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. **28** Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: – Nişisne ğu

inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane
 g'alepçı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra ikkekka ıxhayke,
 yiğne yik'eençed yugun karbı ılğı'də ıxhayke, ğu inyaqa
 dəv'əyqa ilyakkas arı. **29** Davudee eyhen: – Nya'a, zı
 hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes? **30**
 Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançinacab gaf haa'a
 giyğal, millətınıd ögiylin xhinne mang'us alidğhınıy qele.
31 Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab
 Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al.
32 Davudee Şauluk'le eyhen: – Hasre mane insanıl-alla
 şavaacad aq'va havaxan hıma'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'ın
 mang'uka səyxəsda. **33** Şaulee Davuduk'le eyhen: –
 Vasse mane Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu
 uşax vod, manamee k'irranang'ançile otç'u dəv'əbişee
 siç'ekkvana vor. **34** Davudee Şauluk'le eyhen: – Zı dekkın
 syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı
 syuruneençe urg avqu əlyhəəmee, **35** zı mançıqar qihna
 gyurxhu mançileğana kar ı'xı' ghalençe urg g'ooşenaniy.
 Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana
 həyvan gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. **36**
 Zı, yiğne g'ulee, şırıd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat
 hidi'ına Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes,
 mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. **37**
 Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attixhan hı'iyne Rəbbe,
 Filiştinğançeng'uner xılençe g'attixhan ha'asda. Şaulee
 Davuduk'le eyhen: – Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!
38 Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna
 dəbilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. **39** Davudee mane
 zirehil ooğançe g'ilınc qı'ı iykar. Mankilqamee mang'vee

silah iykar hı'iyın deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen:
 – Zasse man karbı ali'ı iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee
 məxdın karbı ali'iyınbıcad deşdiy. Davudee manbı tanale
 g'eşşenbı. **40** Qiyğa xılyaqa əsaa alyaat'u, arageençe cusda
 xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oç'eeqa k'i'ı
 xilene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. **41**
 Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl
 Davudne suralqa q'öö eyxhe. **42** Filiştinğançeng'uk'le
 Davud ç'ərəne danbışika, aq'vayle uftanra, mek'vra
 g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. **43**
 Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Nya'a, zı vas xvaane
 vob, ğu zalqa t'at'aaka ı'qqə? Filiştinğançeng'vee cone
 allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen: **44** – Zasıqana
 qora, zı yiğne ç'urunuke xəne şit'yaaşisiy, çolane
 həyvanaaşis heles. **45** Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le
 eyhen: – Ğu zalqa g'ılincıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee
 valqa ğu hokuyne İzrailyne g'oşunbışde Allahne, Xəne
 G'oşunbışde Rəbbine doyuka q'öö. **46** G'iyna Rəbbe ğu
 yizde xılyaqa qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul
 tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbışin leşbı,
 zı xəne şit'yaaşisiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile
 qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesın İzrailee Allah
 vorna. **47** İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesın,
 Rəbbe g'ılincıkayiy nizeyka deş g'attivxhan haa'a,
 ina Rəbbina dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde
 xılyaqa qevles. **48** Filiştinğançena Davudne ögeeqa
 qığeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara ı'ğiykır
 Filiştinaaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxhvan.
49 Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a,

qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qipxhirmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkoyk'al.

50 Davud Filiştinğançeng'ule sapandıkayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xılee g'ılincıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena ı'xı' gek'ana. **51** Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ılinc qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a. Filiştinaaşik'le cona yugra siç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanbı. **52** İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştinar Gateeqa ikkəəne cigeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaaşin gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. **53** İzrailıy bı Filiştinaaşiqab qihna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışin g'oşunbı ulyozzuriyn cigabı q'əra qa'a. **54** Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalimqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ılincmee adı, Davudne çadıreeqa giyxhe. **55** Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerıke, qiyghanan: – Avner, ina cehil şavna dixne? Avner ee eyhen: – Paççah, geer qa'ana, ats'a deş. **56** Paççahee eyhen: – Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixiy. **57** Davud Golyat gik'u qöömee, Avner ee mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xıleecab vooxhe. **58** Şaulee mang'uke qiyghanan: – Cehil, ğu şavna dixne? Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yessey na dix vornava» alidghiniy qele.

18 Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. **2** Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkine xaaqa əlyhəəs haysar deş. **3** Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. **4** Yonatanee tanalinbı g'ayşu, g'ılincıka, vukuka, zirehıka sacıgee ts'irab Davudusqa qoole. **5** Şaulee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle. **6** Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa siyk'almee, İzrailyne gırgıne şaharbışeençen yedar dyafbiyyı t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyyı mık'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qığeebaç'e. **7** Yedaaşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha: – Şaulee aazırbışıka, Davudemee, yits'id aazırbışıka gyapt'ı. **8** Şaulus mançıke geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen: – Davudee yits'id aazırıka, zımee aazırıkava manbışe eyhe. Sık'ınne gahile manbışis mang'uke paççahcar ha'as ikkiykanas. **9** Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxiliyvalla haa'a. **10** Qinne yiğıl Allahee g'axuvuyn pisin rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqqa lira alyapt'ı mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. **11** Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledın nize ayhen. Davudusse q'öne

yəqqee mançike hixvas əxəna. **12** Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. **13** Mançil-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırng'una xərna hı'ı. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha. **14** Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe gırgın işbı qöö ıxha. **15** Davudne xılənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna. **16** Gırgıne İzrailybışisiy Yahudabışis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ıkkən ıxha. **17** Şaulee Davuduk'le eyhen: – İna yizda xərna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yizde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee. Şaulne fikreençe «Hasre mana yizde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ılğəç'e. **18** Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yizda xizan hucoo eyhen karne, dekkına xizanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paççahıs yezne ixhes? **19** Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele. **20** Davudmee, Şaulne manisa yişşis Mikalis ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. **21** Şaulne fikreençe «Davudus Mikal hiyvı, mang'us gugı haa'as, Davud Filiştinaaşde xıleka gik'asva» ılğəç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyna meer yizda yezne ixhes əxə. **22** Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva: – İlekke paççahıs ğu nimeeyiy ıkkən, mang'une hiqiy-allanbışisır ğu ıkkanna. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe. **23** Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışik'le eyhen: – Paççahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı

kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor. **24** Şaulne hiqiy-allanbişe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a. **25** Şaulee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hı'iyın ç'ürüx heqqa». Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xıleka gik'asva ha'a. **26** Şaulne hiqiy-allanbişe man eyhenbı Davudulqa hixhar ha'anbı. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, **27** Davud cune g'oşunıka hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paççahna yezne ixhesdemee, Davudee manbı sunnat hav'u ixhayn ç'ürüxbı paççahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxhirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ikkanırva, **29** mana mang'ule sik'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaaşde g'oşunbışe ç'ak'ınbışe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbışe dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbışee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ixha. Mançile qiyğa milletın mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Şaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbişik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanısmee, Davud geer ikkan ixha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkıs Şaulus ğu gik'asır ikkan. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe. **3** Zınar dekkıkasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa

hixhar ha'asın. **4** Yonatane dekkıs Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen: – Paççahee, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'ıyn gırgın işbıd, yiğne yugvalinemee ıxha. **5** Mang'vee, qik'uyle qı'dərq'ı'n Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attıvxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasda bınah haa'as? **6** Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixhxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iysar. **7** Yonatane Davud qort'ul, co yuşan hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva. **8** Meeb dəv'ə giviyyəğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı. **9** Yiğbişde sa yiğıl Şaul xaa'ar xıle nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbee g'axuvuyn pısın rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira ı'lyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittiyxhanna. **11** Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ixoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyna xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda. **12** Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiyxhanna. **13** Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnan ts'e'in

g'ekva qali'i, ooqad tanalinbı adaççe. **14** Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyn insanar abımee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe. **15** Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen: – Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as. **16** Man insanar aqa ikkeepç'ımee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qali'ıyn byutud hotku. **17** Şaulee Mikalık'le eyhen: – Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykıkı, manar hixu g'attirxınna. Mikalee Şaulus alidghınıy qele: – Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as! **18** Davud hixu g'attirxınmee, Ramayeeqa Şamuelyne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. **19** Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzulyne peyğambaraaşine desteyn peyğambarıyvalıa haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a gıviyğal. **21** Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a. **22** Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan: – Şamuely Davud nyaane vob? Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe. **23** Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qıyğar insanaaşə Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkeka. Mang'veeyib peyğambarıyvalıa haa'a

vuxha. **24** Qiyğa mang'vee tanalinbı qakki'ı, Şamueliyne ögil peyğambariyvalla haa'a. Mana bıırne yiğnayiy xəmnna ts'eler qukyork'ul axva. Mançil-alla insanaaşe eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20 Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkıs nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zı gik'as ıkkın? **2** Yonatanee mang'us alidghınıy qele: – Məxdın kar mısacad ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyhan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş! **3** Davudee mang'us k'in g'assır, eyhen: – Zı vasqa yugra qarınçına, yiğne dekkık'le ats'a vod. Mançil-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxa ıkkın. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu. **4** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Yiğne yik'es hucooyiy ıkkın, zı vas ha'asın. **5** Davudee Yonatanık'le eyhen: – G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paççahıka sa sufranıl gyu'ur kar oxhanas ıkkın. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhalilqamee, hark'ın çolee dyugulyxhes. **6** Yiğne dekke zı qırghın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas ı'qqəseeva zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a. **7** Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud. **8** Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab

g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-
allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan? **9** Yonataneeyhen: – Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karai'dəən fıkrıbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy? **10** Davudee Yonatanık'le eyhen: – Dek vaqa qələka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? **11** Yonataneeyhen: – Qora çoleeqa qığeeç'es. Manbışda q'öyursana g'aca qığeeç'ı, çoleeqa avayk'an. **12** Qiyğa Yonataneeyhen: – İzrailıne Allahılqan, Rəbbılqan, k'ın ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkr vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. **13** De'eş, yizde dekkıne fıkreənçe karai'dəən karbı ılğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yəqqı'l iderçveene, hasre Rəbbeeyizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbbeyizde dekkıka nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. **14** Zı nimeelettıy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'idyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar, **15** RəbbeeyDavudun gırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xızanıle g'its'maak'vance. **16** YonataneeyDavudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen: – Hasre Rəbbeeyucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen! **17** YonataneeyDavud'le eyhen: – Vas zı ikkanxhee, sayid k'ın g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha. **18** Qiyğa YonataneeyDavud'le eyhen: – G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. **19** Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're.

20 Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeençe xhebillə ox ahas. **21** Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axiles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, manke ğu g'attirxhın ixhes, vak vuççud ixhes deş. **22** De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qığeç'u, yiğne yəqqı'n hoorə. Man Rəbbee ğu əq'ənaqa g'ıxeleva eyhen vodun. **23** Zınay ğu, həşde yuşan hı'iyñılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yizdayiy yiğna ğırgıne ğahbışiscar Şahad vorna. **24** Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram ğiyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranıqla ğiy'ar. **25** Mana ögiylin xhinne cune cigee barıgusnee Yonatanne ögee ğiy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner ğiy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. **26** Mane yiğıl Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un ğicərxiy atk'ın ixhes». **27** Qinne, vuzane q'öd'esde yiğlib Davudna cıga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan: – Nya'asdiyhan Yesseyna dix Davud sanıxhar, ğ'iynar kar oxhanas sufranıqla qıdyarı? **28** Yonatanee alidğhıniy qele: – Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyğhın. **29** Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yişde xızanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çöcee zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'ın çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paççahne sufranıqla arı, ğyu'aras dəxı'. **30** Şaulee Yonatanıqla qəl hav'u eyhen: – İykarne zəiyfayna dix, ğu eyhennyxan,

zak'le ğu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava
ats'a dişdiyhan. Yiĝne yedisid, vasid naş qixhecen. **31**
Nimeeletteyiy Yesseyne mana dix ine ç'iyene aq'val
vor, ğunar yiĝna paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa
qihna insan g'axile, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen.
Mana qidek'u ixhes deş. **32** Yonatanee dekkıs Şaulus
alidghınıy qele: – Mana nişil allane qik'as ıkkın? Mang'vee
hucoona hı'ı? **33** Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe.
Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır
ıkkın. **34** Yonatan qəlın qoxa, sufranile oza qexhena.
Ts'enne vuzane q'öd'esde yiĝıl Yonatanee vuççud oyxhan
deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee
aq'va givaxana'a. **35** Yonatan qinne yiĝıl miç'eer Davud
g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'ınna gade
eyxhe. **36** Mang'vee gadeyk'le eyhen: – G'adaxhvne,
hark'ın zı ayhen oxbı t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee,
Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe. **37** Gade
Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'äle
onu'u eyhen: – Haaşe, ox vake şaqana vod, yiĝne ögee
vod! **38** Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen: – Zaara
ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune
xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa siyk'al. **39** Gadeys
nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy
Davuduk'le ats'a ixha. **40** Yonatanee cun silahbı gadeysqa
quvu, eyhen: – Hoor, inbı şahareeqa qıkkee. **41** Gade
ark'ınıyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı,
q'aratsabışil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee
ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbışe sana-sang'us ubbabı hı'ı,
gyaaşenbı. Davud Yonatanile geer geşşe. **42** Yonatanee

Davuduk'le eyhen: – Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyu le sana-sang'us k'in g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar gırgıne gahbışıda Şahad vorna. Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ı'n, qiyghanan: – Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş? **2** Davudee Aximelek'le eyhen: – Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhxecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuayne cigabışee yizde ögilqa qığeeç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba gıneyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee Davuduk'le eyhen: – Zaqa məxdıncad gıney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşıka devxhaxheene, muq'addasın gıney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdın cuvab qele: – Mısacab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeyib, manbışe tanbı məttıda havace. G'iyına manbı manisa yiğbışileb məttıba vob. **6** Rəbbis adiyne gıneyle ğayrı maa'ad medın gıney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın gıney hele. Man gıney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha. **8** Davudee Aximelek'le eyhen: – Deşinne vaqa inyaa nize,

g'ılınc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılıncıd, silahbıd alyaat'as əxı' deş. **9** Kaahinee eyhen: – Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğaçene Golyatın g'ılınc vod. Man tanalinçeeqa hitk'ır kaahinne ileylıǵne yı'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin. Davudee eyhen: – Mançile yugun deşin, qale man zasqa. **10** Mane yiǵıl Davud Şauluke hixu, Gatne paççahne Akişne k'anyaqa ayk'an. **11** Akişne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – İna şene ölkayna paççah Davud dişeene? Mik'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə: «Şaulee aazırbışıka, Davudeeme, yits'ne aazırbışıka gyapt'ı»? **12** Davuduk'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Gatne paççahıle, Akişile qəyq'ən giyğal. **13** Davudee vucecar-vuc manbışde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hı'ı, rixhybı saqqalılqa gekka. **14** Akişee cune insanaaşik'le eyhen: – Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qığeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkıne xizaneene mansabişik'le man g'ayxhımee, gırğınbı sabı, mang'usqa abayle. **2** I'mı'r yı'q'bananbı, borcbınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, gırğınbı Davudusqa savayle. Mana manbışda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde

k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbı Moavne paççahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xıl hidixharasde cigeençe qığeç'esmee, aaxva. **5** Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen: – Ğu ine dyugulyxhayne cigee imaxva, Yahudayne cigabışeeqa hoora. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen, Davudıy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Giveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvü. Şaul maa xılead nize aqqı, gyu'ur ıxha. Mang'un gırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. **7** Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen: – Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırgıng'us çolbıyiy t'imıllıgıbı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun gırgınbı – vəşı'ng'un, aazırıng'un k'omandırar haa'asınbıne? **8** Dışene, vuşun gırgınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'ı deş. Vuşde neg'veecab yızda hav'u deş. G'iyıniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarı dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'ıynne? **9** Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen: – Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a g'acu. **10** Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghın. Sayid mang'vee Davudus otXHuniyiy Fılıştinğançene Golyatın g'ılinc huvu. **11** Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qihna insan g'ıxele. Manbışın

gırgınbı paççahısqa abaylenbı. **12** Şaulee eyhen: – Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixhxhe. Aximelekee eyhen: – Yızda xərna, k'ırı iliyxhe vod. **13** Şaulee mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duxayne xıyaqa gıneyiy g'ılinc huvu, nya'a zas gugu hav'u? **14** Aximelekee paççahık'le eyhen: – Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qizarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer hı'rmatnana insan vor. **15** Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xızanılqa bınah givmiyxhecen. Mançıke zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş. **16** Paççahee eyhen: – Aximelek, ğunar, yiğne xızanın gırgınbı hapt'as vukkan. **17** Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen: – Hap'ın Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş. Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. **18** Paççahee Edomğançene Doegık'le eyhen: – Hoor, man kaahinar gyapt'e. Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileylığ ali'ına molyts'ale xhoyre kaahin gek'a. **19** Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ılincıke alğaa'ana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ılincıke alğaa'a. **20** Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixu, Davudusqa qarayle. **21** Evyataree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva

Davudus xabar abayle. **22** Davudee Evyatarık'le eyhen:
– Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee,
ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay.
Yiğne dekkına xizan gyapt'ıyna bınah zal vobna. **23** Yizde
k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alişşes ıkkang'us
yiğimid can alişşes ıkkang'. Yizde k'ane axvee, vak vuççud
ixhes deş.

23 Davudus xabar abayle: – Filiştinar Qeılalqa k'yoptul,
maadın attabı vod q'əra qa'a. **2** Davudee Rəbbike
qiyghanan: – Hark'ın Filiştinaaşika səyxene? Rəbbe
Davuduk'le eyhen: – Hudoora k'yootle, Filiştinaaşike Qeila
g'attixhan hee'e. **3** Davudne insanaaşemee, Davuduk'le
eyhen: – Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabişeeab
q'əvəyq'ən. Filiştinaaşde Qeılayeene g'oşunbışde ögeeqa
şi nəxübne qığeeç'es? **4** Davudee meed Rəbbike qiyghan,
Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: – Oza qıxha Qeılayeeqa
hak'ne. Zı Filiştinar yiğne xılyaqa qevles. **5** Davudun
insanar Qeılayeeqa hapk'ın, maane Filiştinaaşılqa
k'yoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu
qıkkekkang'. Davudee Filiştınbışılqa ver ablyav'u,
Qeılayn millet g'attixhan ha'an. **6** (Mançile oğiyliid
Aximelekne dixee Evyataree Qeılayeeqa Davudne k'anyaqa
g'adayxhvan qöömee, kaahinaaşın ileylığ adayle.) **7**
Davud Qeılayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee
eyhen: – Allaheecar mana yizde xılyaqa quvu. Mana
ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbınane şahareeqa ikkeç'u,
vucee cun ögü ı'xı'. **8** Şaulee Qeılayee Davudıy cukan
insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a. **9** Davuduk'le
Şaulee cuk qəlasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee

kaahin Evyatarık'le eyhen: – Kaahinaaşın ileylıǵ inyaqa qale. **10** Davudeecad meed sak'ı, eyhen: – İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeilyeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. **11** Qeilyayne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiǵne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesınne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe. Rəbbee «Mana ayresdava» alidghiniy qele. **12** Mane gahıl Davudee meed qiyghanan: – Qeilyayne milletın, zınayiy yızın insanar mang'une xıyaqa qevlesınbıniyxan? Rəbbee «Qevlesınbıva» eyhe. **13** Davud yixhıd vəşşılqa ələəne insanıka Qeilyeençe qıǵeç'u, inyaa-şa axva giyǵal. Davud Qeilyeençe hixu ark'innava, Şaululqa hixhar hı'mee, mang'veen cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş. **14** Davud xıyaqa gidexhasde xhinene cıgabışee, Zif eyhene sahrayne tepabışee axva eyxhe. Şaulee mana yiǵıscar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xıyaqa gixhas haysar deş. **15** Davud Zifne sahreene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyule yik'bı hele. **17** Davuduk'le mang'veen eyhen: – Qı'məyq'ən, yizde dekkine Şaulne xıyaqa ğu gixhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyǵiyına q'ör'esda insan. Man yizde dekkık'le Şauluk'led çıkana ats'an. **18** Qiyǵa manbışde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbı Giveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen: – Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakilayne tepalyne Xoreşee xıl

hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor. **20** Paççah, vas mısaiyy ikkan, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xılyaq qelesda. **21** Şaulee eyhen: – Zas yugvalla hav'uyñıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. **22** Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gixhxhı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhı. **23** Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka ı'qqəsda. Mana nimeletteyy ine ölkee Yahudee, zı mana gırgınəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəng'ə t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudiy cun insanar Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şauliy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'ımee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxhamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü ı'xı', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen: – Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Filiştinar k'yoptul. **28** Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Filiştinaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (Curepxhayn Ganz) do giyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xıl hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

24 Şaul Filiştinaaşikar qihna girxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaulee İzrailğançe xhebıd aazır yugra sıc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxıyxhane suvabişeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqı'ne mıgılekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılyaqa qeles, vas hucooyiy ıkkın he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalıncın siv gyadaxa. **5** Şaulne tanalıncın siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan. **6** Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – Rəbbe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxı'na dişde vor? **7** Məxüdüvhu Davudee cune insanaaşın ögü ı'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qığəç'u cune yəqqı'n ayk'an. **8** Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qığəç'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yızda xərna, paççah! Şaul sak'ı yıq'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğın yugun ıkkın deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı iliyxhe? **10** G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xılyaqa quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yizdamee valqa rəhı'm qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ılas deş, mana Rəbbe g'əyxı'na

paççah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yizde xılene yiğne tanalinçine siveqa. Yiğne tanalinçin siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asıd, valqa insanar g'elil qaa'asıb yizde xılençe qöo deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ıkkın. **12** Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'alas deş. **13** Avaala inəxüdnixhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançil-allad zı valqa xıl g'ot'alas deş. **14** Şavulqayiy İzrailyna paççah ı'qqə? Ğu şavuqa qihname girxhu? Qivk'una xvaane g'ohooşe, deşxhee, genane? **15** Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rəbbee Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yizde işıqa. Hasre Rəbbee, Vuce zı yiğne xıleençe g'attixhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen. **16** Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor? Manıd qiyğın, Şaul axtıra geşşe giyğal. **17** Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen: – Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. **18** Ğu g'iynar zaka yugra ıxha, Rəbbee, zı yiğne xılyaqa quvuyng'ar, ğu zı gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hidyı'ı, g'ekkayiy? Hasre ğu g'iyna zak hı'iyñil-alla, Rəbbee vas yugun helecen. **20** Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahiyvalla yiğne xılyaqa ilğevç'umee, ğu mana xılya'ab it'umba avqas. **21** Zale qiyğa yızda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gidıyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'ın g'assre. **22** Davudee, Şaulus k'in g'iysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna

cune xaaqa. Davudiy cun insanarib xil hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25 Şamuel qik'umee gırgın İzrailıy bı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2** Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ıxha. Mang'uqa xhebid aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ıxha. **3** Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynıd Avigail ıxha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasileençena cena adamiymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha. **4** Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'iyxhe. **5** Mang'vee cuna yits'ıyre mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen: – Karmelqa, Navalısqa ilqeeç'i, zalena salam hivxhar hee'e. **6** Mang'uk'le eyhe: «Xiliyna ı'mı'r haa'anal Yugra ixhena! Ğunayiy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişeeceb vuxhenbı! **7** Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoyşar. Yiğın çobanar yişde k'anenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. **8** Man vasse yiğne nukaraaşiked qıdğhın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırgın yuşan ha'asın. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dıxes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele». **9** Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayiy eyhesva, k'ane ulyoozar. **10** Navalee manbışis inəxdun alidğhınıy qele: – Vuşune

vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde uvhiyn, zı həşde gıneyke, xhineke, vəq'əbı qoyşaranbışisva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insana xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqa g'ılincbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqa g'ılincbı qa'anbı. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyıs, Avıgailıs, hivxhar haa'a: – Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insana sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbıb deş. Şi çolee sacıgee vuxhayletteb, yişin vuççud aguyn deş. **16** Şi manbışde k'ane vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğınıb suvayne yı'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yiğ höö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avıgail zaara oza qiyxha, q'öd vəş gıney, q'ölle çaxıren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imıləna, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşin sı'ı, əməleeşilqa iliyxhe. **19** Qiyğad nukaraaşik'le eyhen: – Şu ögee hudooru, zınar yı'q'əle qiyeelesda. Cene adamiyk'le, Navalık'lemee, məng'ee vuççud eyhe deş. **20** Avıgail

əmələlqa aliyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Məng'ı's Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ıxha: – Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pisvalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ürra g'alerçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pısın he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'aciykum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybışeeqa qukkyork'ul eyhen: – Yızda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençil k'ırı gyaqqe. **25** Mane karı'dəəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ıkmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yızda xərna, Rəbbine doyuleyiy yiğne canalen zı k'ın g'iysar: ğu Rəbbe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaşıkıd, valqa yiğbı allya'as ıkkananbışikıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. **27** Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qıhna qööne yiğne insanaaşısqa qeles. **28** Hucoona ixhes, yizde bınahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbe yugna nasıl hevles, ğu Rəbbina dəv'ə vukkekka. Hasre ı'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. **29** Şavusmee ğu g'eheşşes, gik'as ikkiykınee, yiğna ı'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'elee havaaces. Yiğne duşmanaaşına ı'mı'rmee, Mang'vee sapandeençe aahana g'aye xhinne aahas. **30** Rəbbe vas Vucee eyhen gırgın yugvalyıbı

ha'amee, ğu İzrailyna paççahna alğayhemee, **31** ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaaha, merıng'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbee vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e. **32** Davudee, Avigailik'le eyhen: – İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'iyına ğu yizde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena. **33** Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbee vas xayır-düə hevleceñ! G'iyına ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xılekacab qəl qığavhuyke g'attixan hı'ı. **34** Rəbbee zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen: ğu zaara ı'ğiykır, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvas deşdiy. **35** Davudee, məng'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen: – Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabil k'ırı alixxhı, ğu uvhuyn hı'iyın. **36** Mançe Avigail Navalısqa siyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinnen otXHun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş. **37** Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ık'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa siyk'al. **38** Ooğançe yits'ille yiğ kara ılğeç'umee, Rəbbee Navalıkın ha'an, mana gek'ana. **39** Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxhımee, eyhen: – Zı tesser hı'iyne Navalıke, yızda qəl qığavhuıne Rəbbis şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukarıs, Navalıke qəl qığaaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbee Navalıke cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailısqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe. **40** Davudun insanar Karmelqa,

Avigailyne k'anyaqa abı eyhen: – Davudee, ğu cus hee'esva, ŧi inyaqa g'axuvu. **41** Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: – Haane zı, yiĝne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiĝne nukaraaşın g'elybıd hoĝalasınbı. **42** Mana zaara oza qiyxha əmələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaşıqa qihna iyeeek'an, mang'us xhunaşşe yixhes. **43** Davudee İzre'elyĝançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. **44** Şaulemee, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiyvu yixha.

26 Zifĝançenbı Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen: – Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. **2** Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailyĝançena insan qort'ul, manbışıka sacıgee Zifne sahreeqa geç'e. **3** Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yəqqı'ne mıĝlek zastava giviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. **4** Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erer Şaul arıy ats'axhxha. **5** Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alirxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabı mang'une hiqiy-alla qa'a. **6** Davudee Q'etbışda eyxhene Aximelekıkeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne duxayke Avişayke qiyghanan: – Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa ı'qqə? Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. **7** Davudıy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar

g'alirxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe. **8** Avişayee Davuduk'le eyhen: – G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xılyaqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka ı'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es ı'xəsıd ikkiykanas deş. **9** Davudee Avişayk'le eyhen: – Mana gimək'a! Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluynɡ'ukun Rəbbeecad ha'asın. **10** Davudeecad meed eyhen: – Vorne Rəbbilqa k'ın ixhen, Rəbbe mang'ukun hidyı'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. **11** Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluyle, Rəbbe Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs. **12** Davudee Şaulne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışe ha'anıd şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbe manbısilqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. **13** Davud şene suralqa ilğeç'u, əq'ənane tepayne q'omaqa ılqeç'e. Manbışde yı'q'nee xılece yəq vuxha. **14** Davudee, milletılqayiy Nerne duxalqa Avnerılqa ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghiniy qele! Avneree alidghiniy qele: – Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a? **15** Davudee Avnerik'le eyhen: – Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uqa paççahıqa ilydyakka? Milletıkena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı. **16** Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, vuşun gırgınbı hapt'asın karbı vob, Rəbbe g'əyxı'ng'uqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç həşde

nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen: – Yizda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor? Davudee eyhen: – Ho'o, zı vorna, yizda xərna paççah. **18** Qiyğa vuceecad meed eyhen: – Nya'a, yizda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yizda bınah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşə hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlece! Manbışə Rəbbike gexhan zı ılymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yizde Allahıs ı'bəədat ha'as əxə deş. **20** Hımaasar yizda eb Rəbbike əq'ənane cigabışee k'yavaak'anas. Suvabışee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne ı'xəsva qığəç'u. **21** Şaulee eyhen: – Yizda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyna yizda ı'mı'r yiğne ulesqa gıranba qabıncıl-alla, zı vas sayid pısın ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbee, gırgıng'uscad cune qopkuvaliys sik'ı hele. G'iyna Rəbbee ğu yizde xılyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbee g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'ul deş. **24** G'iyna nəxübiy yiğna ı'mı'r yizde ulesqa gıranba qabı, havaasre yizda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb gıranba quvooracen. Mang'vee zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan he'ecen. **25** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Yizda dix Davud, ğu yugvalybişee car ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, gırgın işbıd ha'as həsilixhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa siyk'al.

27 Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğil zı Şaulne xılənçe qik'asda. Yizdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'iyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılənçe g'ittiyxhaniy. **2** Davud cuka ı'ğviykarne yixhıd vəş insanıka Gatne paççahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ilğeç'e. **3** Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgıne insanaaşıqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yixha: İzre'elyğançena Axinoam, sayir Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigail. **4** Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'a deş. **5** Davudee Akişik'le eyhen: – Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharbişde sançee zas ciga hele, zı maa'ar axvas. Nişisne zı, yiğna nukar, vaka, paççahne şaharee axva? **6** Mane yiğil Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniyne yiğılqameeyib Tsiklag Yahudayne paççahaaşına vob. **7** Davud Filiştinaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. **8** Davudiy cun insanar abı, Geşurbışılqa, Girzbışılqa, Amalekbışılqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalacad Şurulqayiy Misirilqa hivxharasdemeene cigabişee eyxhe ıxha. **9** Davudee hücum hav'uyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'übba g'alyaa'a vuxha deş. Manbışın vəq'əbı, yatsbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişisqa siyk'al ıxha. **10** Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyına şavulqane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghınıyniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybışde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde

cigabişde canubne suralqa». **11** Davudee h m x dud ha'a ıxha. Mang'vee cuna iş in x b g'ooce vuxha: «şi ha'anbı hasre hixhar hıma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ıxha deş. Filiştinaaşde  lkee axuylette, mang'vee h m x d hı'ı. **12** Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ıxha: – Mana cune milletne  zrailyne ulele h m x r g'a'arxhu vor, mana g'iyınyke şaqa yızda nukarcar ixhes.

28 Mane gahbışıl  zrailybışıka s vx sva, Filiştinaaşe con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen: –  n vak'le ats'axhxhe, ğunayiy yiğın insanar yızde sural, yişde g'oşunee vuxhes. **2** Davudee Akişik'le eyhen: – Geed yugda! Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as  x va, vak'lecad g'acesın. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed yugda, zı vake, zı qık'asmee, yızda can gyuden ha'as. **3** şamuel qık'uyng'a, ğırgıne  zrailyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl şaulee  lkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan ğırgınbı ge'eepşı vuxha. **4** Filiştinar sabı-qabı, şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. şauleeyib ğırgın  zrailybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe. **5** şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, q rqr'ı'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. **6** Mang'vee R bbike qiyghan, R bbeemee mang'us cuvab nik'eeıyid, kaahinile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad n x dcad qele deş. **7** şaulee cune insanaaşık'le eyhen: – Yızdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa z iyfa t'abal hee'e. Zı m ng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas. Mang'une insanaaşe eyhen: – En-Doree sa m x rna z iyfa vorna. **8**

Şaulee cune tanalin paççaahaşın karbı g'ayşu, medınbı ali'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'ı'k'le eyhen: – Yızdemeə, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le. **9** Zəiyfee eyhen: – Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eeşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a? **10** Şaulee zəiyfayk'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vuçud ixhes deş. **11** Zəiyfee eyhen: – Yiğnemeə vuşune qot'le? Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe. **12** Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen: – Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı? **13** Paççahee məng'ı'k'le eyhen: – Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece? Zəiyfee eyhen: – Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'ece. **14** Şaulee qiyghanan: – Mana şavukiy akar? Zəiyfee eyhen: – P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qığəə. Şauluk'le mana Şamuel ıxhay ats'axhıha, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna. **15** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al? Şaulee eyhen: – Zı xənnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançil-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkən. **16** Şamuelee eyhen: – Rəbbeə vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? **17** Rəbbeə zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'ıyn. Mang'vee paççaahıyvalıa yiğne xılençe g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. **18** Ğu Rəbbine

cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışıke qığavhu deş. G'iyına dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u.

19 Rəbbe vaka sacigee İzrailib Filiştinaaşde xıyaqa qevles. G'iyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailyna g'oşunub çikana Filiştinaaşde xıyaqa qevles. **20** Şamuelee eyhenbı g'ayxı, Şaul qərq'l'niyvalin ç'iyelqa qukkyoyk'al. Mang'vee bıkrne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ıxhayke, mang'uqa taq'at axva deş. **21** Zəiyfa Şaulusqa qiyxamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen: – Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxıyn. Zı qiyk'uyle qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'iyncad.

22 Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledın gıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ixhecen. **23** Şaulee «Deş ikkanva» eyhe. Cune insanaaşed zəiyfayka sacigee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'iya'ar. **24** Zəiyfayqa xaa tavulyına dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba givk'u, urvad alyaat'u balatıy deşın gıney ha'a. **25** Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'ananbı.

29 Filiştinaaşə gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailybıšemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cigaysne giviyxhe. **2** Filiştinaaşde g'oşunbışın ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışıka əlyhəə vuxha. Davudıy cun insanarıb Akişika sacigee yı'q'əle qöö vuxha. **3** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan: – İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışıs inəxdın alidghınıy qele: – İna İzrailyne paççahna Şaulna

nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hixu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyn deş. **4** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişilqa qəl hav'u, eyhen: – Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuyne cigee axvecen. Mana däv'eeqa ımmaylecen, deşxheene, conbışika sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. **5** İçeeşe mik'ar ha'amee, «Şaulee aazırbışika, Davudeeme yits'ne aazırbışika gyapt'ıva», mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor. **6** Akişee Davud qort'ul, eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacigee ark'ıniy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'iyiniyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyn deş. Ç'ak'ınbışik'lemee, ğu yugracar g'ece deşur. **7** Həşdiyle ğu, yugraxhinee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qidyalesın kar hıma'a. **8** Davudee Akişik'le eyhen: – Zı vasqa qarıyne yiğile, g'iyiniyne yiğılqamee zı vasqa yugda qidyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paççahne duşmanaaşika saç'ikkvas dəxə? **9** Akişee Davudus inəxdın alidghıniy qele: – Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaiik xhinne yugra qöö vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbıšemee eyhen: «Davud şaka däv'eeqa ımmaylecen». **10** Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qıxha, hoora. **11** Davudiy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevılqayiy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. **2** Manbışe, maane zəiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ining'ulqamee manbışin gırğınbı avqu, cokasana quvkekka. **3** Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. **4** Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. **5** Şenbışe avqu quvkiynbışde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. **6** Davudun yik' qoxa eyxhe, milletın mana g'ayeqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşin cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ıxhayke, məxüid eyhe ıxha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qiyzar. **7** Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn: – Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşin ileylığ inyaqa alle. Evyatareyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. **8** Davudee Rəbbike qiyghan: – Zı ine şaharılqa kyophuriynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Gixhe qihna. Ğu manbışıqa avaq'arasdar, manbışe avquynbıb g'attivxhan haa'asınbı. **9** Davud cukane yixhıd vəş insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxırmee, q'öd vəş insan maacab aaxva. **10** Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş

insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ılğeerç'es vəəxə deş. **11** Çolee manbışisqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyıd xhyanıd helen. **12** Qiyğa manbışe mang'us qooqqav'una inciliyyi q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otXHuniyle qiyğa culqa qarayle. Xhebillə yiğnaiyy xheyible xəmnə mang'vee mankilqasse gıneyid otXHun ıxha deş, xhyanıd ulyodğu eyxhe deş. **13** Davudee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune vor, nençena arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hiyyiğna zı ık'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna. **14** Şi canubulynang'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a ı'xı', gyooxhan hav'una. **15** Davudee mang'uk'le eyhen: – Vasse zı, mane şaharbışılqa k'yophuriynbışisqa ıkkees əxəyee? Mane insanee eyhen: – Ğu zı gidek'asvayiy yizde xərng'une xılyaqa qıdelesva Allahılqan k'ın g'assireene, zınar ğu maqa ıkkeesda. **16** Mang'vee Davud mane insanaaşisqa qarayle. Mane gahıl şaharbışılqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otXHan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ıkkananbı ha'a vuxha. **17** Davud verığ k'yooçuyle qiyğa, qinne yiğıl exhalilyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxı, hepıyine yoq'ud vəş mek'vung'ule ğayrı, mançe şavusseca hixu g'attixhanas əxı' deş. **18** Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa siyeek'al hee'ena. **19** Ç'ak'ınbı, k'ıninbı, gırgın dixbıyiy yişba, şenbışe cone

xilelqa qı'iyın gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaqa ıxha deş. **20** Davudee manbıšisse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha. **21** Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısqa siyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögilqa qığeebaç'e. Davudee cosqana qabıyne insanaaşis salam hoole. **22** Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy karai'dəəne insanaaşe eyhen: – Manbı şaka hıdyapk'ıninçil-alla, şı Amalekbıšike g'ayşuyne karan manbıšis vuççud heles deş. Manbıšde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen. **23** Davudeeme manbışik'le eyhen: – De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yişin cigabı q'əra qı'iyınbıb yişde xılyaqa quvu. **24** Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı iliyxeyee? Dəv'eeqa hark'ıning'uqab, yişde karane k'ane axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan. **25** Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıırne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'iyiniyne yiğılqameeyib avxuna. **26** Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbıšike g'ayşuyne karbışin sık'ıninbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşis g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ıxelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattiree, **28** Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbıšisde

şaharbişee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee
vooxhenbişisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane
cigaynbışis.

31 Mane gahıl Filiştinariy İzrailıy bı siviyxənbı.
İzrailıy bı, mane Filiştinaaşika siviyxəne cigeençe heepxı
avayk'ananbı. İzrailıy bışın xəppananbı Gilboa eyhene suval
gyapt'ıynbı. **2** Filiştinar Şaulneyiy mang'une dixbişde
qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avinadav, Malki-
Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə
yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana
qik'asde yiğil araççe. **4** Şaulee cun silah haqqang'uk'le
eyhen: – G'ılinc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane
sunnat deşde karbişe con g'ılincbı zak eta'a, zı demalqa
gixhxhes. Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke,
mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun
g'ılinc alyaat'u, vuc çilqa hı'ğəkkar ha'a. **5** Şaul qik'u
g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc
g'ılincılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacigee qek'ana. **6** Mane
yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah
haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı. **7** Q'adaalyne
şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural
vooxhene İzrailıy bışik'le İzrailıy na g'oşun hooxa, Şaulıy
cun dixbı b hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa
giviyyəğal. Filiştinar qabı, manbışde cigabişee aaxva. **8**
Qinne yiğil Filiştinar hapt'ıynbışilin karbı g'ayşesva
abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune
xhebne duxayn mayıtbı iveeke. **9** Manbışe Şaulna vuk'ul
g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttyaaşis
ı'bəədat ha'ane xaybışeeqayiy milletılqa mana xabar

hivxhar haa'asdeme, manbişe Filiştinne ölkayne gırgıne surabişilqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silahbı manbişe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışis g'adaxbışika ı'xiyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Filiştinaaşe Şauluk hı'iyın g'iyxhe. **12** Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvölle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbışin mayıtı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbişe man mayıtı gyoxhxhan ha'a. **13** Qiyğale xhinnee manbişe, mane mayıtıbışike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşee tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighille yiğna sivar aqqaqqa.

2-Şamuelin

1 Şaul qik'uyile qiyğa, Davud Amalekbışile ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebıd'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalınbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: – Nençene qöö? Mane insanee eyhen: – İzrailyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: – Maa'ad hucoona ıxha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: – Eskerar däv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbıb hapt'ıynbı. Şaulıy cuna dix Yonatanıb hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan: – Şaulıy Yonatan hapt'ıva vak'le nençene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Mane gahıl nəxüdmə ıxha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayiy hiyxhar. **7** Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkıme, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghıniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu. **9** Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkan». **10** Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyile qiyğa, ı'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin taci y xılelin lexa g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayxhıme, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı

colyun tanalinbı qıt'axxa'a. **12** Manbışe Şaulneme, mang'une duxayne Yonatanneme, gırgıne Rəbbine milletneme exhililqamee ak' avqu. Manbışe gyaaşegyaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ılincıke alğav'u gyapt'ıva.

13 Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen: – Ğu nençenane vor? Mang'vee alidghınıy qele: – Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: – Nəxürne ğu qı'dərq'ın Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul?

15 Ğu gik'uyna bınah val vob! Ğucad, yiğne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paççah gik'uva». Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen: – Hoor, mana gik'e. Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatane ak'ee ina mə'niy qəpqı'.

18 Qiyğab mana «Vukuna mə'niy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axtıne cigabışee güvk'una. Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! **20** Filiştinaaşın içeer şadmeebaxhecenva, Sunnat hıdyav'uyınbışde içeeşe bayrambı hıma'acenva. İn Gatee ats'axhxıma'a, Aşkelonne şahrabışee mançına hımaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa çiyiy gyoğiy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybışee hasre şagavıd ilymaylecen. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu. **22** Gyapt'ıynbışde ebake, gucnanbışde tanıke, Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy, Şaulunıd g'ılinc idyats'ı qadaylen deşdiy. **23** Şauliy Yonatan, şu üç'übnang'a manimee vukkananbı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacırıleb

ek'inbı, Aslanaaşileb gucukanbı vuxha. **24** İzrailin içeer, Şaulneme gyaaş! Mang'vee şolqa ç'ərəxən, gıranın tanalinbınıyxhe alya'anbı. Tanalinçılqad k'inəğəyken karbınıyxhe qa'anbı. **25** Siç'ookkane cigee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! Yonatan şene axtıne tepabişil qik'u. **26** Yızda çoc Yonatan, yiğneme yızın yik' gyotxhan. Ğu yızdeme, geer gıranra ıxha. Yiğın zı ikkiykınıy, yedar vukkiykınıyle zı ooqaniy aqqaqqa. **27** Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı! Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbe eyhen: – Hak'ne. Davudee qiyghanan: – Nyaqane hak'ne? Rəbbe eyhen: – Xevroneeqa. **2** Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xızanbışıka Xevronqa qabı, mançine hiqiyallane şaharbişee manbışis aaxvasın cigabı hele. **4** Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılina paççah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhume, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – Maane milletılqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbe şos xayır-düə hevlece, vuşda xərna eyxene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xıleppi avqa qıma'a,

it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake hı'ı». **8** Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avnerree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ıxha. **9** Maa'ar Avnerree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabişee vooxhene insanaaşde – gırgıne İzrailyna paççah ha'a. **10** Şaulne duxayqa, İşboşetıqa, İzrailyna paççah ıxhayng'a yoq'ts'al senniy vod. Mang'una paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha. **11** Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla yighille sennayiy yixhıble vazna hav'u. **12** Yiğbışde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. **13** Tseruya donane zəiyfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qığeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar. **14** Avnerree Yoavık'le eyhen: – Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen. Yoaveeyid eyhen: – Havaasre saç'ivkvecen. **15** Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqı'mee, yits'ıq'vayre insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. **16** Manbışe sana-sanınbı vuk'ulbışike avqu, g'ılıncbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (G'ılınbışın çol) eyhe. **17** Mane yiğil ma'ad geed it'umın saç'ikkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşıs maa'ab avub avxu. **18** Tseruya donane zəiyfayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab

vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra
 ıxha. **19** Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqı qihna
 girxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, **20** Avner
 yı'q'əlqa ilyakkı, eyhen: – Asahel, ğune vor? Mang'vee
 eyhen: – Ho'o, zı vorna. **21** Avneree mang'uk'le eyhen: –
 Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa
 aqqı, manbışın silahbı g'ayşe. Asaheleemee Avnerıke xıl
 ts'its'a'a vuxha deş. **22** Avneree, Asahelik'le meed eyhen: –
 Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu
 gik'as? Qiyğa zı yiğne çoçune Yoavne aq'veeqa nəxürna
 ilyakkas? **23** Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş.
 Manke Avneree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une
 vuxhnele k'ena məxüd ı'xiyxə, cık'rı mang'une yı'q'ək
 ciga hı'ı qığeç'e. Asahel qukyorkul cigeecar qek'ana.
 Mançile qiyğa Asahel qik'uyne cigaysse ı'lğən gırgınbı,
 maa'ab ulydyobzur ılğeebaç'e vuxha deş. **24** Yoaviy Avişay
 Avnerıqı qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı
 qabı hiviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne
 ögilyne Ammava eyhene tepalqa. **25** Benyaminaaşınbı
 Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'ın, sa tepayne
 q'omaqa ılqeeç'ı, maayib ulyoozaranbı. **26** Avneree
 ts'ırıka Yoavik'le eyhen: – şi mısılqameene g'ılıncıke
 hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad
 ixhes deş? Ğu yiğne insanaaşik'le mısane eyhes, cone
 çoçaaşıqab qihna gimabak'va? **27** Yoavee eyhen: –
 Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ğu manva ittevhuynxhiy,
 yızın insanar cone çoçaaşıqa qihna miç'eebilqamee
 gyapk'asınbıniy. **28** Qiyğa Yoavee şeypur əlüvxümee,
 manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailybışıqa qihna

gyapk'iy ç'əvə'an, manbışika sayib sıç'ookka deş. **29**
 Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile
 k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeeç'ı,
 Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. **30**
 Yoavee, Avnerıqa qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ilymee,
 cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşıke
 yits'iyüç'ər insan hiyxhar deşiy. **31** Davudne insanaaşemee,
 Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebid vəşşe
 yixhts'al insan gek'a. **32** Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune
 dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune
 insanaaşe xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı
 Xevronqa hiviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xılıyda ts'its'exhe.
 Vaxt apk'iniyette, Davudne nasilena guc hexxooxhe,
 Şaulnemeə nasilena k'il qooxhe vuxha. **2** Xevronee
 Davudus dixbı vooxhe. Ts'erriyına dix İzre'elyğançene
 Axinoamee uxuna Amnon ıxha. **3** Q'ör'esda
 Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigailee uxuna Kilav
 ıxha. Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee
 Maakayee uxuna Avşalom ıxha. **4** Yoq'ur'esda Haggitee
 uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya, **5**
 yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream
 ıxha. Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha. **6**
 Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne
 sural guc saa'a vuxha. **7** Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa
 donana caariye yixha. İşboşetee Avnerık'le eyhen: –
 Nya'a ğu, yizde dekkıne caariyeyka g'ılexha? **8** İşboşetne
 mane cuvabıke Avnerıs geeb qəl vuxha, eyhen: – Nya'a
 zı vas, Yahudaabişin sura aqqına xvaana vuk'ulyne

vob? Zı g'iyna yiğiniy yiğne dekkine Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşin sura aqqı. Zı ğu Davudne xılyaqa quvu deş. Ğu həşde mane zəiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyxhe! **9** Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'ın g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! **10** Zı paççahiyvalla Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailynayiy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. **11** İşboşetık'le man eyhenbı g'ayxımee, mana Avnerile qəyq'ən ıxhayke, mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva. **12** Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – İn ciga şavunne vod? Qora, zı nayiy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın. **13** Davudee eyhen: – Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa ı'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle. **14** Davudee, İşboşetısqa Şaulne dixesqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – Zı vəş sunnat hıdı'ına Filiştinğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yizda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e. **15** İşboşetee, insan g'axuvu, zəiyfa adamiysse Layişne dixesse Paltielsee g'ayşes ileeka. **16** Məng'ı'na adamiy geşşe-geşşe Baxurimqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yı'q'əlqa sak'le. Manar siyk'alna. **17** Avner İzrailyne ağsaqqalaaşika yuşanxha, eyhen: – Şos mısa ıkkannaniy vor, Davuduke şos paççah ha'as! **18** Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dişdiy uvhu: «Zı Yizde nukarne Davudne xıleka, İzrail Filiştinaaşdeyiy gırgıne duşmanaaşine xılençe g'attivxhan

haa'as». **19** Avneree man, hark'ın, Benyaminaaşik'led eyhen. Qiyğa İzrailyneyiy Benyaminaaşde yik'eençe ilğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. **20** Xevroneeqa, Avnerıka sacıgee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerısiy cune insanaaşis otxhunulyodğiy hele. **21** Avneree Davuduk'le eyhen: – Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yizde xəring'usqa, paççahısqa, saa'as. Ğunar manbışıka cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e. Məxüd ıxha Davudee Avner vuççud hidi'ı g'ekkana. **22** Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'ıl eyxhe. Manbışe mebinbışıke g'ayşuyn geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'ı, g'aykkı ıxha. **23** Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen: – Nerna dix Avneriy arı. Paççahee mang'uk vuççud hidi'ı, g'aykkına. **24** Yoav, paççahne k'anyaqa qarı, eyhen: – Ğu hı'ıyn kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerniy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'ınna. **25** Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı ıxha. **26** Yoav Davudusse qığeç'umee, mang'vee Avnerıqa qihna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızisse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. **27** Avner Xevronqa sak'ımee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ılncıqa ı'xı', gek'ana. **28** Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen: – Rəbbine ögil Nerne

duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yizde ölkal bınah aaxvas deş. **29** Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xizanıqla vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ılincıke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen. **30** Yoaveeyiy cune çocce Avışayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne dəv'ee gik'uyñıl-alla gek'a. **31** Qiyğa Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşık'le eyhen: – Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnernemee gyaaşe. Avner qıkkək'ane mıǵırırıqa qihna vuc paççah Davud ayk'an. **32** Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee mıllətıd geşşen. **33** Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'elıqqa huvu, gik'as dexheyyı. **34** Yıǵın xıleppı ayt'ıl ıxha deş, G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş. Ğu sıxınaşeşıne ögil qukyoyk'alan xhinne qukyork'ul. Manva uvhume, mıllət meed Avnernemee geşşen. **35** Qiyğa manbışın ǵırǵınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhnecenva mana ittunçıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'ın g'assır, eyhen: – Verıǵ k'yooçesse, yizde ǵhalek ǵıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! **36** Mıllətık'le paççahee ha'an g'acu, man ǵırǵın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an ǵırǵıncad mıllətıs ikkiykanan. **37** Mane yıǵıl ǵırǵıne mıllətık'leyiy ǵırǵıne İzraıllık'lecad ats'axhxhen, Nerna dıx Avner paççahee gıdek'u ıxhay. **38** Paççahee cune insanaaşık'le eyhen: – G'iyına İzraılee xərna, qıvaats'ına insan qık'uva ats'a

dişde? 39 G'iyına zı g'əyxı'na paççahır ixheene, zaqa guç k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avişay, zale nimee vuxhee guçuka vob. Havaasre Rəbbe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'ı heleen!

4 Şaulne duxayk'le İşboşetık'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletıd man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. 2 Şaulne duxayqa İşboşetiqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha. 3 Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyiniyne yiğılqameeyib manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva. 4 (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğançe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xılence g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.) 5 İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. 6 İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'ın, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'ananbı. 8 İşboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paççahık'le eyhen: – İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna

vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ikkan. G'iyna Rəbbe, yişde xəring'ul – paççahıl-alla Şaulukeyiy cune nasılıke in hı'ı, qəl qığavhu. **9** Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbışis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdın alidghıniy qele: – Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançıl-allar mana aqqı gik'as alikkı. Mang'vee zas abıyne xabarın mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karı'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'ı, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'ı g'alyaa'aye? Zı gırgınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen məxdın kar ixhes deş! **12** Davudee cune insanaaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışın g'elybıyiy xıleppı gyatxı, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırgın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe: – Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob. **2** Şenke yişda paççah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailıybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. **3** İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paççah Davudne k'anyaqa abayle. Paççahee maa'ad Rəbbine ögil manbışıka cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailına paççah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva. **4** Davud paççah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al senna paççahiyvalla haa'a. **5** Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayiy

yixhible vazna paççahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıkırne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebille senna paççahiyvalla hav'u. **6** Paççahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'ın, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: – Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nbişisser, k'aanbişisser ğu inençe g'e'eşşes əxəsda. Manbişisqa məxüd qöö ixha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. **7** Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. **8** Davudee mane yiğil eyhen: – Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilğeç'u qoracen. Məxüb şu Davud g'imece eyxhene «bı'rq'ı'nbişileyiy k'aanbişile» ğameepxhes. Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». **9** Davud mane g'aleecar axva, mançil-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. **10** Xəəna G'oşunbişda Rəbb Davuduka ixhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha. **11** Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbişe Davudus saray alya'a. **12** Manke Davuduk'le ats'axhxhen, Rəbbee vuc İzrailyna paççah hı'ı, cuna paççahiyvallab axtı qav'u. **13** Davud Xevronğançe İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebı haa'a. Manbişeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa. **14** Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbişin do bı in bı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, **15** İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, **16** Elişama, Elyada,

Elifelet. **17** Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paççah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğu. Manke manbışın gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxhamee, yı'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. **18** Filiştinarıb Refaimne q'adaalilqa qabı, maa'ab aaxva. **19** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Filiştinaaşika səyxene? Ğu manbı yizde xıyaqa qevlesınbıne? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xıyaqa qıdevu g'alepçes deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyapt'ı, eyhen: – Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Mançil-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyesiy) giyxhe. **21** Filiştinar heepxı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkekanbı. **22** Filiştinar meeb Refaimne q'adaalilqa abı, maa'ad çadırbı giyxə. **23** Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: – Ts'erriykecar manbışde ögilqa qığmeç'e. Yı'q'əle apk'ın, totan yivarnane surale manbışılqa k'yoohre. **24** Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğilmee, ğu zaara ı'ğiykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahl Rəbb yiğne ögil əlyhəəs. **25** Davudee gırgın, Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a ıxha.

6 Davudee İzrailyğançe meer yugna, siyxənə xhebts'al aazır insan g'əyxı', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye qavaalesva, cune

insanaaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyuul vuxha. Mane q'utyel oo keruvar ıxha. Xəəne G'oşunbişde Rəbbina taxt mane keruvaaşil oo vuxha. **3** Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaançe qığaaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbişe Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ıxha. **4** Manbişe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an. **5** Davudur, gırgın İzrailin milletıd gıranne osake hı'ıyn t'ampırıbı, lirabı, dafıbı, medın aalyatıbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mik'ar hı'ı. **6** Naxonne attayle ı'lğəəmee, yatsıbı qaçayxaranıbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. **7** Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar ı'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a. **8** Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'iyiniyne yiğilid Perets-Uzza (Uzzayn qik'uy) vod. **9** Mane yiğil Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen: – Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye? **10** Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş. Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. **11** Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-Edomusub, mang'une xizanısb yugna barakat hoole. **12** Paççah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xizanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. **13** Rəbbina q'utye haaqqanbişe yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna

q'ika gyook'a. **14** Davudee kataniken ileyliğ ali'ı, Rəbbine ögil vəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mik' haa'a. **15** Davuduka sacigee gırgıne İzrailyne milletın şadvalın ts'irbı ha'a-ha'a, şeypur ı'lyvıyxə Rəbbına q'utye quvkeeka vuxha. **16** Rəbbına q'utye Davudne Şahareeqa quvkekkamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççaħ Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mik' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a. **17** Rəbbına q'utye qabı, Davudee mançinemee g'üvxüyne çadrene ab, çısıva qav'uyne cigeeqa gıvıyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. **18** Davudee q'urbanbı allı'ıyle qıyğa, milletıs, Xəne G'oşunbışde Rəbbine doyuıe xayır-düə hoole. **19** Qıyğa mang'vee İzrailyne milletne adameeşısıb, yadaaşısıb gırgıng'uscab sa gıney, sık'ının çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'ımıləna hoole. Mançeb gırgınbı xaybışeeqa sıvıyk'al. **20** Davud cune xaabınbışıs xayır-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qığeyç'u, eyhen: – İzrailyne paççahee g'iyına vuceecar-vuc nəxür haguna! Mana cune insanaaşıneyiy cune g'ulluxçiy içeeşıne ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. **21** Davudee Mikal'le eyhen: – Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiğne dekkıneyiy mang'une bıırne nasıləne cigee g'əyxı', Cune milletıs, İzrailybışıs, xərna hı'ı. Zı inçile qıyğar Rəbbine ögil şadxhesda. **22** Zı yızde uləne ögil sık'ırar uləke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as. **23** Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qıyk'asde yiğılqamee uşax eyxhe deş.

7 Paççaah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaşike macal hele. **2** Mane gahıl paççahee Natan donane peyğambarık'le eyhen: – İleke, zı sidırne gıranne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadıree vob. **3** Natanee paççaahık'le eyhen: – Rəbb vaka vor, hoora yiğne yik'eedın he'e. **4** Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe: **5** – Hark'ın yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inid eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? **6** İzrailıy bı Misirğançe qığav'uyne yiğile, g'iyiniyne yiğılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yizde çadıree axu. **7** Zı gırgıne gahbışılycar İzrailıyne milletıka sacıgee ı'ğiykır. Zı mısacad İzrailıyne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sidırke xav ale'e“». **8** Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inid eyhe: «Zı ğu vəq'əbı uxhiyxhane cigabışeençe qarı, vake İzrailis xərna hı'ı. **9** Ğu hark'ınne gırgıne cigabışee, Zı vaka ıxha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiğın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. **10** G'iyiniyke şaqa cone cigabışee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe ı'ğviykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailynemee sa ciga qa'as. Zı haakimar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuyng'a, qəlnane insanaaşə manbı hooç'an-g'ooç'ananbıniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xılənçe rəhətiyvalla hevles. Vake g'abıynbı paççaahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. **12** Yiğna ı'mı'r ç'əvuvxhamee, ğunar yiğne dekkaaşısqa ark'ınmee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zı mang'una paççaahıyalla it'umba

haa'as. **13** Mang'vee Yizde doyulyun xav alya'as. Zınab mang'una paççahiyvalla gırgıne gahbısis it'umaa'asda. **14** Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yızdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaaşis caza hoolena xhinnena, caza hevles. **15** Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. **16** Zı məxüdü ha'as yiğna nasılıb, yiğna paççahiyvallab gırgıne gahbısis vuxhes. Yiğna paççahiyvalına taxtıb gırgıne gahbıscab vake g'abıynbışisne vuxhes». **17** Natanee gırgın Allaahe haguyn Davudus yuşan ha'an. **18** Paççah Davud Allahne çadireeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yızda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? **19** Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manıd k'ılda qadı, Ğu zake g'abıynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inıd insanaaşinemee ı'brat ixhes. **20** Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! **21** Ğu in gırgın ç'ak'ın işbı, Yiğne cuvabnemee, Vas ıkkənəxüdü zak'le hagvasdemee hı'ı. **22** Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırırışıka g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda. **23** Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medın millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattivxhan hav'u. Yiğın do ats'axhhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbı g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin millettıyiy manbışın allahbı g'e'epşi. **24** Gırgıne gahbısis Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha. **25**

Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbışis huvuyn cuvab həməxüüd he'e, gırgıne gahbışis axvecen. Gırgınıd hasre Ğu eyhəxüüd ixhecen. **26** Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbışis axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen. **27** Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik'hı'ı Vas məxübna düə hav'u. **28** Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. **29** Gırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayir-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayir-düəyka gırgıne gahbışisda xayir-düə alept'ecen!

8 Mançile qiyğa Davud Filiştinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılənçe Meteg-Ammahıb g'ooşena. **2** Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele giviyğal. **3** Tso vayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın ciga meed cune xılyaqa alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. **4** Davudee Hadadezerna aazıriy yighıd vəş balkanılına, g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk

qı'iyne balkanaaşınıd g'elin damarbı gyatxas ilekka. **5**
 Damask vooxhen Arambı Tsowayne paççahıs Hadadezerıs
 kumagıs abımee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır
 insan gek'a. **6** Davudee Damask vooxhene Arambışde
 ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike
 nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bı qele giviyğal.
 Davud nyaqa hark'ıneeyir, Rəbbe mana ğama'ananiy. **7**
 Mang'vee Hadadezerıne insanaaşın k'ınəğəken g'alxanbı
 alyaat'u, İyerusalımqa qadayle. **8** Paççah Davudee,
 Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbışeençe
 geed yez adayle. **9** Xamatne paççahık'le Toik'le Davud
 Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe.
10 Hadadezeree hammaşee Toika döv'ə haa'a vuxha.
 Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas,
 sayir mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram
 mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'ınəğəyn,
 nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paççah Davudee in
 cus adıyn k'ınəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee
 menne milletbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar.
12 Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike,
 Filiştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar.
 Davudee Tsowayne paççahısse Rexovna dix eyxhene
 Hadadezerıssed g'ayşuyn karbıd Rəbbis g'iysar. **13** Davudee
 Q'evane q'aadalil Edombışda yits'ımoled aazır insan oot'al-
 ooxal hı'ı siyk'alme, mana gırgıng'uk'le ats'axhxhena. **14**
 Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar
 hı'iyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud
 nyaqa hark'ıneeyir Rəbbe mana ğama'ananiy. **15** Davud
 İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda

vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. **16** Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **17** Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ıxha. **18** Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9 Davudee eyhen: – Şaulne nasıləna üç'ürna axuna vornane? Yonatanneme, zı mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan: – Tsiva ğune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, yızda xərna, zı vorna. **3** Paççahee eyhen: – Şaulne nasılənçe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsivee paççahıs alidghıniy qele: – Ho'o, Yonataniqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Həşde mana nyaane vor? Tsivee paççahık'le eyhen: – Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna. **5** Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an: – Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghıniy qele. **7** Davudee mang'uk'le eyhen: – Qı'məyq'ən, yiğne dekkıne Yonatanneme, zı vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əsde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbışil yızde sufranile otxhuniy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus

k'yorzul, eyhen: – Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qivk'une xvaana haa'a? **9** Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen: – Şauliniy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbıseyiy yiğne nukaraaşe mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbışil yizde sufranile kar oxhanas. (Tsivayqa yitsıxhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsivee paççahık'le eyhen: – Yızda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paççahne dixbışde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ıxha. **12** Mefiboşetıqa sa k'ınna Mika donana dix ıxha. Tsivayne xaabın gırgınbı Mefiboşetın nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10 Sabara gahıle Ammonbışda paççah qek'a. Mang'une cigee paççah mang'una dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: – Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dıxes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkıs baş-sağlığıyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxırmee, **3** Ammonbışde ç'ak'ınbışe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: – Vak'le həməxüdmee ats'a, Davudee baş-sağlığıyvalla hevles insanar yiğne dekkıs hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəkar haa'as g'axuvu! **4** Xanunee

Davudun insanar avqu, manbışın saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'iyın karbıd avğançe giviy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manrı cone xaybışeeqa yəqqı'l haa'a. **5** Man kar Davudus yušan hı'ımee, manrı naşvalın habat'ava, Davudee manbışde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen: – Saqqalrı aleesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le. **6** Ammonbışik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbışe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigene Arambışike cos g'ad aazır hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbışe Maaka eyhene cigayna paççah aazırne insanıka, sayır Tov eyhene cigeençe yits'ıq'vəd aazır insan qoyt'al. **7** Davuduk'le man ats'axhxhamee, Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. **8** Ammonrı qığeepeç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınrı xhinne giviyk'an. Tsovayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşıka qığeepeç'ı, g'ab curayba ulyoozar. **9** Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyiy yı'q'əle duşmanar gipk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailyne gırgıne g'oşunuke yugun gəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa giviyk'an. **10** Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay xərna gıxhxhı, manrı Ammonbışde ögiyl giviyk'an. **11** Yoavee Avışayık'le eyhen: – Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonrı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. **12** Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharbışdemee, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neni yugda qöö, man he'ecen. **13** Yoaviy mang'una

g'oşun Arambişika sıç'ookka gibğılme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. **14** Ammonbışik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avişayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışikan saç'ivkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalimqa siyk'al. **15** Arambışik'le co İzrailybışile avub aaxva g'avcumee, manbı sacigeeqa savayle. **16** Manbışde paççahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valin Arambı däv'eeqa qığaa'a. Manbıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacigee Xelam eyhene şahareeqa abayle. **17** Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailybı sav'u, İordanne damayle ilğec'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva giviyl'an. **18** Arambı İzrailybışde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş däv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanılı alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'xı' maacar gek'ana. **19** Hadadezerne xılek avubne paççahaaşik'le con gırgınbı İzrailybışis avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailybışikana däv'ə ç'əv hav'u, manbışis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbışis kumagbı ha'as.

11 Yuxhxhan qadımee, paççahar däv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşikayiy gırgıne İzrailyne g'oşunuka däv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışikın hı'ı, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva. **2** Sa yiğıl exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaaşine sarayne daxalqa ılqec'u maa'ar iykar giyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana

zəiyfa geer uftanna yixha. **3** Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen: – Mana zəiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor. **4** Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'ı'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ıxha. Davud məng'ı'ka g'ılexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa siyk'al. **5** Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes. **6** Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: – Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axıle. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. **7** Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, dəv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan. **8** Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen: – Xaaqa hooa, sık'ırra g'alixhe. Uriy paççaahne sarayeençe qığeç'umee, paççahee yı'q'əle mang'us pay g'uxoole. **9** Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççaahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ılexha. **10** Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'ın deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan: – Nya'a, ğu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın? **11** Uriyee Davuduk'le eyhen: – Allahıka mugavilenana q'utye, İzrailıy, Yahuder çadırbışee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'ın otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqaniy yiğne camılqan k'ın ixhen, zı məxdın kar mısacad ha'as deş. **12** Davudee Uriyk'le eyhen: – Ğu g'iynar inyaa axve, zı ğu g'iyqa yəqqı'l ha'asda. Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyerusalim axva. **13** Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy

paççahısse exheeqana qığeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilynecar cigeeqa, paççahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. **14** Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavisqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. **15** Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana ı'xı' gik'ecen». **16** Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. **17** Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva, şaharıke g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ıxhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ə nəxübiy ılğevç'uva xabar ana insan g'ixele. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanıs xət qa'an: – Ğu däv'əyne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexheme, **20** paççahıs sayıb mançıke qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu səvxəsva şaharısqa manimee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dışdiy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ıxhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabırile dışdiy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manimee cabırbışısqa k'ane qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una». **22** Xabar ana ı'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen: – Şen insanar şalqa

k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharıke g'aqa qığeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'əlqa g'ee'epşiyınbı. **24** Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğ'u, paççahne eskeraaşike habat'anbıb vuxhaynbı. Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una. **25** Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen: – Yoavık'le eyhe: «Mançıl-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın inaşena geer gik'u. Həşdiyle guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hı'ğəəkar hee'e». Məxüdüğü Yoavis yik'ıbı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Batşevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa. **27** Ak' ç'əvuvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Batşeva cune xaaqa qiyelee'e. Məng'ı'ke cus xhunaşşe hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12 Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüdü eyhe: – Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insanıqa geed çavrovəq'ə eyxhe. **3** Kar deşdang'uqamee alivşu xəp qaa'ane vughulyne bederile ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacıgee xəp qaa'a vuxha. Mançin mang'une xılençe kar oyxhan ıxha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ıxha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cigee vuxha. **4** Sayəqees karnane insanısqa menne cigabışeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə arıyne mihmannemee otxhuniy ha'asva cune çavrovəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviykkanna. Mang'vee

hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə ariyne mihmanıs otxuniy ha'a. 5 Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man hı'iyne insanıs qik'uyud avaak'a. 6 Rəhı'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederil-alla yoq'nəqees geed kar qeles. 7 Natanee Davuduk'le eyhen: – Mana insan ğu vorna! İzrailyne Allahee Rəbbee inəxüdüd eyhe: «Zı ğu İzrailyna paççah xhinne g'əyxı', Zı ğu Şaulne xılənçe g'attixhan hı'ı. 8 Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibişeeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınniy. 9 Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qööna iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ılincıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xıleka gik'u. 10 G'iyniyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ılinc əq'əna qixhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşşe hey'ı». 11 Rəbbee inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışisqacad qaqqas alikkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas. 12 Ğu man kar dyugulenda hı'ı, Zımee man kar yiğene yı'q'l'hne gahıl gırgıne İzrailybışde ulene ögil ha'as alikkas». 13 Davudee Natanık'le eyhen: – Zı Rəbbine ögil bınah hav'u. Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen: – Rəbbee yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. 14 Ğu məxdın kar hı'iyle qiyğa, Rəbbine duşmanaaşisser Mana k'ap'ik'ile avqa

qa'as əxə. Mançil-allar vake ıxhana dix qik'asda, axvas deş. **15** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa siyk'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşşeyken ıxha. **16** Davudee uşaxnemee Allahıs düə haa'a. Mana sivacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a. **17** Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karıd oyxhan deş. **18** Yighid'esde yiğil uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışısqa məxüd qayle: – Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırır alixhxhı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdnə eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a. **19** Davuduk'le cune nukaraaşə ğud-ğud haa'a g'avxhumeə, uşax qik'uva ats'axhxhen. Mang'vee manbışıke «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. **20** Man g'ayxhı, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalinbıd badal hı'ı, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan. **21** Nukaraaşə mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sivacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan girğil? **22** Davudee manbışıs inəxdın alidghiniy qele: – Uşax üç'ürnang'a, zı sivacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. **23** Həşde uşax qik'uyın, zı nişısne siv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'alas deş, zı mang'usqa əlyhəəs. **24** Qiyğa Davudee xhunaşşeyş Bat-Şevays yik'bı

hele, ikkeç'u mæng'ı'ka g'ılexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sıleyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan. **25** Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ıxele, mangv'eyid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ikkana) giyxhe. **26** Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paççahna g'ala avqaaqqa. **27** Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şi Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbişe xhyan havacen cigabı aqqı. **28** Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles. **29** Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, däv'əyka mana avqaaqqana. **30** Mang'vee manbişde paççahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çina yı'q'vaalab sa talant vuxha. Mançine hiqiy-allançed gıranın g'ayebiyiy gitk'ın. Davudee mane şahareençe geed gıranın kar qığa'a. **31** Mane şahareedın millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yivayne kılınqıyiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbişisqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbişde gırgıne şaharbişik man hı'ıyle qiyğa, qığaç'u cune g'oşunuka İyerusalimqa ayk'an.

13 Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dıxes Amnonus mana Tamar yikkiykan. **2** Amnonus cuna duvuxna yiçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus mæng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöö

ixha. **3** Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ixha. Yonadav Davudne çocuna, Şimayna dix ixha. Vucur geer bicna kar ixha. **4** Yonadavee Amnonuk'le eyhen: – Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yizde çocuna Avşalomna yiçu Tamar yikkan. **5** Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'iç'u, ğucar ğu ık'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'ı'ne xılence kar oxhanas». **6** Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, yizda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xılence oxhanas. **7** Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen: – Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e. **8** Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ı'ning'a, mana g'alirxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. **9** Qiyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykan deş. Amnonee eyhen: – Hasre gırgınbı zasse qığeepeç'ecen. Gırgınbı mang'usse qığeebaç'enbı. **10** Amnonee Tamarık'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiğne xılence alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'iyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. **11** Kokaybı Amnonee oxhnecenva cusqana qıkkekamee, Amnon Tamarık at'irq'ın eyhen: – Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe. **12** Tamare

mang'uk'le eyhen: – De'eş çoc, yızın do qığmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla hımaa'a. **13** Məxdıne doyuka zı nyaqana yixhes? Yiğınid İzrailee beynyavava do qığçeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş. **14** Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ılexhana. **15** Mançile qiyğa Amnonuk'le Tamar g'imeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'imeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe. **16** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydiyxhı, **17** cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e! **18** Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paççahne adamiys hidyapk'inne yişbışe alya'a ıxha. **19** Tamaree vuk'lelqa yı'q k'yaa'a. Qiyğad tanalin gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyeek'anna. **20** Çocee Avşalomee mæng'ı'kle eyhen: – Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alirxhu? Yiçu, həşde nıq' qığmayhe, mana yiğna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ıkmekka. Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa girging'vee dağərçuna xhinne eexva. **21** Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlın əq'əna. **22** Avşalomee Amnonuk'le yugunud pısınid cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mıc hey'ı, mæng'ı'ka g'alirxhuynçil-alla Avşalomuk'le Amnon g'imeece ıxha. **23** Ooğançe q'ölle sen ılğçeç'uyle qiyğa, Efrayim eyhene

şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomée vəq'əbı qoyşar eyxhe. Avşalomus paççahın gırgın dixbı maqa otxhunulyoğas qoot'alas vukkiykan. **24** Mana paççahısqa arı, eyhen: – G'iyna zı, yiğne nukaree, vəq'əbı qoyşar. Hucoona ixhes, g'iyna paççahiy cun insanar zasqa savaale. **25** Paççahee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras. Avşalomée mana nimee ittunçil aqqeyir, paççah maqa arayle deş. Paççahee Avşalomus xayır-düəyib huvu, mana yəqqı'l araççe. **26** Avşalomée meed eyhen: – Manke yizda çoc Amnonxheeyir şaka g'axile. Paççahee mang'uke qiyghanan: – Nişisne mana şoka ıkkeka? **27** Avşalomée xıl ts'its'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dixbıb mang'uka g'uxoolenbı. **28** Avşalomée cune insanaaşılqa əmr haa'a: – İlyaaqe Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeval!» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe! **29** Avşalomée nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'xiyxən. Paççahne dixbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atiraaşılqa aleepxı, mançe heebaxanbı. **30** Manbı yəqqənang'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar: – Avşalomée paççahın gırgın dixbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürra g'alerçu deş. **31** Paççah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırgine cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. **32** Davudne çocune Şımayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe: – Yizde xəring'usqa həməxüd qımaylecen, cune dixbışin gırgınbınıyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fikir cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas

aliykkıyne yiğile vuxha. **33** Hasre yizde xəring'un paççahın gırgın cun dixbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u. **34** Avşalommee hixu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. **35** Yonadavee paççahık'le eyhen: – Haane paççahın dixbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen. **36** Mang'vee cuvab uvhu g'attırxhınmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paççahın dixbı ikkeebaç'e. Paççahır gırgın cun insanarıb hülöübəxə gyaaşe gıviyğal. **37** Davudee yiğis-yiğis dixes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hixu Geşurne paççahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ıxha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva. **39** Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ule qiyğa, paççah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14 Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'anniy, paççahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. **2** Yoavee Teqoayeeqa insan g'ıxele mançe ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen: – Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalinbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. **3** Paççahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe. Yoavee, paççahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. **4** Teqoayeençena zəiyfa paççahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: – Ay paççah, kumag he'e! **5** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Vak hucoona ıxha? Zəiyfee eyhen: – Zalqa yiğ adı, yizda adamiy qik'u. Zı sip'ıriy vorna. **6** Zaqa, yiğne

nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğıl manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhıninbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. 7 Həşde gırgınacab xizan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçil-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüdü zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yizde adamiyke g'abıynbı g'alepçes deş. 8 Paççahee zəiyfayk'le eyhen: – Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda. 9 Teqoayeençene xhunaşşee paççahık'le eyhen: – Yızda xərna paççah, hasre mançına bınah zalqayıy yizde xizanılqa vuxhacen! Paççahılqayıy cune taxtılqa bınah gyumooxhacen! 10 Paççahee eyhen: – Şavaayıy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş. 11 Zəiyfee eyhen: – Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yizde dixıke qəl qığaaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yızda dix gik'as. Davudee eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərıb g'a'avxhas deş. 12 Zəiyfee Davuduk'le eyhen: – Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççahee «Eyheva» eyhe. 13 Zəiyfee eyhen: – Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüdü uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. 14 Yışın gırgınbı hapt'asınbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'ıts'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa girxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fikir ooxhan. 15 Zı milletın qı'yeeq'ən hey'ı, çil-

allar zı həşde vasqa, yizde xəring'usqa paççaahısqa arı. Yizde fikreeqa qadıyn: «Hark'ın paççaahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zı uvhuyn ha'a. **16** Paççahee, zı uvhunçil k'ırı alixhxı, zı nayiy yizda dix, şı gyapt'as vukkanang'une xıleençe g'attivxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yı'q'neençe hakkal hidyaa'a». **17** Mançil-alla zı məxüd uvhu: «Yizda xərna paççaah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaakısse xhinne yugun pısınçıke cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! **18** Paççahee zəiyfayk'le eyhen: – Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançin alidghıniy zake dyugul hıma'a. Zəiyfee eyhen: – Yizda xərna paççaah, hucoona ixhes qiyghne. **19** Paççahee qiyghanan: – İne yiğne işee Yoavna xılyne alivku vob? Zəiyfee alidghıniy qele: – Yizda xərna paççaah, valqan k'ın ixhen, şavusse cad val k'ırı ilydiyxı t'ub cigeençe ı'ğviykar haa'as vəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ıkkınavad, mang'vee xət qı'ı. **20** Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yizde xəring'una paççaahna ək'el, Allahne malaakına ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırgın ats'an. **21** Paççahee Yoavık'le eyhen: – Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e. **22** Yoav aq'vakkəna ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paççaah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee meed eyhen: – G'iyına paççahee, cune nukaree uvhuyn hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxayn, vasqa zı yugra qarı ıxhay. **23** Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a. **24** Paççaheeme eyhen: – Hasre mana cune xaaqa sak'le cen, yizde ulesqa qımayle cen.

Avşalom cune xaaqa siyk'al, mana paççahne ulesqa qarayle deş. **25** İzrailivolle Avşalom xhinne micagna adameeşina insan ıxha deş. Gırgıng'us mana ıkkın ıxha. Vuk'lele kits'alqamee mang'uqa qəlan cıga ıxha deş. **26** Senis, ç'ərbışe mang'us yı'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadayle ıxha. (Şekel paççahee gıxhıhiyn standart ıxha.) **27** Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha. **28** Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paççahın aq'va g'ece deş. **29** Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ıxele. Avşalomus ıkkınanniy, Yoavee vuc paççahısqa ıkkı. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. **30** Avşalomee manke cune nukaraaşik'le eyhen: – İlyaake, Yoavın xhit'anan çol yizde çoluk at'itq'ın vod. Hapk'ın, maqa ts'a ı'xe. Avşalomne nukaraaşed hapk'ın, maqa ts'a ı'xiyxən. **31** Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan: – Nya'a yiğne nukaraaşe abı, yizde çolus ts'a ı'xı'? **32** Avşalomee Yoavık'le eyhen: – Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen. **33** Yoavee hark'ın, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus däv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. **2** Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışisqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone yı'q'nee gıpxhına gaf paççahee məhkama alğehēcenva vüqqən insanar ı'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ıxha: – Ğu nene şahareençene? Mane insaneeyid alidghiniy qele ıxha, vuc sa neneme İzrailyne nasileençena vorna. **3** Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ıxha: – Yiğna iş yugnab, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixhhesda insan deşda. **4** Avşalomee meed eyhe ıxha: – İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuraniy ilyakkas. **5** Vuşumecar k'yozasva Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xıl hotku, mana insan cusqa ts'its'ı'ı, ubba ha'a ıxha. **6** Avşalomee məxüd paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailybışıkcad ha'a ıxha. Məxüb mang'vee İzrailybı culqa saa'a vuxha. **7** Yoq'ulle sen ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee paççahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as. **8** Zı, yiğna nukar, Aramne cigabışeene Geşurne şaharee axvamee, k'ınniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalimqa sak'al he'ee, zı Mang'us ı'bəədat ha'as Xevronqa ı'qqəs». **9** Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe. Avşalomur Xevronqa ayk'an. **10** Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailyne nasılbişeeqa cun insanar g'axuvı, maabınbışık'le eyhen: – Gaçeençe qı'ğəəne süttyun ses g'ayxhımee, «Avşalom Xevron paççah ıxhava» eyhe.

11 İyerusalimğançe Avşalomuka sacigee q'öd vəş insan ayk'an. Manbı məttine yik'eka mang'uqab qihna əlyhə vuxha. Manbışis nişikcab xabar vuxha deş. **12** Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaavir Giloonçena Axitofel cune şahareençe, Giloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa ı'lğəənbı yiğ-yiğile geeb qeebaxhe vuxha. Manbışis Davudne yı'q'əle qeepxhes vukkan vuxha. **13** Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – İzrailybışin yik'bı Avşalomulqa vod satk'ıl. **14** Davudee İyerusalimeene cune gırgıne insanaaşik'le eyhen: – İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılençe yişde neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yiğbı exas, şaharıb g'ılincike alğaaahas. **15** Paççahne insanaaşe eyhen: – Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen. **16** Paççahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. **17** Paççahıqad qihna gırgın milletcad qığeç'u, şahareençe qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran. **18** Gırgın mang'un insanar Keretbışıka, Peletbışıka, yixhıd vəş Gateençe cuqab qihna qabıyne Gatbışıka sacigee, cune ögiyle ılğeebaç'e. **19** Paççahee Gatğançene İttayk'le eyhen: – Ğu nya'a şaka ı'qqə? Sak'le, ixhesde paççahıka Avşalomuka axve. Ğu menne cigeençe g'e'eşşu qarına vor. **20** Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'iyına zı ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen! **21** İttayee paççahıs alidghınıy qele: – Vorne Rəbbilqaniy

yizde xəring'une paççahne canılqan k'in ixhen, ğu, yizda paççah, nyaar ixhee, zınar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. **22** Davudee İttayk'le eyhen: – Qora manke ögilqa ilğeç'e, ögee hoora. Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı. **23** Paççahın insanar əlyhəeme, ölkeebın gırgın insanar okur aletçu gyaaşenbı. Paççahee Qidronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an. **24** Maa'ar Tsadokır ıxhana. Mang'une k'ane Levıyke g'abıynbı vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbışe ç'iyelqa gıvıyxhe. Evyateree gırgın millet şahareençe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a. **25** Paççahee Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yuğra qaree, Mang'vee meer zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır zak'le hagvasın. **26** De'eş, «ğı Zas ıkkanna deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ıkkın he'ecen. Zı Mang'une xıle vorna. **27** Paççahee kaahın Tsadokuk'le eyhen: – İleкке, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yığna dıx Axıma'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee hexxan hıdı'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatarneyıb q'öyursana vuşun dıxbı şoka vukkee. **28** Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee, sahrıe ixhes. **29** Tsadokeeyiy Evyateree Allahna q'utye İyerusalımeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalımeeqa axva. **30** Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elılqamee kar alı'ı ıxha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa ı'lqəənbıb vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe

ılqeebaç'e. **31** Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbışde suralirva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a: – Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'slähətbı nişiscad karai'dəənbı he'e. **32** Davud milletin Allahıs ı'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxhılymee, Arkibişda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. **33** Davudee mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. **34** İnekke yugun, ğu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkis nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüid vasse zas kumağ ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'slähətbı alyt'ik'al ha'as əxə. **35** Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn gırgın kar, ğu kaahinaaşılqa Tsadokılqayiy Evyatarılqa hixhar ha'as. **36** Manbışda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan – manbışde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn gırgın manbışde xıleka zalqa hixhar he'e. **37** Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16 Davud suvayle gəə girğılmeə, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş gıney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxıren alyaat'u, manbıd q'öne əmələlqa alixhxı, Davudne ögilqa arayle. **2** Paççahee Tsıvayk'le eyhen: – İnbı nyaqane ikkekka? Tsıvee eyhen: – Əməler paççahın xaabınbı aleepxecenva, gıneyiy incilerıd yiğne nukaraaşə oxhıneenva, in çaxırıd sahreene obzuruynbışe

ulyoğecenva adı. **3** Paççahee Tsivayk'le eyhen: – Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor? Tsivee paççahık'le eyhen: – Mana «G'iyna İzrailıybişe yizde q'əsde dekkına paççahıyvala zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalımee axu. **4** Paççahee Tsivayk'le eyhen: – Manke Mefiboşetin gırgın kar yiğın eyxhe. Tsiva paççahıs k'yorzul, alidghınıy qele: – Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracen. **5** Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığeç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığeç'e. **6** Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakkı, mang'vee Davudulqayiy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe. **7** Şimeyee Davudulqa inəxübna bed-düə haa'a: – Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, karı'dəəna insan! **8** Ğu Şaulne cigee paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'ınne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbe paççahıyvala yiğne dıxesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı. **9** Tseruya donane zəiyfayne duxee Avişayee paççahık'le eyhen: – Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paççahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'ın mang'una vuk'ul qooxas. **10** Paççahee eyhen: – Tseruyayn dıxbı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüid hıma'ava» eyhes əxəyee? **11** Davudee Avişayk'leyiy gırgıne cune insanaaşık'le eyhen: – Zake g'ariyne yizde dıxes zı gik'as ıkkın. Mane Benyaminyaaşıkeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçe, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüid Rəbbe uvhu. **12** Həməxüid eyxhe,

Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-alla, zas yugun ha'a. **13** Davudiy cun insanar cone yəqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeme suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a. **14** Paççahiy cukan gırgın insanar İordanne damaysqa hipxır, obzurva maa'ad manzilybı ha'a. **15** Avşalomiy gırgına İzrailiybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ıxha. **16** Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'ana! Paççah geer qa'anava!» eyhe. **17** Avşalomee Xuşayk'le eyhen: – Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'ın? **18** Xuşayee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş, zı saccu Rəbbe, ine milletın, gırgıne İzrailincar, g'əyxı'yne insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. **19** Ğu zak'le eyhelan zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dıxes dışde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasıb həməxübna nukariyvalla haa'as. **20** Avşalomee Axitofelik'le eyhen: – Şi hucooyiy ha'as ıkkınva mı'slähət g'avcelan! **21** Axitofelee Avşalomuk'le eyhen: – Yiğne dekkee xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeşika g'alixhe. Manke gırgıne İzrailik'lecad ğu dekkıs g'imece qıxhava ats'axhxhesın. Yiğne suralyne gırgınbışeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas. **22** Avşalomee dekkıne sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırgıne İzrailiyne ulene ögil dekkıne caariyeşika g'ılexha. **23** Mane gahbışıl Axitofelee g'avcuna mı'slähət, Allahıken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'slähət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib həməxüb vuxha.

17 Axitofelee Avşalomuk'le eyhen: – Hasre zı yits'ıqvəd aazır insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gixhas. **2** Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şı manbısilqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın gırgınbı heepxasınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. **3** Qiyğale gırgın millet zı vasqa sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alerçes ikkan deş. Manke milletıkıd vuççud ixhes deş. **4** Man cuvab Avşalomusud gırgıne İzrailyne ağsaqqalaaşısıd yugda qadayle. **5** Avşalomee eyhen: – Qudoora, həşde Arkıbışda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyheniçilid k'ırı alixxhes. **6** Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen: – Axitofelee şas inəxübna mı'slähət g'avcu. Şı mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hidya'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe? **7** Xuşayee eyhen: – Axitofelee həşde huvuna mı'slähət yugna deşub. **8** Vak'lecad ats'an, yiğna dekkıy mang'ukan insanar igider vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyn syobı xhinne vob. Yiğna dek ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alixhas deş. **9** Mana həşde mağarabışde sançeeeye, deşxhee, menne cigeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqa ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbişe eyhesın: «Avşalomuqa qihna apk'ıninbı avub avxu». **10** Manke aslanaaşın xhinnen yik'bınan igiderıb qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailybişik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrana g'oçax ixhay, cukanbıb nəxbın igider vuxhay. **11** Zı vas inəxübna mı'slähət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın İzrailybı

deryahne mığlena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xilen manbı däv'eeqa vukkee. **12** Mana axvane cigabişde sançee şi mang'ulqa xænçe ç'iyelqa g'e'exhxhan şeh xhinne k'yoocharas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürra g'ilydaraççe. **13** Mana menne şahareeqa ark'ın ixheene, gırgıne İzrailybışe mane şaharisqa t'ü'ər adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharıkə sa k'inna g'ayeb g'alepçes deş. **14** Avşalomeeyiy cukane gırgıne İzrailybışe eyhen: – Arkibişda Xuşayna mı'slähət, Axitofelyne mı'slähətilə yugba vob. Məxüid Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdemee, Axitofelyna yugna mı'slähət havaakal haa'a. **15** Xuşayee kaahinaaşik'le Tsadokık'leyiy Evyatarık'le eyhen: – Axitofelee Avşalomusiy İzrailyne ağsaqqalaaşis inəxübna mı'slähət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. **16** Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyına xəmə İordanne damayne ine aqval sahree himaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı». **17** Yonatanıy Axima'ats En-Rogeleə aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışis xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hivxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdiy. **18** Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqa hixhar ha'a. Mançil-allab manbı mançe zaraba qığeepç'ı Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. **19** Mang'une xhunaşşee örtyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çilqab xhit'a gyooka, şavuk'lecad vuççud

g'imececenva. **20** Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəiyfayke qiyghanan: – Axima'atsiy Yonatan nyaane vob? Zəiyfee manbışik'le eyhen: – Damayke ilğeeç'i. Mane insanaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. **21** Avşalomun insanar apk'ınıyle qiyğa, Yonataniy Axima'ats kahrizeençe qığeeç'i, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen: – Oza qeepxhe, damayke zaraba ilğeeç'e. Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a. **22** Davudıy cun insanar İordanne damayle ilğeebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle ilğideç'una sa insan axva deş. **23** Axitofelik'le iş cune mı'slähətıka hidyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'xı' cune şahareeqa, xaaqa siyk'al. Mang'vee cune karak hucooyiy ha'as ikkanvad uvhu, ark'ın vuceecar vuc givayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha. **24** Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıyışıka İordanne damayle ilğeeç'e. **25** Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbışda xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane İzrailıyğançeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailiyar yiçu yeexhe. **26** Avşalomee İzrailıyışıka Gilead eyhene cigee çadırbı giyxə. **27** Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençe Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareençe Gileadğançena Barzilay abayle. **28** Manbışe Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'iyn g'abbı, ooxhanas suk, xhit'a, urva, qoots'una suk, hüvə, **29** itv, şor, zerane nikneke

hı'iyın nisse, vəq'əbı adayle. Manbışısqa məxiüd qayle, g'oşun çolee missibaniyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı giviyxhe. **2** Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiynə destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avişay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna giyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen: – Zı şoka dəv'eeqa hidyark'ın gyuaras deş. **3** Eskeraaşə mang'uk'le eyhen: – Hımayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş. Yişınbışın surabı hapt'eeıyb, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yişde yits'ne aazırınq'ule ooqana vor. Mançileşa, ğu şas şahareençə kumag he'e. **4** Paççahee manbışik'le eyhen: – Şosqa nəxiüdiy yugda qöö, zı həməxiüdüd ha'asın. Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençə qığevç'esmee, paççah şaharne akkabışısne ulyoyzar. **5** Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a: – Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe! Paççahee g'oşunbışde vuk'lel ulyobzuriynbışıs Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraaşık'le g'avxhuna. **6** Davudna g'oşun, İzrailybışka dəv'ə haa'asva qığooç'e. Dəv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. **7** Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır insan qik'u. **8** Maana dəv'ə hiqiy-allane gırgıne cigabışeeqab hiviyxharna. Mane yiğil ç'alagın g'ılincile geeb insanar gyabat'a. **9** Avşalom Davudne insanaaşısqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənnə mı'qəne yivek avğançə ı'lğəəmee,

mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayk'anna. **10** Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: – Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu. **11** Yoavee cus man yuşan hı'iyne insanık'le eyhen: – Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar ı'xı' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles. **12** Mane insanee Yoavık'le eyhen: – Yizde xılyaqa aazır şekelib huvunaxhiy, zı paççahne duxaylqa xıl g'udyoyt'alıy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. **13** Zı paççahne cuvabıke qığevç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy. **14** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mı'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. **15** Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana ı'xı' gek'ana. **16** Qiyğə, g'oşunun İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecənva, Yoavee şeypur ı'lyviyxə. **17** Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke ğırgın İzrailybı cone xaybışeeqa heebaxa. **18** Avşaloməe üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paççaahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyiniyne yiğlid mançik'le Avşalomna haykalva eyhe. **19** Tsadokne duxee,

Axima'atsee eyhen: – Hasre zı g'adayxvan paççahısqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaşine xılənçe g'attixhan hı'ıva xabar hevles. **20** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebna yugna gaf paççahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u. **21** Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: – Hoor, paççahısqa hak'ne, g'iyna g'acuynbı mang'us yuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. **22** Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavık'le eyhen: – Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas. Yoavee eyhen: – Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ıkkın? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. **23** Mang'vee eyhen: – Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. **24** Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ılqeç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöö g'ece. **25** Mang'vee paççahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paççahıs yuşan ha'a. Paççahee eyhen: – İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxhar ıxha. **26** G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen: – Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö. Paççahee eyhen: – Manar xabar vukkekkanı vor. **27** G'aravulyçee eyhen: – Ts'errıyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar. Paççahee eyhen: – Mana yugna insan vor, mana yugne

xabarika ı'qqə. **28** Axima'atsee paççahık'le it'umda eyhen:
 – Gırgın yugda vod! Qiyğə mana paççahne ögil ç'iyelqamee
 k'yorzul eyhen: – Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena!
 Rəbbee valqa, yizde paççahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnecab
 xılyaqa quvuynbı. **29** Paççahee eyhen: – Yizda dix Avşalom
 yugrane vor? Axima'atsee eyhen: – Yoavee zınay sa
 merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-
 gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ıxhay, nenme
 ıxhay ats'a deş. **30** Paççahee eyhen: – Sa suralqana qıxha,
 maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna. **31**
 Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen: – Yizde xəring'us,
 paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbee g'iyına valqa
 g'elil qeepxhaynbışde xılənçe ğu g'attixhan hı'ına. **32**
 Paççahee mang'uk'le eyhen: – Yizda dix Avşalom yugrane
 vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: – Hasre yizde
 xəring'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil
 qeepxhayne gırgıng'uk Avşalomuk ıxhayn ixhecen. **33**
 Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone
 gozeeqa ılqəç'u, geşşena. Mang'vee ooqa ılqə-ılqə eyhe
 ıxha: – Yizda dix, yizda dix Avşalom! Dix, yiğne cıgee
 zıcarxhiy qik'una! Yizda dix Avşalom!

19 Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee
 ak'ıb avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğiliyn duşmanaaşile
 ğamepxhay ak'ılqa siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik'
 duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil
 şahareeqa, dəv'eençe hixu qööna, naş qexhe dyugulenra
 şahareeqa ı'kkəna xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqa
 kar atçu, it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay
 Avşalom! Dix yizda, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqa

ikkeç'u, eyhen: – G'iyna yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'iyın yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. **6** Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ikkananbı vukkan deş. G'iyna ğu yişde gırgıng'uk'le haguyn, g'oşunbışın ç'ak'ınbıyiy manbışın insanar yiğnemee vuççud deşın kar vodun. G'iyna zalqa hitxhır, Avşalom axu yişın gırgınbı g'iyna hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Həşde milletısqa qığeç'e, manbışıs yik'bı hele. Rəbbilqan k'ın ixhen, ğu g'iyna milletısqa qığdeç'vee, vaka exhalilqasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyıniyne yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pısın kar ixhes. **8** Paççah oza qıxha, şaharne akkabışısda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışısne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle. Gırgın İzrailybıme cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. **9** İzrailyne gırgıne nasılışe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ıxha: – Paççahee şı yişde duşmanaaşine xılence g'attıvxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılenceb mang'vee şı g'attıvxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeençe hixu. **10** Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yı'q'əlqa sak'al hı'iynemee, şu nya'a vuççud itteyhe? **11** Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayiy kaahin Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ıxele: – Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inəxüd eyhe: «Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'amee, şu nya'a nekke qiyğiyınbı vooxhe? İzrailycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. **12** Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şu nekke qiyğiyınbı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a

şi sa ebanbı dişde vob? Yizde k'ane gırgine gahbışis Yoavne cigeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançileb pisda ver ablee'ecen». **14** Mang'vee məxüd gırgine Yahudeeşin yik'bı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen: – Paççah, ğunar, yiğın gırgın insanarib savk'le. **15** Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke alğahasva Gilgal eyhene cigeeqa abayle. **16** Baxurimğançene Benyaminne nasıleençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeqağa geç'e. **17** Mang'uka Benyaminaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsiva, yits'uxhvayre mang'una dix, g'ayrer nukar arayle. Manbı zaraba-zaraba İordanne suralqa paççahısqağa avayk'an. **18** Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xizan damayle alğaaahas, damayne şena aq'valqa ılğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ılğeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gizyaraççe. **19** Mang'vee paççahık'le eyhen: – Hasre yizde xəring'uk'le zal bınah g'umooecen. Ğu, yizda paççah, İyerusalimğançe qığeç'uyne yiğıl zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. **20** Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançil-allar zı g'iyna paççahne ögilqa gırgine İzrailybışile ögee arı. **21** Tseruyayne duxee Avişayee eyhen: – Şimeyee Rəbbe g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançil-allar mana gik'as ıkkın. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançil-allar g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğa

Şimeyk'le eyhen: – Ğu gik'as deş. Paççahee mang'us k'in g'iyar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'ınne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'aldasde yiğilqamee, mang'vee g'elybıyiy tanalinbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş. **25** Mana paççahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan: – Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı? **26** Mefiboşetee eyhen: – Yızda xərna paççah! Zı, yiğna nukar, k'arava, zas əməleys palanbı ı'xı', vaka sacigee əlyhəəsnıy ikkan. Yızde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hidi'iyıncad karbı qı'ı. Yızda xərna paççah, ğu Allahna malaaiik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ikkan manıd he'e. **28** Yızde q'əsde dekkıne nasilen gırgınbı ğu gyapt'askannıy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranııl gi'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşın. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a xılıy qa'a? Zı vak'leyiy Tsıvayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yızda paççah xaaqa salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre gırgın vuceecad aleet'ecen. **31** Gileadğançena Barzilayır Rogelimğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qaraylena. **32** Barzilay geer q'əsda, molyts'alyne seneeqa hirxhılıyna sa adamiy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayim eyhene cigee axvamee, paççahısın gırgın kar Barzilayee adayle ıxha. **33** Paççahee Barzilayk'le eyhen: – Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın. **34** Barzilayee paççahık'le eyhen: – Zaqa nimeena ı'mı'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa ı'qqəs? **35** Həşde

zaqa molyts'al sen vod. Zı nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançin evad qöönne? Zak'le mə'niy qədəqqəne adameeşiniy zəiyfabışin sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişisne hexxara yizde xəring'us paççahıs yuk ixhes? **36** Zas paççahıka İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişisınne zas məxdın mukaafat? **37** Hasre zı sak'ı, yizde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qik'as. Yiğna nukar, yizda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayiy qöö mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: – Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ıkkın, vas ıkkanan gırgın zı ha'asın. **39** Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'uyle qiyğa, paççahır damayle ilğeç'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hı'ı, mang'us xayir-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al. **40** Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeeyir Kimham hayk'an. Yahudeeşina goşunna gırgına, İzrailıbışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an. **41** Gırgın İzrailıbı paççahısqa abı, eyhen: – Nya'a yişde çocaaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xizan, yiğne k'anebın insanar İordanne damayle alğav'u? **42** Gırgıne Yahudeeşe alidghınıy qele: – Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranile otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailıbışe Yahudeeşis alidghınıy quvu, eyhen: – Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah

yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a ši dişdiy ts'etta uvhu?
Yahudeeşin cuvab İzrailybıde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbişil Benyaminaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen: – Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailybı, gırgınbı xaybişeeqa savk'le! **2** Gırgıne İzrailybışe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımqamee Davuduqa qihna avayk'an. **3** Davud cune İyerusalimeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyn caariyebi sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbışis gırgıncad helen. Mana saccu manbışika g'ilexha deş. Manbı sip'ırer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş. **4** Paççahee Amasayk'le eyhen: – Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe. **5** Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'alasva ark'ıneeıyir, cus gyuvxhuıne gahıl yı'q'əlqa siyk'al deş. **6** Davudee Avişayk'le eyhen: – Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbışika it'um hı'ıyn şaharbí t'abal hı'ı, yişde uleke aygval. **7** Yoavın insanar, Keretbí, Peletbí, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a. Manbışil ooyur Avişay ıxha. **8** Manbı Giveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbışde ögilqa arayle.

Yoavil däv'əyn tanalinbı ıxha, yıq'eeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylid g'ılinc givatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəme, g'ılinc givatxınne cigeençe qakkitxhu, g'e'exhhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: – Yızda çoc, ğu yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xileka muç'ruyke aqqaqqa. **10** Amasee, Yoavne solne xilene g'ılincılqa fikir hoole deş. Yoavee xilen g'ılinc Amasayne vuxhnyaqa hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'iyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ılinc hı'xəsda iş aaxva deş, mana mankecar qek'ana. Yoaviy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. **11** Yoavne insanaaşine sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen: – Şavusiy Yoav ıkkın, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen. **12** Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalin kar adaççe. **13** Amasa yəqqı'le alyart'uyle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharıqasse gırgıne İzrailiyne nasılıbışde yı'q'neençe ılğəç'e. Maane cigabışeençeb g'oşun sabı, mang'uqab qihna avayk'an. Sayib mang'uqab qihna Berim eyhene cigeençenbı avayk'an. **15** Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqqana. Manbışe şaharne cabırbışde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtın ciga hı'ı, cabırbı qukkıyok'al ha'as havayk'an. **16** Mane gahil sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen: – K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhe! Hucoona ixhes,

Yoavik'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesin cuvab vodun.

17 Yoav mæng'isqana qarimee, mæng'ee qiyghanan: – Yoav ğune vor? Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe. Zəiyfee meed eyhen: – K'ırı alixhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghiniy qele. **18** Zəiyfee eyhen: – Şenke «Mı'slähət Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha. **19** Mana İzrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailyne xəbne şaharbişda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan? **20** Yoavee alidghiniy qelen: – Hı'ğəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fikir zake əq'əna quvxhecen! **21** Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paççah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qığec'u, əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavik'le eyhen: – Mang'una vuk'ul şaharne cabırile valqa dağepçes. **22** Zəiyfa ək'elika ı'ğiykır milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletınıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'ın, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur ı'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırğınbı cone xaybişeeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalimqa paççahne k'anyaqa siyk'al. **23** Yoav gırğine İzrailyne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda xərna ıxha. **24** Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **25** Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. **26** Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahin ıxha.

21 Davudee paççahiyvalla haa'ane gahıl, xhebillen sen çiçiqad qihna q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbee Davuduk'le eyhen: – Man Şauleeyiy cune nasılın k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'ı. **2** Paççahee Giveonbı qopt'ul, manbışıka yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailıy bı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletıke avxuynbı vuxha. İzrailıy bışe manbı üçübbı g'alya'asva k'ın g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykın. Mang'us mane cigabışee saccu İzrailıy bıyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. **3** Davudee Giveonaaşıke qiyghanan: – Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbee g'əyxı'yne milletıs xayır düə huvuynemee, şı hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee? **4** Giveonbışe mang'uk'le eyhen: – Şas Şaulıniy cune nasılın k'ınəəğəyiy nuk'ra ıkkın deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkın deş. Davudee manbışik'le eyhen: – Şos hucooyiy ıkkın, zı manıd ha'asın. **5** Manbışe paççahık'le eyhen: – Şı İzrailil imaaxvacenva Şaulee şake öc alyapt'ı, şı gyapt'ı. **6** Mang'uke g'arına yighıyre adamiy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbee g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas. Paççahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe. **7** Paççah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanna dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögil Yonatanıs k'ın g'assırva. **8** Paççahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbışısqa

qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbışda yıghırsana sacıgee habat'anbı. Manbı xhit'a qivişalne ts'eppiyne yiğbısil givaaxan. **10** Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhit'abı qiyşal gibğiline yiğbışile, givapxınınbısilqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtbışısqa yiğniyiğın xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. **11** Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana. **12** Davudee hark'ın, Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışike g'eşşenbı. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğıl manbışın mayıtbı Bet-Şeane maydama givayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtbı qöqənbı.) **13** Davudee Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene givapxınne yıghıng'unud bark'vbı sa'anbı. **14** Davudne insanaaşe Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabişeene Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkıne, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paççahee manbışik'le uvhuyn gırğın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkayneme ha'ane gırğine düəbışis alidğhıniy qelen. **15** Meeb Filiştinaaşda İzrailybışika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxəmee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebıd vəş şekel yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ılinc qı'ı eyxhe. **17** Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagıs qarı,

Filiştinğançena mang'vee ı'xı', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaş mang'us k'in g'assır, eyhen: – İzrailin işix k'imədəqqəcenva, sayır ğu şaka däv'eeqa ayres deş. **18** Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana. **19** Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxananee Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'ır rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha. **20** Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuyme səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppışilib, g'elybışilib yixhıble t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. **21** İzrailybışik'le mang'vee nen qadiy eyheme, Davudne çocune Şimayne duxee Yonatane mana gek'ana. **22** Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xıleke hapt'ı.

22 Rəbbe Davud gırgine cune duşmanaaşineyiy Şaulne xılənçe g'attixhan hı'ıme, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqqə: **2** Rəbb yizda suva vobna, yizda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna. **3** Allah yızın ganz vodun, Mang'usne zı dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva, it'umun ciga Mana vor. Allahee zı g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xılənçe g'attixhan ha'a! **4** Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as, yizde duşmanaaşine xılənçer g'attixhanasda. **5** Yizde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha, zı gek'ane damabışile zı qəyq'ən ıxha. **6** Ahalın t'ü'bı zalqa alitk'ır ıxha, gyapt'asde gugubışeqar

zı girxhu ıxha. (Sheol h7585) 7 Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'yn, Allah kumagıs qort'ul. Mang'uk'le yızın ses Cune xaa g'ayxhiyn, yızın uts'ur Mang'une k'riysqa hitxhırıyn. 8 Mang'us qəl vuxhal-alla ç'ıye oyt'al, ı'ğiykaran, xəən xhebbı iğiykar, manbı hoyharanbı. 9 Mang'une quşeençe kuma qığeç'u, ghalençe gyooxhan haa'an ts'a ı'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoochar. 10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena. Miç'axiyvalla Mang'une g'elybışık avub vuxha. 11 Sa keruvulil alixı, mıtsıne xılıbışıl ilexa. 12 Hiqiy-allan cıga xəmdilqa sak'al ha'a, xhineka gyatsts'ıyne k'aarınə buludbışike Culqa aççesın kar ha'a. 13 Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha. 14 Rəbbeə xəybı g'əhətqə'ə, Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. 15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı, ts'ayılpın ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı. 16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke, quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasıke, deryahın k'oralybı g'ece giyğal, dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal. 17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı, zı k'orane xhyanbışeençe qığavhu. 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı, zı g'ımece eyxhenbışike, yızdemee geeb gucnanbışike g'attixhan hı'ı. 19 Yızde pisde yiğıl manbı yızde ögilqa qığeepç'ı, Rəbbeeme zı aqqı. 20 Mang'vee zı dağamiyvalike hixu'u, zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı. 21 Yızde qopkuvalis sik'ı Rəbbeə zas huvu, yızde xıləne məttıvalis sik'ı huvu. 22 Mang'vee məxüđ hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva, pisda ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hidi'ıva. 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod, Mang'une g'aydabışiler hixu deş. 24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha, zıcar zı bınahıke havacına. 25

Rəbbəe yizde qopkuvalis sik'ı huvu, Cune ulene ögil yizde məttivalis sik'ı huvu. **26** Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilinbışika kaamilyra vor. **27** Məttınbışika məttıra, quç'opkuriynbışika, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe. **28** Hooç'an-g'ooç'ananbı Ğu g'attivxhan haa'a, cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul giviyxhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. **29** Rəbb, Ğu yızın işiğ vod, Ğu yızda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a. **30** Zı Vakasana duşmanaşıkın ha'a, yizde Allahıka şaharbı aqqaqqa. **31** Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbin cuvab mətdıda vod! Mang'ulqa yı'q' qizzırna gırgına, Mang'vee g'attixhan ha'ana. **32** Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor? Yişde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod? **33** Allah yızda it'umna g'ala vobna, Mang'vee yızda yəq qopku qaa'a. **34** Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a, Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa. **35** Mang'vee yızın xıleppi däv'əysın xhinne qa'a, zasse tuncıke hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən. **36** Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu, Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı. **37** Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zı məxür qaçayxarır deş. **38** Zı duşmanar g'ee'epşiyıbı, manbı gyapxıynbı, manbışıkın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş. **39** Zı manbı hööq'əv'u ç'əvxhana, manbışisse suğoots'asıb vəvxü deş, yizde g'elybışık avqa manbı qukk'yopk'ul. **40** Däv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır, zalqa g'elil qeepxhayıbı Ğu yizde g'eliqqa huvu. **41** Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u, zı g'ımecenanbışıkınıd zı hı'ıyn. **42** Manbışe uleppi ooqa qe'eeyid, manbı g'attivxhan haa'anbı vuxha deş, Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alidghınıy quvu deş. **43** Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u, şahrabışeedın

battağ xhineeyib k'ööq'üynbı. **44** Ğu zı, yizde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hı'ı, zake milletbışda xərna hı'ı, zak'le dyats'ancad milletbı yizde xılyaqa quvu. **45** Menne cigeençenbı yizde ögil k'yozarav'uybnı, yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a. **46** Menne cigeençenbı yizde ögil hapq'ırıynbı. Qəpq'ı'n zezebı atk'u, dyuguleepxhayne cigeençe qığeeç'ıynbı. **47** Rəbb vorna! Yizde Ganzıs şukur vuxhena! Zı g'attixhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e! **48** Allahee zal-alla qəl qığaaha, milletbı yizde xılyaqa qele. **49** Mang'vee zı yizde duşmanaaşine xılənçe g'attixhan ha'a, Mang'vee zı yizde duşmanaaşile ooqana ha'a, Zı eb ulyooğanbışde xılənçe g'attixhan hı'ı. **50** Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as, zı Yiğne doyus şukur haa'as! **51** Allahee Cune paççahıs xədn ğamxhaybı heles, g'əyxı'yne Davudne nasiles gırgıne gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne duxee Davudee, Allahee axtı qı'ıne insanee, Yaaq'ubne Allahee g'əyxı'ng'vee, ittune miznane mə'niybı İzrailee qədəqqəng'vee inəxüdüd eyhe: **2** Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. **3** İzrailıne Allahee inəxüd uvhu, İzrailıne Ganzın zak'le inəxüd uvhu: «Allahıle qəyq'ənanğ'vee insanaaşıs qopkuba xəbvalla haa'a. **4** Mana buludbı deşde miç'eeb ılqəəne, gyoğiyile qiyğa hits'aagharne, ok' aleylyaa'ane verığne ulek akar». **5** Hək'ebab, Allahee yızda xızan g'əvxüna! Mang'vee zaka gırgıne gahbışısın cuvab dışde g'ats'atk'un? Man cuvab bıkrın, badal dexhen ıxha. Mang'vee zas ıkkananbı hele, Mang'vee zı g'attixhan ha'a. **6** Gırgın karai'dəənbı zazabı

xhinne dağaa'as. Manbışilqa şavaacad xıl hotkas deş. **7**
 Manbışik soot'asınbişe, nizeyl, g'ılıncıl alyapt'as vukkan.
 Manbışin gırğınbı cigeecab gyooxhan haa'asınbı. **8**
 Davudne igideeşin do bı in bı vod: Taxmonne şahareençena
 Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha. Sa dəv'ee mana
 molyud vəş insanılqa nizeyka hark'ın, manbı gyapt'ıynbı.
9 Mang'ule qiyğa Axoxiyına neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha.
 Mana xhebne igidna sa ıxha. Filiştinaaşine g'oşunulqa
 cuvab ayheme, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa
 ts'its'eepxhamee, **10** saccu sa Eleazar cune cigeençe
 ı'ğdiykar. Mang'vee g'ılıncıd alyaat'u, xıleppı rı'hı'le
 g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle
 qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ılınc dağəççes əxə deş. Mane
 yiğıl Rəbbe İzrailybışis xədn ğameepxhay hele. İzrailybı
 mane yiğıl Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı
 q'əra qaa'asvacab siviık'al. **11** Mang'ule qiyğiyına Harar
 eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yəqqee
 Filiştinar Lexi eyhene cige sabayle. Maad hüvə ooziyn
 çol ıxha. İzrailybışin millet Filiştinaaşile q'ətq'ı'n, mançe
 hexvan. **12** Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar.
 Mang'vee Filiştinaaşisqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı.
 Mane yiğıl Rəbbe İzrailybışis xədn ğameepxhay hele. **13**
 Suk qivişalne gahıl xhebts'alyne xəring'una xhebiyre
 Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane
 gahıl Filiştinaaşina g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle.
14 Davudmee xıl hidixharasde cige ıxha. Filiştinaaşikene
 sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. **15** Davud xhyanıka
 gyorxhan ıxhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene
 kahrizeençe xhyan ikkekanaxhiy ıxhana! **16** Manke mane

xhebne igidee Filiştinar sabıyne cigayne yı'q'neençe g'ılncbışıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışisneene kahrizeençe xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkın, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. **17** Mang'vee eyhen: – Rəbb, Ğu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpıq'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'ıninbışda zı eb ulyooğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igidee hı'ı. **18** Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebıd vəş insanıka saçıkkı, manbışın gırgınbıb mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. **19** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. **20** Yehoyadayna dixır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareençe qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğıl k'orane cigeeqa giç'u, şır gik'u. **21** Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılence ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. **22** Man gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançıl-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. **23** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe. **24** Mane xhebts'alyne igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynbı: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan,

25 Xarodğançena Şammaiy Eliqa, 26 Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqqeşna dix İra, 27 Anatotğançena Aviezer, Xuşabışda Mevunnay, 28 Aroxibışda Tsalmon, Netofğançena Maharay, 29 Netofğançene Baana dix Xelev, Benyaminne nasilena Giveağançene Rivayna dix İttay, 30 Piratonğançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hidday, 31 Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, 32 Şaalvonğançena Eliaxba, Yaşenin dixbı, Hararğançene Şammayna dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, 34 Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Giloğançene Axitofelyna dix Eliam, 35 Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, 36 Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasilena Bani, 37 Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne duxayn Yoavın silah ı'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray, 38 Yeterğançena İrayiy Garev, 39 Q'etbışda Uriy. Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yighiyre insan ıxha.

24 Rəbbina qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hooru, İzrailiyiy Yahuder qəpəqə». Məxür Mang'vee Davud İzrailiyişilqa g'elil qı'ı. 2 Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavik'le eyhen: – Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgıne İzrailiyne nasılbişde yı'q'nee iviykre, manbı qəpəqə. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axhxhes ikkan. 3 Yoavee paççahık'le eyhen: – Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan? 4 Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ıxha.

Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətgəs vüqqəva paççaħısse qığeebaç'enbı. **5** Manbışe İordanne damayle ilğeeç'ı, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırıbı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadine nasılene cigabişile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. **6** Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'ı, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivbişdeyiy Kana'anbışde gırgıne şaharbişeeqa manbı hapk'ın, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yüç'ne vuzeyiy g'ane yiğee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyy'al. **9** Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççaħık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılincıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır, Yahudeeyir xhod vəş aazır igid ıxha. **10** Davudee millet qətgəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen: – Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirıke ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qinne yiğıl miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen: **12** – Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillle kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as». **13** Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – G'əyxə, yighıllle senna yiğne ölkee mısvalyıbı ıxhane vas ıkkın? Xheyible vazna hıxu yiğne duşmanaaşine xılənçe iykarasne ıkkın? Deşxheene, xhebillle yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arıbı ıxhane ıkkın? Həşde yugba fıkr opxhun, ğu yiğın

cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14** Davudee Qadık'le eyhen: – Yizdemee geed dağamda vod. İnsanne xılyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xılyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhı'm geeb vob. **15** Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuxhesmee, Rəbbee İzraililqa yı'qı'n ık'arbi g'ixele. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen insandar gyapt'asva malaakın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insandar qiviykkın, malaaikik'le eyhen: – Ç'əv, xıl g'ayşe! Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbışda ıxha. **17** Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen: – Bınah hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaaşə hucoone hı'ı? Manbışil-alla zasiy yizde xizanı caza hevle. **18** Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen: – Hark'ın Yevusbışda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e. **19** Qadine cuvabıka, Davud, Rəbbee əmr hav'uyın xhinne maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkımee, Davudıy cun insandar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qığeç'u, paççaħne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: – Nəxürkenane yizda xərna paççaħ zasqa arı? Davudee eyhen: – Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletilin yı'qı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre yizde xəring'vee, paççaħee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee mıgrabıyiy yatsbışde gardanaqa qa'an karbı

aleet'e. **23** Paççah, man gırgın zı vas hele. Aravnee meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanı allya'an ciga ali'i, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanı allya'a. Rəbbee ölkayneme haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yı'q'i'n ık'arbi ç'əvedaxhenbı.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebıd'esde sen, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiyan. **2** Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbıd alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı Şinareeqa, Baabilyva eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe. **3** Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyyı qıvaats'ıyne İzrailyne xizanbişeençen, **4** vuk'dyak'aran, micagın, ək'elikan, ats'alynan, kar xət qıxhes əxəsın, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsın mek'vunbı see'e. Manbişis ğu Baabilyna miziy kitabbı xət qe'e». **5** Paççahee manbişis vucee otxhanne otxhuniykeyiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbişed xhebillə senna qətqiyle qiyğa, paççahıs xidmat haa'aniy givğalas. **6** Mang'vee sav'uynbışika sacigee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. **7** Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbişis medın do bı giyxhe: Daniyalıqə Belyteşassar, Xananyalqə Şadrak, Mişaelilqə Meşak, Azaryalqəd Aved-Nego. **8** Daniyalee culed-alqə eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhanne otxhuniykaiyy mang'vee ulyoğane çaxıreka mı'q'ı' qıdyas». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdyı'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqə ghal aaqa. **9** Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel

ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen: – Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuayne yizde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'ənnə. Paççahne ulesqa şu manesa mek'vunbışile zaifba qabee, manke mang'vee yizda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** – Qora ğu, yits'ne yiğna şi, yığın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. **13** Nekke qiyğab ilyaake, şiyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahın kar otxhanan mek'vunbıyee. Mançile qiyğə vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'e. **14** Mana manbışe eyhençilqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxiyxə. **15** Yits'ne yiğile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbışın paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbışisse g'ayşu, alyadıynbı hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, ı'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuyıd hucoo eyheniyva eyhesid əxı'yn. **18** Paççah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççahısqa abayle. **19** Paççah manbışde gırgıng'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğə manbı paççahısqa işilqa alyabat'a. **20**

Paççahee manbışike gırgıne ats'alybışdeyiy ək'elikane karbışde hək'ee qidghın hı'imee, g'ecen, manbışik'le cune ölkene gırgıne sehırbazaşıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedıd ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene paççahee, paççaھیyvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paççaھیyvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bı g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççaھیısqa sabıyng'a, **3** mang'vee manbışik'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, mançinıd yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy. **4** Baabilyne k'orane ək'elynanbışe, paççaھیıs Arami mizel alidghıniy qele: – Paççaھ, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşis, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy. **5** Paççahee manbışik'le eyhen: – De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'ıd nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançil-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe. **7** Manbışe meed alidghıniy qele: – Hasre paççahee şas, cune nukaraaşis, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: – Zak'le ats'an, şos vaxtcab xiliy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an: **9** yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa

caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylecen, şu şoled-
alqan karbı qıǵı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyǵa mançil-alla
fikir badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyǵa
zak'led ats'axxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes
əxəvudva. **10** Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paççahık'le
inəxüd eyhe: – Ç'iyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as
əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nimee xərrar,
gucukar ixheene, məxdın kar şəhirbazaşike, nyak'bı qa'as
əxənbişike, Baabilyne k'orane ək'elynanbışike heqqiyn
deşdiy. **11** Paççahee eyhen kar geed daǵamın kar vod.
Man paççahık'le allahaaşile ğayrı şavussecad eyhes əxəs
deş. Allaharmee insanaaşile əq'əna vooxhe. **12** Man cuvab
g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran
ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. **13** K'oran
ək'elynanbı gyapt'eva əmr qıǵevç'umee, Daniyalıy cun
hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. **14** Paççahne
g'aravulyçeeşine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran
ək'elynanbı gyapt'asva ı'qqəmee, Daniyal mang'uka
k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. **15** Mang'vee
Arioxuke qiyghanan: – Paççahee nya'asdiyhan inəxüb
qəvəəq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana
xhinne Daniyalıs haa'ana. **16** Manke Daniyal paççahısqa
hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan
ha'asda gah hooqa. **17** Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa
qadıynçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelıs,
Azaryeys yuşan ha'a. **18** Mang'vee manbişik'le eyhen:
– Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhı'm qabı,
zı mançine sırrılqa hixhare'ecen. Manke şı, Baabilyne
k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş. **19** Rəbbe, Daniyalıs

xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a: **20** – K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen! **21** Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor! Paççahar taxtılqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor. Mang'vee ək'elynanbışıs k'orana ək'el, kar ats'anbışısíd ats'al hele. **22** K'oraaleedın, dyugulemıd aaqana Mana vor, nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedımíd g'ecenar meer Mana vor! **23** Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-alla zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah. Şi Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn. Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! **24** Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paççahee gixhxhiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen: – Baabilin k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as. **25** Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ikki eyhen: – Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna. **26** Paççahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxhı) qiyghanan: – Vasse zak'le g'acuyn nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee? **27** Daniyalee eyhen: – Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehırbazısse paççahık'le g'acuynə nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. **28** Xəə'ədmə, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bı inəxdınbı ıxha: **29** Paççah, Ğu yiğne tyulee g'alirxhuynğ'a, yiğne fikreençe

ı'lgəə ıxha, vuk'lelqa hucooniyxan qales, inçile qiyğa
 nenniyxan ixhes. Sirbı Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy
 ixhesva haguyn. **30** Zı mane sirrılqa dyunyel gırgıng'ule
 ək'elikananava deş hirxıl. Zı man nyak' paççahılqa
 hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe ı'lgəənbı
 ats'axlxhecenva, zas man nyak' aaqı. **31** Paççah,
 vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna,
 qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne
 ögee ulyobzur vuxha. **32** Mane haykalna vuk'ul məttine
 k'ınəəğəyke, t'ap'anbiyyi xileppi nuk'rayke, vuxhuniy
 umabıd yezake ıxha. **33** G'elybıd yivayke, mı'q'lebişinmee
 sık'ınin cigabı yivayke, sık'ıninbıd qoocune g'ı'bı'ne
 nyuq'vneke ıxha. **34** Ğu mançıqa ilyakkane gahıl,
 xıl sidet'ucab çileb alqa g'aye qopxu qabı, mançine
 yivaykeyiy g'ı'bı'ne nyuq'vneke hı'iyne mı'q'lebişis
 qıpxır manbı xüvə-xüvəna qa'a. **35** Mankecad yivayke,
 g'ı'bı'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'ınəəğəyke
 xüvəbı ıxha, g'ı'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a.
 Qabıyne mits'imıd man alixa'an, maa'ad mançike vuççud
 g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxırne g'ayeyke sa xəbna
 suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa. **36**
 Vak'le g'acuyn nyak' məxdın ıxha. Həşded paççahıs
 man nen eyheniyva yuşan ha'as. **37** Ğu paççahaşına
 paççah vorna. Xəybışde Allahee vas paççahiyvalla, guç,
 xəbvalla, manimee xədn do huvu. **38** Mang'vee yiğne
 xılyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədn şit'yar
 quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hı'ı. Şena
 k'ınəəğəykəna vuk'ul ğu vorna. **39** Qiyğa, vale avqana sa
 mebnə paççahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakəna,

dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahiyvalla vuxhes. 40 Yoq'ub'esda paççahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahiyvallinid gırgın man paççahiyvallabı haq'var-hiyxvəra'asın. 41 Mı'q'lebışiniy g'elybışde t'ubaaşin sa sura qoocune g'ı'bı'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxbıb mana paççahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançıka yivayna it'umiyvalla vuxheeyib, g'ı'bı'na nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn. 42 Nəxüdiy g'elybışde t'ubaaşin sık'ının ciga yivayke, sık'ıninid g'ı'bı'ne nyuq'vneke ıxha, həməxdid mane paççahiyvalın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. 43 Nəxdıy vak'le yıval g'ı'bı'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbı ixhes. Manbışe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'ı'bı'na nyaq'v sana-sançıl itt'idiyq'anın xhinne. 44 Mane paççaahaşine gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbışde xılyaqa ilğıdevç'esda xhinnena paççahiyvalla alyaa'as. Mançın çile ögiylin gırgın paççahiyvallabı alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş. 45 Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezıke, g'ı'bı'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'ınəğəyke xüvəbı hı'ı. Məxüd xənnə Allahee g'iyinyıke şaqa ixhesınbı paççahılqa hıxhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı. 46 Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkəna gizerçu, Daniyalıs k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe. 47 Paççahee Daniyalık'le eyhen:

– Vasseke mane sirrılqı hıxharas əxı'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşına Allahır, paççahaaşınar Xərna vor, sirrılqar hıxhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahee Daniyal xənnə işbışılqı giyxhe, mang'us geed xədn paybı hele. Mang'une xılyaqı Baabilyna şahariy mançine hıqiyallan cigabı qele, Baabilyne k'orane ək'elynanbışdar xərna ha'a. **49** Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabışee ç'ak'ine işbışılqı giviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayecar axva.

3 Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al, əq'vallab yixhille xilekkum ıxha. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabışee Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbı vucee gyuvxhuyne haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xabar g'uxoole. **3** Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiyne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrcenva caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle. **4** Xabar hooleng'vee axtıda eyhen: – Menne milletbışın, xalq'bışın, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneyiy ı'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxhiyne k'inəəğəyne haykalne ögee aq'vakkena qukkıyopk'ul mançıs k'yoozre. **6** Vuşuyiy aq'vakkena qukkıyudyork'ul mançıs k'idıyozul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. **7** Məxüü

gırgine milletbıŝee, xalq'bışee, menne-menne mizyaaşil yuşan haa'anbışe ŝeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneyyı ı'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahıl ç'iyelqa gizepçi, paççaḥ Navuxodonosoree gyuvxhuyne k'ınəəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur. **8** Mane gahıl Baabilyaaŝiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. **9** Manbışe paççaḥ Navuxodonosoruk'le eyhen: – Paççaḥ, geer qa'ana! **10** Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy ŝeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneyyı ı'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhı, k'ınəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gizepçi mançıs k'yozar. **11** Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizderçu mançıs k'yudyorzul, xəbne gyopxanne peşteeqa g'uvoxharas. **12** Ğu Baabilyne cigabışee ç'ak'ıne işbışılqa gyuvxhuyne çühüty'aaşe şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbışe yiğne allahaaşıs ı'bəədat ha'a deş, ğu hav'uyne k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepçi mançıs k'yozar deş. **13** Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççaḥısqa abaylenbı. **14** Navuxodonosoree manbışik'le eyhen: – şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs ı'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuyne k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepçi, mançıs k'idyoovarva? **15** Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le ŝeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne ı'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gizepçi mançıs k'yobzuree. Mançine

ögee gizepçi mançis k'idyobzureene, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allaheene şu yizde xılençe g'attivxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghınıy qele: – Ay Navuxodonosor, ine işee şıcab şı vake g'attivxhan hav'iy nişisınne? **17** Şı xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvxəv'ee, şı ı'bəədat ha'ane Allahısse şı peşteençe g'attivxhan haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şı yiğne xılençe g'attivxhan haa'asbı. **18** Şas, vak'le in ats'axhxha ıkkın, şı eyhencadıd dexheene, meeb şı yiğne allahaaşıs ı'bəədat ha'as deş, ğu gyuvxhiyne k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepçi mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un qəlıke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen. **20** Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraaşılqa əmr haa'a Şadrakın, Meşakın, Aved-Negoyın g'elybı-xıleppi ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa dağee'ecenva. **21** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı, şalvarbı ali'ı ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanalinçıkacab g'elybı-xıleppi ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa hiviyxə. **22** Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaşe xhebiyre hambaz peşteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəəne yalavın eskerar gyabat'anbı. **24** Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'slähətçeeşike qiyghanan: – Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dışde ts'ayeeqa dağav'u? Manbışe paççahıs inəxdın cuvab qele: – Ay

paççah, ğu hək'en eyhe! **25** Paççahee manbışik'le eyhen:
 – Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-
 xil idiyt'ılna yoq'uyre insan g'ece. Manbışda yoq'ur'esda
 allahaaşine duxaykır akar. **26** Navuxodonosor peştine
 k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: – Allah Ta'aalayn g'ular,
 Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeerç'e, inyaqa qudoora.
 Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe
 qığeebaç'enbı. **27** Hiqiy-alla sabıyne canışinaaşık'le,
 emıraaşık'le, vaalibışık'le, paççahne mı'slähätçeeşik'le
 g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı
 deşud. Manbışde ç'ərbışıkıd, tanalqa ali'iyınçıkıd ts'a
 set'u deşud, manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud. **28**
 Navuxodonosoree eyhen: – Şadrakne, Meşakne, Aved-
 Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaiik
 g'axuvu, Culqa yı'q'bı qızırıyn g'ular g'attivxhan hav'u.
 Manbı paççahne əmirreençe qığeerç'ı hapt'ıyle qəpq'ı'n
 deş. Manbışis cone Allahıle ğayrı menne allahaaşis
 k'yoozarasiy ı'bəədat ha'as ikkiykın deş. **29** Mançil-allab
 zı həşde əmr ğırgıne xalq'bışis, milletbışis, menne-menne
 mizyaaşil yuşan ha'anbışis əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne,
 Aved-Negoyne Allahıs kufr hı'ıne insanıke xüvəbı ha'as.
 Manbışın xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan
 haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla. **30** Mançile qiyğa
 paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakıs,
 Meşakıs, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

4 Paççah Navuxodonosoree ğırgıne dyunyelyne
 xalq'bışik'le, milletbışik'le, menne-menne mizyaaşil
 yuşan haa'ane insanaaşik'le eyhen: «Vuşun barakat geed
 qixhen! **2** Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'iyın

əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as. **3** Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbışee, Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee! Mang'una paççahiyvalla gırgıne gahbışısta paççahiyvalla vobna, Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ılğəç'es!» **4** «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana ı'mı'rniy haa'a vob. **5** Yiğbışde sa yiğil, zı qəq'əni'iy sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fikir opxhanmee, zı mane fikırbışee geer qəq'ən hı'ı. **6** Zı, mançil-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. **7** Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışisse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxı' deş. **8** Nekke qiyğə zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doyulyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod). **9** Zı uvhuyn: – Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğneme sırrılqa hirxhiliy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyne yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. **10** Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. **11** Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançin q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabışile g'ooce vuxha. **12** Mançil uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdüncıncad mançile kar otxhan ıxha.

13 Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe muq'addasın malaaik gəə g'acu. **14** Mane malaaikəe axtına sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bıtağbıd gyatxe, mançilyna t'leleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqa dağe'e. Hasre mançik avudun həyvanarıd, cilin şit'yarıd hetxvecen. **15** Saccu mançin dunk kokbışika sacigee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacigeeyid ok'bışee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlece. Hasre yighille senna məxüid ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşik'le ats'axhhece, muq'addasne malaaikaşe əmr hav'u: insanaaşine paççahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççahiyvallah şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyın nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paççahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxı' deş. Vasse man ha'as əxəsın, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod». **19** «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fıkrıbışile qəyq'ənnə. Paççahee mang'uk'le eyhen: – Belyteşassar, nik'enır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen. Belyteşassaree eyhen: – Yizda xərna, ğu şavuk'leyiy g'ımece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'lelqa qadınxhiy! **20** Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa

hiviyxharna, dyunyeyne gırgıne surabıšile g'oocena,
21 çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, gırgıng'vee
 otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəne
 şit'yaəşe çil akvaabı ha'ana **22** yiv, paççah, ğu vorna. Ğu
 xə r qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybıšeeqa, yiğın
 vuk'lek vukkiyid dyunyeyne gırgıne surabıšılqa hitxhır.
23 Paççahık'le xəənçe giç'una muq'addasna malaaik
 g'acu. Mang'vee eyhenıd g'iyxhen: «Mana yiv gyapxı
 oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykayiy yezaka
 alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bıšee g'aletçe. Hasre mançis
 xəne çiyin xhyan helecen, yighille sen ilğeç'esmeeyib
 çolane həyvanaaşıka aaxvecen». **24** Paççah, haane zı
 vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee,
 yizde xəring'une, paççahne vuk'lelqa qalesın uvhu.
25 Ğu insanaašine yı'q'neençe g'e'eşşesda, ğu çolune
 həyvanaaşıka sacigee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan
 haa'as, ğu xəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yighille senna
 axvas. Allah Ta'aalee insanaašine paççahiyvallabıšis
 xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy
 xılyaqa ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. **26**
 Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacigee kokbıd havaceva
 uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahiyvalla
 vasqa savaak'aldasava eyhen vodun. Valqa gırgıncıs
 Xəybıšee xəbvalla haa'ava hitxhıring'a, man ixhes.
27 Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixxhe:
 bınahbıšike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbıšis
 rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna
 yugvalyбіšeeena gah xiliy qooxhe». **28** Man gırgın kar
 paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. **29** Ooğançe

yits'ıq'vəble vaz ilğevç'uyle qiyğa, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, **30** eyhen: – Hayna xəbna paççahaşına paytaxt Baabil, zı yizde xəbne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u. **31** Cuvab paççahne ghalençe qığeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeençe ses qaadayle: – Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xılençe g'avşesdava q'arar huvu. **32** Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xılyaqa ıkkandı qeleva, manke vak'le ats'axhes. **33** Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşena, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan giyğal. Mang'un ç'ərbı q'aacirna vusun xhinne xıliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xıliy qıxhesmee xəybışde çiyın mana əyxər ha'a ıxha. **34** «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çəveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, Gırgine gahbışil Vorung'un do axtı qı'ı. **35** Mang'unemee, dyunyeyn gırgın insanar vuççud deşin kar vod. **36** Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççahaaşına xəbvalla, axtın do satk'ıl. Yızın mı'sləhətçeerayiy zas k'anenbınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbışe zı meer paççahiyvalilqa sak'al hı'ı. Zı şenkiynçiler qıvaats'ına ıxha. **37** Xəybışde Paççahın gırgın işbı yugunbı, yəqbıd qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a,

Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəxənbi».

5 Paççah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədin otxhun-ulyodğiy hele, manbışika çaxır ulyoğa. **2** Belyşassaree çaxır ulyodğuyule qiyğa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne xaançe qıǵı'ıyn k'ınəğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paççahıs, cune k'anebınbışika, cune yedaaşika, cune caariyebışika mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. **3** Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıǵı'ıyn k'ınəğəyn g'abbı adayle. Paççahee vucee, cus k'anebınbışe, cune yedaaşe, cune caariyebışe mançee çaxır ulyoğa. **4** Manbışe çaxır ulyoğa-ulyoğa k'ınəğəyke, nuk'rayke, yezıke, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'uyn allahar axtı qaa'a vuxha. **5** Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'ece giyğal, paççahne sarayne xənne axtıne şamdamis k'anene cabırıl, mane t'ubaşe hucoomecad oyk'anın. Paççahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'ece ıxha. **6** Man g'acu, paççahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxı'r qəyq'ən giyğal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva. **7** Paççahee it'umna ts'ir hav'u eyhen: – Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e! Abıyne Baabilyne k'orane ək'elynanbışik'le paççahee inəxiüd eyhe: – Şavaayiy man otk'unin, nenvayiy uvhu mang'ulqa paççahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəğəyına tsep qaa'as, cuker paççahiyvalına xhebır'esda insan ha'as. **8** Paççahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeyiyb, manbışisse man qətqəsıd əxə deş, paççahık'le maa nenvayiy otk'unva eyhesıd əxə deş. **9** Manke paççah

sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebınbıb nyaqame vuxhesınbı aaxva. **10** Kralıçayk'le paççahınıy cune k'anenbışın sesbı g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qiyeele. Kralıçee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe. **11** Yiğne paççahiyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkıne gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbışda, Baabilyne k'orane ək'elynanbışda, falçeeşına xərna gıxhxhı. **12** Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alyanana, geer ək'elikana, nyak'ıbı nen eyhenbıyiy eyhes əxəna, dağamne karbışde sırrılqa hıxharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lece, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesın. **13** Manke paççahısqa Daniyal ayrı'a, paççahee mang'uke qiyghanan: – Yizde paççah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dışde Daniyal ğu vor? **14** Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. **15** Zasqa k'oran ək'elynanbıyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbışısse zak'le eyhes əxı' deş. **16** Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'uniyn qətqı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəğəyna tsep

qaa'as. Yizde paççahiyvaleyir xhebır'esda insan ha'as. **17** Daniyalee paççahık'le eyhen: – Ğu helesın paybı vascad ixhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıynıd zıcad qətqı' vak'le eyhesın. **18** Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççahiyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. **19** Allaahee mang'us huvuıne xəbvalike gırgın xalq'ıbı, milletbı, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbışde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee qı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'una ək'elib həyvanaaşına ək'el xhinnecab qooxhe. Mana əməleeşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vee ok'opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəəne çiyin hoyğal ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşın paççahiyvallabıd vuk'lek ikkekka qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ikkanar paççahiyvalına xərna ha'ana. **22** Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'il qıxhesde cigee, **23** ğucar ğu xəəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadın g'abbı vasqa allyı'ı ğunad, vas k'anebınbışed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebışed mançeençe çaxırbı ulyodğu. Ğu k'inəğəyke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'iyxhed deş, g'eced deş, manbışik'le vuççudud ats'a deş. Vas

nafas huvuna, ğu haa'ana ğırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. **24** Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı. **25** Cabırıl invaniy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'uninçına mə'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ğu paççahnan yiğbı qətqı', manbı ç'əvi'iyınbı. **27** TEKEL (gyoorkas) – ğu terezyugul gyoorku geer sibıkra qarı. **28** PARSİN (bit'al ha'as) – yiğna paççahıyvalı bit'al hav'u, Midiyabışisiy Farsbışis huvu. **29** Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççahaaşin tanalınbı alya'a, gardanaqa k'inəğəyına tsep qaa'a, mang'uke paççahıyvalına xhebir'esda insan hı'ıva ses adaççe. **30** Manecar xəmdə Baabilıyına paççah Belyşassar g'ek'ana. **31** Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle sennana Midiyabışikena Dara donana paççah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre xərna gıxhxhes ikkiykan. **2** Manbışılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gıxhxhes ikkiykan. Mane xhebne vazirna sayir Daniyal ıxhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre ç'ak'ınbışe vaziraaşis hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud ımaykancenva. **3** Mana Daniyal, manisa vaziraaşilee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as. **4** Manke vaziraaşisiy ç'ak'ınbışis Daniyalne gardanaqa taxsir gıxhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'vee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. **5** Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen: – Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes

vəəxə. **6** Manke vazirariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paççah Dara, geer qa'ana! **7** Ölkeebın gırgın vazırar, emırar, ç'ak'ınbı, mı'slähətçer, vaalıbı mı'slähətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevlecen: şavaayiy xhebts'al yığna, paççahıle ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şıarnane g'uyeeqa dağərçecen. **8** Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çık avğançeb yığna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşınayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. **9** Paççah Daree məxbına q'aanun gıviyxhena, mançık avub g'olib ts'its'aa'ana. **10** Daniyalık'le məxbıne q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxımee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppı aaqı ixha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yığıs xhebne yəqqees q'arats'abışıl gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. **11** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. **12** Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hıdyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paççah, nya'a ğu dışdıy xhebts'al yığna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şıarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabışınayiy farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob. **13** Mane gahıl manbışe paççahık'le eyhen: – Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qıvzar hıdyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a. **14** Paççahık'le man g'ayxımee aq'va qa'a, mang'une

yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'iy ı'lğəə. Paççahıs mana, ixheene veriğ k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. **15** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen: – Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşiniy farsaaşin q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanuniy q'adağa haa'ana əmır badal haa'as vooxhe deş. **16** Man g'ayxhımee paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüd eyhe: – Hasre ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen! **17** Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalilqa giviyyhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuçudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebınbışde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə. **18** Qiyğa paççah cune sareeqa sark'ıl, xəmvölled ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hixu axva. **19** Miç'eediy qıxhamee, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şirarnane g'uyusqa hayk'an. **20** Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şiraaşike g'attixhan ha'as əxı'nane? **21** Daniyalee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! **22** Yizde Allahee Cun malaaiik g'axuvu, şiraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxisir dexhayke, mançisse zak set'as əxı' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş. **23** Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qiğheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhımee, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva ciga eyxhe deş. **24**

Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gixhxhes ıkkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşika, yedaaşika sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şıraaşe manbı avqu, manbışın gırgın bark'vbı qiçaqvanbı. **25** Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bışılqa, milletbışılqa, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüd oyk'an: Barakat vuşun geed qixhen! **26** Zı fərman hoole yizde paççaahiyvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəpq'ı'n ı'bəədat he'ecen. **27** Mang'vee g'attivxhanıb haa'anbı, havacenbıb. **28** Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşine paççaahne Kirıne gahılıb yugna ı'mı'r hav'u.

7 Baabilyne paççahee Belyşassaree paççaahiyvalla haa'ane ts'eppiyne sen, Daniyal g'alirxhume, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a: **2** – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mıtsen xəbna deryah ı'ğviykar haa'a g'avcu. **3** Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığeevç'u. **4** Ts'eppiyına həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acırın xhinnen xılibıyiy. Zı ilyakkamee, mançin xılibı qodu, mana ç'iyele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'el huvu. **5** Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqə axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne». **6** Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençik akaran yoq'ulle xiliyiy. Mançine xılyaqa xəbna hökum quvu

vuxha. 7 Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmde g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibiyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuynıd g'elybışika k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşik akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy. 8 Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde yı'q'neençe sa mebnə k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis qığevç'esda ciga haa'asdemee, mançile ögil qığevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçı vuxha. Mane k'ınne gaçıqa insanıqa xhinne ghalıy ulepııyiy. Mançine ghalin yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka. 9 Zak'le qiyğa in g'acu: Maqa paççaahaşın taxtbı giyk'an, Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar. Mang'une tanal nyak xhinne cağvaran karbiyiy, vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne cağvaradayiy. Mang'una paççaahaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə, Mang'une paççaahaşına taxtın tekarbıd ts'ayeeyiy. 10 Mang'une öğüyleb ts'ayına damayiy gyobatstse. Qəpqəs-ələpqəs devxhesdemeene insanaaşe Mang'vee vuhuynbıyiy ha'a. Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar. Kitabbı aaqa, məhkama giyğal. 11 Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvən yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. 12 Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılənçe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u. 13 Zak'le xəmde nik'ek, İnsanne Duxayk akarana xəybışeene buludbışika sacıgee qöö g'acu. Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikekkana Avalacar Vornang'usqa. 14 Mang'us xədn doyiy haakimiyyat, paççaahıyvallaniy huvu, gırgıne xalq'bışe, milletbışe,

menne-menne mizyaaşil yuşan haa'anbişe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paççahiyvalla mısacab hığəəkaras deş. **15** Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbişe zı qəq'ən hı'ı. **16** Zı maa'ar ulyorzulinbişde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qidghın hı'iyn. Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: **17** – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. **18** Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgıne gahbişiscab manbişde xıle aaxvas. **19** Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşik idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanaar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançin yivayne silibişikayiy yezane xhınt'aaşikayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybişik avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. **20** Zas ats'axhxhesniy ıkkın, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayıd zas nekke qiyğa qığevç'uyne gaçine hək'eeniy ats'axhxhes ıkkın. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbişile xəppa g'oocena gaçniy vob. **21** Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbişile g'amooxheniy g'ooce vob. **22** Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşine xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşine xılyaqa ilğooç'ena gah qabı hipxhır. **23** Mang'vee zak'le inəxüd

uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisançik akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsın, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. 24 Yits'ıble gaç, ine paççahiyvaleençe qığeç'esda yits'ıyre paççah vorna. Manbışile qiyğa, manbışik idyakarna sa merna paççah qığeç'u, mana xhebiyre paççah hığəkkar ha'asda. 25 Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabbı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambıyiy Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. 26 Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xılençe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. 27 Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paççahiyvalybışda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaq qevles. Mana paççahiyvalla gırgıne gahbışisdacab paççahiyvalla vuxhes, gırgıne hökumdaraaş Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as». 28 İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fıkrbışilecar geer qərq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbımee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'in maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı. **3** Yunusumee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşışeeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar. **4** Rəbbemee mane gahıl deryahılqa məxübna it'umna mıtı g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameebınbı qəpq'ı'n cone allahbışılqa ona'a giviyğal. Gamı sibik qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağa'a. Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alirxhu eyxhe. **6** Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alirxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attivxhan haa'a. **7** Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbı ı'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha. **8** Manbışe mang'uke qiyghanan: – Həşde ğu şak'le eyhelan, in şak qitxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nençene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor? **9** Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'iyeyiy deryah itxhıning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'a. **10** Mang'vee manbışik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpq'ı'n qiyghanan: – Ğu in hı'ıyn hucoone? **11** Deryaheena mıtı it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan: – Mana mıtı huvoracenva şı vak hucoone

ha'as? **12** Yunusee manbışik'le eyhen: – Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mıt ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mitseeqa şu zal-alla gyapk'ı. **13** Gameebınbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ittiyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneeeyib, geeb g'ooxhene mıtın əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı gıviyğalanbı Rəbbilqa ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan iləşşeva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qımeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkkənəxüid hı'ı. **15** Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna. **16** Gameebınbı it'umba qəpq'ı'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbe geed xədin baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u, Ğunad alidghıniy quvuyn. Zı ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna. (Sheol h7585) **3** Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul, Zı xhyanbışde yı'q'nee axu, Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı Zal ooğançe ilğeeç'u. **4** Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı, Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalimee g'acesıncad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı, K'oralybışeeqa qıkkı, Vuk'lelqad xavsıy alitk'ır. **6** Suvabışde avqamee zı giç'una, İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yızda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'iyın. **7** Yızda ı'mı'r k'yabat'amee, Zı Rəbb yik'el qalı'ı, Yızda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxırna. **8** Şavaayiy nişiscad karai'dəəne bütbışis ı'bəədat ha'a,

Manbişe Ğu yik'el hixan ha'a, Colqana rəhı'm avaak'an haa'a. **9** Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka Vas q'urbanbı allya'as. Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın. G'attivxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna! **10** Rəbbe baluğuk'le uvhuynğ'a, mançin Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3 Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e. **3** Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbna şahar vuxha, mançe ilğeç'esdemee xhebillə yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettiyne yiğıl ı'qqəs əxənemene cigabişeeqa hark'ın, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbişe Allahılqa inyam hı'ı, siv aqqeva ses qığayhe. Manbişe xəring'ule otçu k'ining'ulqamee palanbı alya'a. **6** Mana xabar Ninevayne paççahılqa hipxırmee, mana cune taxtile giç'u, paççaşaşın tanalinbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. **7** Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyle Nineval inəxüd eyhecenva: «İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancen, xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasıd hımayk'ancen. **8** İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Girging'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbişe kararı'dəəne işbişikeyiy insanaaşıs haa'ane pisvalike xıl ts'its'ee'ecen. **9** Şavuk'ləne ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attivxhan haa'a». **10** Allahık'le manbı kararı'dəəne işbişilə sapk'ıl g'avcumee, manbışılqa

rəhı'm haa'a. Manbısilqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunusus man diykın, qəlin qoxa eyxhe. **2** Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a: – Ya Rəbb, zı hamənva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançil-allar zı Tarşişeeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana, xədn sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alişşe, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın. **4** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha? **5** Yunus qığec'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'ı, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecənva, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ıxoolee. Mane mı'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan. **8** Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mits g'ıxoole. Veriğın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee, mang'vee cus qik'uy heqqa: – Zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın! **9** Allahemee Yunusuk'le eyhen: – Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha? Yunusee eyhen: – Ho'ol! Zas qik'asda xhinnena qəl vuxha! **10** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyn, ğu ilydyakkıyn sa xəmnə əre alyadı-qeqquyn ala vas qiykkan! **11** Nəxübne Zas qidivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle aazır sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarıle ğana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiykınınbıva» eyhe. Şosseme «Şi nəxübne vukkiykınva?» qiyghanas əxə. Rəbbeeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor? Zımee, Yaaq'ub ikkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü, **3** Esaviy mang'uke g'abıynbımee, Zı əq'əna qav'u. Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır, manbışde doyulin cigabı çaq'alaşis huvu. **4** Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışisse eyhes əxə: – Şakın ıxheeyid, şi meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad. Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe inva vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad, Zımee meed hı'ğəkkar ha'asın. Gırgıne gahbışil manbışde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as. **5** Şok'le man vuşdecad ulepşıka g'acumee, şucad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhen: – Ay Yızın do qızar hıdy'a'an kaahinar! Duxee dekkıs, g'uleeyib cune iyesiys hı'rmat gıviyxhe. Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat? Zı İyesiyxhee meeb nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat? Şosse «Nəxüdnə şi Yiğın do qızar hıdı'ıva?» qiyghanas əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara idyalesın Zasın otxhuniy adı giyxhe. Mançıkad, «Şi Vas dekkanan nəxüdnə ha'ava?» qiyghan. Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an cıga qızar hıdı'ı, məxüd Mang'us dekkanan ha'a. **8** Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna allı'iy yugunne vod? K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy nya'a yugunne vod? Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle, ilekke

mang'us ğu ikkiykanaseeva, mang'vee yiğna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe! **9** Həşde Allahıs
düə hee'e, Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen. Şu məxdın
q'urbanbı allya'amee, Mana şoqa yugra eyxheye? Məxüd
Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe! **10** Vuşde sang'vee,
Yizde q'urbanbı allya'ane cigee, q'ərane cigeeqa ts'a
gyoxhxhan ha'asse, Yizde xaan akkabıcad qı'iyxhiy
yugda eyxheyiy! Yızın yik' şoka gyotxhan deş, şu allya'an
q'urbanbıd alyaat'as deş! Məxüd Xəəne G'oşunbişde
Rəbbeeyhe! **11** Verığ ılgəəne cigeeñçe, k'yooçene
cigeeqamee, Yızın do milletbişde yı'q'nee axtıda vod!
Gırgınəəng'ə Yizde doyuəle ətirbı gyoxhxhan ha'a, məttın
paybı adayle! Man Yızın do milletbişde yı'q'nee, axtıda
ıxhayke ha'a! Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe! **12**
Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhuniy
muq'addasın deş vod, man qızar hide'eeyid eyxheva»
uvhu, mançına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a. **13**
Ooğançe «İnimeena əq'übavad!» uvhu, şu mançılqa yı'q'
sak'al ha'a! Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe! Şu
Zas q'urbanna ablyaa'asva q'ööq'üna, k'aana, vuk'arna
həyvan abeene, Zı mana şoke alyabat'aye? Məxüd Rəbbeeyhe!
14 Syuruneençe g'apsırne yugne g'argine cigee,
Xudaavandays q'ı'bı'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə
vuxhena! Zı inekke xərna Paççahva, gırgıne milletbişe
Yızın do axtı qa'a! Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

2 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe vod: – Kaahinar,
ina əmr həşde vuşdemee vob: Yizde cuvabil k'ırı
ilydiyxeene, Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene, şolqa

bed-düə gyooğav'u, vuşun xayir-düəbı bed-düəlıqə sak'al ha'as. Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdı'ıva, şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab. **3** Zı şol-alla şoke g'abıynbışikınıd ha'asın. Bayrambışıl şu q'urbanna allı'iyne həyvanaaşın xhidbı Zı vuşde aq'vabışile k'ena ı'xəs, mançika sacıgee şu dağaa'as. **4** Manke şok'le ats'axhxhes, Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile aaxvecenva g'axuvu. Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe! **5** Zı Leviyne nasılıka barakatnana ı'mı'r hoolena mugaavileniy hav'u. Zas hı'rmat gyuvxhuva, Zı manbışis man gırgın huvuyn. Manbıb Zale qəpq'ı'nınbı, Yızde doyusub hı'rmat gyuvxhuna. **6** Manbışde mizel qopkuna Q'aanun vuxha, ghaleençed horbı qığeeç'enbı deşdiy. Manbışe Yızde ögil yugnayiy qopkuna ı'mı'r hav'u. Geebınbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ıkkən, insanaaşisse manbışde mizele Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva. Kaahinar Xəəne G'oşunbışde Rəbbeey g'axuvuyınbı vob. **8** Şumee, kaahinar, yəqqı'le qığeeç'ıynbı, şu helene ats'aalybışika mansanbıb şoqab qihna habğı. Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile şu havakkal hav'una. Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe! **9** Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş, Q'aanunuka g'acesde işbışee, şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaaqı deş. Mançılallab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles, k'ap'ik'ile avqa qaa'as. **10** Yışda gırgıng'una Dek sa dışde vor? Şi sa Allahee dışde ipxhın? Nya'a manke şı dekkaaşika hav'una mugaavileyna muq'addasiyvalla avaakan haa'a, sana-sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne milletın Allahıs xayaanat hı'ı. İzraileeyiy İyerusalimee həlyvəəq'ənasın

işbi hı'ı: Yahudabişee menne allahbişis ı'bəədat ha'an yedar hav'u, Rəbbis ikkananne, muq'addasne cigayna muq'addasiyvalla avaakan hav'u. **12** Man hı'ına insan vuşu ixhay ixhecen, Xəəne G'oşunbişde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir, Rəbbee mana Yaaq'ubne çadırbişisse g'e'eşşecen. **13** Şu in karıd ha'an: gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad ulene nağıka gyats'a'an. Məxüü, şu adıyne q'urbanıqa Rəbb sak'ı ilydakkava, manbı şoke ilydyaat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə. Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yı'q'nee Şahad Rəbb vorna. Ğu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakkı, məng'ı's xayaanat hı'ı. **15** Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın? Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nasılniy vukkan. Mançil-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyş xayaanat hıma'acen. **16** İzrailıyne Allahee, Rəbbee eyhen: – Xhunaşşeyka yugra dexhena, mana qıxeelena Zak'le g'ımece vor. Mançil-allad şucab şu havaace, xayaanat hıma'a! Məxüü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şi Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasıd əxə. Şu eyhen: – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöü, Rəbbis manbı vukkananbı. Şucadıd meed eyhen: – Qopkuvalin məhkama alğayhena Allah nyaane? Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna ı'qqə vor. Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces ikkana,

mugaavileyn cuvab allesda qales. Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarına yiğil? Vuşune öörxəs Mana qarımee? Mana xhimə qa'an ts'a xhinneyiy mətta'an sap'ın xhinne ixhes. **3** Rəbbe Leviyna nasıl mətta'as. Məng'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayika rıışı qı'ı, mətta'ane insanee xhinne ha'as. Məñçile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee avaalıyne yiğbışil allya'an, ögiylyne senbışil allya'an q'urbanbı xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama alğahasdeme, şosqa ayres. Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı, horbışika k'in g'iy saranbı, işçiy pıl qidelenbı, adamer hapt'ı avxuyn yedariy dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sık'ınne gahile aq'valqa qığahas! Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe! **7** Yizde əmrbişilqa şu dekkaaşine gahile gibğil yı'q'bı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas! Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! Şosse mee «Nəhı'bna savk'alasva?» qidghınıd ha'as əxə. **8** İnsaneeyid Allahıke qöqəyee? Şumee Zake qöqən. «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə. Yits'inçina sa pay, sayid Zas ikkekan. **9** Milletıncad Zake qöqənçil-alla, vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı. **10** Yits'inçina sa pay bıkrıba able, Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen. Şu mançika Zı siliys i'xel Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde, hexxalika barakat hevles dişde? Məxüdü Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **11** Zı ts'irtyaasısqə vuşun ezuyın

kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbişile t'imilid nyaqacad ixhes deş. Məxüid Xəybışde Xəring'vee Rəbbeeyhe! **12** Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva, gırgıne milletbişcad şok'le baxtivarva eyhes. Məxüid Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe! **13** «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbi uvhuva» Rəbbeeyhe. Şosseme «Nya'a, şi Vak'le hucoone uvhuva?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyn: «Allahıs ı'bəədat hı'iy, nişiscad kararı'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbı hı'ı, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ır iviykırıyke nya'a, şas hucoone ıxha? **15** Şi həşde cocab-co axtıba vukkekanbişik'le baxtivararva eyhe. Qəlasın ha'anbışın işbıd yugda ayk'an, Allah siliys ı'xı'yxənbıb cazaake g'ittiviyxhananbı». **16** Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe. Manbışe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ıxha, Mang'vee mançil yugda k'ırı iliyxhe. Rəbbile qəpq'ı'n Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbişdemee, Mang'une ögil manbışın işbı oyk'anın kitab aaqı eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen: – Mane yiğıl Zı manbışike Zas gıranın insanar haa'as. Dekkıs vuceeyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan, Zasıb manbı məxüb qivikkanasınbı. **18** Mane gahıl şosse qorkung'uke pisda, Allahıs g'ullux ha'ang'uke hidya'ana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen: – Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod. Gırgın cocab co axtıba vukkekanbişiy pisvalla haa'anbı, mane yiğıl balybiyxhinne gyooxhanas. Mane k'ane qexhene yiğın manbı gyooxhan haa'asınbı. Manbışike kokbıd, bıtağbıd axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbişdemeeme, Qopkuvalina veriğ

ılqevç'es. Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes. Ağıleençe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas. **3** Pısınbı şu kööq'əsınbı. Zı man ha'asde yiğıl, manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe! **4** Yızda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a, Zı mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun, Yızın g'aydabıyiy əmrıbı şu yik'el aqqe. **5** İlyaake, Rəbbin xədn, dağamın yiğ qalesse, Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles. **6** Zı qarı in cigabı kunfa-yakun hıma'acenva, Mang'vee dekkaaşın yik'bı dixbışılqa, dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 İbrıhımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna nasıl: **2** İbrıhımıke I'saq' g'arı. I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı. Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı. **3** Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle. Peresiker Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle. **4** Ramiker Amminadav g'arayle. Amminadaviker Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **5** Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle. Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle. **6** Yesseyker paççah Davud g'arayle. Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle. **7** Sileymanıke Rexavam g'arayle. Rexavamıke Aviya g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle. **8** Asafiker Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatıke Yehoram g'arayle. Yehoramiker Uzziya g'arayle. **9** Uzziyeker Yotam g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker Xizqiya g'arayle. **10** Xizqiyeker Menaşşe g'arayle. Menaşşeyker Amos g'arayle. Amosuker Yoşıya g'arayle. **11** İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee, Yoşıyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. **12** Baabileeñçe qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. **13** Zorubbabiliker Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle. Elyaqimiker Azor g'arayle. **14** Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle. **15** Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle. **16** Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa. **17** Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasıl bı qədəqqəxhee

yits'ıyoq'ab vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'ab cab nasıl vooxhe. **18** I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüid ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyuyniy qey'ı. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'ı'n vuxhne yixhay aq'valqa qığeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. **19** Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hidee'esva, mang'us mana dyugulenra galerc'es yikkiykan. **20** Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaiik dyagu eyhen: – Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'ı'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. **21** Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (Rəbbe g'attixhan ha'a) gixhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as. **22** İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **23** «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gixhxhes». (İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.) **24** Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. **25** Mayramee Dix uxasmee, Yusuf məng'ı'ka g'ılexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doyd, Yusufee I'sa giyxhe.

2 I'sa Hirodee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alyınan insanar abı, **2** maane insanaaşike qiyghanan: – Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargıle

Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı. **3** Man g'ayxhınee, paççah Hirodiy İyerusalimeedin millet nyaqame ixhesin axva. **4** Hirodee cusqa gırgın kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'allımar sav'u qiyghanan: – Nyaane Masıxh yedike ixhes? **5** Manbışe eyhen: – Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüid peyğambaree otk'un: **6** «Yahudeyayne cigabişeeena Bet-Lexem, Ğu Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbışda nekke k'inna deş vob. Yiğne arğançe Yizde milletıs İzrailis Çoban, Xərna qığeç'es». **7** Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qığevç'una qopkuna gah qiviyghan. **8** Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen: – Həpk'in mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykımeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras. **9** Manbışe paççahee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq Haagva vuxha. Mana xəne apk'in, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. **10** Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. **11** Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətirbı hele. **12** Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sivişk'al. **13** Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaiik adı eyhen: – Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodis Uşax t'abal hı'ı gik'asıd ıkkın, mançıl-allar zı

vak'le eyhesmee maa'ar axve. **14** Mane xəmdecar Yusufee Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. **15** Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüdü Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix Misirğançe qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiyallane cigabişeebın q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. **17** Məxüdü Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyne uşaxaaşıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhal-alla, Ces yik'bı huvuyid ikkiykan deş». **19** Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirng'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaik adı **20** eyhen: – Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ıkkananbı hapt'ıynbı. **21** Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailyqa siyk'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhumee, mana qəyq'ənnə maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüdü peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbışil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ıxha: – İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le!

Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha! **3** İnvə Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreence ses g'iyxhe: Rəbbis yəqbı he'eva, Mana ilğeç'esın cigabı qotku qe'eva!» **4** Yəhyee devayne xhayıken tanalinbı alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otXHuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hı'iyntv ıxha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiyallançe vüqqə vuxha. **6** Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **7** Geeb fariseyariy saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbışik'le eyhe ıxha: – Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? **8** Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. **9** Vuşde ək'leeqa qımaylece «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebışikeb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. **10** Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. **12** Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığeç'uyntv həpır-çüpırıd k'idəbəqqəne ts'ayiqqa heles. **13** Mane gahıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y

ale't'e'ecenva I'sa arayle. **14** Yəhyeys man hassaras diykın eyhen: – Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as? **15** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: – Hasre həşdiys məxüd ixhecen. Şi Allahıs ikkanan ha'as ikkan. Mançis Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qığeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece. **17** Sayid xəybışeençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa I'sa iblisın siliys ı'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ikekka. **2** I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnaiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe. **3** Manke siliys ı'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebişik'le eyhe gınelqa sak'lece. **4** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: – «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghaleñçe qığəəne cuvabıkab çikana ı'mı'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cigeeqa giyxhxhı, **6** eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahee «Yiğnemee malaaikaşılqa əmr haa'as, Ğu xılıbışıl qıkkecen, Yiğın g'elybı g'ayebişile k'ena qimiyxarcenva». **7** I'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah siliys ı'xmiyxəvad» otk'un vod. **8** Manke iblisın I'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paççaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen: **9** – Ğu kyorzul zas ı'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles. **10** Manke I'see mang'uk'le eyhen: –

Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde: «Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us ı'bəədat he'e». **11** Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaiakar g'ullux haa'as adayle. **12** I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhımee, Mana Galileyeeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğançe qığec'u, Zevulunıy Naftaliyne nasılıbışde cigabışeeqa, golyune mıgłekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxiüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabışee, Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee, **16** Miç'axiyvalee eyxhene milletik'le, Xədn işiğ g'ece. Həpt'asde əqı'n avquynbışılqa Nur gyoğa». **17** Mane gahile I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha: – Bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha. **18** Yiğbışde sa yiğıl I'sa Galileyayne golyusse ı'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhıneeqa tor ayhe ıxha. **19** I'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeeene Paççahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as. **20** Çocaaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle. **21** I'sa sık'ırıra ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. **22** Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle. **23** I'sa Galileyavolle iykır maane, manbışde sinagogabışee

xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalina yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırgine ik'arbışike, ç'irvalybışike yug qaa'a vuxha. **24** Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ik'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralıc ı'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. **25** Galileyeençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ıxha.

5 İnsanaaşın t'arat' g'acı, I'sa suvalqa ılqeç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, **2** Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal: **3** – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab kararı'dəənbıva» eyhenbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. **4** Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı! Allahee manbışis yik'bı helesınbı. **5** Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı! Allahee manbışis cuvab huviyn ciga heles. **6** Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyiy ulyodğuyile geeb vukkananbı! Allahee manbışis cos ıkkanan helesın. **7** Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı! Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as. **8** Nimee baxtivarariy, yik' məttınbı! Manbışik'le Allah g'aces. **9** Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı! Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes. **10** Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. **11** Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışıka gardanaqa kar giyxhenbı. **12** Şadepxhe,

şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdid şole
ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.
13 Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'izmalla
avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'izmalla savaak'al
ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine
g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne
nişiscab kara avayle deş. **14** Şu ine dyunyeyn nur vod.
Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen
kar deş vodun. **15** Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık
avqa giviyxhe deş, mana axtıne cigeeqa gırgıng'ulqa
xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. **16** Hasre həməxüdüd
vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışik'led vuşun
yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen. **17**
Vuşde ək'leeqa qımaylece, Zı peyğambaraaşe uvhuniy
Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı
ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkanva
hagvas qarı. **18** Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'iyey
hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın,
Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna
hərfıb, sa k'ının xat'id hakkalas deş. **19** Şavaayiy Q'aanunee
opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hıdyav'u, vucee hı'iyıd
mėbınbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee
nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man
mėbınbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına
ciga avqas. **20** Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla
fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine qopkualile
hexxaba devxheene şu Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es
deş. **21** Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a»,
şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. **22** Zımee

şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. **(Geenna g1067)** 23 Mançil-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, 24 pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yiğna pay hevle. 25 Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakimisqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçiyysqa qeles, g'aravulyçeyir zindaneeqa arçes. 26 Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqqı g'aykkas deş. 27 Şok'le «Zina hıma'ava» uvhuyn g'ayxhiyn. 28 Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghaleñçe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'ınacar xhinne eyxhe. 29 Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağeççuyile yugda ixhes. **(Geenna g1067)** 30 Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes. **(Geenna g1067)** 31 «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng'ı's qaxiyvunava xılyaqa kağız heleva» uvhu. 32 Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe. 33 Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika

k'in g'imiy sar, nişinemeeyiy Rəbbilqa k'in g'assır, manıd he'e». **34** Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiy sar. Xəəlqan k'in g'imiy sar, mana Allahna taxt vobna, **35** ç'iyelqan k'in g'imiy sar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimılqanıd k'in g'imiy sar mana xənnə Paççahna şahar vobna. **36** Yiğne vuk'lelimid k'in g'imiy sar, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. **37** Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'anıken vodun. **38** Şok'le «Ulene cigee ul, siliyne cigee sili qeqqeva» uvhuyn g'ayxhiyn. **39** Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. **40** Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil ooğançe ali'iyıd hele. **41** Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. **42** Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a. **43** Şok'le «Vas k'anena ikkiykne, duşmanır g'imece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. **44** Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ıynbışdemeeyib düə hee'e. **45** Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışilqab, pısınbışilqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'uyınbışilqab g'ahapk'ıynbışilqad akaradacad gyoğa. **46** Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüid şene karı'dəəne nalok'ıbı sa'anbışed ha'a dişde? **47** Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüid

ha'a dişee? 48 Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6 İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. **2** Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüid aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeiy şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn. **3** Ğumee sadaq'a helemee, solne xılek'le sağıncın hucoome ha'acad mats'axxhecen. **4** Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. **5** Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn. **6** Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkis düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. **7** Düə haa'amee, menne dinine milletbışe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbışisqa həməxüid qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. **8** Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a. **9** Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e: «Xəybışeeena Dek yişda! Hasre gırgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen! **10** Havaasre Yiğna Paçcahiyvalla quvooracen, Xəybışee nəxübiy Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxı'd ixhecen! **11** Hucoone ixhes, g'iyniysın şas oxhanasın gıney hele.

12 Şi qotkuda hidi'iyñçile, Ğu ilyheç'e, Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a. **13** Həməxüd he'e, şi bınahın hımoot'alcen, Şeyt'anike şi g'attivxhan hee'e». **14** Şu insanaaşə şok hı'iyñbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. **15** Şu insanaaşə şok hı'iyñbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş. **16** Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyñ. **17** Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. **18** İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkik'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles. **19** İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. **20** Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkepç'ı qöqə deş. **21** Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes. **22** Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. **23** Yiğne missine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob! **24** Şavussecab q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'imece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə. **25** Mançil-alla Zı şok'le

eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucoonyxan alya'asva mançina hımaa'a. Nya'a, ı'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalınçile gıranda dişde vod? **26** Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeeene Dekkemee manbı mıssıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaaşile nimeexheyib ooqa dişde vob? **27** Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət ı'mrena hexxa'as vəəxə? **28** Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. **29** Şenmeen karnane Sıleymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalınbı ali'ı deş. **30** İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalınbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? **31** Mançil-allad «Hucoonyxan oxhanasva?», «Hucoonyxan ulyoğasva?», «Hucoonyxan alya'asva?» mançına hımaa'a. **32** Mane karbıde gırğınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ıkkananbıva Mang'uk'le ats'an. **33** Şumee ts'eppe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğə man gırğın kar şoqa ixhesin. **34** Mançil-allab g'iyqiyına hımaa'a, mançin çincabçına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. **2** Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. **3** Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? **4** Yiğne ulee ç'ilynang'a, nəxüdne ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» **5** Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğə

vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas
 eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabişis himele, deşxhee
 mançin satk'ilıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde
 ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsınbı. **7**
 Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveylesın, akka
 k'etvee – şos aaqasın. **8** Hek kang'us helenxhe, t'abal
 ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe. **9**
 Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee,
 g'aye hevleceñ? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee,
 xoçe hevles? **11** Vuşun yik'bı nimee pısınbı ixheeyid,
 şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a,
 vuşde Xəybışeeñe Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı
 hıdevune g'alyaa'as? **12** Gırgıne karee şos insanar şoka
 nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb
 vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic
 vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana
 yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesınbı mane
 yəqqı'n avayk'an. **14** I'mrena yəqqı'b, çin akkabıd muğunbı
 vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob. **15** Horalay
 peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane
 g'ekvee abayle, abğançemee mıssına umul xhinne vooxhe.
16 Manbı şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le
 g'ara tikanıl t'ımıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane?
17 Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene
 yivenıb qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel
 qööçena meyva aylelena deşxhe, qööçene yivelib yugna
 meyvaxhe ilydyaalena. **19** Yugna meyva hudyoolena
 yivıb gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbişike
 şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le

«Yişda Xərna, yişda Xərnav» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. **22** Q'iyamatne yiğil gellenbişe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?» **23** Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şı vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!» **24** İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. **25** Nimeen gyoğuybı gyoğeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eevid man xav cigee ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətkır deş. **26** İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. **27** Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid qukkyyok'alasın, mançike vuççud axvas deş. **28** I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyñçile matxha axva. **29** Mang'vee Q'aanunne mə'allimaaşe xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8 I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. **2** Maa'ar Mang'usqa maşnane ı'xnabışe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı məttı qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. **3** I'see xil hotku mang'uk set'u eyhen: – Ho'o, Zas ikkanan, məttı qıxhe! Mana insan mankecar məttı qexhena. **4** I'see mang'uk'le eyhen: – Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le

ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e.
 Məxüid yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın. **5** I'sa
 Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır
 qıxha, miz k'yaa'a: **6** – Yızda Xərna, yızde nukarıs paralıc
 ı'xı' xaa g'alırxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba ıpıxhan.
7 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı arı mana yug qa'asda.
8 Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen: –
 Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa
 ayres. Ğu sa cuvabıcad uvhee, yızda nukar qıxhesda.
9 Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar
 vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana
 əlyhəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar
 qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid
 ha'asın. **10** Mang'une cuvabıle I'sa mattexhena. Mang'vee
 Cuqad qihna q'ööne milletık'le eyhen: – Zı şok'le hək'eda
 eyhe, Zak'le İzraılee məxdın xədn inyam neng'uqacad
 g'acu deş. **11** Zı şok'le eyhen, Xəybışeeene Paççahıyvalleeqa
 şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables.
 Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl
 savaales. **12** Co ine Paççahıyvalınbıva eyhenbımee ine
 Paççahıyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe
 geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö
 ixhes. **13** Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırik'le eyhen: –
 Hooraa! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles. Mang'una nukar
 mankecar yug qexhena. **14** I'sa Pyoturıne xaaqa arımee,
 mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece.
15 I'sa mæng'ı'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna.
 Mana sığeetsu, Mang'us sufra qa'a. **16** Exha qıxhameeyid
 I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee

cuvabıka cinaarid qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı.

17 Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:
«Mang'vee yişin ik'arbı ts'its'ı'ı, Yişin ç'irvallabı Culqa
alyaat'u». **18** I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı
g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene
suralqa ilğeeç'eva eyhe. **19** Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne
mə'əllimaaşına sa qıxha eyhen: – Mə'əllim, Ğu nyaqa
ark'inee, zı Vaqar qihna qales. **20** I'see mang'uk'le eyhen:
– Süvəbişiqad, xə'əd ileedaxvane şit'yaaşiqad akvaa
vodun. İnsanne Duxayqamee vuk'ul apçesınid ciga deşin.
21 I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna,
hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas. **22** I'see mang'uk'le
eyhen: – Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab
con hapt'ıynbı k'evxhecen. **23** I'sa lotk'eeqa gyu'urmee,
Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. **24** Sayangaba
golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mırtbişin
lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. **25**
Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen: –
Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e! **26**
I'see manbişik'le eyhen: – İnyam k'ıldananbı, nya'a şu
qəvəyq'ən? Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırtbişik'le
«ileezreva!» eyhe. Manbid ileezaranbı. **27** Mançile telebabı
mattepxha eyhen: – Mana nəxrına İnsanne? T'ufanınıd,
mırtbişinid Mang'vee uvhuyn ha'a? **28** I'sa golyune şene
aq'valqa ilğeeç'u, Gadarbişde cigabişeeqa qarımee, maane
mağarabişeeene nyaq'vbişeençe, q'öyre cinaaşe aqqına
insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbişiqqa məhbına
qəl vuxha, insanar qəpq'ı'niyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə
vuxha deş. **29** Manbişe ts'ir üvxü eyhen: – Allahna Dix,

Vas şake hucoone ikkan? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxhircar qarı? **30** Manbışıke sık'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. **31** Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: – Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eeşşe. **32** I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übba aaxva deş. **33** Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. **34** Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, yişde cigabışeençe qığeeç'e.

9 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. **2** Mang'usqa paralic ı'xı'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic ı'xı'yng'uk'le eyhen: – Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ılyheepç'ıynbı. **3** Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe coled-alqa uvhuyn: – Mang'vee kufurud ha'a! **4** Manbışde fikireençe ı'lğəən g'acu I'see eyhen: – Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı ı'lğəə? **5** İnçin neniş eyhes dağamda: «Bınahbışile ılyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? **6** Şok'le inid ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val insanne Dixısse bınahbışile ılyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic ı'xı'yng'ulqa sak'ı eyhen: – Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. **7** Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. **8** Milletık'le man g'acu qətq'ı'n, insanaaşis məxbına guç hoolena Allah axtı qa'a. **9** I'sa mançe ı'lğəəmee, nalok'ıbı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: – Zaqar

qihna qora. Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. **10** I'sa sufranlıqqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyyı bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otxhan ıxha. **11** Fariseyaaşık'le man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka sacıgee kar oyxhan? **12** I'sayk'le man g'ayxhı eyhen: – Vuk'dyak'arne insanaaşı doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ikkiykkanna. **13** Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı. **14** Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan: – Nya'a şıyyı fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa? **15** I'see manbışik'le eyhen: – Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyye? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı. **16** Neng'veecab yisseyne tanalinçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyñçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes. **17** Ts'edın çaxırđ yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırđ ehkkasın, tuluğbışikınnıd ixhesın. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxiüd he'eene tuluğbıd, çaxırđ axvasın. **18** I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen: – Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ı'lqa xıl gıxhxheene, mana eexasda. **19** I'sa suğots'u, telebabışıka sacıgee mang'uqar qihna ayk'an. **20** Mane gahıl yıts'ıq'vəlle senna eb k'əən ık'arnana sa

xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine baağık seet'a. **21** Məng'ee celed-alqa eyheva: – Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. **22** I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen: – Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'ı. Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. **23** I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımeə, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, **24** eyhen: – G'eeq'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alirxhu vor. Manbişe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. **25** Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımeə içiy sığeets'ana. **26** Mana xəbar, mane cigabışde gırgıne surabışılqa hıviyxharna. **27** I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix, şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöö vuxha. **28** Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nbi Mang'usqa qavayle. I'see manbişik'le eyhen: – Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne? Bı'rq'ı'nbişe Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yişda Xərna! **29** I'sa manbişde ulepşik qet'u eyhen: – Vuşde inyamıs sik'ı helen. **30** Manbişin ulepı mankecad qeedaxhenbi. I'see manbişik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. **31** Manbişemee mana xəbar, mançe qığeeq'ı mane cıgayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana. **32** Manbi mançe qı'ğəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. **33** I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen: – İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy! **34** Fariseyaaşemee eyhe ıxha: – Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığ'a. **35** I'sa gırgıne xıvaaşeyiy şaharbışee alycaxva maane sinagobışee xət

qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paççahiyvalina yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ık'arbişikeb yug qaa'a vuxha. **36** Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. **37** Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Şagav geedıd, işçermee k'ılyba. **38** Mançıl-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10 I'see yıtsıq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbışıs cinaaşıs əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, ık'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc. **2** Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun do bı in bı vod: ts'erriyına Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, **3** Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok' bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, **4** Kanançiy Şimoniy I'sa mering'une xılyaqə quvuna Kariotğançena Yahuda. **5** I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole: – Menne milletbışısqa ımaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. **6** Ts'eppa aguyne vəq'əbışısqa xhinne İzrailyne milletısqa havak'ne. **7** Hap'ınne cigabışee «Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxhava» eyhe. **8** Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, ı'xnabışe gyavts'uyınbı məttee'e, cinarıd qığe'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. **9** Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'ınəəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. **10** Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbınıy, əsaaniy ilymaat'a. İşçiyis otxhanan kar gexha. **11** Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə

aaxve. **12** Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam hevle. **13** Xav şos sik'inxhee, vuşda xayir-düə mançil vuxhes, şos sik'in deşxhee, vuşda xayir-düəyib mançil aaxvas deş. **14** Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybışilin tooz gikke. **15** Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyaaamatne yiğil mane şaharıs Sodomuliy Homorayle dağamda ixhes. **16** Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışisqa g'ixooole. Mançil-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineyib ziyən hudyoolenbı vuxhe. **17** İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışika gyootas. **18** Şu Zal-alla ç'ak'ınbışisqayiy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yizde hək'ee yuşan haa'as. **19** Şu mebinbışde xılyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyiy eyhes ikkanva mane gahıl şok'le hağvasın. **20** Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as. **21** Çocee çoc, dekkee dix mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxarıb dekkılqayiy yedilqa g'elil qeepxa, manbı mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. **22** Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. **23** Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna Dix qalesda. **24** Teleba mə'əllimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. **25** Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene,

mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes! **26** Mançıl-allab manbıšile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axhxecen. Məxdındı dyugulenın deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. **27** Zı şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabıšile eyhe. **28** Can gik'as əxənbıšile, rı'h gik'as dəxənbıšile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. **(Geenna g1067)** **29** Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybıšeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'a'avxhas deş. **30** Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. **31** Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! **32** Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybıšeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. **33** Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqqı, Zınad Yizde Xəybıšeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş. **34** Vuşde fikreeqa qımaylece, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ılinc allesva arı. **35** Zı dix dekkıke, Yiş yedike, Sosur abayke curaa'asva arı. **36** İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes. **37** Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. **38** Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. **39** Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna ı'mı'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. **40** Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın.

Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. **41** Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. **42** Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedin mık'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ikkanva uvhu, mançe İzrailybışde şaharbışee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an. **2** Yəhye zindaneenang'a Masixhee ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole: – Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as? **4** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: **5** bı'rq'ı'nıbışik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan ı'xnabınanbı mətteeboxhenbı, g'idiyxhenbışik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeeboxhe, kar deşınbışılqa yugna xabar hivxhar haa'a. **6** Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy! **7** Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal: – Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtsın ı'ğiykar ha'ane? **8** Nişıqaniy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalinbı ali'ıyne? Micagın tanalinbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. **9** Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarıler ooqana vor. **10** Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ıxele, Mang'vee Vas yəq haa'as». **11**

Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbişde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paççahiyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. **12** Yəhyeyne yiğbışile g'iyiniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççahiyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaaiy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana. **13** Q'aanununud, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. **14** Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna. **15** K'ırıbıng'vee k'ırı alixxhecen! **16** Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar: **17** «Şi şos dyutyak' hook'u, şumee mik'ar hı'ı deş! Şi şos ak'ına mə'niy qəpq'ı', şumee gyaaşu deş!» **18** Yəhye qarıng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxıríd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. **19** İnsanna Dixmee qarıng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışıkaiy bınahnabışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe. **20** Qiyğa l'see Vucee əlaamatbı haguyne şaharbışee, bınahbışıke xıl ts'its'di'iyınbışıs, Allahne yəqqı'lqa sidipk'ılıynbışıs güx haa'a: **21** – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyın əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışık'le Suriy Sidonul haguyınbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. **22** Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'iyaaamatne yiğıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. **23** Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le

haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana şahar g'iyniye yiğılqamee aaxvasdaniy. (Hadēs 986) **24** Zı şok'le sayid eyhen, Q'iyaaamatne yiğıl vas Sodomule dağamda ixhes. **25** Manke I'see eyhen: – Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaaşike dyugul hı'ı uşaxaaşik'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a! **26** Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd ikkiykın hı'ı. **27** Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dicesır Dek şavusiy hagvas ikkan, manbışik'ler haagvana. **28** Obzuriynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. **29** Zıcar Zı axtıra ikdekkana vor, Yızın yik'ıd güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qixhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. **30** Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12 Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğıl suk qevhuyne çolbışile k'ena i'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. **2** Fariseyaaşik'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: – İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğıl hidya'asın işbı vod ha'a! **3** I'see manbışik'le inəxüd eyhe: – Nya'a şu qətqı' dışde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? **4** Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışıka sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaaşile ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdiy. **5** Şu Q'aanune qətqı' dışde, kaahinaaşe Şabbatne yiğıl Allahne Xaa iş hav'eyib, manbışıl taxsir axva deş? **6** Zı şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor. **7** Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» cuvab hucoo

eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbişilqa bınah qaa'as deşdiy. **8** İnsanna Dix, Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna. **9** I'sa mançe sinagogeeqa qarayle. **10** Maa'arır xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaşe I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbişe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbine? **11** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? **12** İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. **13** Mançile qiyğa Mang'vee ık'arang'uk'le eyhen: – Xıl hotke! Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. **14** Farisayar sinagogeençe qığeepç'ı, I'saykın nəxüdne ha'asva gaf haa'a. **15** I'sayk'le man ats'axhxa mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbişin gırgınbı yug qaa'anbı. **16** I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. **17** Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Haane Zı g'əyxı'na G'ul! Zas Mana geer ıkkın, Yizde yik'es ıkkınəxrına Mana vor. Zı Yızın Rı'h Mang'us heles. Mang'vee milletbişis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as. **19** Mang'vee ts'irıb haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabişee g'ayxhes deş. **20** Mang'un qotkuyn məhkama ğamdexha, Mang'vee hoççunin q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş. **21** Milletbişda umud Mang'une doylulqa vuxhes». **22** Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa

cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanır ha'ana. **23** Gırgın insanar mançile mattepıxa sana-sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix, Masıxh? **24** Fariseyaaşık'le man g'ayxhı eyhen: – Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a. **25** Fariseyaaşine ək'leençe ı'lğəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışık'le eyhen: – Sa ölka q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavid geed aaxvas deş. **26** Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahiyvalla aaxvas? **27** Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. **28** De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun. **29** Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'ıl sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'alas ıkkın, qiyğad sixbı ha'as. **30** Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe. **31** Mançil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurıle ilyhıdeepç'es. **32** Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyng'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş. (aiōn g165) **33** Yıvek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yıvek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led

qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavikexhe vaats'a vooxhena.

34 Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. **35** Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısing'veeyid pıside xazineençe pısınbıxhe qığa'anbı. **36** Zı şok'le eyhen, Q'iyaaamatne yiğil nişil-alla qadiy uvhuyne cuvabil-alla, insanaaşe cuvab qeles. **37** Ghaleençe qığaç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsirid gixhxhesın! **38** Manke Q'aanunne mə'allimaaşeyiy fariseyaaşe I'sayk'le eyhen: – Mə'allim, şas Ğu əlaamat hagu ıkkın. **39** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pıside insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. **40** Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas. **41** Ninevayne milletın Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alixhxhıva, bınahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'iyaaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. **42** Canubne kraliçeeeyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sileymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxhıva, məng'eeeyid Q'iyaaamatne yiğil oza qiyxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Sileymanilər Xərna vor. **43** Cin insanne adğançe qığaç'uyle qiyğa xhyanbı deşde cigabışee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın ciga t'abal ha'a, yicid iveeke deş. **44** Mane gahıl mançin eyhen:

«Zı doral, qığeç'uyneçar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, mättida g'aces. **45** Manke man atk'in çikasana yighille çiled pısın cinar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısa qales. İne gahıne pıse insanaaşine vuk'lelqad man qales. **46** I'sa cəmə'ətıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. **47** Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan. **48** I'see mane insanıs inəxdun alidghiniy qele: – Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne? **49** Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen: – Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. **50** Şavaayiy Yızde Xəybışeene Dekkıs ıkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yiçu, Yızda yed yeexhe.

13 I'sa manecar yiğıl xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. **2** Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'in lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıglekcad axva. **3** I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a: – Sa insan toxum oozasva qığeç'e. **4** Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. **5** Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. **6** Verığ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. **7** Mançike sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. **8** Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançin

vəş nəqqees, sassançin yixhts'al, sassançinid xhebts'al
nəqqees ezuyñçile geed şagav hele. **9** K'ırıbınang'vee k'ırı
alixhxhecen! **10** Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:
– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a? **11** Mang'vee
manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Şos Xəybışeene
Paççahiyvaleene dyugulene karbışin ats'axhxhay huvu,
şenbışismee huvu deş. **12** Şavuyayiy vod, məxrıng'us
sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırğın hexxaalika ixhes.
Şavuyayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın.
13 Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançıl-alla manbışika
yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı
iliyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. **14**
Məxüid Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree
otk'unin xhinne eyxhe: «G'ayxhiylette g'ayxhesın,
şolqamee yic hixharas deş, ilyaakiylette ilyaakasınbı,
şok'lemee yic g'aces deş. **15** İne milletın yik'bı g'ayelqa
sak'ı, K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe, Manbışe ulepıı
gyatxıynbı, Ulepıışik'led g'imececenva, K'ırıbışik'led
g'imiyxhecenva, Yik'bışik'led haymexhecenva, Zalqab
siviyk'al deş, Zı co yug qeecenva». **16** Şu nimee
baxtivarariy, vuşde ulepıışik'led, k'ırıbışik'led g'ece-
g'iyxheva! **17** Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine
g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı
g'acu ıkkaniy, g'acesme manbışik'le əxı' deş, şok'le
g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ıkkaniy, g'ayxhesıd əxı'
deş. **18** Həşde şu k'ırı alixhxhe mane ezang'une misaalayka
hucooyiy eyhes ıkkıykınva. **19** Şavuk'leyiy Xəybışeene
Paççahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man
hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən.

Yəqqı'ne mığleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. **20**
 G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı,
 şadvalin zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. **21**
 Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'inna gahna axva.
 Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabıl-alla mang'uqa
 qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qığeç'esda. **22** Ğı'ç'eeqa
 g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysın işbı ha'ava,
 var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad
 gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele
 deş. (aiōn g165) **23** Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee,
 eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar.
 Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al,
 sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyñçile geed
 şagavxhe helen. **24** I'see manbışis sa mebna misaala
 ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane,
 insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. **25** İnsanar
 g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak'
 oozu ayk'anna. **26** Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce
 giviyğal. **27** Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yişda
 xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna
 xarvak' nençenyxan vuxha?» **28** Mang'vee nukaraaşik'le
 eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaşe mang'uke
 qiyghanan: «Vas ıkkaxhee, şı hapk'ın mana ulyoodas?»
29 İyesee eyhen: «De'eş, şı xarvak' ulqodamee, sayıb
 g'idevcu sukcab ulyooda. **30** Hasre qiyşalasmee manbı
 sacigeecad aleeylece. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le
 ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen
 bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva
 eyhes». **31** I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a: –

Xəybışda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. **32** Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirigee ələəne alabışde nekke axtınçılqa siviyl'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşə akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. **33** I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen. **34** I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. **35** Məxüid peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas, Dyunye itxhınıyle inyaqa Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as». **36** I'sa milletıke curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen: – Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e. **37** I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. **38** Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. **39** Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıviyşalanbıb malaaiakar vobınbı. (aiōn g165) **40** Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüid dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. (aiōn g165) **41** İnsanne Duxee Cun malaaiakar g'axuvles, mançınıd pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbiyyı pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. **42** Manbı geşşuybiyyı ık'arıkə silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. **43** Qopkuynbımee

mane gahil cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne
 hits'aaghar vuxhes. K'ırırınang'vee k'ırı alixhxhecen! **44**
 Xəybışda Paççahiyvalla çolee dyugulyav'uyne xaziynayk
 akar. İnsanik'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa
 man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun
 gırgıncad kar massa heles. **45** Xəybışda Paççahiyvalla
 nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal
 ha'a. **46** Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee,
 mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa
 vodunmeen gırgın kar massa heles. **47** Sayib Xəybışda
 Paççahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn
 baluğar gyatk'uyne toruk akar. **48** Tor gyatsts'ımee,
 man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur
 yugun baluğar g'əyxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pisinbıd
 dağa'anbı. **49** Dyunyeyn axır hitxhiring'ad həməxüd
 ixhes. Malaaıkar adı pisinbı qopkuynbışde əreençe
 g'əvxü, (aiōn q165) **50** manbı geşşuybıyiy ik'arıke silıbı
 sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa
 dağaa'as. **51** I'see manbışike «İn eyhen gırgın şolqa
 hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. **52** I'see
 manbışik'le eyhen: – Xəybışeene Paççahiyvaline hək'ee
 uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar
 xaazineençe ts'edıniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik
 akar. **53** I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. **54**
 Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagogee cəmə'ət
 xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen: –
 Nençeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el
 vuxha? Nəxüdniyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas
 əxə? **55** İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do

Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? **56** Nya'a Mang'un gırgın yiçubi inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyan Mane İnsanıs man gırgın ıxha? **57** Manbişe I'salqa inyam ha'a deş. I'seeme manbişik'le eyhen: – Peyğambarıs Cune vatanileyiy Cune xaale ğayrı gırgınəng'ə hı'rmat giviyxhena. **58** Manbişe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14 Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. **2** Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen: – Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbişde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə. **3** Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşseyne Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zindaneeqaniy dağərçu. **4** Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». **5** Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeeyir, mana cəmə'ətile qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətid Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan. **6** Hirodın yedike ıxhayn yiğnang'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. **7** Mang'vee k'ın g'iysar, içee cuke heqqıyn helesınva. **8** İçeeıyd yedee xət qı'ıyn eyhe: – Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale. **9** Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaaşınee ögee k'ın g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. **10** Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. **11** Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içiys abayle. İçeeıyb mana yedis vukkekka.

12 Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançina xabar ana I'saysqa abayle.

13 Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişeeene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. 14 I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadiynmeen millet g'acu, manbışis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı. 15 Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: – İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xivaaşeençe cosun oxhanasın kar alişşecen.

16 I'seeme manbışik'le eyhen: – İmaak'ancen manbı. Manbışisın otXHuniy şu hele. 17 Telebabışe I'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin. 18 I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe.

19 Milletık'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuce xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışisqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. 20 Gırgınbı otXHun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. 21 Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otXHuniy xhone aazırılqa ilqəəne insanee otXHun. 22 I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. 23 I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ilqeç'e. 24 Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qiyxhar ıxha. 25

Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. **26** Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qəpıq'ı'n ts'irbı ha'a: – Man rı'hı'd! **27** Mankecar I'sa manbışika yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele: – Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığəç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. **30** Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ı'niyvalin xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. **31** I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen: – K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı? **32** Manbı lotk'eeqa ıqəepç'imee mits k'ıl qooxhe. **33** Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ılğeebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbışe I'salqa miz k'yaa'a: – Hucoone ixhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib şı soot'as havaasre. Mang'une tanalınçine baağık soot'uyın gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl I'saysqa İyerusalimğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar abı eyhen: **2** – Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xileppi hudyoyğal? **3** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? **4** Nya'a Allahee

dişde uvhu: «Dekkisiy yedis hı'rmət gyuvxhe», «Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva»? **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva» uvhee, **6** məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmət givdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxi, baba-dideeşin ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un: **8** «Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmət giviyxhe, Manbışin yik'bı Zaka deş vod. **9** Manbışin Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad kararı'dəən kar vod, Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbı vod». **10** I'see millet Cusqa sı'ı eyhen: – Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. **11** İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uynbı. **13** I'see manbışik'le eyhen: – Yizde Xəybışeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ı'ttitğəsın. **14** Manbı colebalqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'leeqa g'a'apk'as. **15** Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. **16** I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? **17** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığec'e ıxhay? **18** Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinıb insanar əvq'əə'ənbı. **19** Pısın fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbışika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. **20** İnsan əq'əə'n karbı manbı vod. Hidyodğılne xıleppışika

insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod. **21** I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. **22** Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşse ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha: – Yızda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

23 I'see məng'ı's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe. **24** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zı saccu İzrailyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşisqa g'axuvu. **25** Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: – Yızda Xərna, zas kumag he'e! **26** I'see məng'ı'k'le eyhen: – Uşaxaaşine xilençe gıney g'ayşu, xvaabişis k'eçvee yugda dexhe. **27** Zəiyfee eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseşine sufranile g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan. **28** Məng'ı'ne mane cuvabı I'see eyhen: – Ay zəiyfa! Vaqa xədin inyamıd, hasre vas ıkkənəxüid ixhecen. Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena. **29** I'sa mançe qığəç'u, Galileyayne golyune mıglekğənçe ılğəç'u, maane suvabişde sançılqa ılqəç'u giy'arna. **30** Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbişıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ık'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybişisqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. **31** Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nıbişik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a. **32** I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: – Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebille yiğna manbı Zaka vuxha, manbişıqa

oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkan deş. **33** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as? **34** I'see manbışike qiyghanan: – Şoqa xhuleble gıneyne vob? Manbışe eyhen: – Yıghıble gıneyiy sık'mınbıd baluğar vod. **35** I'see cəmə'ətık'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. **36** Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. **37** Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. **38** Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan. **39** I'sa insanar mançe əlyhəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliys ı'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. **2** I'semee manbışik'le eyhen: – Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». **3** Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. **4** Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pıse insanaaşə əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı medın əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. **5** Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hixan hı'ı. **6** I'see manbışik'le eyhen: – Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke

əq'əna qeepxhe. **7** Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe
 ıxha: – Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe. **8**
 I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen: – Ay
 inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva
 yuşan haa'a? **9** Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde?
 Xhod aazırın'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a
 şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'enyi
 hexxaba avxuyne gıneyna sav'u? **10** Yoq'ud aazır,
 yighne gıneyka ats'i'iyile qiyğ'a, xhuleble ç'emç'e gıneyna
 hexxaba avxuy şos yik'el dişee? **11** Nya'a vuşde vuk'leeqa
 k'idəə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke
 əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe. **12**
 Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva,
 I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy
 saddukeyaaşe xət qa'ane karbışike ooxhud eyhe ıxhay.
13 I'sa Filippne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee,
 Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan: – İnsanaaşine
 uvhiyn, İnsanna Dix vuşiyiy? **14** Telebabışe eyhen: –
 Sanbışe xhineeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas
 peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa
 mebinbışe peyğambaraaşina nenameeva eyhe. **15** I'see
 manbışike qiyghanan: – Şosqa nəxüdiy qöö Zı vuşune
 vor? **16** Şimon-Pyoturee eyhen: – Ğu Vorne Allahna Dix,
 Masixh vorna. **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Yuhanna dix
 Şimon, ğu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş,
 Yizde Xəybışeene Dekkee haguva! **18** Zı vak'le eyhen, ğu
 Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl
 oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile,
 cehinnyamın gucbıd ğameedxhes deş. (Hadēs 986) **19**

Xəybışeene Paççahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva. **21** Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalimqa əlyhəəs ıkkənva, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asdava. **22** Pyoturee I'sa sık'ırna şaqana qıkkı eyhen: – Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecen! **23** I'semee Pyoturuk'le eyhen: – Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a! **24** Qiyğa I'sa Cune telebabışilqa sak'ı eyhen: – Şavusiy Yızda teleba ixhes ıkkən, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen. **25** Şavaayiy cuna ı'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yızdemee ı'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna ı'mı'r havaacesda. **26** İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, ı'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee? **27** İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaakaaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçil-alla gexhan qeles. **28** Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paççahiyvalika qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17 Ooğançe yixhille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar

deşde suvalqa ilqeebaç'e. **2** Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. **3** Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. **4** Pyoturee eyhen: – Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xhebillle paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyası. **5** Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışilqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhhe! **6** Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəp q'ı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. **7** I'sa manbışisqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. **8** Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'ımee, I'sayle ğayrı vuşucar g'ece deş. **9** Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen: – İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a. **10** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a manke Q'aanunne mə'allimaşe, ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva eyhe? **11** I'see manbışis inəxdın alidghıniy qele: – Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ikkan. **12** Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılençe geeb əq'üba ts'its'aa'as. **13** Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yoq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. **14** Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışil gyu'ur **15** eyhen: –

Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. **16** Zı mana Yiğne telebabışiqaniy arı, manbışisse mana yug qa'as əxı' deş. **17** I'see eyhen: – Yəqqı'le qıkkeepç'iyn, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale. **18** I'see cinık'le gadeyne adğançe qığəç'eva əmr haa'a. Manıd qığəç'en. Gader mankecar yug qexhena. **19** Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan: – Nya'a şasse man qığahas dəxı'? **20** I'see manbışik'le eyhen: – Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ınna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş. **22** Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen: – İnsanna Dix insanaaşine xıyaqa qelesda gah k'ane qooxhe. **23** Manbışer Mana gik'asda. Xhebid'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a. **24** Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: – Vuşde Mə'allimee nalok'bı qelenbı dişde? **25** Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: – Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene? **26** Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen: – Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud. **27** İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa

hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqıme, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan: – Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor? **2** I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. **3** I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkerç'es vəxəs deş. **4** Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdekka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. **5** Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. **6** Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağerçve yugda eyxhe. **7** İne dyunyel pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü ı'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'iyng'ulqame ver ooxas. **8** Yiğne xılen, g'elin ğu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağetçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xılekayiy q'öne g'elika gırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. (aiōnios g166) **9** Ğu, yiğne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbışıs huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. (Geenna g1067) **10** İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaaikaaşik'le

xəybışee Yizde Dekkın aq'va gırgıne gahbışıl g'ecen.

12 Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuşame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as ı'qqəs dişde? **13** Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'ıniyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. **14** Məxdıd vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ınınbışda sacar agu ıkkandəş. **15** Yiğne çöcee vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixxheene, ğu çoc agval ha'a deş. **16** De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiq' he'ecen. **17** Mang'vee mane insanaaşilid k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılid k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiğnemeenəlok'bı sa'anayiy Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. **18** Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **19** Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee manbışis ıkkanan kar hıdevu g'alepçes deş. **20** Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuəle nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda. **21** Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen: – Yizda Xərna, çöcee zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahile ilğeç'es ıkkandəş? Yiğhne nəqqeesmeene?

22 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqees yights'alyna (7x70). 23 Mançil-allab, Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, paçcahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. 24 Paçcahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant borcnana arayle. 25 Mang'uqa qelesin kar dexhal-alla, paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun girgin karıd massa huvu borc qelecen. 26 Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı girgin sak'al ha'asın». 27 Paçcahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe. 28 Mana nukar g'aqa qığəç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. 29 Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, girgin zı sak'al ha'asın». 30 Mang'us məxüid ha'as ikkiykan deş. Mançil-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. 31 Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'ın cok'le g'acuynbı paçcahıs yuşan ha'a. 32 Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karar'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yiğın borc hakkal hı'ı dişde? 33 Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rəhı'm haa'as vəəxəs dişdiy?» 34 Mançike paçcahıs qəl vuxha, girgin borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqa qele. 35 Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'iyınbı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybışeene Dekkeyid şok man ha'as.

19 I'sa yuşan hı'ı ç'əvvhamee, Galileyeençe qığeç'u İordan damayne şargılyne Yahudeyeeqa ayk'an. **2** Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı. **3** I'saysqa fariseyar qeepxha Mana siliys ı'xəsva qiyghanan: – Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye? **4** I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Nya'a, şu qəṭqı' dişde, İpxhning'vee ts'eppiykecab «adamiyiy zəiyfa ipxhın». **5** «Mançil-alla insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva». **6** Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançil-allad hasre Allahee at'iq'an hı'iyn insanaaşe curma'acen. **7** Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen: – Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe»? **8** I'see manbışik'le eyhen: – Vuşun yik'bı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüid deşdiy vod. **9** Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxiyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zina hı'ına xhinnecar eyxhe. **10** Telebabışe I'sayk'le eyhen: – Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hıdey'iy cad mançile yugda eyxhe. **11** I'see manbışik'le eyhen: – Zı man uvhuyn gırğıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. **12** Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışee Paççahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseyiy əxə, mang'veeyid he'ecen. **13** Mane gahıl insanaaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl

gixhxi düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha. **14** I'seemee manbışik'le eyhen: – Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqal Xəybışeena Paçcahiyvalla məxbınbışda vob. **15** I'see manbışılqa xıl gixhxi, düə hav'u, mançe ayk'anna. **16** Sa insan I'saysqa arı qiyghanan: – Mə'allim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva? (aiōnios g166) **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına I'mı'r vukkanxee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alixhxi, Mang'vee eyhen he'e. **18** Mane insanee I'sayke «Nene əmırbışilyneva?» qidghın ha'a. I'see mang'uk'le eyhen: – Gimək'a, zina hıma'a, sixbı hıma'a, hıdı'ıyn karı'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe, **19** dekkısiy yedis hı'rmat gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan. **20** «Zı man gırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan. **21** I'see eyhen: – Vas yiğın gırgın işbı yugunbı ıxha ikkanxee, hark'ın yiğın gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşınbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora. **22** Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna. **23** Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. **24** Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uyle rəhətəda ixhes. **25** Man I'see eyhen g'ayxhı, telebabı mançile

mattebaxhenbıcab. Manbıŝe qiyghanan: – Ŗavussene manke g'attixhanas əxəs? **26** I'sa manbıŝıqa ilyakkı eyhen: – Man insanısse ha'as əxəs deŝ, Allahıssmee ha'as dəxən kar deŝın. **27** Pyoturee I'sayk'le eyhen: – Haane, ŝi gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançil-alla ŝas hucoone ixhes? **28** I'see manbıŝis inəxdun alidghınıy qele: – Zı ŝok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix Cune nurune taxtıł gyu'urmee, ŝu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtıł gyuv'aras. **29** Ŗavaayiy Yızdemee xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uŝaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəŝ nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbıŝısa dı'mı'rıb mang'una vuxhes. (aiōnios g166) **30** Tseppiynbıŝın gellesınbı, nekke qiyğıynbı vuxhes, nekke qiyğıynbıb tseppiynbı vuxhes.

20 Xəybıŝda Paççahıyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'imılığeeqa işçer t'abal ha'as ı'qqəna. **2** Mana iŝçeeŝıka yiğısiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imılığeeqa g'uxoole. **3** Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. **4** Mang'vee manbışik'le eyhen: «Ŗunab yizde t'imılıyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Ŗolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda». **5** Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. **6** Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışıke qiyghanan: «Nya'a şu yiğ iş dena ulyobzur exha

qa'a?» 7 Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe. 8 Exha qexhemee, bağine iyese cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abıynbışda qevle». 9 Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşis sa nuk'rayn pıl hele. 10 Ts'eppa abıynbışisqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışisıd sa nuk'rayke pıl qele. 11 Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyeyilena haa'a giviyğal. Manbışe eyhe ıxha: 12 «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu verığık avub nekke dağamne gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu». 13 İyese manbışde sang'us inəxdun alidghınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdiy yuşanxha? 14 Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. 15 Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missıne ules, yizda yugvallane qiviykkan?» 16 Həməxübıb nekke qiyğıynbı tseppıynbı vuxhes, tseppıynbıb nekke qiyğıynbı vuxhes. 17 I'see İyerusalımqa əlyhəemee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: 18 – Həşde şı İyerusalımqa ılıqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zı, kaahınaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'allımaaşine xılyaqə qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. 19 Manbışe Mana menne milletbışde xılyaqə demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as. 20 Mane gahıl Zavdayne

dixbışda yed, cene dixbışika sacigee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. **21** I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen. **22** I'see eyhen: – Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe. **23** I'see manbışik'le eyhen: – Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı. **24** Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. **25** I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: – Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. **26** Şu məxüid hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **27** Vuşde yı'q'nee ts'errinya ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. **28** İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı. **29** I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəməe, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle. **30** Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval» ts'irbı ha'a. **31** Cəmə'ətın manbışik'le nimee nıq'bı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval» sık'ıldad ç'ak'ın ts'irbı ha'a. **32** I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan: – Hucoone Zı

vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan? **33** Manbışe eyhen:

– Yızda Xərna, şas ikkanan yişde ulepşik'le g'acecen.

34 I'sayna manbışilqa rəhı'm qabı, manbışde ulepşik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde ulepşeeqa işix qayle.

Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbı İyerusalimisqa hiviyxharnе cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, **2** eyhen: – Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. **3** Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghineene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı. **4** Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **5** «İyerusalimeene milletik'le eyhe: Şosqa vuşda Paççah qöö vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş, Mana xev ıxı'yxəne əməlel, Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». **6** Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. **7** Əməleyiy çına q'udux qabı, çilqa con tanalinbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. **8** Maqa sabıyne gellesınbışe tanalin karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. **9** I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'irbı ha'a inəxüü eyhe ıxha: – HosannaDavudne Dıxes! Rəbbine doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhenava! Nekke axtıne xəybışee hosanna! **10** I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. **11** Cəmə'ətınıd eyhe ıxha: – İna Galileyayne Nazaret şahareençena I'sa Peyğambar vor. **12** I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee

pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, **13** eyhen: – «Yizde xaan do düəyn xav ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı. **14** Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nıbı yug qaa'anbı. **15** Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosannava!» ts'irbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'irbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. **16** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye? I'seeyid manbışik'le eyhen: – Ho'o. Nya'a şu qətqı' dişde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as»? **17** Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qığəç'u Bet-Anyə eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva. **18** Qınne yiğıl miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almeə, mısniy qıxha vor. **19** Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eleyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen: – Hasre val sayib meyva ılymaalecen! İnciliyna yiv mankecab qooqqana. (aiōn g165) **20** Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen: – Nimeə zaarabane inciliyna yiv qooqqu? **21** I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leval!» uvhee, həməxüdid ixhesın. **22** Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesın. **23** I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşıs xət qa'amee, Mang'usqa

kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:
– Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı? **24** I'see manbısis inəxdun alidghınıy qele: – Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghınıy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. **25** Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheenyiy insanaaşeni? Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha: – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'ımilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ıkkın deşva» eyhe. Qiyğalemee fıkır badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, ı'qqənava» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkınan ha'a? Manbışe «Ts'errıyng'veeva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıyiy gocebı şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeqa əlyhəə vob. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəq haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'iyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fıkır badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alıxhxhe: Sa xaane iyese t'ımilen bağ ezu, çine hiqiy-allad

cabır alya'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imıl hoyç'anan ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar alya'a. Qiyğad man t'imılen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxhirmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ıxoole. **35** Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqa hoole. **36** Manesa nəqqee xaane iyesee sık'ılbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbışıkıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşik hı'iyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbışisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbışis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeeşik'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkın in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». **39** Manbışe mana aqqı t'imılene bağeençe qığavhu gek'ana. **40** Bağına iyeyiy arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyxan ha'as? **41** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imılen bağ mebinbışisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharnı gahıl culqa gyooxhana pay manbışe qevlecenva. **42** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde: «Ustadaaşe dağepçına g'aye Nekke kara əne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl. Mana Rəbbına iş vuxha, Şi mançile matteepxhaynbı.» **43** Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paççahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletısqa qevles. **44** Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'a'aypxhib hoç'anasda. **45** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy

fariseyaşik'le Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhınee,
manbışılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva.

46 Mançil-alla manbışis Mana aqqas ikkiykıneeeyir,
milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar
xhinneiy ats'a.

22 I'see manbışik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a
eyhe ıxha: **2** – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne
akar? Haane, paçcahee dixes davatbı ha'a. **3**
Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar
g'ixooole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş. **4**
Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen:
«Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy
gixhxhı vod, congariy medın koki'iyın həyvanarıl
gyatt'uyınbı, gırgın hı'iyın, davatbışeeqa able». **5**
Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'ananbı cone
ışbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone
çolbışeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alişsu massa
heles. **6** Avxuynbışemee qəlas xhinne mang'un nukarar
k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paçcahıs mançike
qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı
gyapt'as, manbışda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.
8 Mançile qiyğa paçcahee cune nukaraşik'le eyhen:
«Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxhı vod, zı maqa
qopt'uluynbımee mançis avak'ıynbı devxhaynbı. **9** Həşde
şu yəq'ıbı ilekkane cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa
vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». **10** Nukararıb
havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'ıl-q'ıt'ıl vuşuyiy qızaxxı,
yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüüd davatbı ilğeeç'esın
ciga mihmanaaşe gyayts'en. **11** Paçcah mihmanaşıqa

ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'ıyn tanalinbı ilydy'ına sa insan g'ece. **12** Paççahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbışin karbı ilydy'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xıleppi ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silibı sana-sançil qadaxan ses qöö ixhes». **14** Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar avayk'ananbı mı'slähətbı ha'as, nəxürne l'sa cuvabil aqqasva. **16** Manbışe irodianaaşika sacigee l'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen: – Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırıng'uqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkanee, deşxhee dişee? **18** l'sayk'le manbışıqa karalı'dəən fıkrıbı ıxhay ats'axhxha eyhen: – Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys l'xiyxə? **19** Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele. Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. **20** l'see manbışıke qiyghanan: – Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un? **21** Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke l'see manbışik'le eyhen: – İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele. **22** l'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı. **23** Manecab yiğıl l'saysqa saddukeyar abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşe l'sayke qiyghanan: **24** – Mə'əllim, Mısee inəxüdniy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çöcee mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl

haa'as vukkan». **25** Yıghıyre çocniy vob. Ts'errıng'vee
 xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una
 xhunaşşe çocce hey'ı. **26** Man kar mang'une q'öd'esded,
 xhebid'esded gırgınecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27**
 Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. **28** Hapt'ıynbı
 üç'üb qeebaxhemee mana yıghne çocuna neng'unane
 xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'ı'n adamer
 vuxha. **29** I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Şok'le
 Muq'addasın Otk'unıybıyiy Allahna guc dyaats'ançıl-
 alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb
 qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs
 vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaikekar xhinne vuxhes.
31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine
 hək'ee şu qətqı' dışde: **32** «Zı İbrıhımna, I'saq'na,
 Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'ıynbışda deş,
 üç'übınbışda Allah vorna. **33** Mang'vee xət qa'ançile
 cəmə'ət mattexhen. **34** Fariseyaaşik'le I'see saddukeyar
 ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla
 savayle. **35** Mane Q'aanunne mə'əllımaaşine sang'vee
 I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan: **36** –
 Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane? **37**
 I'see mang'uk'le eyhen: – «Yığna Rəbb Allah yik'eençe,
 rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.» **38** Mana nekke xəbna
 ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançik akarna q'öb'esda ina vob:
 «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne».
40 Gırgına Q'aanuniy peyğambaraaşin uvhiybı mane
 q'öne əmıreke giyğal. **41** Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a
 I'see manbışike qiyghanan: **42** – Şosqa nəxüdiy qöö
 Masıxh vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbışe «Mana

Davudna Dixva» eyhe. **43** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «Yizda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen: Yizde sağıl gyu're, Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yizda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançin alidghiniy I'says şavusseca qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23 I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışik'le eyhen: **2** – Q'aanunne mə'allimaşeyiy fariseyaşe Mısayne doyule xət qa'a ıxha. **3** Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixxhı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. **4** Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe ı'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub ı'ğviykar haa'a deş. **5** Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançinemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xıliy qa'a. **6** Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeeyiy sinagogbışee nekke qoma gyuv'aras, **7** maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'allimva» uvhiy geedxhe ikkiykan. **8** Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'allim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'allimva» on hıma'acen. **9** Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. **10** Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. **11** Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **12** Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa

qa'anar Allahee axtı qaa'as. **13** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paççahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş. **15** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebı-deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'ımeeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a. **(Geenna g1067)** **16** Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'ın g'iysar, man k'ın eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'ınəğəl g'assireene, man eyxhen». **17** Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nbi! Allahne xaadın k'ınəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'ınəğə muq'addasın ha'an? **18** Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane cigaylen k'ın g'assireene, man k'ın eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'ın g'assireene, man eyxhen». **19** Ay bı'rq'ı'nbi, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? **20** Q'urban ablyaa'ane cigayle k'ın g'iysarang'vee, mançılqayiy mançilyne gırgine karalqacad k'ın g'iysar xhinne eyxhe. **21** Allahne xaalqa k'ın g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'ın g'iysaran xhinne eyxhe. **22** Xəybışilen k'ın g'iysarang'veeyid Allahne taxtılqaniy mançil Gyu'uring'ulqad k'ın g'iysaran xhinne eyxhe. **23** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şyuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee inıd ha'askanniy.

24 Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkrıbacab k'öögə. **25** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalıka, mıssıne uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod. **26** Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed məttı qeetxhesınbı. **27** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayiy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe. **28** Şunab həməxüb insanaaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'ece. **29** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a. **30** Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». **31** Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. **32** Məxüdxheene, baba-dideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! **33** Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? (Geenna g1067) **34** Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes. **35** Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'ıyne

gırgıne qopkuayne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. **36** Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışılallana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas. **37** Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılibışık avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! **38** Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. **39** Zımee şokl'e eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleençe qığəç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. **2** I'see manbışik'le eyhen: – Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın. **3** I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan: – Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a? (aiōn g165) **4** I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. **5** «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as. **6** Şok'le muhariba əəva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. **7** Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil

qixhes. Sassa cigabişee mısvalyby ixhes, ç'iyebı ı'ğiykaras.

8 Man gırgın «k'oyby giyğalanbıva» eyhen vodun. **9** Mane gahıl şos əq'übabi heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. **10** Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqa qevles. **11** Horalay geep peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as. **12** Pisvalla geep quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykınıy k'ıl qixhes. **13** Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. **14** Mana Xəybışde Paççahiyvaline hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışik'le mana xabar hipxırmee, dyunyeyn exır ixhes. **15** Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), **16** yahudeebınbı manke suvabışik'le heepxecen. **17** Hasre mane gahıl, daxalya xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, **18** çoleenar tanalınçılqava xaaqa sımıyk'alcen. **19** Vuxhne avxuyınbıseyiy uşax gyoqa'anbışe mane yiğbışik'le əq'üba ts'its'a'as. **20** Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayiy Şabbatne yiğılqa gimexhacen. **21** Mane yiğbışik'le məxdın divan qixhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. **22** Man yiğbışik'le cit'a qıdı'iyınbıxhiy, sang'usseccar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışik'le-alla man yiğbışik'le cit'a qa'as. **23** Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe. **24** Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales.

Manbişe ç'ak'ın əlaəmatbiyy gorsatmabı hagvas. Manbişis g'əvxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. **25** İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. **26** Mançılallad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. **27** Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl ı'xı'mee garbıl g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix, Zı, siyk'almeexhes. **28** Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı. **29** Mane yiğbişil qitxhuayne divanıle qiyğa, «Veriğ avqas, Vaz k'yooçes, Xənebi k'yoharas, Xəybışeedın gucbı ı'ğiykaras». **30** Manke İnsanne Duxayn əlaəmat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valin gırgın milletbı ts'irbı ha'a geşşes. Manbişik'le İnsanna Dix xəybışeene buludbişil xənnə gucukayiy nuruka qöö g'aces. **31** Mang'vee Cun malaaikar g'axuvles, malaaikaaşed gaçeençe qiğəəne it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı. **32** İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. **33** Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. **34** Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılıyn insanar əlyhəəssacad man gırgın kar ixhes. **35** Xəybıyyi ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. **36** Man yiğ mısayiy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaaikaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. **37** Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. **38** Q'ıfımıle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşe

otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. **39** Q'ıfrım qabı manbışın gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alsnang'a ixhes. **40** Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda. **41** Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda. **42** Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mıs ayres ıxhay ats'a deş. **43** Şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyik'le sixnariy mıs ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. **44** Mançil-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mıs ayres ıxhay ats'a deş. **45** Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? **46** İyeyiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! **47** Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. **48** Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebişee qales deşva» uvhu, **49** giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'iyanınbşıka otxhun-ulyoğa. **50** Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qidyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı, **51** mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbışika sacıgeeny havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançil qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeerç'ı. **2** Mane içeeşına xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. **3** Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş.

4 Ək'elikanbışemee bazirbışika sacıgee, q'ışıd alyaat'an.

5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. 6 Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. 7 Mane gahıl, mane içeşin gırgınbı oza qeepxha con bazirbı qa'a giviyğal. 8 Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbışik'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişin bazirbı k'ədəqqə vod».

9 Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvee, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbışıke alışşe». 10 Manbı q'ış alışşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoire içıymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cıgeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. 11 Qiyğə bəç'ər içe qabı «Yişda xərna! Yişda xərna! Şasıd akka eeqeva!» eyhe. 12 Tsumee manbışik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». 13 Mançil-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğıd, sə'ətıd ats'a deş. 14 Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaççe. 15 Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pılın huvu ayk'an. 16 Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. 17 Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüdü hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. 18 Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak'alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyın pıl maqa dyugul ha'a. 19 Xılece gah ilğevç'uyle qiyğə, mane nukaraaşına iyesyı sak'ı, vucee manbışisqa amaanat

xhinne huvuyne piline hək'ee qiyghan. **20** Xholle talant pılın aamaanatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxı'ıyn». **21** İyeseeyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbıılqa gıxhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!» **22** Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy aamaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantıd hexxı'ıyn». **23** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!» **24** Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuyne cıgeençeb saa'anaxhe. **25** Zı mançile qərq'ı'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». **26** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pisda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvxı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuyne cıgeençeb saa'anava? **27** Manke ğu, zı huvuyn pıl faızısxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! **28** Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ıble talantnang'usqa qevle! **29** Şavıqayıy vod, məxrıng'us sıq'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalıka ixhes. Şavıqayıy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. **30** Mana nişiscar kararı'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağerçe. Mançe

geşşuybıyiy ik'arıke silibı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **31** İnsanna Dix Cune gırgıne malaakaasıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł gyuaras. **32** Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. **33** Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as. **34** Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralinbışik'le eyhesın: «Yizde Dekkee xayirdüə huvuyınbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınıyng'acad şosva hav'una Paççaahıyvalıa gırgıne gahbışıscab şos alept'e. **35** Zı mıssıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. **36** Zı ts'elerniy vor, şu Yizde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zindaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». **37** Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yişda Xərna, Ğu mısane mıssıra axu, şi mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? **38** Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39** Mısane şak'le Ğu ik'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?» **40** Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us hı'ıyn, Zas hı'ıyn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne suralinbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde ögiyle ts'ıts'eepxhe! İblisısiy çine malaakaasıq qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. (aiōnios g166) **42** Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-

miz xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasin xhyan hidevuva, 43 Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ik'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». 44 Manbışed qidghın ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu missıra, ghal-miz xhyanika gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ik'ar, zindanee g'acu, Vas ikkanan hidi'ı?» 45 Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'ınne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneecad eyxhe». 46 Manbışis gırgıne gahbışisda cazaa hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevles. (aiōnios g166)

26 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen: 2 – Şok'le q'öne yiğile Peesax ixhesva ats'an. İnsanna Dixır çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xılyaqqa qeles. 3 Mane gahıl kaahinaaşin ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. 4 Manbışe fı'ıl hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. 5 Manbışe eyhe ıxha: – Man saccu bayramnang'a hıdy'a's, sayid millet g'elil qexhe. 6 I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şimonne xaanang'a, 7 Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xıly'a'd geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. 8 Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen: – Hexxan kar nişisne ha'a? 9 Nya'a, man ətir gıranda massa huvu, çike ıxhayn pılıd kar deşinbışis heles ixhesınniy. 10 I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen: – Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. 11 Kar deşinbı

gırgıne gahbışıl şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa man ətir qadęu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı. **13** Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cigee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qiyele'esda, yıcee hı'ıynıd. **14** Mane gahıl yıts'ıq'vəne telebayke, Kariotęançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqa arı eyhen: **15** – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles? Manbışed mang'us xhebts'al nuk'rayn pıl hele. **16** Mane yığile Yahudee I'sa manbışde xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyęal. **17** İlydyadyne gıneybışde bayramne ts'ettıyne yığıl, telebabışe I'sayke qiyghanan: – Vasın exhaliysın Peesaxın otXHuniy nyaane he'e? **18** I'see manbışik'le eyhen: – şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'allimeevud eyhe, Cuna gah hipxhırna, Vucee Cune telebabışıka sacıgee Peesax yığne xaa alęahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyęa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. **20** Exha qexhemee I'sa Cune yıts'ıq'vəne telebayka sufranıqla savayle. **21** Manbışe kar otXhanmee, I'see eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. **22** Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qıhna qiyghanan: – Yızda Xərna, zı deş ho'oçee? **23** I'see eyhen: – Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne

Yahudeeyid qiyghanan: – Mə'allim, zı deş ho'oçee?
 I'see mang'uk'le eyhen: – Manva ğucad uvhu! **26**
 Manbişe karbı otxhanang'a, I'seeyid ğıney alyaat'u,
 Allahıs şukur hav'u ğıney hatq'ur telebabışıs huvu
 eyhen: – Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğa
 Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u,
 telebabışısqa quvu eyhen: – Mançeençe ğırğıng'vee
 ulyoğe! **28** İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bınahbışile
 ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba
 vuxhecenva k'yap'ın. **29** Zı şok'le eyhen, Dekkine
 Paççahıyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yiğılqamee,
 Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'ıynçıke ulyoğas deş. **30**
 Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa
 avayk'an. **31** Qiyğa I'see manbışik'le eyhen: – G'iyna
 xəmde vuşde ğırğıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un: «Zı
 Çobanı ı'xəs, Syuruneedın vəq'əbıd heetxvasınbı». **32** Zı
 üç'ür qı'ımeeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet
 haa'as. **33** Pyoturee Mang'us inəxdın alidğhınıy qele: –
 Ğırğıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes
 deş! **34** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le hək'edacad
 eyhe, g'iyna xəmde dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava
 ğu xhebne yəqqees eyhes. **35** Pyoturee Mang'uk'le
 eyhen: – Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!
 Telebabışde ğırğıng'veecad manva eyhe. **36** I'sa manbışika
 Getsemaniye eyhene cıgeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:
 – Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. **37** Mang'vee
 Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un
 yik' sacuraycad qa'a ğiyğal. **38** Manke I'see manbışik'le
 eyhen: – Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı.

İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're. **39** Mana sık'ırta şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a: – Dek Yizda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen! **40** I'sa telebabışisqa sak'ımee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen: – Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? **41** Qopkune yəqqı'le sivmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun. **42** I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a: – Dek Yizda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen. **43** I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppı aaqas əxə ıxha deş. **44** Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an. **45** Qiyğa I'sa telebabışisqa sak'ı eyhen: – Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqa qele. **46** Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöö vor. **47** Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ılincnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşə g'axuvuynbı vuxha. **48** I'sa manbışde xılyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy: – Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe. **49** Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yizda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana

aqqaqqana. **51** Manke I'saykane sang'vee g'ilinc hı'tdidı',
 xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena ı'xı', mang'un k'ırı
 g'a'adaççen. **52** I'see mang'uk'le eyhen: – G'ilinc cigeeqa
 gixhxhe. G'ilinc xılyaqa alyaat'uyın gırgınbı g'ilincikecab
 hapt'as. **53** Deşxhee, vasqa həməxüdee qöö Zasse Dekkıkee
 kumag heqqas əxəs dişdiyhan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee
 Zas mankecad yits'ıq'vəne legionıle geed malaaikarniy
 g'axıles. **54** İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy
 Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes? **55** Mane
 gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa
 vüqqənbı xhinne g'ilincbışikayiy dalbışika Zı aqqas abı? Zı
 yiğıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı
 deş. **56** İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybışee,
 otk'unıynbı ixhecənvə eyxhe. Manke gırgıne telebabışe
 I'sa g'alərçü, heepxı avayk'ananbı. **57** I'sa aqqıynbışe
 Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle.
 Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. **58**
 Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee
 I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur
 məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşika giy'ar.
59 Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali Şuureene gırgıng'vee I'sa
 gik'asdemee horbışika Mang'une aq'val ulyoozarasınbı
 t'abal haa'a vuxha. **60** Horbışika aq'val ulyoozarasınbı
 geebbı abeyib, manbışis ıkkənəxrına iveeke deş. Nekke
 qiyğa q'öyre insan qığəç'u **61** eyhen: – Mang'vee «Zasse
 Allahın xav kukkyok'al hı'ı, xhebne yiğee alyas əxəva»
 uvhu. **62** Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbışe
 Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele? **63** I'see
 mang'une cuvabııd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee

meed Mang'uke qiyghanan: – Zı Vake, Vorne Allahne doyu le qiyghan: Allahna Dix, Masixh Ğune? **64** I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbişil qööcar g'aces. **65** Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qıtaxı'ı eyhen: – Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'iyn kufur şok'led g'ayxhiyn! **66** Şu mançik'le hucoovane eyhe? Manbişed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. **67** Mankecabıb giviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubi ı'xiyxə. Sassanbişe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə **68** eyhe ıxha: – Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaaiy Vas ı'xiyxə? **69** Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen: – Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor. **70** Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen: – Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş! **71** Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen: – İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor. **72** Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'ın g'assır eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'acar deş! **73** Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen: – Hək'erar ğu şenbişda vor. Manva yiğne yuşan hı'iyncadid eyhe. **74** Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mane gahılıyb dadal hook'a. **75** Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığec'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27 Miç'eed qıxhamee, gırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbıseyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkanva eyhe. **2** Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne xıyaqa qele. **3** I'sa merıng'une xıyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkan g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışısquyiy ağsaqqalaaşısqa qadı, **4** «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xıyaqa quvuvu» eyhe. Manbıšemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. **5** Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna. **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'vee dağı'ıyn pıl sı'ı eyhen: – İna ebake quvuna q'iyimat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. **7** Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cıgeençe qabıynbı k'leepxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. **8** Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıynıyine yiğılqamee «eban çolva» eyhe. **9** İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailıyışe Mang'us gyuvxhuna q'iyimat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı **10** mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu». **11** I'sa Pilatısqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yahudeeşına Paççah Ğune? I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbıseyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see nıq'cad qığayhe deş. **13** Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: – Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı

Vak'le g'iyxhe dişee? **14** I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghınıy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. **15** Gırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xərıng'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna. **16** Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. **17** Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan: – Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkın? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane? **18** Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalın cune xıyaqa quvuva. **19** Pilat cune taxtıł gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele: – Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun. **20** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. **21** Pilatee manbışıke qiyghanan: – Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbışed «Barabbava!» eyhe. **22** Pilatee manbışıke «Masıxhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan. Manbışde gırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe. **23** Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan. Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a. **24** Pilatık'le cune xılençe vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xıleppı hodğul eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin. **25** Milletıncad mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles! **26** Manke Pilatee manbışdemee Barabba

g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe. **27** Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkeka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. **28** Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş alya'a. **29** Zazalxumbışıke tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. **30** Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. **31** Mana demalqa gixhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe. **32** Manbı g'aqa qığəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa givaxanasın çarmıx haqqas ilekka. **33** Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. **34** Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş. **35** Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. **36** Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uşa ilyaaka. **37** Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'ı'ıva otk'un gixhxı ıxha. **38** Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağıliy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a. **39** K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ıxha. **40** «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha. **41** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixhxı eyhe ıxha: **42** – Mebınbı g'attivxhan haa'anbıniy,

Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as.

43 Mang'vee yı'q' Allahılqaniy qizzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! **44** I'sayka sacigee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu. **45** Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebıncılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. **46** Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'ırıka eyhen: – Eli, Eli, lema savxtani? (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?» eyhen vodun.) **47** Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. **48** Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. **49** Mansanbışemee eyhe ıxha: – Mana Culer-alqa g'alerçe, İlyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee? **50** I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığəç'een. **51** Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınnə örtıyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe. Ç'iyebı ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. **52** Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı. **53** Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğə, nyaq'vbışeençe qığəepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaaşik'le g'ooce. **54** I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpqr'ın, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe. **55** Maa'ab əq'ənançe İlyakaan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı

Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbi vuxha. **56** Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbi. **57** Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğaçena Yusuf eyxhe. **58** Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. **59** Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. **60** Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxhı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. **61** Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. **62** Qinne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy fariseyar Pilatne k'anyaqa sabı **63** eyhen: – Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». **64** Mançıl-allab əmr hee'e xhebid'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletik'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pısın ixhes. **65** Pilatee manbışik'le eyhen: – G'aravulyçerib alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ıkkən, he'e. **66** Manbib hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəəne cigeene g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğıl çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram abaylenbi nyaq'v g'avces. **2** Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəəne cigeena g'aye qavaak'an

hav'u, çil gyu'urva ıxha. **3** Malaaik yic ts'ayılpanık, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. **4** Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpq'ı'niyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. **5** Malaaıkee zəiyfeeşik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'ıtsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. **6** Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. **7** Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen. **8** Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı. **9** Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığeç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhılibışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. **10** I'see manbışik'le eyhen: – Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda. **11** Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu **13** eyhen: – Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'ımee Mang'une telebabışe abı Mana qöqüna». **14** Mana gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı. **15** G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a. **16** Yits'ıssar teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuayne suvalqa avayk'an.

17 Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı.
Sabarabıb şakkalycab aaxva. 18 Manke I'sa manbışisqa
qıxha eyhen: – Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına
xəbvalla Yizde xılyaqa quvu. 19 Mançil-allab hapk'ın
gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkına,
Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuka xhineeqa
k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. 20 Manbışis Zı şos əmr
hav'uyın xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn
axır qalesmee, gırgıne gahbışil şoka ixhes. (aiōn g165)

Yəhye

1 Ts'etta Cuvab ıxha. Cuvab Allahıka sacigee ıxha. Cuvabcad Allah ıxha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha. **3** Gırgın kar Mançile ğana itxhın, itxhınne karbışın nencad Man dena itxhın deş. **4** I'mı'r Mançeeniy vob, mane i'mı'rımib insanaaşis Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe, man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş. **6** Allahee Yəhye donana insan g'ıxele. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadı. Mane Nuren gırgine insanaaşılqa işixniy gyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhın. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş. **11** Mana Cunbışisqar qareene, manbışe Mana k'ane qı'ı deş. **12** Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis, Mang'une doylulqa inyam hı'iyınbışis, Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu. **13** Manbı insanike, insanne xuruşuke vuxhaynbı deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynbı vob. **14** Cuvabıke İnsan qıxha, Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'ı ıxha. **15** Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha: – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançil-allar Mana zaler xərna vor». **16** Yişde gırgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla çiçiqad qihna xayir-düəbı alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ğana huvu, hək'ena yugvallab I'sa Masıxhile ğana qabı. **18** Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune

Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdeme İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı mang'une k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'ı, qotkun uvhuyn: – Zı Masixh deş vorna. **21** Manbışe Yəhyeyke qiyghının: – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe. – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şı hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbışis alidghınıy qele: – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu: «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvuynbı fariseyaaşınbı vuxha. **25** Manbışe Yəhyeyke qiyghanan: – Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele: – Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışın baağarid aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **29** Qinne yiğıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». **31** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana

İzrailyne milletık'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybınıy alyaat'a'as qarı. **32** Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen: – Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ıy bı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayiy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicəpxı'y bı alyaat'a'ana Mana vor». **34** Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u. **35** Qinne yiğil Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. **36** I'sa yəqqı'le l'ğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen: – Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an. **38** I'sayk'le man bı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan: – Şos hucoona ıkkın? Manbışe I'sayke qiyghanan: – Ravvi, Ğu nyaane axva? (Ravvi mə'allim eyhen vodun.) **39** I'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın. Manbıb hapk'ın Mana nyaayiy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar. **40** Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. **41** Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.) **42** Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkeka. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen: – Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyniyke şaqa Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun. Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qinne yiğil

I'says Galileeyeqa ı'qqəs ikkiykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. **44** Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filipeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn: – Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı. **46** Natanaelee eyhen: – Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye? Filippeeme mang'uk'le eyhen: – Arı ğucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyğançenavur. **48** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Vak'le zı nençena ats'a? I'see mang'us inəxdın alidghiniy qele: – Filippee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Mə'allim, Ğu hək'erar Allahna Dixır, İzrailynar Paççahır! **50** I'see eyhen: – Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. **51** Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaiکار İnsanne Dıxesqa gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebid'esde yiğıl Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacıgee Cun telebabı davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxüid eyxhe ot Khan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbışıqa çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşe gicəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'iyn yixhılle xədn g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle

litra xhyanın əə eyxhe. 7 I'see nukaraaşik'le eyhen: – Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e. Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. 8 Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen: – Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbışed ikkekkan. 9 Tamadar çaxırelqa sak'al hı'iyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nençe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: 10 – Gırgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pisınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn. 11 I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. 12 Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışika sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva. 13 Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qexhemee, I'sa İyerusalımqa ayk'an. 14 Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. 15 Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışika sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınıd iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. 16 Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen: – Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a. 17 Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykınıyn Zı gyoxhxhan ha'a». 18 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee? 19 I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen: – İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. **22** Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışıs Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'uniysiy I'see uvhuayne cuvabıs inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qiyzaran deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ıkkannmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'ğəəmbı ats'a ıxha.

3 Fariseyaaşine yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. **2** Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen: – Mə'allim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'allim vor. Şavussevad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qidyareene, Allahna Paççahiyvalla g'avces vəəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: – Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke

dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. **6** Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. **7** Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. **8** Mits çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürır Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe. **9** Nikodimee qiyghan: – Man karbı nəxüdne ixhes? **10** I'see mang'us inəxdın cuvab qele: – Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? **11** Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyncusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. **12** Zı şos ç'iyelyne karbişike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybıseene karbişike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee? **13** İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybıseeqa ılqeq'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. **14** Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne, İnsanna Dixır məxür ooqa qa'as ikkan. **15** Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgımbışis gırgıne gahbışisda ı'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **16** Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dixı huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımabat'acenva, manbışıqa gırgıne gahbışisda ı'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **17** Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. **18** Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hıdyı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hıdı'ınçıl-alla. **19** Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pisın ha'ava, manbışis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançıl-allab manbı muhaakima haa'as. **20** Pisın ha'ane

gırgıng'uk'le Nur g'imece eyxhe. Vuçe hı'inbı aq'valqa qıgmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. **21** Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuçe hı'inbı aq'valqa qıggeeç'ecenva Allahnemee hı'ıva. **22** Mançile qiyğa l'sayiy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeqa qabayle. I'sa manbışika maa'ar sabara gahna axu, maabınbışis xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **23** Yəhyeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. **24** Yəhye manke zindaneeqa arçu deşdiy. **25** Mane gahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudiyne əree, gicəpxı'yne hək'eena gaf gyooxha. **26** Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen: – Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vuçe gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbı Mang'usqavub abayle! **27** Yəhye manbışde cuvabıs eyhen: – İnsanısq Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. **28** Şu zı uvhuynə cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu». **29** İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürur zı şadexhe. **30** Həşdiyle Mana axtı qıxhes ıkkən, zıme k'ıl. **31** Ooğançe Qarına gırgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbışde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınəme gırgıng'ule xərna vor. **32** Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançis şahaadat haa'a, şavaacabı Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. **33** Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. **34** Allahee G'axuvung'vee,

Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qidiykkın hele. **35** Dekkıs Dix ıkkınva, gırgın kar Mang'une xıyaqa quvu. **36** Duxalqa inyam hı'ına gırgıne gahbışıde ı'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxhing'uk'leme ı'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes. (aiōnios g166)

4 Fariseyaaşık'le I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gıcxrı'ıybi alyat'a'ava g'ayxhiyn. **2** Yic gıcxrı'ıybi I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. **3** I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığec'u Galileyeeqa meer ayk'an. **4** Mang'una yəq Samariyeençe ı'lğəə vuxha. **5** Mana, Yaaq'ubee cune dixes Yusufus huvuyne cigabışıs k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. **6** Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha. **7** Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşe ayreele. I'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe. **8** Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. **9** Samariyeeğançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan: – Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayiy? (Yahudeşeyiy Samariyeebışe sana-sang'uka işbi g'ece ıxha deş.) **10** I'see məng'ı's inəxdın alidghınıy qele: – Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas ı'mı'r hoolen xhyanniy heles. **11** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb

k'oraba vob. Vas nençene ı'mı'r hoolen xhyan ixhes? **12** Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbışed, cune çavra-vəq'əynıd inençe xhyan ulyodğu.

13 I'see mæng'ı's inəxdın alidghınıy qele: – İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. **14** Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad gırgıne gahbışis ı'mı'r hoolene xhyan ı'lqəəne cıgalqa sak'alas. (aïōn g165, aïōnios g166) **15** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen. **16** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera. **17** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zaqa adamiy deşda. I'see mæng'ı'k'le eyhen: – «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. **18** Vaqa xhoyre adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe. **19** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. **20** Yişde dekkaaşe ine suval ı'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, ı'bəədat ha'asın cıga İyerusalim vodun. **21** I'see mæng'ı'k'le eyhen: – Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkıs ı'bəədat ine suvaylid İyerusalimıd ha'as deş. **22** Şu, Samariyeebişe nişismecad ı'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy ı'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attıpxhınıyıd şaken, Yahudeeşiken vod. **23** Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe ı'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüid ı'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. **24** Allah Rı'h vorna.

Mang'us ı'bəədat ha'anbışe hək'eda Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as ıkkən. **25** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın. **26** I'see məng'ı'k'le eyhen: – Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana. **27** Mane gahıl I'sayn telebabı siviık'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məng'ı'ke ıkkən?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. **28** Manke zəiyfee xıledın parç ç'iyelqa gıxhxhı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen: **29** – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor? **30** İnsanar şahareençe qığeepç'ı I'saysqa qavayle. **31** Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe. **32** I'seeme manbışik'le eyhen: – Zaqa məxdın otXHuniy vod, şok'le man ats'a deş. **33** Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otXhanan adıyniyxanva?» qiyghan. **34** I'see manbışik'le eyhen: – Yızın otXHuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. **35** Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zıme şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! **36** Qıvişalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısdı ı'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qıvişalnı sacıgee şadepxhesınbı. (aiōnios g166) **37** Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qıvişalnaxheva» qotkun vodun. **38** Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas

g'axuvu. Mebinbişe əq'üba opxhun, şume manbişe əq'übayka ezuyınçin şagav alyaat'u. **39** Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'iyın gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a. **40** Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırta cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. **41** I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sıkl'ılab geeb qeepxha. **42** Samariyebışe zəiyfayk'le eyhe ıxha: – Şi saccu ğu uvhuayne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor. **43** Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. **44** Mang'vee Vuceedniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. **45** I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Manbişik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'iyın gırgın kar g'acuyn. **46** I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'iyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ık'ar eyxhe. **47** Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva. **48** I'see mang'uk'le eyhen: – Şok'le əlaamatbiyyi gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş. **49** Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, yizda dix qik'asse ayre! **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hoorə, yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. **51** G'ulluxçer mang'une ögilqa abı,

yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor.
52 Mang'vee manbişike «Yizda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbişe eyhen: – Sanıxha sə'ət sançil mang'un gyorxhuniy k'il qıxha. 53 Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahilyniy «Hooru, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. 54 Man I'see Yahudeyeençe Galileeyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ılğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an. 2 İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin ciganiy vod. 3 Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nı, k'aanbiyiy paralic i'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbişe xhinen i'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. 4 [Rəbbin malaaik gahıle-gahılqa avqa giç'u, xhyan i'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ık'arbı yug qeedaxhe ıxha.] 5 Maa'ar manbişde k'ane xhebts'ale molyulle senna ık'arna insan ıxha. 6 I'sayk'le mana g'alirxhu g'acu ats'axhxhen, mana ık'arna geeb gahıbvı. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qixhes ikkannane? 7 Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghıniy qele: – Xərna, yizde k'ane, xhyan i'ğı'ykırmee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e. 8 I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qıxhe, ğu galirxhuyn karıd alyaat'u, hooru! 9 Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. 10 Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'inbişe yug

qıxhayne insanik'le eyhen: – G'iyna Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyna haqqas ıkkın deş. **11** Mane insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu. **12** Manbışe qiyghanan: – Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy? **13** Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyle qiyğa, maane insanaaşıl alıkkı ayk'anna. **14** Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen: – Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva. **15** Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe. **16** I'see man Şabbatne yiğıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa'a. **17** I'seeme manbışik'le eyhen: – Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana. **18** Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışıs Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'vee Şabbatne yiğıl iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı. **19** I'seeme manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a. **20** Dekkis Dix ıkkınva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ğhalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. **21** Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışıs ı'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbışıs ı'mı'r hoole. **22** Dekkee vuşucar muhaakıma ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, **23** Dekkis hı'rmat gıviyxhena xhinne, Dıxesıb hı'rmat gyuvxhecenva. Dıxes hı'rmat gıvdıyxheng'vee,

Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmət gıvıyxhe deş. **24**
 Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabıl k'ırı alıxhxı,
 Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne
 gahbışıda ı'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas
 deş. Mana qık'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. (aiōnios g166) **25**
 Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışik'le
 g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı
 üç'üb qeepxhes. **26** Dekkine ab ı'mı'r vobnan xhinnee,
 Dıxesıb Cune ab ı'mı'r Mang'vee hoole. **27** Mana İnsanna
 Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılyaqə quvu. **28**
 Mançile ghalybı aaqı ımaaxva, məhbına gah qöö vob,
 nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses
 g'ayxhes. **29** Nyuq'vneençe qığepç'esınbı, yugvalla
 hav'uynbı ı'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla
 hav'uynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb
 qeepxhes. **30** Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş.
 Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakıma haa'a, Zı
 alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ıkkanan deş
 ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a. **31** – Zı Yızdecab
 hək'ee şahaadat haa'anaxhıy, Yızda şahaadat qopkuna
 vuxhes deşdıy. **32** Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna
 vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay
 Zak'le ats'an. **33** Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvı,
 mang'veeyıb qopkuna şahaadat hav'u. **34** Zas insanna
 şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvxnecenva Zı man şok'le
 eyhe. **35** Yəhye gyopxhannayıy işıx helena çırax vuxha.
 Şos sabara gahna mançine işığee şadepxhes vukkiykın. **36**
 Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne
 şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı

ha'a. Mane işbışed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. **37** Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. **38** Mang'un cuvabıd vuşde yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. **39** Şos Muq'addasın Otk'unıybı xət qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbışıde ı'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançınıb Yizde hək'ee şahaadat haa'a. **(aiōnios g166)** **40** Şosmee gırgıne gahbışıde ı'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaşıne axtı qı'ilqa, Zı axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşın. **43** Zı Yizde Dekkine doyule qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyule qareene, şos mana ikkiykanasda. **44** Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? **45** Şosqa həməxüd qımaylecen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirniyxan gıxhxhes. Şolqa taxsir gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. **46** Şu Mısal inyam hı'iyxhiy, Zalid ha'asınıy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'unınnıy. **47** Şu Mısee otk'uninçılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ılğeç'e. **2** Mang'vee vuk'aranbışik'le haguyın əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa ılqeç'u, Cune telebabışıka giy'ar. **4** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qexhe ıxha. **5** I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippık'le eyhen: – İne insanaşe oxhanasın gıney, nençene şı

alişşes? **6** I'see manva Filipp siliys ı'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. **7** Filippee alidghınıy qele: – Manbışde gırgıng'vee sa ghaledın gıney oxh necenva, q'öd vəş dinarısın gıneyıd alışvee, g'idiyxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çöcee Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** – İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee? **10** I'see eyhen: – Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab giviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa ələəna adamiycar eyxhe. **11** I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Gırgıng'vee cus nimeeniy ikkan manimeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. **12** Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışık'le eyhen: – Hexxada axuyn gırgın se'e, vuççud xarab mexhecen. **13** Manbışe, insanaaşıne ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'imee, yits'ıq'vəble ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. **14** Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen: – Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor. **15** I'sayk'le insanar abı, Cuke gucuncar paççah ha'asva ats'axhxhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı, **17** lotk'eeqa giviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. **18** İt'umna mits aa vuxhayke, goleedın xhyan ı'ğiykar eyxhe. **19** Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometırmee apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö.

Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı. **20** I'see manbışik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, Zı vorna. **21** Manbışis Mana lotk'eeqa alyart'as ıkkıykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ıkkanne cigeeqa qabı hipxhıriynbı. **22** Qinne yiğil golyune şene surak axuyne milletis, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışika gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'invab ats'anniy. **23** Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. **24** İnsanaaşik'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'idevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykımee, qiyghanan: – Mə'allim, Ğu inyaqa mısane qarı? **26** I'see manbışis inəxdın alidghıniy qele: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. **27** Sık'ınne gahıle qı'çı' əlyhəsde otxhuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışis ı'mı'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod. (aiōnios g166) **28** Manbışe I'sayke qiyghanan: – Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as? **29** I'see eyhen: – Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e. **30** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yişde dekkaaşe sahree manna opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «Manbışis oxhanas xəybışeençe gıney huvu». **32** I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şos

xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. **33** Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyey ı'mı'r hoolen vod. **34** Manbışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele. **35** I'see manbışik'le eyhen: – I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hı'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. **36** Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. **37** Dekkee Zas huvuyın gırgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş. **38** Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı. **39** Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar aġval hıma'acen, nekke qiyğiyne yiğilyıb Zı manbı üç'üb qee'ecen. **40** Yızde Dekkıs ıkkanan, Dix g'acu inyam hı'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışıda ı'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yiğil üç'üb qee'ecen. **(aiōnios g166)** **41** Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. **42** Manbışe eyhen: – Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»? **43** I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele: – I'məəq'ə. **44** Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanisse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as. **45** Peyğambaraaşine kitabbışee otk'un vod: «Manbışde gırgıng'us Allahee xət qa'as». Dekkike g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. **46** Allahısse Qarıng'ule ġayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. **47** Zı şok'le

hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqə gırgıne gəhbıışıda
 ı'mı'r vuxhes. (aiōnios g166) 48 I'mren gıney Zı vorna. 49
 Vuşde dekkaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı.
 50 İnnee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike
 otxhunna insan mısacar qik'as deş. 51 Xəənçe qadıyn
 ı'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke
 otxhune, gırgıne gəhbıışıde ı'mrena ixhes. Dyunyeyne
 ı'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun. (aiōn g165)
 52 Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabılqə abayle: – Şi
 oxhneceva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?
 53 I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu
 İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydyodğvee,
 vuşde ab ı'mı'r vuxhes deş. 54 Yızde çurunuke otxhun,
 ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gəhbıışıda ı'mı'r vuxhes.
 Zı məxrına nekke qiyğiyne yiğıl üç'ür qa'as, (aiōnios
 g166) 55 Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebıb hək'en
 ulyodğuyva. 56 Yızde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna
 Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. 57 Üç'ürne Dekkee
 Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas ı'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı
 orxhuniyng'us ı'mı'r hevles. 58 İn gıney xəənçe qadıyn
 vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gəhbıışıda ı'mı'r
 vuxhes. İn gıney vuşde dekkaşe otxhuniyn xhinnen deş
 vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı. (aiōn g165)
 59 Manva I'see, Kefernahumne sinagoge xət qa'amee
 uvhu. 60 Man eyhen g'ayxımee telebabışde sabaranbışe
 eyhen: – İn nınee dağamın cuvabıy. Şavusse mançıl
 k'ırı alıxhxhes əxəyee? 61 I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu,
 eyhen: – Mane cuvabılyne şu qaçapxır? 62 Şok'le İnsanna
 Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa ı'lqəə g'acveene, manke

hucoone eyhes? **63** I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy i'mı'r vob. **64** Şoqa inyam hidya'anbıb vobunbı. I'sayk'le inyam hidya'asınbıb, Vuc merıng'une xılyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a. **65** Mang'vee eyhen: – Zı mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. **67** Manke I'see yits'ıq'vəne telebayk'le eyhen: – Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: – Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışıda i'mı'r hoole. (aiōnios g166) **69** Şi inyamıd hı'iyın, şak'le ats'amıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna. **70** I'see manbışik'le eyhen: – Zı şu, yits'ıq'vəyre teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa merıng'une xılyaqa qeles ikkiykan.

7 Mançile qiyğa I'sa Galileyee i'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ikkanva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. **2** Yahudeeşin K'odiybışın bayram k'ane qıxha ıxha. **3** Çocaaşe I'sayk'le eyhen: – İnyaa ımaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. **4** Vuc qıvaats'as ikkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeyıs qıvaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. **6** Manke I'see manbışik'le eyhen: – Yızda gah qabı deş, şosme mısa qadiy ha'as eyxhen. **7** Dyunyeyıs şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme

g'imece qıxha, Zı mançin işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqava. **8** Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa ı'qqəsdeş. **9** I'see manıd uvhu, Galileyee axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqa hapk'iniyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecesın xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. **11** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdghın ha'a ıxha. **12** I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletıs horbı ha'ava» eyhe ıxha. **13** Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesın xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxhadeş. **14** Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. **15** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqı'deş! Nençene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? **16** I'see manbışıs alidghınıy qele: – Zı helen ats'al Zakendeş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. **17** Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkın, Zı helen ats'al Mang'uken, Zakendeş ıxhay ats'axhxhesın. **18** Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkın. Vuc G'axuvuname axtı qa'as ıkkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhendeş. **19** Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'adeş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkın? **20** Milletın alidghınıy qele: – Yiğne ad cinıd. Şavusiy Ğu gik'as ıkkın? **21** I'see manbışik'le eyhen: – Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. **22** Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dıdeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. **23** Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatıl sunnat

ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkırıra yug qı'ıva, şu
 Zalqa qəl haa'a? **24** Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima
 haa'a. Qopkuvalika ilyaakı, muhaakima hee'e. **25** Manke
 İyerusalimne milletın eyhen: – Gik'as ikkana mana
 dişde vor? **26** Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'iyxhe-
 g'iyxhe gırgın yuşan he'eevid, Mang'uk'le vuççud eyhe
 deş. Mits'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masixh ıxhay
 ats'axhxha ixhes. **27** Yic mana İnsan nençe ıxhay şak'le
 ats'an. Masixh qöömeeme, Mana nençe ıxhay şavuk'lecad
 ats'a ixhes deş. **28** Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see
 axtıda eyhen: – Şok'le hək'erar Zı ats'anane, nençe qariyid
 ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna
 vor. Şok'le Mana ats'a deş, **29** Zı Mang'usse qariyl-alla,
 Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu. **30** Manbışis
 I'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah qidyabıva, şavaacadıd
 Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. **31** Milletikene geebınbışe
 Mang'ulqa inyam hı'ı, eyhen: – Masixh qarımee, əlaamatbı
 İng'uled geed deş hagvas. **32** Fariseyaaşik'le milletın
 I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy
 fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole. **33**
 I'see eyhen: – Zı şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı
 G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. **34** Şu Zı t'abala'asda,
 aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş.
35 Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qidghın
 ha'a: – Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana
 ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine
 k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? **36** «Şu Zı
 t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables
 vəəxəs deş» mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ikkan?

ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galileyeençe qöö deş. **53** Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8 I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. **2** Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletıs xət qa'a giyğal. **3** Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaaşe zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, **4** I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı. **5** Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe? **6** Man I'sa siliys ı'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. **7** Mang'uke meed qidghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen. **8** Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an. **9** Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ininbışılqamee sassabna mançe qığeepeç'ı avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva. **10** I'sa qorku qıxha, eyhen: – Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah givxhu dişde? **11** Zəiyfee eyhen: – Şavaacab, Xərna. Manke I'see eyhen: – Zınab yiğne gardanaqa bınah giviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.] **12** Qiyğa I'see milletık'le eyhen: – Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qööna mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa ı'mı'r hoolen Nur ixhes. **13** Fariseyaaşe Mang'uk'le eyhen: – Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançil-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob. **14** I'see manbışis alidghınıy qele: – Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yizda şahaadat

qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayiy əlyhəəsva
ats'ançil-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs
ats'a deş. **15** Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a.
Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. **16** Zı muhaakima
haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka
vor. Mançil-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. **17** Vuşde
Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba
vob. **18** Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne
Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. **19** Manke I'sayke
qiyghanan: – Yiğna Dek nyaane vor? I'see alidghınıy
qele: – Şok'le Zınar, Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı
ats'a ixhanaxhiy, Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy. **20** I'see
manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət
qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidipxırva, şavaacarır
Mana aqaqqa deş. **21** Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:
– Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee
hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.
22 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen: – Nya'a Vuc
əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe?
Mang'us Vucecar Vucne gik'as ikkan? **23** I'see manbışik'le
eyhen: – Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe
vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. **24** Zı mançil-allad
şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu,
Zı Yizde hək'ee eyhençilqa inyam hide'eene, şu vuşde
bınahbışee hapt'as. **25** Manbışe I'sayke «Çu vuşuneva?»
qiyghan. I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le q'omançecad
uvhuyn Zı Vuşuyiyva. **26** Vuşde hək'ee eyhesımd, şu
muhaakima haa'asımd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as
deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin

dyunyeyk'le eyhe. 27 I'see manbişik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbişik'le hiyxhar deş. 28 Manke I'see manbişik'le eyhen: – İnsanna Dix şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'ı, Zı man eyhe. 29 Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgine gahbişik'le Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş. 30 I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a. 31 Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeşik'le eyhen: – Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. 32 Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as. 33 Yahudeşe I'says alidghınıy qele: – Şi İbrıhımne nasileençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe? 34 I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. 35 Nukar xizanee gırgine gahbişik'le deş axva, dixme gırgine gahbişik'le axva. (aiōn g165) 36 Mançil-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı. 37 Zak'le şu İbrıhımne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ikkan. 38 Zı Dekkine k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a. 39 Manbişe I'sayne cuvabıs «Yişda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. 40 Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrıhımee məxüdü hı'ı deşdiy. 41 Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a. Manbişee Mang'uk'le eyhen: – Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor.

Manar Allah vor. **42** I'see manbışik'le eyhen: – Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ikkiykanasdaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. **43** Şos Zı eyhençil k'ırı alixxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidixhar. **44** Şu vuşde dekkıkenbı – iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkın. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. **45** Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47** Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş. **48** Yahudeeşe I'says inəxdın alidghıniy qele: – Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adıd cinıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe? **49** I'see alidghıniy qele: – Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş. **(aiōn g165)** **52** Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. **(aiōn g165)** **53** Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımıler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö? **54** I'see alidghıniy qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek

vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, **55** şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an. **56** Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar. **57** Mançıl-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu? **58** I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna». **59** Mane gahıl I'sa g'ayecca helesva manbışe ç'iyel g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9 I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene? **3** I'see alidghınıy qele: – Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüdü ıxha. Allahın işbı mang'une ı'mree g'acecenva məxüdü ıxha. **4** Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavusseccad vuççud ha'as əxə deş. **5** Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun. **6** Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttəğ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. **8** Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen: – Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dışee? **9** Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş,

mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

10 Manbışee qiyghan: – Nəxüdnə yiğne ules işix qadı?

11 Mang'vee eyhen: – I'sava eyhene sang'vee bəttəğ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı. **12** Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaaşee uleppı yug qıxhana fariseyaaşine k'anyaqa arayle. **14** I'see bəttəğ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ ıxha. **15** Fariseyaaşee mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen: – Mang'vee yizde ulelqa bəttəğ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı. **16** Manke fariseyaaşine sabarabışe eyhen: – İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğıl hidya'asınbı vod ha'a. Məbınbışe eyhen: – Bınahnang'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee? Manbı məxüb cuvabilqa abayle. **17** Manke manbışe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan: – Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppı qı'ı. Mang'vee alidghınıy qele: – Mana peyğambar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppı qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançil-alla manbışe mang'un dekkıy-yed qoot'al. **19** Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan: – Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'ece? **20** Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha. **21** Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un uleppı qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın. **22** Mang'une dekkeeyiy

yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə məxüdüvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masixhva gardanaqa alyaat'uyn gırgınbı sinagogeençe g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha. **23** Mançil-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xərxıxha, cuke qiyghneva» eyhe. **24** Fariseyaşe uleppı qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an. **25** Mang'vee alidghınıy qele: – Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaşe meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppı nəxüdnə qı'ı? **27** Mang'vee alidghınıy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxhı deş. Nya'a şos mançil q'öd'es k'ırı alixhxhes ıkkən? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen: – Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname nənce qariy ats'a deş. **30** Mane insanee manbışik'le eyhen: – Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nənce ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppı qı'ıynbı. **31** Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışil k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ıkkənən ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. **32** Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppı qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. (aiōn g165) **33** Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy. **34** Manbışe mane insanıs alidghınıy qele: – Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xətxə q'a'a? Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena.

35 Mana insan g'aqa g'e'eşşuynçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen: – Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne? 36 Mang'vee qiyghanan: – Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? 37 I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor. 38 Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna. 39 I'see eyhen: – Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'idecenbışik'le g'acecen, g'ecenbı bı'rq' qeepxhecen. 40 Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba? 41 I'see manbışik'le eyhen: – Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnarıyiy g'uldur vorna. 2 Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. 3 G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobıška qott'ul g'aqa qığa'a. 4 Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qığı'ıyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. 5 Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı. 6 I'see manbışis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışılqa hiyxhar deş. 7 I'see meed manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışın akka Zı vorna. 8 Zale ögil qabıynbışın gırgınbı sixnarıyiy g'uldurar vuxha, vəq'əbışe manbışıl k'ırı alixhxhı deş. 9 Akka Zı vorna, Zale k'ena

ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığeç'esır
 əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın. **10** Sixnariy
 saccu qöqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle.
 Zıme qarına ı'mı'r hevles, gyavts'u güvXHuna ı'mı'r. **11**
 Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-alla cun
 can q'urbanna hele. **12** Pılike aqqıyne çobanınbı deş eyxhe
 vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişilqa umul abı g'avcumee,
 mana vəq'əbi g'ali'ı hexvana. Manke umulyun manbı aqqı
 ot'al-oxal ha'a. **13** Pılike aqqına çoban hexvana, pılike aqqı
 ıxhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş. **14** Yugna çoban
 Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a,
 Zak'le həməxübıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı
 vəq'əbişil-alla Yızın can q'urbanna hele. **16** Zaqa menne
 ağıleençenıd vəq'əbi vodınbı. Zas manbıd qales ıkkın.
 Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban
 ixhes. **17** Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa
 alyaat'asva. Mançıl-allar Dekkis Zı ıkkanna. **18** Şavaacad
 Yızın can ileşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa
 alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüid he'eva Yızde Dekkee
 uvhu. **19** Yahuder mane gafil-alla cuvabılqa abayle. **20**
 Manbışde gellesıng'vee eyhen: – Mang'une ad cimıd, Mana
 bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe? **21** Məbınbışeme
 eyhen: – Cınaaşe aqqıyne insanee məxüid eyhes deşdiy.
 Nya'a cinısse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee? **22**
 Qı'dim ıxha. Mane gahıl İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed
 Qı'ı bayram alğayhe ıxha. **23** İ'sa Allahne Xaane məhlee,
 paççah Sıleymanne doyulyne dirakbışil oab daxanane
 cigee iykar ıxha. **24** Yahudeeşin ç'ak'ınbı İ'sayne hiqiy-
 alla sabı, Mang'uk'le eyhen: – Mısılqameene Ğu yişin

sabır siliys ı'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'ı, eyhe.

25 I'see manbışis alidghınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyule ha'anecad işbişe Zı vuşu ıxhay eyhen. **26** Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbişinbı devxhal-alla. **27** Yizde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqad qihna qöö. **28** Zı mançis gırgine gahbışisda ı'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadid manbı Yizde xılənçe g'ayşes deş. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Manbı Zas huvuna Dek gırging'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine xılənçe g'ayşes əxəs deş. **30** Zınayiy Dek sa vobınbı. **31** Yahudeeşine ç'ak'ınbişe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'ieyle g'ayebı alyaat'a. **32** I'see manbışik'le eyhen: – Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ıkkın? **33** Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'us alidghınıy qele: – Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüd Ğu kufur ha'a. Mançılallar şas Ğu g'ayeqqa heles ıkkın. **34** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»? **35** Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaşik'le «allaharıbvı» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. **36** Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu. **37** Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. **38** Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesinniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay. **39** Manbışis meer I'sa

aqqas ikkiykan, I'same manbışde xilençe iygvalyna. **40** Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. **41** Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen: – Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığeç'u. **42** Geeb insanaaşə maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anyə eyhene xiveençe ıxha. **2** Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ıxha. **3** Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole. **4** I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen: – Mane ik'arın hapt'ıy deş heles. Allahna axtıvallyiy Allahne Dixena axtıvalla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as. **5** I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. **6** Lazar ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana. **7** Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs. **8** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Mə'allim, şaane Yahudeeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'ırta ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan? **9** I'see alidghınıy qele: – Yiğ yits'ıq'vəble sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece. **10** Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna. **11** Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen: – Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as ı'qqə. **12** Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, mana

nik'eexheene, yug qixhesda. **13** I'see mana qik'u ıxhay
 uvheeyid, manbışisqa h m x d qayle, mana nik'eeqa
 ark'ınvaniyxan uvhu. **14** I'see manbışike vu  ud dyugul
 hidi'ı eyhen: – Lazar qik'una. **15** Vuŝdemeeyiy, şu inyam
 hı'iyneeme, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa
 v qq s. **16** Q' mkale donane Tomasee mansa telebabışik'le
 eyhen: – V qq s, ŝinab yişde M ' limıka hapt'as. **17**
 Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiĝva
 ats'axhxhe. **18** (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane
 ŝaharbıŝde yi'q'nee xhebne kilometırılqa  l na y q
 vuxha.) **19** Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs  oc qik'uva
 baş-saĝlıĝyvalla hevles abayle. **20** Martayk'le I'sa arıva
 g'ayxhımee, Mang'une  gilqa qıĝee 'e. Mayramme xaa
 eexva. **21** Martee I'sayk'le eyhen: – X rna,  u inyaa
 ıxhanaxhiy, yizda  oc qik'as deşdiy. **22** Zak'le h ŝded
 ats'an,  u Allahike hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın.
23 I'see m ng'ı'k'le eyhen: – Yiĝna  oc   ' r qixhesda.
24 Martee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an,   ' b
 qeebaxhene gahıl, nekke qiyĝiyne yiĝıl manar   ' r
 qixhesda. **25** I'see m ng'ı'k'le eyhen: –   ' b qeepxhayiy
 I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir,   ' r
 qixhesda. **26** Gırgın   ' bınbı, Zalqa inyam ha'anbı
 mısacab hapt'as deş.  u man ilqa inyam ha'anne? (ai n
 g165) **27** Martee Mang'us alidghiniy qele: – Ho'o, X rna, zı
 inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masixh  u
 vorna. **28** Martee manva uvhuyle qiyĝa, ark'ın dyugulenra
 yi u Mayram qort'ul, eyhen: – M ' llim inyaa vor,  u vor
 qeet'al. **29** Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha,
 I'sayne k'anyaqa qiyele. **30** I'sa xiveeqa ikkide 'u, Marta

Cune ögilqa arıyne cigee axva. **31** Mayramıka sacıgeene xaane mæng'ı's baş-sağlıǵıyulla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışik'le məxüd ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqə yixhes. Mançil-allab manbı mæng'ı'qab qihna avayk'an. **32** Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qık'as deşdiy. **33** I'sayk'le manayiy mæng'ı'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. **34** I'see manbışike qiyghanan: – Qık'una nyaqane gixhxı? Manbışe eyhen: – Xərna, qora ilekke. **35** I'sa geşşena. **36** Manke Yahudeeşe eyhen: – İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ikkan ıxha! **37** Manbışde sassang'vee eyhen: – Mang'vee bı'rq'ı'ng'un uleppı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee? **38** Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. **39** I'see eyhen: – G'aye g'avşe. Qık'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, eva ıxha ixhes, mana qık'uyın yoq'ulle yiğ vod. **40** I'see eyhen: – Nya'a Zı vak'le uvhu dışde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda? **41** Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen: – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. **42** Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva. **43** Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen: – Lazar, g'aqa qığəç'e! **44** Qık'unar g'aqa qığəç'ena. Mang'une g'elybışıl xileppışıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe. I'see manbışik'le eyhen: – Mang'un g'elybı-xileppı

eeqe, hooracen. **45** Mayramne k'anyaqa abiyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a. **46** Manbışın sabarabı fariseyaaşısqa hapk'ın, I'see hı'ıyn manbışıs yuşan ha'a. **47** Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Aali Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. **48** Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yışde milletıkın ha'asın. **49** Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahinee Kayafee manbışik'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. **50** Şolqa hiyxhar dışde? Gırgıne ine milletıkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe. **51** Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahin ıxhayke peyğambariyvalla hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. **52** Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəng'ə ehevkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdeme qik'as. **53** Mane yığile manbışe fikir ooxhan gıvıyğal I'sa nəxüriy gik'asva. **54** Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cıgeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışıka maa'ar axva. **55** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar məttepıxesva Peesaxıle ögil xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an. **56** Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dışdıyxan? **57** Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaa ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12 Peesaxıle yixhille yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuce hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. **2** Maa'ad I'sayneme otXHuniy hele ıxha. MarteeYid sufranıqla otXhanan haqqa ıxha. Lazarır I'sayka sacıgee sufrayne hiqiy-allanbıŝde yı'q'nee eyxhe. **3** Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybıŝılqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbıŝıka Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ıŝŝıne evayn alyaat'a. **4** I'sayne telebabışde sang'vee, Mana merıng'une xılyaqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen: **5** – Nya'a man q'ış xhebıd vəŝ dinaris massa huvu, kar deşınbışis bit'al hidi'ı? **6** Mang'vee man cuvab kar deŝınbıŝda haa'ava deş eyhe, sixnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkane karas mançe pıl alyaat'a ıxha. **7** I'see eyhen: – Mana ı'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesın xhinnee qı'ı. **8** Kar deŝınbı gırgıne gahbıŝılycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. **9** Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı. **10** Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hı'ı. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ikkiykan. **12** Qinne yiğıl bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. **13** Manbışe xurmayn bitağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen: – Hosanna! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! İzrailıne Paççahıs

şukur vuxhena! **14** I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbişde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un: **15** «Sionna yiş, qimeeqən! İleke, yiğna Paççah sa q'uduxul alixı vor qöö!» **16** Ts'etta telebabışilqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'iyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadniy Muq'addasne Otk'unibışee otk'un. **17** I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'iyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletın mançına gaf haa'a. **18** Milletık'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançil-allad millet Mang'une ögilqa adayle. **19** Mançil-alla Fariseyaaşe sana-sang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xilençe qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəə! **20** Bayramıs İyerusalimqa ı'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunanarıb vuxhaynbı. **21** Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'yaa'a: – Xərna, şak'le I'sa g'aces ıkkən. **22** Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. **23** I'see alidghınıy qele: – İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qidevk'eene, vuccab aaxva. Mana qivk'veeme, geed şagav hele. **25** Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgine gahbışis havaces. (aiōnios g166) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yizda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yizde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine

gahıke g'attixhan he'evanel» eyhes? Zı ine gahınemecar qarı. **28** Dek, Yiğın do axtı qe'e! Manke xəənçe ses qayle: – Yızın do axtı qı'iyn, meedıd axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen: – Xəybı g'əhətqı'. Mansanbışed eyhen: – Mang'uka malaaiik yuşan hı'ı. **30** I'see manbışis alidghınıy qele: – Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. **31** İne dyunyeyıs məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırğınbı Zalqa ts'its'a'as. **33** I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletın Mang'us alidghınıy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masıxh gırğine gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (aiōn g165) **35** Manke I'see manbışik'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva. I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena. **37** I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı? Şavusne Rəbbına guc gyaagu?» **39** Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüid uvhuva: **40** «Allahee manbışın uleppı bı'rq' qı'ı, yik'bıd g'ayelqa sak'al hı'ı, uleppişika g'imececenva, yik'bışısıd haymeexhecenva, Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan

hı'ı. **42** Ç'ak'ınbışde geebınbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaşe co sinagogeençe g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. **43** Manbışis Allahee deş, insanaaşe cos q'iymat huvu vukkiykan. **44** I'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee ımaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'ı, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yığıl mana mançin muhaakima ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışisda ı'mı'r vobna. Mançil-allad Dekkee Zak'le nəüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen. (aiōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeylin Cun telebabı vukkiykininbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı. **2** Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha. **3** I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqa quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. **4** Mana sufranile oza qıxha, tanalin kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. **5** Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan

kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. **6** I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas? **7** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas. **8** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş! I'see mang'us alidghınıy qele: – Zı ğu hudyorğuleene, vasse Yızde k'ane ixhes əxəs deş. (aiōn g165) **9** Şimon-Pyoturee Mang'us alidghınıy qele: – Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppıd, vuk'ulyub hooğle. **10** I'see mang'us alidghınıy qele: – Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançe-avqamee mətıra vor. Şunab mətıra vob, saccu gırgınbı deş. **11** I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xıyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı mətıra deş vobunbıva» eyhe. **12** Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alirxhu, eyhen: – Zı şok hı'iyın, şok'le ats'anne? **13** Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. **14** Zı Mə'əllimiy Xərnang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın. **15** Zı şok'le şu ha'as ıkkınan haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. **16** Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. **17** Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb. **18** Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'ınee otk'uniyn ixhecen: «Yızın gıney otxhuning'vee Zalqa g'el g'ott'ul». **19** Man karbı gırgınbı ögilycad

ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le
 Zı Mana vorva ats'axxhes. **20** Zı şok'le hək'en eyhe, Zı
 g'axuvuyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda,
 Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda. **21**
 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen: –
 Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı merıng'une
 xılyaqa qeles. **22** Telebabışik'le I'see şavne hək'eeyiy
 eyheva dyats'axhxha, sana-sang'uqa ilyaaka. **23** I'says
 telebabışike sa geer ıkkanna teleba Mang'une k'ane
 g'ılexha. **24** Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-
 alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeyiy I'see eyhe. **25**
 Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ıxha. Mang'vee
 I'sayke qiyghanan: – Yızda Xərna, mana vuşune? **26**
 I'see alidghınıy qele: – İn gıneyn tika k'yooq'u şavusqa
 quviy, mana vor. Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon
 Kariotğançene dıxesqa Yahudaysqa qele. **27** Yahudee
 gıneyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see
 mang'uk'le eyhen: – Hucooyiy ha'a, zarada he'e! **28** I'see
 man nya'asiy uvhuva sufranıne şavulqacad hiyxhar deş.
29 Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa
 məxüid qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı
 alişşeva» eyhe ixhes. Sayib manbışıqa inəxübna fıkr
 vuxha: Mang'vee «Kar deşınbış pıl bit'al he'eva» eyhe.
30 Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığəç'e.
 Manke xəmnıy vob. **31** Mana qığəç'uyle qiyğa, I'see
 eyhen: – Həşde İnsanna Dix axtı qıxha, Mang'une arna
 Allahır axtı qıxha. **32** Mang'une arna Allah axtı qıxheene,
 Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xılıy qıdi'ı axtı
 qa'as. **33** Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırra gahnar şoka ixhes. Şu

Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışik'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vəxəş deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe. **34** Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. **35** Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axxhesın. **36** Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan: – Xərna, nyaqane I'qqə? I'see alidghınıy qele: – Zı həşde əlyhəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəş deş, qiyğame ğu maqa qales. **37** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemeə, zı yizde canıle ilyheç'e. **38** I'see mang'uk'le eyhen: – Yizdemeə, ğu canıle ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. **2** Yizde Dekkıne xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınnıy, Zı vuşdemeə ciga qaa'as I'qqə. **3** Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğə, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. **4** Zı əlyhəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana. **5** Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu nyaqa ark'ınıycar şak'le dyats'a, neñçe maqana yəq vaats'a vooxheyiy? **6** I'see mang'uk'le eyhen: – Hək'ena yəq, I'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəs əxəş deş. **7** Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. **8** Filippee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemeə ç'əv. **9** I'see mang'uk'le eyhen: – Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena!

Zı g'acuyng'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxiüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? **10** Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'ece. **11** Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençilqa şu inyam he'e. Yizde işbışil-allaxheeyid inyam he'e. **12** Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançil-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs. **13** Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın. **14** Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın. **15** – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmırbı he'e. **16** Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axilece. Mana gırgıne gahbışil şoka ixhes. (aiōn g165) **17** Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançil-allad Man q'abıl ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. **18** Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. **19** Sa sık'inne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. **20** Mane yiğil şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. **21** Şavaayiy Yızın əmırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda. **22** Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen: – Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyk'le deş, şak'lecar hagvas ikkan? **23** I'see mang'us alidghiniy qele: – Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana

ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. **24** Zı dekkang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod. **25** Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. **26** Dekkee Yizde doyuile g'axilesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Ri'hi'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. **27** Zı vuşde yik'bışeençe şu abğançe opxhanan fıkrıbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpq'ı'niy deşin fıkrıbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən! **28** Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesınbıniy, Dek Zaler xərnava. **29** Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva. **30** Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. **31** Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15 – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkır bağban. **2** Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanı. Şagav helen bitağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. **3** Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'uyınbı. **4** Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitaq tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş. **5** Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee

geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. **6**
 Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağəççuyn bitağ xhinne
 qeqqvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd
 yı'qqı'lqa siyk'al. **7** Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd
 vuşde ad axveene, şos ıkkanan heqqe, man şos helesın. **8**
 Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür
 Yızda Dekkır axtı qa'as. **9** Dekkıs Zı nəxüriy ıkkın,
 Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. **10**
 Nəxüdiy Zı Dekkın əmırbı ha'a, Mang'une mühübee axva,
 şunad Yızın əmırbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas.
11 Yızda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu.
 Məxüb şunab şadvalin gyavts'ecen. **12** Yızda əmr ina vob:
 Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne.
13 Cuna ı'mı'r hambazaaşinemee huvuyng'ule geeb,
 şavusseab vukkiykanas vəəxəs deş. **14** Şu Yızın əmırbı
 he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. **15** Zı şok'le
 həmbalarva eyhe deş. Həmbalık'le cune iyeseə hucoo
 ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe,
 Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. **16** Şu Zı g'əyxı'
 deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva,
 vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuə
 Dekkike hucoo heqqe, Mang'vee şos helesın. **17** Zı şos
 ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne. **18** – Dyunyeys şu
 g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile
 ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. **19** Şu ine dyunyeynbı
 vuxhaynbıxhiy, dyunyeys şu çınbıva vukkiykanasınbıniy.
 Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü.
 Mançil-allab dyunyeys şu g'imeebace qeepxha. **20** Zı şok'le
 uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna

deş vor». Zalqa yiğbı allı'ıxhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'ıynxhiy, şu uvhuynıd ha'asınniy. **21** Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. **22** Zı arı manbışik'le ittevhuyxhiy, manbışil bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışiqa bınahbışıke heepxasın ghal deşin. **23** Şavuk'leyiy Zı g'imece, mang'uk'le Yızda Dekkır g'imece vor. **24** Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'ıyn əlaamatbı hıdı'ıynxhiy, manbışiqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'ıyn g'acı, Zınar, Yızda Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha. **25** Məxüdü cone Q'aanune otk'un: «Manbışis Zı nişilycar-alla g'imece qıxha». Məxüdüdü ıxhayn. **26** Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axıles. Man Dekkıke qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yızde hək'ee şahaadat haa'as. **27** Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqı'le qığmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. **2** Şu sinagogbışeence g'eeşsesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbışisqa məxüdü qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. **3** Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. **4** Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıxhaynçil-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy. **5** – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. **6** Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. **7** Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa

g'axilesın. **8** Man qadimee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. **9** Manbışda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob. **10** Mançin Yızda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş. **11** Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ikkekane iblisın məhkama ıxhay. **12** Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. **13** Hək'en xət qa'an Rı'h qadimee, Mançis şos bıırna hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. **14** Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. **15** Dekkıqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançil-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu. **16** – Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda. **17** Mane gahıl l'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhennyxan? **18** Manbışe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'inna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş. **19** l'sayk'le manbışe qiyghanas ikkanan ats'axxha, manbışik'le eyhen: – «Sık'inne gahıle Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? **20** Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalılqa sak'alas. **21** Zəiyfee uşax ixhesda gah qabımee, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'itsı'iyın ik'ar məng'ısse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan

qarıva, mana şadexhena. **22** Həməxüdid şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesınbı. Şavaacabıb vuşda şadvalla g'avşes deş. **23** Mane yiğil şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. **24** Həşdilqamee şu Yizde doyuile vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesın, vuşun yik'bıd şadvalin gyats'esınbı. **25** – Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. **26** Mane gahıl şu Yizde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. **27** Dekkıs Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. **28** Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyuneyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs. **29** Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ı deş. **30** Həşde şalqa hitxır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesın alidghınıy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva. **31** I'see manbışike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? **32** Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehevkasda, Zı Zıcar-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor. **33** İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrbı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakki, eyhen: – Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu axtı

qe'ecen. **2** Ğu gırıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbişis gırıgine gahbişisda ı'mı'r hevlecenva. (aiōnios g166) **3** Gırıgine gahbişisda ı'mı'r mana vob: hasre ats'axlxhecen sacco Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masixh qıvaats'ecen. (aiōnios g166) **4** Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. **5** Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle. **6** Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ıxhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbişed Ğu eyhenbı hı'ı. **7** Manbişik'le həşde ats'an, Zas huvuyn gırın kar Vaken vodun. **8** Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbişisid xət qı'ı, manbişed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ıxhay, manbişik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbişe inyam ha'an. **9** Zı dyunyeyneme deş, manbişil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. **10** Yızın gırın kar Yiğın vod, Yiğınid Yızın vod. Zı manbişile ğana axtı qıxha. **11** Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbıb, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. **12** Zı manbişikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbişda nenacar agval hı'ı deş. Manbişda sacco sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un. **13** Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbişika vuxhecenva. **14** Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbişis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeys manbı

g'umooce qeepxha. **15** Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pisinçike havaacecenva haa'a. **16** Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobınbı. **17** Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. **18** Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. **19** Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqa qele. **20** Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeeıyb düə haa'a. **21** Nəxüriy Ğu, Dek, Yizde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. **22** Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, şı sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. **23** Zı manbışde ar, Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan. **24** Dek, Zas ıkkanan, Zas huvuıynbı Zınane cigee Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ıkkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. **25** Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. **26** Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedıd hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykınıy manbışıqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışıka sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ılğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e. **2** I'sa hımva eyhesse telebabışıka maqa arayle ıxha. I'sa merıng'une

xılyaqa qelesde Yahudayk'led mançil-alla man ciga
ats'anniy. **3** Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika,
sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe g'axuvuyne
g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xıle bazırbı, ts'abı,
silahbı eyxhe. **4** I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana
ögilqa qığeç'u, manbışike qiyghan: – Vuşune t'abala'a?
5 Mang'us alidghınıy qele: – Nazaretğançena I'sa. I'see
manbışik'le eyhen: – Zı vorna. Mana mering'une xılyaqa
qelena Yahudar manbışika ıxha. **6** I'see manbışik'le «Zı
vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa
gizyabaççe. **7** I'see meed manbışike qiyghanan: – Vuşune
t'abal ha'a? Manbışe eyhen: – Nazaretğançena I'sa. **8**
I'see alidghınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı
t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. **9** I'see
ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee
ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales
harsıl deş». **10** Şimon-Pyoturuqa g'ılinc ıxha. Man
qığayşu xənne kaahinne nukarıle k'ena ı'xı', mang'un
sağın k'ırı g'a'adaççen. Mane nukarın do Malx ıxha. **11**
Manke I'see Pyoturık'le eyhen: – G'ılinc cigeeqa gixhxhe!
Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola ulymoğane? **12**
Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine
g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. **13** Mana
ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekkka. Hannan Kayafayna
abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. **14**
«Milletneme sa İnsanın qik'uy yugdava» Yahudeeşine
ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. **15** Şimon-
Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha.
Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka

sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. **16** Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. **17** Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: – Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee «De'eşva» eyhe. **18** Mık'adava nukaraşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. **19** Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vuçee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. **20** I'see mang'us alidghınıy qele: – Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeyiy Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. **21** Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı. **22** I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: – Xərne kaahinis məxüdnə cuvab qelen? **23** I'see mang'us alidghınıy qele: – Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neni y qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə? **24** Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ıxele. **25** Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor? Mang'vee «De'eşva» alidghınıy qele. **26** Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee ı'xı' k'ırı g'a'aççuyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: – Mang'uka

sacigee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu? **27** Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a. **28** Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne sarayeeqa qıkkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxıne otXHuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. **29** Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen: – Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe? **30** Manbışe Pilatıs alidghınıy qele: – Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy. **31** Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışıs sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen: – Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda. **32** Məxüid I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe. **33** Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: – Yahudeeşına Paççağ Ğune? **34** I'see alidghınıy qele: – Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee meıbınbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu? **35** Pilatee eyhen: – Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqaya yiğne milletiniy kaahinaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı? **36** I'see mang'us alidghınıy qele: – Yızda Paççağıyvalıa ine dyunyeykena deş vob. Yızda Paççağıyvalıa ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yızde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xılyaqaya qımelecenva saç'ivkasınbınıy. Yızda Paççağıyvallame inçena deş vob. **37** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Ğu manke Paççağıne? I'see alidghınıy qele: – Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesın. **38** Pilatee Mang'uke qiyghan: – Hək'en sura vodunne? Man qiyghınıy qiyğa,

mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen:
– Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. **39** Şoqa
ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan.
Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paççah»
g'aykkas? **40** Manbışe alidghınıy qeleng'a, ts'irbı hı'ı
eyhen: – Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur
ıxha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. **2**
Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe,
paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı alya'a.
3 Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer
qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays ı'xiyxə ıxha. **4** Pilat
meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen: – Haane,
zak'le Mang'ul taxsir idveykıva sayid şok'le g'acecenva,
Mana zı şosqa g'aqa qığayhe. **5** Mane gahıl I'sa vuk'lel
zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa
qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana İnsan haane!
6 Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana
g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eval»
ts'irbı ha'a. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şucar
çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.
7 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe mang'us alidghınıy qele: –
Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qik'as
ıkkın, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. **8** Pilatik'le
man g'ayxhımee, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal. **9** Meer
mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: –
Ğu neçene vor? I'see mançis alidghınıy qele deş. **10**
Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Zasne alidghınıy qidele?
Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır

zasse əxə? **11** I'see mang'us alidghiniy qele: – Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zı yiğne xılyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxha. **12** Mançile qiyğar Pilatis Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irıka eyhen: – Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe. **13** Pilatik'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) **14** Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'I'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. **15** Manbışe ts'irbı ha'a, eyhen: – De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan: – Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e? Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe alidghiniy qele: – İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda! **16** Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışısqa qele. Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana. **17** I'see çarmıx Vuceecad alyaat'u, Vuk'lena Bark'va eyhene cigeeqa ılqeç'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.) **18** Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. **19** Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. **20** I'sa çarmıxılqa ts'its'iıyn cıga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbışe man otk'uniynbı qəttq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha. **21** Man g'acu,

kaahinaaşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen: – «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne. **22** Pilatee alidghiniy qele: – Zı ok'anasın otk'uniyn. **23** I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hı'iyın gurt ıxha. **24** Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha. Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe: «Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as, yizde tanalinçinemee çöp k'eççes». **25** I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. **26** I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: – Yed, ina yiğna dix vor! **27** Qiyğa telebayk'led eyhen: – İna yiğna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka. **28** Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkırxha g'acu, eyhen: – Xhyan ikkan! Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe. **29** Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'şılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a. **30** I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qığeç'en. **31** Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qööva Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbışın g'elin barkv'bı haq'var hı'ı, qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqqeva» eyhe. Manbışis qüvxüynbı Şabbatne yiğıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğıl xədn bayram ıxha.

32 Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. 33 I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. 34 Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. 35 Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. 36 Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş». 37 Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas». 38 Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatisqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəyq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. 39 Yusufukasana Nikodimir ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arınaniy. Nikodimee xhebts'al kilolqa ələən alıkiyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. 40 I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışika katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. 41 I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. 42 Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qööva, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülycümne ts'ettiyne yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghençe g'avşu g'ooce. 2

Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer
 ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:
 – Yışda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le
 ats'a deş. **3** Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığeeç'ı,
 mağaraysqana avayk'an. **4** Mana q'öyürsana sacigee
 g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırra zaara
 ı'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. **5** Mana k'yorzul aqa
 ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme
 aqa ikkeç'e deş. **6** Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur
 qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy **7**
 I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u
 kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. **8** Manke mağaraysqa
 ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu,
 inyam ha'a. **9** Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza
 qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda
 vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. **10** Qiyğa telebabı xaybışeeqa
 siviyyk'al. **11** Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe
 ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa
 ileeka. **12** Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik
 g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gixhxhiyne cigayne
 vuk'ulybane cıgee, manasar g'elybınane cıgee gyu'ur ıxha.
13 Manbışe qiyghan: – Zəiyfa, nya'a geeşe? Mayrameeyid
 manbışik'le eyhen: – Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur,
 nyaqa gixhxhiyid ats'a deş. **14** Man uvhu yı'q'əlqa ileekiyle
 qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le
 ats'axhxhe deş. **15** I'see məng'ıke qiyghanan: – Zəiyfa,
 nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana
 bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen: – Xərna, ğu Mana
 qıkkıxheene, nyaqayiy gixhxhı zak'le eyhe, zınar hark'ın

Mana alyart'as. **16** I'see mæng'ık'le eyhen: – Mayram!
 Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen: –
 Ravvuni! (Mə'əllimva eyhen vodun.) **17** I'see mæng'ı'k'le
 eyhen: – Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ılqeq'es ıkkın. Yizde
 çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yizde Dekkine –
 vuşde Dekkine, Yizde Allahne – vuşde Allahne k'anyaqa
 ılqəə». **18** Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa
 qarı, manbışik'le eyhen: – Zak'le yişda Xərna g'acu!
 Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an. **19**
 Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine
 ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'ı
 eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee
 ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! **20** Manıd uvhu,
 telebabışik'le Cun xıleppıyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler
 yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. **21** I'see manbışik'le
 meed eyhen: – Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn
 xhinne, Zınab şu g'uxoole. **22** Manıd uvhuyle qiyğa,
 I'see manbışılqa uf av'u, eyhen: – Muq'addasın Rı'h
 aleet'e! **23** Şavneyiy şu bınahıle ılğəepç'ı, manbışda bınah
 havaakaldas, şavneyiy bınahıle şu ilyhıdeepç'ı, manbışda
 bınah havaakalas deş. **24** Yıts'ıq'vəne telebayna sa
 eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde
 k'ane ıxha deş. **25** Manesa telebabışe Tomasık'le «Yişda
 Xərna g'acuva» uvhume, mang'vee eyhen: – G'adaxbışe
 Mang'une xılepbışik hı'iyn cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub
 sidyoot'eene, ak'vaaykıd xıl qidet'veene, şu eyhençılqa
 zı hayexhe deş. **26** Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb
 xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışika eyxhe. Akkabı
 qı'ı ıxheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul

eyhen: – Şos salam vuxhena! **27** Mançile qiyğa Tomasık'le
eyhen: – T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppişiqa ilekke. Xilid
hotku, Yizde ak'vaalqa gixhxhe. İnyam deşda mexhe,
inyamnana ixhe! **28** Tomasee Mang'us alidghiniy qele:
– Ğu yizda Rəbb, yizda Allah vor! **29** I'see mang'uk'le
eyhen: – Vak'le Zı g'acuynçil-allane inyam hı'ı? G'idecu
inyam ha'anbı nimee baxtivarariy! **30** I'see telebabışde
ulene ögil medin geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee
otk'un deş. **31** İnyaa otk'uninbı, mançil-alla otk'un, I'sa
Masixh ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen.
Mang'une doyuqla inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışisda
ı'mı'r vuxhes.

21 Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune
k'aneqa meer telebabışisqa arayle. Man inəxüd ıxha:
2 Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne
Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbıyiy I'sayna
q'öyre merna teleba sacigeeqa savayle. **3** Şimon-Pyoturee
manbışik'le eyhen: – Zı baluğ aqqas ı'qqə. Mansanbışed
mang'uk'le eyhen: – Şınab vaka vüqqə. Manbıb apk'ın,
sanab lotk'eeqa giviy'ar. Mane xəmdə manbışisse vuççud
aqqas əxə deş. **4** Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul
eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe
deş. **5** I'see manbışik'le eyhen: – Uşaxar, oxhanasın
hucoomecad aqqıyne? Mang'us alidghiniy qele: – De'eş. **6**
I'see meed eyhen: – Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee,
aqqasın. Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen
baluğ qadayle, manbışisse yı'q'valike tor qığaççes dəxə
aaxva. **7** Manke I'says geer ıkkanne telebee Pyoturuk'le
eyhen: – İna yişda Xərna vor. Şimon-Pyoturuk'le mana

yişda Xərna ıxhay g'ayxımeə, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyın tanalınbı culqa alitk'ır, xhineeqa ayhe.

8 Mansa telebabımeə, mang'uqab qihna lotk'eecab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş xılekkumnacab xhineeqa ikkeepç'ı vuxha. **9** Manbı lotk'eençe qığeeç'ımeə, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gıxhxhiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'ece. **10** I'see manbışik'le eyhen: – Həşde şü aqqıyne baluğaaşike qale. **11** Şimon-Pyotur lotk'eeqa ılqeç'u, vəşşe xhots'ale xhebillə xədn baluğnan tor ts'its'ı'ı, golyune mıgıleqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. **12** I'see manbışik'le eyhen: – Qudoora, miç'eediyn otXHuniy oxhne. Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ıxhay ats'anniy. **13** I'sa k'anyaqa qarı, manbışis gıneyiy baluğ hele. **14** I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebır'es telebabışisqa arayle. **15** Miç'eediyne otXHuniyle qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ıkkanañçile, geerne ıkkanañ? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yizda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ıkkıykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne. **16** Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ıkkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ıkkıykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Yizde vəq'əbışda hee'e. **17** Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ıkkannane? Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ıkkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen: – Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an,

zas Ğu ikkiykınıyid ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. **18** Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'ı, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xıleppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees. **19** Məxüid Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqar qihna qora. **20** Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yızda Xərna, Ğu mering'une xılyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hı'iyın geed medın karbıd vodunbı. Yızde uvhuyn, Mang'vee hı'iyınmeen gırgın karbı sassadna otk'uniynxhiy, otk'uniynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Yaaq'ub

1 Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'iq'vəne İzrailyne nasılıs salam hoole! **2** Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. **3** Şok'le ats'an vuşun iman siliys ı'xı'yxəmee, şos sabır xət qexhe. **4** Sabır vuşde ad manimee xət qixhes ıkkən, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecənva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. **5** Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. **6** Şavaayiy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecən, hasre mançılqa inyam he'ecən. Vooxheye-dyoxheyeva eyhenar, mıtın ı'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar. **7** Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecən, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınniyxhanva. **8** Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş. **9** İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan. **10** Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et'xhinne hı'ç'ı'ğənasda. **11** Veriğ qığevç'umee, mançine yıssyaxaalın ok' qooqqa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe. **12** Siliys ı'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxı'yng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışısdı ı'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ıkkənənbişde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. **13** Siliys ı'xı'yxəmee, hasre neng'veecad

«Allahee zı siliysır ı'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pıside karbışıka siliys ı'xəs eyxhe deş, Vuceedeyir vuşucar pıside karaka siliys ı'xı'yxənə deş. **14** Gırgın insanar cos ıkkanne karbışıncab siliys üvxı'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, şılqa saa'a. **15** Qiyğa man ıkkanan kar yik'ek at'itq'ınxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana. **16** Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! **17** Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. **18** Mang'vee şi qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, şi g'əvxü, Vuce itxhınne karbışın ts'eppiynbı hav'u. **19** Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırğine insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ř'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. **20** İnsan qəlıkanang'a, mang'vee Allahıs ıkkanan qotkun karbı ha'a deş. **21** Mançıl-allab pısvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençıl yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mançısse şu g'attivxhan ha'as vəəxə. **22** Allahee eyhençıl saccu k'ırıcad deş alixhxhes ıkkın, mançın eyhenıd ha'as ıkkın. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. **23** Uvhuyn g'ayxhı man hıdy'a'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: **24** Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. **25** şavaayiy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a,

g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. **26** Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qööxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. **27** Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışis, adamer dena avxuynbışis dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2 Yızın çocar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ıkkın deş. **2** Şu sabıyne cigeeqa, hiib-qiib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalinbiyyı t'ubelib k'inəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalinçee ixheene. **3** Şu gıranın tanalinbı ali'ıyng'uqa ilyaakı: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışee car gyu'reva» uvheene, **4** şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karai'dəən fıkrınan haakimar xhinne qeebaxhe. **5** Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşinbı g'əvxü, manbışis geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahiyvalla Vuc ıkkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüid Mang'vee kar deşinbışis ha'as. **6** Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? **7** Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele? **8** Allahne Paççahivaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy

ikkan həməxür ikkiykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. **11** «Zina hıma'ava» Uvhuynge'e «Gimek'avad» uvhuynniy. Ğu zina hidyı'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnekar eyxhe. **12** Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançilallad ghalençe qı'ğənçilqab, şu ha'ançilqab yugba fikir hevle. **13** Rəhi'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıxaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas. **14** Yızın çocar, şavaameecad «Zaqa iman vodva» eyhemee, çis sik'ınud işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdine imanısse mana g'attixhan ha'as əxəyee? **15** İlyaake, vuşde çocuqayee, yıçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, **16** şunad manbışis ikkanne karbışin nencad hidevu, manbışik'le «Nişinacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar? **17** İmanıd həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'ıyn xhinne eyxhe. **18** Vuşde şavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yığın iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsınne? Yızın imanıd yizde işbıdcad hagvas. **19** Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançisıb zeze ooxhana. **20** Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karı'dəəva ats'anne? **21** Yışda dek eyxheene İbrıhımee,

cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gixhxhımee
dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? **22** Vak'le g'ecen,
mang'un işbiyyı iman sana-sançike cureedaxhxhe deş.
Mang'une işbişe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. **23**
Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «İbrıhımee
Allahee uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir
mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». İbrıhımık'led
Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'lecad g'ecen, insan saccu
imanıkacar deş, hı'iyne işbişkar çikana qorkuna eyxhe.
25 Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee
izrailıybişe g'axuvuyınbişis aaxvasda ciga huvu, manbı
mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u. Nya'a mana,
mane yice hav'uyne işil-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'ı?
26 Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdid iman çis
sik'ıyn işbı dena qek'a.

3 Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le
ats'an, şi, mə'əllımaşe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. **2**
Yişde gırgıng'vee gellesde işbişee bınah haa'a. Şavaayiy
cuvab eyheng'a bınah hıdyaa'a, mana mu'mun, cussecar
vuc xile aqqas əxəna insan vor. **3** Balkanaşe şi eyhen
he'ecenva, şi mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile
qiyğab şi mana şas vukkanne suralqa alıvk'ar haa'a.
4 İlyaake, nımee xədıın gamı ixheeyid, nımee ç'ak'ın
mıtsbı e'eeeyid, man ar ulyorzulyung'vee k'ınne ruluka,
cus ıkkanne suralqa he'ekka. **5** Mizemıd həməxüd ha'a,
tanın sa k'ınin sura ixheeyid, çıncab vuc geeb xəbna
xhinne haagva. İlyaakende, sa k'ınne ts'ünqün bıkıırın
ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mizib ts'acab vobna. Miz
canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşın əzaa

vod. Mançin insan bıkırıra əqə'əna. Mana cəhinnyamike g'ooxha, qiyğab mançin ı'mı'rcab gyooxhan ha'a. (Geenna g1067) 7 Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşısse saq'vana'as əxənbı. 8 Miz saq'vana'asmee insanaaşısine neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob. 9 Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısib bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? 10 Sa ghalençecab şukurub, bed-düəyib qığəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ıkkın deş. 11 Sa xhyan ı'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe? 12 Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdıd, sa xhyan ı'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan ı'lqəən deşxhe. 13 Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alynana vornane? Vuceecar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee hı'iyın yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen. 14 De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. 15 Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkena vob. 16 Nyaabiy insanaaşe conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalybı eyxhe. 17 Xəənçena k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, siç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. 18 İnsanaaşın uğoodıybıyiy duşmanıyvallabı ç'əv

haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalin şagav sa'a.

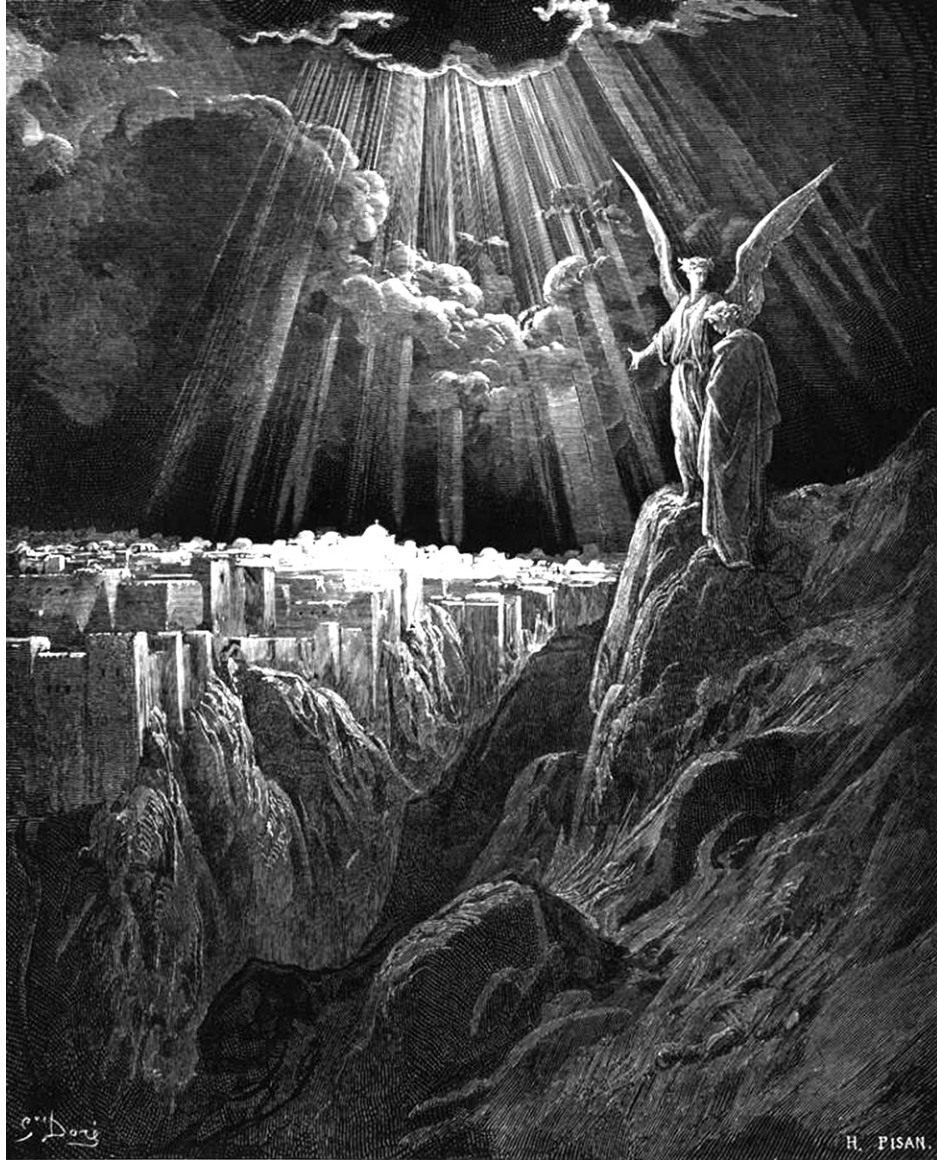
4 Nənçene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıybı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dışde vod? **2** Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefike, pisde işbışis heqqava hidele. **4** Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dışde, ine dyunyeykana hambaziyvalla, Allahıkana duşmaniyvalla vobna? İne dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. **5** Sayıd şosqa həməxüdməde qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dışde, şas rı'h huvu? Mang'us şı vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şı Cule ğayrı mering'us ı'bəədat ha'amee». **6** Mançil-vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxiüd eyhe: «Allahee cocab co axtıba vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van, Cocab co axtıba vukdekkənbişismee Cuna yugvalla haagva». **7** Mançil-allab Allahee eyhençiqa gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ikkanan hıma'a, manke iblisis şoke hixvasın. **8** Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes. Binahnənbi, xıleppi hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'bı mətte'e. **9** Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaşel! Hasre vuşun əqəna gyaaşuylqa, şadvallab derdılqa savk'lece. **10** Rəbbine ögil haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as. **11** Çocar, sana-sang'une

hək'ee pisin immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pisin eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. **12** Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a? **13** Həşde məxüid eyhenbişe k'ırı alixhxhecen: «G'iynayee, g'iyqayee şi sa neneme şahareeqa hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». **14** Mançılqa axvee, şok'le g'iyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda ı'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. **15** Mançilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkiykınee, hıdyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». **16** Həşdemee şu, gırgın vuşde xıledın xhinne, gırgın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. **17** Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ikkanva ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5 Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbışil-alla hülöübəxə gyaaşe. **2** Vuşun kar qı'çiyın, tanalqa alya'anbıd guvayn otxhun. **3** Vuşun k'ınəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mançin şu ts'ayin xhinne gyooxhan haa'as. Q'iyaaatın yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'iyke aats'e deş. **4** Şu vuşun cigabı qiyşalanbışis hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qıvişalanbı hülöübəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. **5** Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde

həyvanaaşə xhinne otxhuniy otxhun. **6** Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hidi'iyncad kar gardanaqa gixhxı, mana gik'u. **7** Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırbı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee gıranın şagav aleylesmee nimee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyıd yuxhxhaniyıd gyoğiybı ixhesmee, sabırile g'e'exhxha deş. **8** Şunab sabırıka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. **9** Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yişda Haakim qalesın yiğıd k'ane qıxha vod. **10** Yızın çocar, Rəbbine doyuile yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpü, sabır hı'iy xət qıxhe. **11** Şi baxtivararva ööpürıynbışik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırene hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbee nekke qiyğa mang'us xayir-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüid ha'a. **12** Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'ın g'imıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as. **13** Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpəe. **14** Şoqa ik'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyuile düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. **15** İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbee mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda. **16** Sana-sang'uk'le şu hı'iyn bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as

əxə. **17** İlyas peyğambarır şina xhineena insan ıxha.
Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a.
Mañçile qiyğa xhebillə sennayiy yixhıble vazna gyoğiy
eyxhe deş. **18** Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee,
xəybışe gyoğiy gyoğa'a, ç'iyeynıd kar aleylya'a. **19** Yızın
çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar
mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, **20** manke şok'le
ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne
bınahbışike havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Τσ'άχνα miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

ai̅dios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

ai̅ōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the ai̅ōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

ai̅ōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

ele̅ēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
Yəhye 3:15
Yəhye 3:16
Yəhye 3:36
Yəhye 4:14
Yəhye 4:36
Yəhye 5:24
Yəhye 5:39
Yəhye 6:27
Yəhye 6:40
Yəhye 6:47
Yəhye 6:54
Yəhye 6:68

Yəhye 10:28
Yəhye 12:25
Yəhye 12:50
Yəhye 17:2
Yəhye 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
Yaaq'ub 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ts'etta ixhaynbı 37:35
Ts'etta ixhaynbı 42:38
Ts'etta ixhaynbı 44:29
Ts'etta ixhaynbı 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Şamuelin 2:6
2-Şamuelin 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

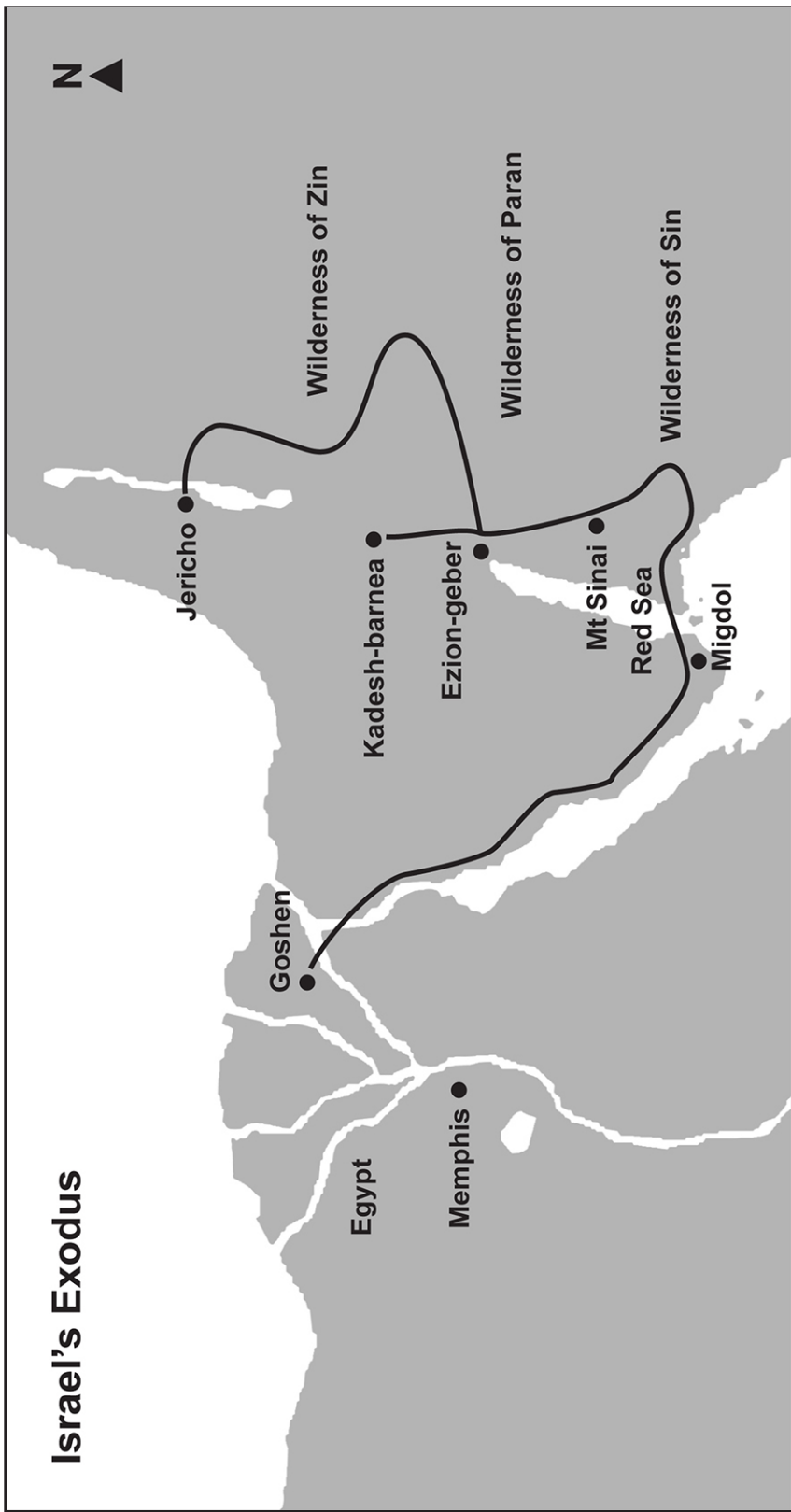
2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxi, ayk'an. Mang'uk'le ryaqa i'qqavacar dya'ts'a yaqqi'lqa qiğeç'e.
- Cühtit'yaası 11.8

Fironee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbi Filiştinaaşine cigabişle k'ena yaq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:
Ma'ab marbişika muhariba hav'eene, manbişe sayid fikirbi badal hi'i Misirqacab sivişk'al. - Qığeepç'iy 13:17

Jesus' Journeys

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"
Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

Christ returns for his people	1956
Jim Elliot martyrdom in Ecuador	1830
John Williams reaches Polynesia	1731
Zinzendorf leads Moravian mission	1614
Japanese kill 40,000 Christians	1572
Jesuits reach Mexico	1517
Martin Luther leads Reformation	1455
Gutenberg prints first Bible	1323
Franciscans reach Sumatra	1276
Ramon Llull trains missionaries	1100
Crusades tarnish the church	1054
The Great Schism	997
Adalbert martyrdom in Prussia	864
Bulgarian Prince Boris converts	716
Boniface reaches Germany	635
Alopen reaches China	569
Longinus reaches Alodia / Sudan	432
Saint Patrick reaches Ireland	397
Carthage ratifies Bible Canon	341
Ulfilas reaches Goth / Romania	325
Niceae proclaims God is Trinity	250
Denis reaches Paris, France	197
Tertullian writes Christian literature	70
Titus destroys the Jewish Temple	61
Paul imprisoned in Rome, Italy	52
Thomas reaches Malabar, India	39
Peter reaches Gentile Cornelius	33
Holy Spirit empowers the Church	33

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▲	Genesis 1:26 - 2:3						Mankind is created in God's image, male and female He created us					
How are we sinful? ▲	Romans 5:12-19						Sin entered the world through Adam and then death through sin					
When are we? ▼												
Who are we? ▲	Innocence			Fallen			Glory					
	Eternity Past		Creation 4004 B.C.		Fall to sin No Law		Moses' Law 1500 B.C.		Christ 33 A.D.		Church Age Kingdom Age	
	John 10:30		Genesis 1:31		1 Timothy 6:16		John 1:14		Luke 23:43		Acts 3:21	
	God's perfect fellowship				Living in unapproachable light		Pre-incarnate		Incarnate		Paradise	
	Holy Spirit		God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden		Psalm 139:7		John 14:17				Revelation 20:3	
	Living		Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth		Everywhere		Living in believers				God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City	
	Deceased believing				Luke 16:22		Blessed in Paradise					
	Deceased unbelieving		Luke 16:23. Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment									
	Holy				Hebrews 1:14		Serving mankind at God's command					
	Imprisoned		Genesis 1:1		2 Peter 2:4, Jude 6		Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41	
Fugitive		Genesis 1:31		1 Peter 5:8, Revelation 12:10		Rebelling against Christ Accusing mankind		Revelation 20:13 Thalaasa		Revelation 20:10		
First Beast		No Fall No unholy Angels						Revelation 19:20 Lake of Fire		Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels		
False Prophet								Revelation 20:2 Abyss				
Satan												
Why are we? ▲												
Romans 11:25-36, Ephesian 2:7												
For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all												

Destiny

Ts'axna miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Mançil-allab haqk in gurgme milletbişike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkme, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hi'ne doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxi'ybı aleet'e'e.
- Matta 28:19